
V
B J
C
37624
I

~~7/10~~ 83 ~~rd X Bthe~~ 20 rdtlr

PVNKTY KAZAN

od Adwentu áż do Postu,

Litewskim iezykiem, z wytłumáczeniem ná Polskie,

PRZEZ

Księdzá KONSTANTEGO SZYRWIDA,

Theologá Societatis IESV,

Z DOZWOLENIEM STARSZYCH wydáne.

W WILNIE

W Drukárni Akádemiey Societatis IESV

Roku M. DC. XXIX.

IN STEMMA

ILLVSTRISSIMI & REVERENDISSIMI Dni.

D. EVSTACHII WOLOWICZ

EPISCOPI VILNENSIS.

I Liber, & sacri distringas spicula verbi,
In Litauo & Lechico pectora fige solo,
Vt prensam CHRISTO mittas super æthera prædam,
Præsulis Eustachij, bina Sagitta monet.
Altera tellurem, superum petit altera cælum,
Quod capit in terris ista, dat illa polo.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO DOMINO,

D. EVSTACHIO WOŁOWICZ EPISCOPO *VILNENSI.*

S. F. E.

PEr exigui operis partem, in magna mea imbecillitate, & affecta grauiter Valetudine, Patriá linguá elaboratam, Tibi ILLVSTRISSIME PRÆSVL libens & venerabundus offero ac dedico. Hic qualiſcunq; conatus meus, ſinceram inprimis gregis Tui, quem DEI annuente benignitate laudabiliter feliciterq; paſcis, vtilitatem ſpectauit. Non quod alia complura remedia publico bono deeſſent, ſed vt aliquid etiam recens accederet, vnde minus linguæ Lithuanicæ periti, in hoc ſacro ouili & Diæceſi Vilnenſi, de Tua prouidentia diuini verbi Prædicatores, ſi oporteret, aut iuuari, aut ad huius idiomatis ſtudium accendi poſſent. Vt autem facilior illis eſſet patrii ſermonis doctrina, Polonicum adiunxi, qui vbiq; idiomatis Lithuanici é verbo ad

bo ad verbum interpres est. Quid? De mari (inquit sacer textus) exeunt flumina, & in illud reuertuntur, vt meritò, & hic labor meus, qui à Te hortatore egressus est, ad te redeat; non quòd tanti Antistitis oculis existimem dignum, sed quòd Tu gratum futurum literis ad me datis, ex Tua dignatione benigniter indicaueris. Quid præterea? Ego Te Esdram mihi intueri videor, cuius operâ quondam ac studio, Sacerdotes perspicuè legem DEI, populo tradebant. Et legerunt (inquit) in libro legis DEI distinctè & apertè ad intelligendum, & intellexerunt cùm legeretur. Ita enim Tibi nihil antiquius est, quàm vt ad salutem, maximè necessariam, cum omni Christiana probitate, doctrinam, & clarè qui debent, doceant, & facilè qui audiunt addiscant. Egregrium sanè id studium, ex quo DEO Optimo Maximo prægrandis honor, Tibi Pastoralis vigilantiæ commendatio singularis, Tuis ouibus non mediocris fructus accrescit. Patere ILLVSTRISSIME PRÆSVL, vt à Tuo Sole, quo cætera affatim collustras, hic etiam liber meus accipiat splendorem. Mandibula asini in manu Samsonis plurimos hostes cædit; despicabilis vomer in dextra Samgar gloriosè triumphat; vt non immeritò & hic liber meus, in Tuum fouentis Patris sinum admissus, si quibus obtegitur tenebris, eas sit in lucem felici metamorphosi commutaturus. Accipe igitur SENATOR AMPLISSIME, non quod magnitudo Tua exposcit, sed quod mea offerre potest infirmitas, & hac in re licet exigua, Tui beneuolentis erga Societatem nostram animi, debitam in nobis agnosce recordationem. Non integer, fateor, est labor dicatus, eum tamen si lubens acceperis, si faueris, non mediocris mihi ad reliquum operis stimulus accedet. Viue diu PRÆSVL ILLVSTRISSIME, Ecclesiæ, Patriæ, Tuis, nobis.

Illmæ & Rndmæ D. T.

Seruus in Christo

Constantinus Szyrwid

Societatis IESV.

APPROBATIO
R. P. Prouincialis.

EGo Ioannes Iamiętkowski Societatis IESV Præpositus Prouincialis per Lithuaniam, facta mihi potestate ab Admodum R. P. N. Mutio Vitellesco, Puncta Concionum, ab Aduentu vsque ad Quadragesimam, quæ P. CONSTANTINVS SZYRWID Societatis Nostræ, vernaculâ linguâ conscripsit, ab aliquot Theologis eiusdem Societatis examinata, & approbata, in lucem dari permitto. In cuius rei fidem Auctori Chirographum hoc dedi, Officij mei Sigillo munitum.

Nesuisij 17. Ianuar: Anno 1629.

PRZEDMOWA
DO CZYTELNIKA.

Aß tu Czytelniku łáskáwy punkty do kazań doſyć, iako mnimam, doſtáteczne, á nie sáme kazánia iſtotne, iáko w innych Poſtillách ieſt obyczay. Miałem to dobrze ná oku, áby y nazábáwnieyßy łácno te praca moie czytáć mogli, y żeby śie wygodźiło káznodźieiom, ktorzy nie ták słow, iáko rzeczy sámey potrzebuia. Wiec nie tylko śiły moie znácznie náwatlone rozßerzáć mi śie z księga nie dopuśćiły, ále y ſámá przyiemność krotkośći w wieku teráźnieyßym.

A iż kśiag ták Łáćińskim iezykiem, iáko y innymi nápiſanych ieſt iuż niemal bez liczby, Litewskiego záś iezyká, ku pozyskániu duß bárzo potrzebnego, w księgách przyskepiey, punkty moie przedśiewźiete po Litewsku, Polßczyzna wykłádáiac, miedzy ludźie podáie, áby pomoc miał y ow, co nie ieſt doskonále biegły w Litewßczyznie, gdy przez czytánie tych kśiażek wielka iey cześć ſobie przypomni: y ow, co zgołá nic nie rozumie po Litewsku, á ma gorliwość przećiw dußom bliźnich ſwoich,

gdyż

gdy z wytłumáczenia przez Polſczyznę o bok położoną Litewski iezyk ſam zrozumie.

A ieśliby śię komu zdáłá Polſczyzná nie owſzeki przebrána ábo gładka, niechay wie, że tu nie było żadnego zamysłu Polſczyznę właśnie ludźiom ná piśmie podáwáć, áby śię iey vczyli, ále tylko ſpoſobne Litewskiego iezyká wytłumáczenie vczynić, y słowo w słowo, ile rzecz dopuſzczáłá, wyłożyć, áby mogł być zrozumiány.

Spytaſzli záś, czemubym ſámemi tylko piſmá świętego świádectwy propozycye moie potwierdzał. Ná to ták odpowiádam, że ſa bárzo gruntowne y nieprzekonáne ná podpárćie wſzelkiey prawdy od Bogá obiáwioney, y dowody z nich rozum wiążac, wola zápaláia.

Przy kráwedźi kśiażek krociuchno śię nátraca po Láćinie, coby śię we wſzytkim punkćie záwieráło, ábyś bez żadney vtráty czáſu wiedźiał, ieśli ma być czytány ten ábo ow punkt, y coby z niego wźiać na ſwa potrzebe.

Przydáłem też reieſtr Láćiński rzeczy przednieyſzych, áby tu náleźli iákikolwiek obrok y ći, ktorzy żadnego z tych dwu iezykow nie vmieia. Przezeń bowiem do kráwedźi kśiażek odesłáni, wnetże znayda, y ſáme iſtotę náuk, punktámi ſwemi ocyrklowánych, y onychże z mieyſc piſmá świetego potwierdzenie.

PRZEDMOWA

Potrzebáćby ná Litewski ięzyk kreſek nieiákich, ktore ſię zowią po Łáćinie Accentus, áby, z przyrodzenia po Litewsku nieumieiący, potráfił z nich dobrze mowić, y czytáć, áleby też potrzebá do nich nowego y oſobliwego druku, y koſztu, ktoregom ia teraz nie mogł mieć. Kto tedy chce doskonále z accentem po Litewsku mowić, nieh ſię, słuchaiąc innych, w tym ięzyku biegłych, do niego przyzwyczái.

Dotąd ſpráwę dawſzy o sámey kśiążce, przychodźi mi iuż pokázáć, iákie iey ma być z pożytkiem vżywánie.

Może kto naprzod vżywáć tych punktow, iáko punktow medytácyey ábo rozmyślánia ku ſwemu włáſnemu pożytkowi, y ku pobudzeniu w ſobie áfektow nábożnych. Ieſt tu bowiem máterya obfita do rozmyślánia pożytecznego. Może ich ieſzcze vżywáć nie tylko do kazań, ále też do exhortácyy, y rozmow nabożnych z drugimi.

Dowodow záś do przerzeczonych punktow więceiem przywodźił, ábyś według vpodobánia ábo wſzytkich vżył, ábo ieden ſobie obrał, ktorybyś rozſzerzył, y doſtátecznie wyłożył. Więcey ſię też punktow podáie ná káżdą Niedźielę, ábyś z nich, coć ſię podobá, lubo ná ſwoie rozmyślánie, lubo do náuczánia inſzych, obrał, ábo ich więcey rázem złączył, według ſwego zdánia.

Ktemu

DO CZYTELNIKA.

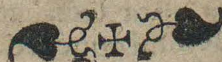
Ktemu ſą tu niektore rzeczy, ktore śię dla proſtych słucháczow nie zgodzą, ále dla vczeńſych, przeto według poięćia słucháczow brák ma być czyniony w podawániu ich, áby proſtſym łácnieyſe, á poiętnieyſym gruntownieyſe były podawáne J dla tegoć śię też więcey punktow kłádźie, miedzy ktorymi nie wſytkie ſą trudne. Ná oſtátek tylkom tu ná kilánaśćie Niedźiel punkty wydał, dla nie ſpoſobnego zdrowia, według ktorego muśiałem pracą miárkowáć, rozdźieleniem ią lżeyſą czyniąc. Przedłużyli mi Pan Bog żywotá, choć y w tym nátártym zdrowiu, mam nádźieię, że w oſtátku punktow pożądániu twemu wygodzę iák naprędzey. Przy tym bądź łáskaw Czytelniku miły, á tę moię iáką táką pracą zá wdźięczne przyimi, y oney zdrow záżyway.

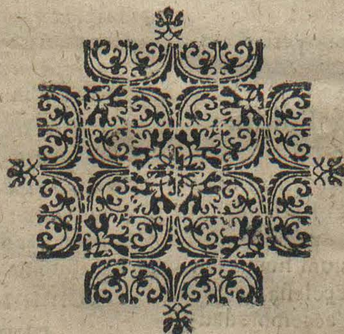

JNDEX DOMINICARVM & Punctorum, quæ in hac *parte operis continentur.*

5 Dispo-

5 Cur

Antpirmos Nedelos

Advento: Euángelia Luk: padeimi 21.

ANuo metu: Biłoio wieſſpats Jeſus mokitiniump ſawo. Bus żinkłay vnt ſaules, ir meneſio, ir żwayzdźiu, ir vnt żiames priſpaudimas giminiu, del ſumiśimo vżieimo mariu ir wilniu, dźiuſtunt żmonemus nuog baymes, ir łaukimo (tu dayktu) kurie atays vnt wiſo ſwieto. Nes galibes dungaus paſiwiskins, ir tadu iſſwis ſunu żmogaus ataiunti debeſiy, ſu galiby didżiu ir Maieſtotu. A tiemus dayktamus pradeduntis, weyzdekite ir pakielkite gałwas iuſu: nes iau artinas atpirkimas iuſu. Jr paſakie iiemus priliginimu. Weyzdekite vnt figos, ir vnt wiſu medźiu, kad iau ſprogsta, źinote iog arti ira waſara. Teypo ir ius kadu iżwisite tay deduntis, żinokite iog arti ira karaliſte Diewo. Vżtieſu ſakau iumus, iog ne praſſoks ta gimine, net wiſa tay iſſipildis. Dungus ir żiame praeys, bet żodźiey mano ne praeys.

Ná Niedźiele pierwßą Aduentu/ Euangelia v Lukaßa ś. w Rozdz 21.

WOn czás: Mowił Jeſus vczniom ſwoim: Będą znáki ná słońcu, y kśiężycu, y gwiazdách: á ná źiemi vćiśnienie narodow, dla zámießánia ßumu morskiego, y náwálnośći: ták iż ludźie ſchnąć będą od ſtráchu, y oczekawánia tych rzeczy, ktore będą przychodźić ná wßytek świát. Abowiem mocy niebieskie wzrußone będą. A tedy vyrzą Syná człowieczego przychodzącego w obłoku, z mocą y z máieſtatem wielkim. A to gdy ſię dźiać pocznie, pogladayćieß á podnośćie głowy wáße: boć ſię przybliża odkupienie wáße. Y powiedźiał im podobieńſtwo: Poyrzyćie ná figę y ná wßytkie drzewá: gdy iuż z śiebie liſtki wypußczáią, wiećie, żeć iuż blisko ieſt láto. Tákże y wy, gdy vyrzyćie iż ſię to będźie dźiáło, wiedzćieß, żeć blisko ieſt kroleſtwo Boże. Záprawdę mowię wam; żeć nie przeminie ten to wiek, áż ſię wßytko zyśći. Niebo y źiemia przeminą: ále słowá moie nie przeminą.

PVN-

PVNKTAY SAKIMV DIEWO Zodżio iż Euangelios, ir iż kitu Raſzto ſzwynto wietu.

PVNKTA KAZAN z EVANGELIEY y z innych Piſmá świętego mieysc.

PVNKTAS I.

Aſztuoni paliginimay terp Diewo, ir terp żmoniu tieſos.

I. TErp żmoniu/ kad bilineia ir waydu koki turi/ iey patis ne ſudera/ wienas vntru tieſon pawadiná. Tay ażuſitáyko ir Diewo tieſoy/ kuriu daris dienoy paſkutiney. Nes iau ſeney nuog pradżios ſutwerimo to ſwieto wisi eſme vnt io baysios pawadinti tieſos/ per żodżius ir raſztus Patryarchu Pranaſzu ir Apaſztalu. Ape ku daug ſkaytome knigoſe ſzwyntoſe. Pranaſzawo ir ape tuos ſekmas żmogus nuog Adamo wardu Enochas bilodamas. Sztay tiegatayt

PVNKT I.

Ośmiorákie porownánie miedzy Boskim y ludzkim ſądem.

Octo Analogiæ inter iudicium diuinum & humanum.

I. MIedzy ludźmi gdy śię práwuią y ſpor iáki máią/ ieśli śię sámi miedzy ſobą nie pogodzą ieden drugiego do ſądu pozywa. Toż śię záchowa y na ſądźie Boſkim/ ktory vczyni ná końcu świátá. Abowiem iuż dawno od pocżątku ſtworzenia świata wſzyſcyſmy ſą ná iego ſtraſzliwy ſąd pozwáni przez ſłowa y piſma Patriarchow Prorokow y Apoſtołow. O czym śiłá czytamy w kśięgach Bożych. Prorokował o tych śiodmy od Adama imieniem Enoch mowiąc. O to/ prawi

1. ratione citationu.

atayt wießpats ſu ßwyn-
tays ſawo tukſtunćieys
daritu tieſos prieß wiſus
Iud. Epiſt. &c.
2. Tieſa żmoniu turi
2. Ratione loci iudicij. wietu kurioy daroſi. Teyp
ir Diewas paſkire wienu
wietu/ kurioy mus ſudis.
Surinkſiu tieg wiſas
gimines klonin Joza-
photo/ ir bilineſiu ſu io-
3. Ratione temporu. mis tinay.
3. Żmones del ſawo tie-
ſu áżumeta ſaw tikru die-
nu/ kurioy tieſawoiaſi
aba bilineia. Teyp ir Die-
was iſtate del ſawo ſudo
dienu paſkutiny/ ape
kuriu niekas ne żino ney
Anielay Dungaus/ tik-
tay pats Tewas.
4. Ratione conuentus iudicum. 4. Tieſon żmoniu ſuſi-
rinka tieſadariey/ kurie
ira vnt to paſtatiti Tay
bus ir vnt Diewo ſudo/
kuriami aukśćiauſias ir
didżiauſias ſudżia ira
wießpats muſu Jeſus
Chriſtus. Anas ira tieg/
kuri iſtate Diewas Su-
dżiu giwuiu ir miruſiu.
Kiti kurie prieg iam ſe-
des

Pan przyjdźie wtyśiącách
świętych ſwoich/ aby
czynił ſąd przećiwko
wßytkim ludæ Epiſt. &c.
2. Ná ſąd ludzki ieſt
mieyſce/ gdźie śię odpra-
wuie. Ták y Bog názná-
czył iedno/ ná ktorym nas
ſądźić będźie. Zgromá-
dzę/ prawi wßytkie naro-
dy ná dolinę Jozáphat y
będę ćię tam ſądźił Ioel: 3.
3. Ludźie dla ſwych ſą-
dow náznáczáią ſobie
pewny dźień/ ktorego śię
práwuią. Ták y Bog po-
ſtánowił dla ſwego ſądu
dźień oſtátni/ o ktorym
nikt nie wie áni Anyoło-
wie niebieſcy iedno ſam
Oćiec. Matth: 24.
4. Do ſądu ludzkiego
zbieráią śię ſędźiowie kto-
rzy ná to ſą wyſtáwieni
Toż będźie y ná ſądźie Bo-
żym ná ktorym naywyß-
ßy y naywiękßy ieſt Pan
nāß Jeſus Chriſtus. On
prawi ieſt od Bogá po-
ſtáwiony Sędźią żywych
y vmárłych Act. 10. In-
ni ktorzy przy nim śie-
dźie

des draugie ſu iuo ſudidami / bus Apaßtalay / ir kiti didzios ßwyntibes Diewo tarnay pagal anu zodziu. Sedeſite vnt dwilikos ſoſtu ſudidami dwilika kialu aba giminiu Izraelo.

5. Vnt zmoniu tieſos/ daznay reykia turet rayśitoiu ir ſwiedku. Norint tu ne prywalo Diewas/ nes anas zino wiſa/ ir regi kas ira kaltas/ ir kas teyſus: Wienok priims rayśitoius ir swiedkus/ ir klauſis iu. Tie rayśitoiey/ bus paties zmogaus tikra io śirdis ir zinia / kuriu ſawimp turi/ ir giarey iaućiaſi iey nuſideio aba ne nuſideio/ bus anielay ßwyntieii / bus welinay/ bus ir kiti ſutwerimay.

6. Tieſoy zmoniu dide ira rupeſtis apeiztiſu/ ir ne priwilunti daſizinoimu ir iztirimu wiſo to / kuo aprayśitas nusideio/ adunt prieśinikas ne-

po-

dziec beda weſpół znim/ ſadzac/ rozumieią śię Apoſtołowie/ y inni wielkiey świetobliwośći ſługi Boży. Bedziećie śiedzieć na dwunaſtu ſtolicach ſadzac dwanaśćie pokolenia Jſraelſkiego. Matth: 19.

5. Naſadźie ludzkim / trzeba czeſto mieć inſtygatory y świadki. Acz tych nie potrzebuie Bog bo on wßytko wie y widźi kto ieſt winnym a kto ſprawiedliwym. Jednak przyimie inſtygatory y świadki/ y bedźie ich ſłuchał. Ci inſtygatorowie beda: własne człowiecze ſumnienie/ y wiadomość ktora ma w ſobie y dobrze wie ieśli zgrzeßył/ abo niezgrzeßył/ beda Aniołowie święći/ czarći y inne ſtworzenia Ro:2. Matt. 13. Abacuc. 2.

5. *Ratione accuſatorum.*

6. Na ſadźie ludzkim wielkie ieſt ſtaranie o prawey y nieomylney wiedomośći y wybadaniu śię wßytkiego tego/ wczym obżałowany wyſtąpił/

6. *Ratione ſcrutinij cauſæ.*

poteyſey ii kaltindamas/
ne teyſingay ne primitin-
tu ir ne ſtogintu. Teip ir
Diewo tieſoy bus/iżkratis
ir izwartis ſudzia teysin-
gas/ wiſas żmoniu du-
mas/ żodżius ir darbus/
pagal ſtatutu aba priſa-
kimu ſawo/ kurieys ażu-
drawde/ adunt pikto tyn-
ktumes ogiara daritume.
Kas ażu nieku turi mani/
ſudis ii żodis/ kuri kal-
beiau dienoy paſkutiney/
żodis/ tay ira priſaki-
mas.

ſtapił/ áby go adwer-
ſarz ni ſlußnie nan wine
kładac/ do nakładu nie
przywodził/ y nieſprá-
wiedliwie nie ściſkał.
Tak śie y ná ſadźie Bo-
żym ſtanie. Wytrześie y
wyßpera ſedzia ſprawie-
dliwy wßytkie ludzkie
myśli/ ſłowa y vczynki
według ſtatutu y przyka-
zania ſwego/ ktorym zá-
kazał ábyſmy śie złego
wiarowali a dobre czyni-
li. Kto gardźi mna/ ſło-
wá ktorem mowił te go
ſadźić beda w dźień oſta-
teczny/ ſłowa/ to ieſt
przykazánia Ioan: 12.

7. Ratione decreti.

7. Iżkausys ir iki galu
ißmanys ſudzia tieſu/ iż-
duoſti dekretu/ koki a-
praysitas nupełne. Ne-
kaltu iżtárdżia ir luoſu
daro/ kaltu paſkundina.
Tay padaris ir Diewas.
Nekaltiemus taris eyk-
śite pagirtieii tewo ma-
no/ pawełdekite kara-
liſty etc. Kaltiemus wel.
Atſtokite nuog manis
prakieyktieii/ eykite v-
gnin vmżynon.

7. Przeſłuchawßy y do-
ſtatecznie zrozumiawßy
ſedzia ſprawe/ wydaie
taki dekret/ iaki obżało-
wany záſłużył. Niewin-
nego wolnym czyni á win
nego potepia. Toż y Bog
vczyni. Niewinnym rze-
czeż/ podźcie błogoſłáwie-
ni Oycamego/ O śiegnie-
cie kroleſtwo etc. Winnym
zaś: odſtapćie odemnie
przekleći w ogień wie-
czny. Matt. 25.

8 Vnt   8. Ná

8. Vnt gáko esti dekreto iżduoto iżpildimas. Tay desis ir Diewo Sudy be atguldimo ir be mażiausio patrukimo / żiame iżsiżios ir prakieyktuosius praris ir vgnis ne gisunty vmżinay degins. Pagirtuosius weldungus priims / ir vnt vmżiu linksmibese ne iżsakitose laykis. ir eys tieg paskundintieii vnt kunčios vmżinos / a teysus ing giwenimu vmżinu.

8. Ná koniec bywa wykonanie dekretu / ktory sędźia wydał: To śie stanie y ná sądźie Bożym bez odwłoki y bez namnieyszego omieszkania. Ziemia śie rostąpi / y przeklętych pożrze y ogień niegasnący ná wieki palić będźie Błogosławionych záś nie bo przyimie / w wiecznych y niewypowiedźianych rozkosziach chowáć będźie. Poydą / prawi / potępieni ná mękę wieczną / á spráwiedliwi do żywotá wiecznego. Matth: 25.

8. Ratione executionis decreti.

PVNKTAS II.

Dešims skiriu terp Diewo ir terp żmoniu tiesos.

PVNKT II.

Dźieśięć roźnic miedzy Boskim á miedzy ludzkim sądem.

Decem differentiæ inter iudicium humanum & diuinum.

1. SKirius aba neligibe terp Diewo ir terp żmoniu sudo. Rad aprasitas ginasi stypray iey prieśinikas io drutay ne prispirs norint butu kaltas iżsprusta iż runku sudzies be koroimo kaip ne kaltas

1. ROżnica albo nierowność miedzy Boskim á miedzy ludzkim sądem. Gdy śie obżałowány potężnie przy / ieśli przećiwnik iego mocnie nie przyprze choćiażby winnym był zrąk sędźiego vcho-

1. In iudicio humano euadit reus sæpè negatione delicti.

kaltas. Bet vnt Diewo ſudo tay negales but nes anas ira ſudzia wiſaregis ir wiſażinus / kuris iż-krato ſirdi ir inkſtus ir widurio pacius żmogaus. Todryn ne wienas kaltu budamas ne gales ażuſigint ſawo piktu darbu. Kayp tieg bilay ne paſitepiau biauribemis / paſkuy Baali ne waykśćioiau. Aſz bilinesiu ſu tawim / todryn iog tarey ne nuſideiau.

2. Deriuatione criminis in alium.

2. Nesigina padaris / bet ſakos liepiamas ir priwerſtas padaris nuog kitu. Tay vnt Diewo ſudo newienam neſiſeks. Kiekwienas tieg naſztu ſawo nesios. Gal. 6.

3. Precibus.

3. Meldziamas labay / kartays iżleydżia ſudzia kaltu: Bet maldu ir ſu aſzaromis Diewas ſawo ſudy ne klauſis. Tadu tieg żadins manis vnt padeimo / a ne iſzklauſiſiu /

vchodźi bez karánia iáko niewinny. Lecz to ná ſadźie Bożym być nie może ábowiem Bog ieſt ſedźią wſzytkowidzącym y wiedzącym / ktory ſie báda ſerc / nerek y ſamych wnetrznośći człowieczych pſ.7. Dla tego żaden winnym bedąc zaprzeć ſie nie bedźie mogł złych ſpraw ſwoich. Jako prawimowiſz nie zmazałą ſie ſpro ſnośćią / za Báálem nie chodźiłam / ia ſie ztobą ſądźić bede dla tego żeś rzekłá nie zgrzeſzyłam. Ierem. 2.

2. Nie przy ſie kto vczyniwſzy / lecz powiáda że to z roſkazánia y innych mu ſu vczynił. To ná ſadźie boſkim nikomu ſie nie vda. Káżdy bowiem ćiężar ſwoy poniesie. Ga.6 Eze.18.

3. Zá prozbą vśilną podczas ſedźia wypuſzcza winnego. Lecz prozb y ze łzámi Bóg ná ſwym ſadźie nie wyſłucha. Na ten czas prawi bedą mie wzywać ná pomoc / á nie wyſłu-

ſiu/ vnkſti ritu kielſis / á neras manis.

4 Sudzios ziames del dowanu ſukoſu daru ap⸗kaltintu. Todryn ažu⸗draude Diewas jiemus imt dowanas. Ne imk tieg dowanu: nes do⸗wanas apakina. Bet Diewas wiſaturis ne pri⸗wato ne iokiu dowanu. Diewas mano eſsi/ gie⸗ro mano ne prixalay.

5. Del galibes ir pa⸗grumzdimu Didžiunu tes ziames ſudzios ne teyſin⸗gay ſudiia. Kaypanie padare / kurie išſigundy karalienes Jezabelos ne kaltu Nabothu vnt ſmer⸗ties izdawe. Diewas ira ſudzia wiſagalis/ ka⸗ralu ir kunigaykſčiu neſibiio/ gieriaus irá iie⸗mus patiemus labay bayſus ir grausmyngas. Kuris tieg atiuoſia iuo⸗ſtu karaiu / ir wietoy brungios iůſtas periuo⸗ſia wirwemis iuoſtus iu.

ſlucham/ ráno wſtana/ á nie nayda mie. Prou: 1.

4. Sedziowie ziemscy⸗ dla podárkow wolnym czynia obżałowanego. Dla tego zákazał Bog im nie brać podárkow. Nie bierz prawi podárkow/ bo podárki zaślepiaia Deut. 16. Lecz Bog wßytko máiacy nie po⸗trzebuie żadnych podar⸗kow. Bogiemeś ty moim⸗ dobr moich nie potrzebu⸗ ieß. Pſal: 15.

5. Dla potegi y pogro⸗żek Potentatow ziem⸗ſkich ſedziowie nieſpra⸗wiedliwie ſadza. Jako o⸗ni vczynili/ ktorzi prze⸗lekßy śie krolowey Je⸗zabel niewinnego Nabo⸗tha ná śmierć ſkazali. 3. Reg: 21. Bog ieſt ſedzia wßechmogacym ktory śie krolow y kśiażat nie leka/ ále raczey ieſt im ſamym barzo ſtraßliwy y ogro⸗mny. Ktory/ prawi/ odpa⸗ſuie pas Krolom/ y miá⸗ſto drogiego pása prze⸗pásuie powrozem nerki

Tunc inuocabunt me & non exaudiam: Prou 1 v. 28

4 Muneribus.

Non accipies perſonam nec munera: quia munera excæcant. Deut. 16 v. 19.

Deus meus es tu bonorum meorum non eges. Pſ. 15. v. 2.

5. Potentia & minis magnatum.

Balteum Regum diſſoluit, & præcingit fune renes eorum. Iob: 12. v. 18.

Qui aufert spiritum principum, Psal. 75.

Kuris izdreskia iz gierkles dwasiu kunigaykseiamus/ baysus pokim karalu ziames.

ich Iob. 12. Ktory wydziera z gardła duchá kśiążetom straßliwy przed krolmi ziemskimi. Ps: 75.

6. Fuga.

Quo à facie tua fugiam. Psal. 138.

6. Kartays kalinis vnt kakło pasadintas kaliney / izbega. Bet iz Diewo tiesos ir runku io niekas ne izbegs. Kur eysiu nuog akiu tawo.

6. Pod czas więzien ná gárdło posádzony vćiec może. Lecz z boskiey spráwiedliwośći y zrąk iego nikt śię nie wyłamie. Gdzie poyde od twarzy twoiey. Psal. 138.

7. Morte ante latam sententiam.

7. Paßaukstas kas azu piktadeiu / tey pirm dekreto numirs be karoimo iz to swieto izśieyt. Bet Diewas ira sudziu giwu ir mirusiu / ne wienas nusideis/ karoimo io nenusitynks ney giwas ney numiris.

7. Powołany kto za złoczyńce / ieśli przed dekretem vmrze bez karania ztego świata zchodźi. Lecz Bog iest sędźia żywych y vmarłych żaden grzeszny karania iego nie vydźie ani żywy ani vmárły. Act. 10. 2. Machab. 6.

8. Commotione affectuum.

Triumphator in Israël non parcet & pænitudine non flectetur: neq; enim homo est vt agat pænitentiam. 1. Reg: 15. ℣. 26.

8. Sudzia ziames pasikrutina mielaśirdisty ir kitays affektays ir susimilys atteydzia kaltam. Bet Diewas ne turi tokiu affektu. Pergaletoias Izraelty ne prateys nusideiusiam/ ir vnt pagaylimo ne pasigriz. Nes ne esti zmogum adunt gayletu.

8. Sędźia ziemski wzrusza śię do miłosierdźia/ y do innych affektow y zlitowawszy śię odpuscza przestepcy. Lecz Bog nie ma takich affektow. Zwyćiezca prawi w Izraelu nie przepuści/ y do politowánia śię nie skłoni abowiem nie iest iako człowiek aby miał żałowáć. 1. Reg: 12.

9. Padest

9. Po-

9. Padest dažnay apelacia aba atsiliepimas aukštesniop sudop aprayšitam. Diewo tribunalas ira aukščiausias/ nuog kurio niekas negal kitan appellawot. Wisiemus reykia pasirodit vnt tribunato Christaus/ adunt kiekwienas imtu tay/ ku nupelne.

10. Atsižwilgieimas vnt persunos daug gal vnt sudo žmoniu/ kuo ira tasay kuri sudiia sudžia/ iey gintis io/ iey pažistamas. Bet Diewas netsižwilgia ir ne priima persunu. Zinome tieg iog tiesus esi tu/ nes ne weyzdi vnt persunos žmoniu. Norint tadu Christus Wiešpats sudžia/ira brolis musu wienok tasay brolis ne vnt brolistes weyzdes: bet vnt darbu musu/ ir pagal iu mus sudis.

PVN-

9. Pomaga często apelacia do wyższego sądu obżałowanemu. Boski tribunał iest nawyższy/ od ktorego nikt nie może apelowáć do innego. Wszytkim prawi trzeba pokazáć się ná trybunał Chrystusow iáko ná nawyższy/ áby káżdy odniosł to/ co zasłużył 2. Cor: 5.

10. Wzgląd ná osobę śiła może na sądźie ludzkim/ ieśli ten/ ktorego sądźi sędźia/ iest przyiaćiel/ ieśli znajomy &c. Lecz Bog nie ma względu/ ani brakuie osobami. Wiemy prawi/ żeś iest sprawiedliwy/ y nie oglądasz śię ná osoby ludzkie. Matth. 22. Rom. Ephes. 6. Choćiaż tedy Christus Pan sędźia/ iest bratem naszym Ioan: 20. przećię ten brát nie ná braterstwo/ ale ná spráwy násze pátrząc według onych nas sądźić będźie.

PVNKT

9. *Appellatione ad superius tribunal.*

Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. 2. *Corinth.* 5. ℣. 10.

10. *Acceptione personarum.*

Nihil horum reo patrocinatur in iudicio diuino.

Scimus quia verax es &c. non enim respicis personam hominum. Matth 22. ℣. 17.

Iudicium Dei futurum est vt prælium.

PVNKTAS III.

Diewo tiesa bus kaypkar one.

Treiopay gal tey iź raszto pasirodit.

1. Ob causas, propter quas bellum geritur.

1. Est Rebellio

Fuerunt Rebelles lumini. Iob: 24. ℣. 13.

2. Inuasio bonorum Dei Gloriam meam alteri non dabo. Isai. 42.

Læsa Maiestas Me uos configitis. Malach. 3. ℣. 10.

4. Ruptum fœdus: Dissipauerunt fœdus sempiternum. Isa 24. 5.

I. Iž priežasčiu del kuriu karalus žiames kariauia/ tos rundasi ir Diewiep. 1. Priežastis/ pasikielimas prieß wießpati prigimtu/ ir ažusiginimas io waldžios vnt sawis. Anis priesinas prieß świesiby. Kas ira wießpatim mu u. 2. Turtes Diewo pasawinimas/ kuris ira garba io. Garbos mano kitam ne duosiu. 3. Pažieydimas Maiestoto. Jus wisi badate mani. 4. Pertraukimas sundaros/ kuriu Christus wießpats terp Diewo ir terp musu buwo padaris. Pagadino sun-

PVNKT III.

Boski sądz dzień ná ksztalt woyny.

Troiákim sposobem może się to z pisma pokazáć.

I. Z Przyczyn dla ktorych krolowie ziemscy walczą/ te naydują się y w Bogu. 1. Przyczyná rebeliá przećiw Pánu przyrodzonemu/ y nieprzyznánie władzey iego nad soba. Oni sprzećiwili sie świátłośći Iob 24. kto iest pánem nászym ps: 11. 52. Dzierżáwy Boskiey sobie przywłászczenie ktora iest chwała iego. Chwały moiey innemu nie dam Isa: 42 3 Obrázá Maiestatu. Wy wszyscy bodźiećie mie Malach. 3. 4. Rozerwanie przymierza/ ktore Christus Pan miedzy Bogiem/ y miedzy nami vczynił. Popsowali przymierze wie-

ſundaru vnžinn. 5. Tarnu Diewo iżgiedinimas ir ażumuśimas.

2. Jog iżſirinkimas vnt ſudo liginaſi raſzty karioney / kuriamirasi paminetus wiſokius ginklus kariones / ſzarwus / ſzalmu / ragatinį / ſkidu / żinkłu abakarunu / triubu / kaławiiu / wilėias aba ſzaudikłes / ꝛc. kilpini / ταγunikus.

3. Jż pabaygos ir to / kas po karioney deſtis. Suſiwerėia wiſa / kas buwo iżwerżto kitay karaliſtey. Mayſztay perſtoia / lawiaſi waydayir barnis / ſugriżta ſundara terp tu / kurie kawaſiwaydinikay eſti pakaroti. Teyp ir Diewas po ſuduy atiſzkes wiſa / ku iam buwo iżwerżi tyranay karaliſtey io. Wiſa tieg padawe po koiams io / tay ira wiſas karaliſtes żiames / a nu regime ne wiſa paduota iam.

wieczne Iſai. 24. 5. Sług Bożych zdeſpektowanie y zamordowanie. Mat. 22.

2. Iż wyprawa na ſąd przyrownana ieſt w piſmie do wyprawy woienney / w ktorym naydżieſz wzmianke wſzelakiego oręża / y broni woienney pancerza / przyłbice / ſzyſzaka / włocznie / tarcze / chorągwie / trąby / miecza / ſtrzał / łuku / iazdy ꝛc. Sap: 5 Iſa. 59 Pſ. 149. Matth. 24: Apoc: 19. &c.

3. Z Końca y z ſkutkow woyny. Wraca ſię wſzytko / co drugiemu kroleſtwu było wydarto. Uſtaia bunty / koniec bioра nieżgody y ſwary / wraca ſię zgoda miedzy temi ktorzy walczyli / buntownicy kare odnoſzą ꝛc. Tak Bog po ſądźie odda wſzytko / co mu wydarli byli tyrani w kroleſtwie iego. Wſzytko prawi podał pod nogi iego / to ieſt wſzytkie kroleſtwa źiemſkie á teraz widziemy że nie wſzytko ieſt podano

5. *Occiſio ſeruorum cont. aſſ: occiderunt. Mat. 22.*

5. *Ob apparatum bellico ſimilem.*

Sumet armaturam ſcutum, lanceam arcum. Sapient. 5.

3. *Ex effectibus bellum conſequentibus.*

Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius, nunc autem nec dum videmus omnia ſubiecta ei. Hebr: 2. v. 8

iam. Tuometu mayßtininikay / tay ia ſwietas taſay / welinas / piktibe / ſmertis ir wiſoki prießinikay dußios ir kuno muſu bus nuog Diewo pakaroti / ir kas iam paciam ir io ißrinktiemus priſieyt / bus ſugrußinta.

ro iemu Hebr. 2. Ná ten czas buntownicy / to ieſt świát / czart / złość / śmierć / y wßyſcy przeciwnicy duß y ćiał naßych od Bogá wezmą ſwe karanie / y to / co iemu ſamemu y iego wybranym należy będźie przywrocono.

Proprietates Iudicis & iudicij.

PVNKTAS IV.

Tikribes tieſadario ir tieſas paskutines.

PVNKT IV.

Własnośći ſędźiego y ſądu Oſtátecznego.

1. summa ſapientia.

Viuus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſq; ad diuiſionem animæ & corporis compagum quoq; ac medullarum & diſcretor cogitationum & intentionum cordis: Heb: 4. v. 12.

1. DIdžiauśia iſminties ir giluma žinios / apewiſa kas deſtis terp žmoniu. Giwas tieg ira Diewo žodis / tay ira (Diewo ſunus) tabiaus perſkrodus negi kalawias abißaley aßtras ir perſmegius ik perſkieliniu dußios ir dwasios / ſunariu ir ſmagenu / ir nera ne wieno ſutwerimo pokim io neregimo.

1. BArzo wielka y nieogárniona mądrość y głębokość wiádomośći o wßytkim / co śię dźieie miedzy ludźmi. Zywe ieſt ſłowo Boże (to ieſt Syn Boży) przeraźliwſze niżeli wßelki miecz zobu ſtron oſtry / y przenikáiący aż do rozdźiel niá duße / y duchá / ſtawow też y ſpikow / á niemaß żadnego ſtworzenia niewidźialnego przed obliczem iego. Heb. 4.

2. Summa poteſtas.

2. Ne pergaleta galibe / kuriey nikas noatſi-

2. Nie zwyćiężona moc ktorey nikt śię nie oprze.

Na

atsiginś. Tadu iszwis su- nu zmogaus ataiunti de- besiy su galiby ir Maie- stotu.

3. Tiesiausia teysibe. kayp daug aukßtinos ir giereios kepinimose / teyp didy duokite kunciu ir werksmu, Todryn rasz- ty/ Diewo teysibe wadi- nasi swaru / vnt kurio Diewas z noniu darbus sweria/ snuru/ pota- kcim.

4. Luosibe nuog wiso- kiu affektu / kurie ne perkeydzia swiesiey tiesos regiet/ ir pagal tos su- dit. Tu affektu Diewas ne tur/ kayp ira auksci- aus paminta. Perga- ltojas Israeliy notleys/ ney vnt pagaykeimo pa- sigrisz.

Tikribes tiesos ira tos.

1. Baysibe / kuri bus is zinklu/ is Maiestoto sudzios/ is draugies di- dzios

Ni ten czás vyrzą Syná człowieczego / przycho- dzącego w obłoku z mocą wielką y Maiestatem.

3. Barzo słuszna sprá- wiedliwość. Jako sie wie- le wyno siłá y w rosko- szach była tyle dayćie iey męki y żałośći. Apoc. 13. Dla tego w pismie sprá- wiedliwość Boska názy- wa sie waga ná ktorey Bog sprawy ludzkie wá- ży/sznurem/łokćiem. Prou 16. Iob. 31. Thren. 2. Apo. 11

4. Wolność od wszela- kich affektow/ ktore nie- dopuszczáią widźieć iá- śnie prawdy / y według niey sądźić. Tych affektow Bog nie ma/ iako sie wy- spomniáło. Zwyćiężca w Israelu nie przepuśći/ ani sie żalem zmiękczy. 1. Reg. 15.

Włáśnośći sądu są te.

1. Strách/ ktory będźie z znákow/ z Maiestatu sędziego/ z wielkiey asi- stenz

Tunc videbunt filium hominis cum potestate magna. Luc: 21.

3. Summa iustitia. Quantum glorificauit se. Apoc: 13.

Pondus. Prou: 16. ẏ. 11. Funiculus. Thren: 1. ẏ. 8. Calamus vel arũdo. Apoc: 11. ẏ. 1.

4. Apathia.

Pœnitudine non flectetur. 1. Reg. 15 ẏ. 29.

Proprietates iudicij.

1. Terribilitas. Arescentibus hominibus præ timore. Luc. 21.

dzios/ ir kariu su kurieys atays.

2. Vniuersalitas.

2. Wisotime aba byndriste. Nes wisi vnt tos tiesos turi statitis. Wisiemus mumus reykia pasirodit vnt tribunalo Christaus.

Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. 2. Cor. 5.

3. Infallibilitas.

3. Nutikrinimas twirtas be abeioimo. Pateysey bitau iumus / dungus ir ziame praeys/ á zodziey mano ne praeys.

Calum & terra transibunt &c. Luc: 21.

4. Ineuitabilitas.

4. Nopikunkstas. Nes niekas tos tiesos ne nusilynks / kaip parašita ira.

Neq; ab oriente neq; ab occidente i erit effugium Ps. 74. v. 7.

PVNKTAS V.

Knigas tułasiż kuriu Diewas tiesu daris.

Libri ex quibus Deus est iudicaturus.

1. Liber creaturarum.

1. TAs swietas su sutwerimays / kurinos sawimp turi. Dungus wadinosi knigomis taygi gali iżsimanit ir ape kitus dayktus. Eyk tieg skrudeles pie. Dabokites liliamus lauke. Bukite supruntingays kaip żalči.

Calum recessit sicut liber inuolutus Apoc. 6. v. 14.

Vade ad formicam Prou. 6.

ßcienciey/ y zwoyst/ z ktoremi przyidzie.

2. Powßechność. Bo wßyscy na ten sąd stánąć muszą. Wßytkim nam trzebá pokázáć się ná tribunal Christusow. 2. Corinht: 5.

3. Upewnienie gruntowne tego sądu. Záprawdę powiadam wam, iż bo y ziemi przeminą á słowá moie nie przeminą Lu. 21.

4. Nie vchronienie się tego sądu. Bo nikt onego nie vydzie/ iáko nápisano. Ps. 74. Amos. 9. w. 2.

PVNKT V.

Księgi rozmaite, z ktorych Bog będzie sądził.

1. TEn świát z stworzeniem/ ktore w sobie ma. Niebiosa názywáią się księgą Apoc. 6. Toż może się rozumieć y o innych rzeczách stworzonych. Pedź prawi do mrowki. Prou. 6. Bądźcie rostropnemi iáko weżowie

śiey. Iž tu knigu ſudis klauſdamaſis/ kam dar- bimetey to pagiwenimo pateykowome: kam ne dirbome kaip ſkrudele/ kurioſp mus ſiunte? tey- pagi ir kitiemus ſutweri- mamus kam ne priſiwey- zdeiom/ ir iž iu kaip iž knigu neſimokiem geray giwent?

2. Raſztas ſzwyntas/ ipaćiey Euangelia/ ku- rioy pilna mokſlu/ pa- gal kuriu krikśćionis turi ažuſilaykit. Kas tieg niekina mani ſaw/ žodžiey kuriuos kalbeiau/ anis ſudis ii.

3. Diewo žinia/ kurioy wiſa/ kas deſtis nuog žmoniu kaip knigaſe ira paraśita. Ir todryn wa- dinaſi ta žinia knigomis. Knigoſe tawo wiſi day- ktay bus ſuraśiti. Kni- gos atmintes ira para- śitas pokim io.

C 4. Sir-

żowie Matt. 10. Pátrzćie y ná lilie polne. Z tych kśiąg będźie ſądźił pytá- iąc śię czemuſmy pod czas prący żywotá pro- żnowali? Czemusmy nie robili iáko mrowká/ do ktorey nás odſyłał? ták- że y innemu ſtworzeniu/ czemuſmy śię nie przy- pátrowali y z nich iákoż kśiąg nieuczyliſmy śię dobrze żyć?

2. Piſmo ſzwięte/ oſo- bliwie Euangelia/ w kto- rey pełno náuk/ według ktorych Chrześćiánie po- winni żywot prowádźić. Kto gárdźi mną będą go ſądźić słowá moie kto- rem mowił. Ioan. 12.

3. Boſká wiádomość w ktorey wſzytko/ co śię dźieie od ludźi/ iáko w kśięgach ieſt nápisáno. I dla tego tá wiádomość nazwáná ieſt kśięgą. W kśięgách twoich wſzyt- kie rzeczy będą nápisáne Pſ. 138. Kśięgi pámiętne nápisáne ſą przed nim. Malach. 3.

C 4. Wię-

Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. Matth. 10.

2. Sacra ſcriptura

Sermo quem locutus ſum, ille iudicabit in nouiſsimo die. Ioan. 12. ℣. 48.

3. Omni ſcientia Dei.

In libro tuo omnes ſcribentur. Pſ. 138. ℣. 16.

Scriptus eſt liber monumenti coram eo. Malach. 3. ℣. 16.

Conscientia cuiusq;.

Peccatum Iuda &c. exaratum super latitudinem cordis. Ier. 17. ℣. 1.

4. Zinia żmogaus paties aba prisitiautimas kuriami wisa ira suraśita giera ir vikta. Paraśitas ira nusideimas Judos plukśnu gielażies vnt platibes śirdies iu.

4. Wiádomość serdeczna ábo summienie / w ktorym wßytko iest nápisano złe y dobre. Nápisány iest grzech Judy piorem żelaznym ná ßerokośći serca ich.

5. Sancti. Iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libro. Apo: 20 ℣. 12.

6. Christus Dominus noster.

Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis Isai: 8. ℣. 1.

5. Szwyntieii Diewo / ape kuriuos ßwyntas Augustinas ißmano knigas atwertas / kurias regieio Jonas ßwyntas.
6. Wießpats JEsus Christus Diewas ir żmogus ira mumus knigomis giwomis. Nes ne tiktay żodżieys / bet ir paćieys paweykslays mus mokia. Ape tas knigas Jsaias kalba teyp. Jmk saw knigas didżias / ir raśik iose plukśnu żmogaus / tay ira suprastinay raśik / adunt kiekwienas żmogus skaytit ir ißmanit galetu tas knigas. Plukśnu tieg żmogaus ne plukśnu Anielu. Nes kad butu Anielu tapis ne żmo-

5. Swięći Boży / o ktorych rozumie S. Aug: lib. 2. de Ciuit. c. 14. Księgi otwarte / ktore widźiał Ján święty.
6. Pan náß Jesus Christus Bog y człowiek iest nam kśięgą żywą. Bo nie tylko słowem / ále y sámym przykłądem nas náucza. O tych Xięgach Jsaiaß ták mowi Weźmi sobie Xięgi wielkie / y nápiß ná nich piorem ludzkim. To iest snadnie ku wyrozumieniu / áby káżdy człowiek czytáć y rozumieć mogł te Xięgi. Piorem práwi człowieczym / nie piorem Anielskim. Bo gdyby Aniołem / á nie człowiekiem śie stał dlá nas / nie moglibyśmy czytáć

žmogum del musu / ne gałetume skaytit tu kni-gu. Bet dabar wisi / kurie nori skayto / ipa-czey vnt križiaus litero-mis didžiomis regiedami tas knigas parašitas / ir skaytidami žmones mokiasi ne išsakitos iš-minties iš iu.

czytać tych Xiąg. Lecz teras wßyscy / ktorzy chcą / czytáią: osobliwie ná krzyżu literami wiel-kiemi widząc te Xięgi napisáne / y czytaiąc lu-dźie / vczą śię znich nie wypowiedźiáney mądro-ści.

Tasgi dayktas kitu paliginimu rašty ira a-prašitas / kuriami grūž-džias Diewas išwartit Jerusalem su žwakiemis. Kur ne tiktay wieno miesto: bet ir wiso swieto išskratimas išsima no. Iš-kratisiu Jerusalem su-žwakiemis.

Tąż rzecz inßym podo-bieństwem w piśmie iest opisana / w ktorym gro-źi śię Bog że ma ßperać Jeruzalem z świecami. Gdźie nie tylko iednego miástá: ale y wßytkiego świátá ßperánie ma śię rozumieć. Bede ßperał Jeruzalem z świecámi.

Idem similitudine lucernarum in scriptura exprimitur.

Scrutabor Ierusalem in lucernis. Sophon. 1. ℣. 12.

1. Žwakie ira žinia Die-wo ir akis io ažu sauly tol skaysčesnes. Akis wießpaties tol kabiaus žibunčios ira ir twa-skančios negi saule.

1. Swiecá iest wiádo-mość Boska / y Oczy iego dáleko iáśnieyße nád słońce. Oczy Páńskie dáleko są iáśnieyße nád słońce.

1. *Lucerna.*

Oculi Domini multò plus lucidiores super solem Eccl: 23. ℣. 28.

2. Wießpats Jesus Christus. Aß esmi świe-sibe swieto. Žwakie io ira Awinelis. Ne tiktay iog apświečia dungaus Kara-

2. Pan náß Jesus Chri-stus. Jam świátłość świátá. Swiecá iego iest baránek. Nie tylko że oświeca Krolestwo nie-bie-

2. *Christus Dominus.*

Ego sum lux mundi. Ioan: 8. ℣. 12.

Lucerna eius est Agnus. Apoc. 21. ℣. 24.

Karalisty. Bet ir todryn iog dienoy sudo iżkratis kiekwienu / idant niekas patepto ion ne ieytu.

biesKie / ále y dla tego / iż w dźień sądny bedźie szperał káżdego / áby nic pokálánego do niego nieweszło.

3. Angeli sancti.

Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos flãmam ignis. ps. 103. ℣. 4.

3. Aniekay szwyntieii / kurie iż prigimimo sawo ira kabay skaystays ir żibunčieys. Kuris daray Aniekus tawo dwasays / ir tarnus tawo liepsnu vgnies.

3. Aniołowie świeći / ktorzy z przyrodzenia swego są bárzo świetnemi. Ktory czyniß Anioły twoie duchy y sługi twoie ogień pałacy.

4. Ratio & conscientia. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. ps. 4. ℣. 7.

4. Prisiiautimas tikras żmogaus ir iszmonia. Pażimeta ira vnt musu swiesibe weydo tawo.

4. Rozum y summienie. Náznamionowána iest nád nami świątłość oblicżá twego.

5. Verbum Dei. Lucerna pedibus meis verbum tuum ps. 118. Mandatum lucerna est, & lex lux. Prou. 6. ℣. 23.

5. Zodis Diewo. Zwakie koiamus mano żodis tawo. Prisakimas żwakie ira ir tiesa świesibe.

5. Słowo Boże. Swiecá nogám moim słowo twoie. Przykázanie świeca iest / y zákon świątłośćia.

6. Sancti.

Ille erat lucerna ardens, & lucens. Ioan. 5. ℣. 35.

6. Szwynticii. Janu szwyntu pats Wiesspats wadina żwaki. Anas buwo żwakie degunty ir żibunti. Jr Apasztalas Krikščionis algoia świesiby swieto. Zibate kaypswiesibes vnt swieto.

6. Swieći. Jáná świętego sam Pan Christus názwał świecą. On był świecą gorąiacą y świecącą. J Apostoł Chrześciány nazywa świátłośćia świátá. Miedzy ktoremi (pogány) świećićie iáko świátłá ná świećie.

PVN-

PVNKTAS VI.

Wieſzpat Chriſtuy ipaćiu budu priguli but Sudziu.

NOrint ape wiſas tris perſunas Treyces Szwyncziauſios ſkaitome raſzty/ iog anos ſudiia. Ape Tewu Danieliep. Iſzkarſis ſenis ſędos.

Ape dwaſiu ſzwyntu. Ioniep. S. Ana kad atays/ bars ſwietu iż ſudo. etc.

Ape Sunu Diewo Ioniep. S. Tewas dawe wiſoki ſudu ſunuy.

Wienok Chriſtuy ipaćiey pridera ſudit ir pagal diewiſtes ir pagal żmogiſtes. Pagal diewiſt[e]s per pritikrinimu. Nes kayp mokia S. Thamoſius/ triiu dayktu reykia vnt ſudo.

1. Galibes/ idant tas/ kuris

PVNKT VI.

Panu Chriſtuſowi oſobliwym obyczaiem należy władza ſadowa.

Iudiciaria poteſtas conuenit.

ACzo wſzytkich trzech perſonach Troyce ná świetſzey w piśmie czytámy/ że one ſadza. O Oycu. v Daniela. Długo wieczny v ſiadł.

Patri. Antiquus dierum ſedit Danielis 7. ℣. 9.

O Duchu ſwietym v Jáná S. On gdy przyidźie/ będźie ſtrofowáł świát z ſadu/ ꝛc.

Spiritui ſancto. Ille cum venerit, arguet mundum de iudicio &c. Ioan: 16. ℣. 8.

O Synu Bożym v Jáná S. Oyćiec dał wſzelki ſad Synowi.

Filio DEI. Omne iudicium dedit Filio. Ioan: 5. ℣. 23.

Jednak Chriſtuſowi oſobliwie należy ſadźić y według Boſtwa y według człowieczeńſtwá. Według Boſtwá per appropriationē, to ieſt przez przyſtoſowánie iáko mowia Theologowie. Abowiem według S. Thomáſza trzech rzeczy potrzeba do ſadu.

S. Thom. 3. p. q. 59. a. 1. Tria ad iudicium requiruntur.

1. Władzy/ áby ten ktory

1. Poteſtas.

Noli quærere fieri iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates. Eccl: 7. ℣. 6.

kuris ira ſudžiu/ gaketu nudrauſt / ir grauſmey ažuturet waldonus. Ne ießkok but ſudžiu / tey negali iweykt neteyſibiu.

ktory ieſt ſędźia mogł powśćiągnąć ſobie poddane. Nie ſtáray śie ábyś był ſędźia / ieśli nie możeß przełomić nieprawośći.

2. Rectitudo iuſtitiæ.

Quem diligit Dominus corripit: & quaſi Pater in filio complacet ſibi. Prou: 3. ℣. 12.

3, Sapientia. Iudex ſapiens iudicabit populum ſuum. Eccleſ. 10. ℣. 1.

2. Teyſibes tieſios/ adunt ne iž nopikuntos / bet iž meyles prieß teyſiby ſuditu. Kuri mili Wießpats karoia/ ir kaip tewas ſunup megſta ſaw. 3. Jßminties aba proto didžio/ pagal kurio deſtis ſudas. Sudžia ißmintingas ſudis žmones ſawo. Norint pirmu du dayktu ira reykiamu vnt ſudo: wienok ipaćiey ir tikray ſudop priguli ißmintis aba tieſa. A iog ſunus Diewo ira žodis ir ißmintis Tewo / todryn iog gema per ißmanimu Tewo / ipaciu budu del to pridera iam ſudas. Pagal žmogiſtes pridera Chriſtuy ſudas iž io ßalies ir žmoniu / kuriuos ſudis. Iž ßalies io/ iog wiſokia wi-

2. Spráwiedliwośći proſtey ábo ſczerey áby nie znienáwiśći/ále zmiłośći ku ſpráwiedliwośći ſądźił. Ktorego miłuie Pan karze/y iáko Oćiec w ſynie kocha ſie. 3. Mądrość według ktorey ſąd ſie odpráwuie. Sędźia mądry będzie ſądźił lud ſwoy. Acz pierwße dwie rzeczy ſą potrzebne do ſądu: wßakże oſobliwie y właśnie do ſądu należy mądrość abo práwda. A iż Syn Boży ieſt słowem y mądrośćią Oycá/ dla tego że śie rodźi przez rozum oycá/ przeto oſobliwym obyczaiem iemu przyſtoi ſąd. Według człowieczeńſtwá należy Chryſtuſowi Pánu ſąd z ſtrony iego ſámego y ludźi. Z ſtrony iego iż wßeláká go-

2. Quatenus homini tum, ex parte ipſius, tum ex parte hominum.

wireſnibe priſieyt ia m / todryn iog žmogiſte io ira priimta Diewiſteſp aba perſuniſteſp Diewißkoſp ſunaus Diewo. 2. Jog buwo ßwyntas vnt ßwyntuiu/ iey tadu kuriam kitam del ßwyntibes priderus ira dayktas but ſudžiu: tol labiaus tam / kuris buwo terp wiſu ßwynčiauſias/ ir werſme wiſokios miliſtos. 3. Jog tay ſaw nupelne / daug kisdamas del Diewo teyſibes/ ir paſiduodamas ſuduy ſudžios neteyſingo. Aß tieg pergaleiau ir ſedaus vnt ſoſto Tewo mano. Sedet vnt ſoſto išſimano but ſudžiu/ pagal anu žodžiu. Sedayſi vnt ſoſto/ kuris ſuditi teyſiby.

Del žmoniu 1. adunt gaketu regiet wiſi ii akims/ ir girdet dekretu io auſims kuno. Diewas Tewas ir Dwaſia ßwynta/

godność przyſtoi onemu dla tego/ iż człowieczeńſtwo iego ieſt przyięte do Boſtwá abo do perſonalſtwa Boſkiego Syná Bożego. 2. Iż był świety nad świetemi ieſli tedy komu innemu dla świątobliwośći ſłußna byłá/ áby ſedźia był / dáleko więcey temu / ktory nad wßytkie był naświetßy y z rzodło wßelkiey łáſki. 3. Iż to ſobie wyſłużył/ śiłá ponoßąc dla ſpráwiedliwośći Boſkiey/ y podáiąc śię pod ſąd ſędźiego nie ſpráwiedliwego. Jam prawi zwyćiężył y vśiadłem ná ſtolicy Oyca mego. Siedźieć ná ſtolicy/ rozumie śię mieć władzą ſądową według onych ſłow. Vśiádłeś ná ſtolicy ktory ſądźiß ſpráwiedliwość.

Z ſtrony ludźi 1. áby mogli wßyſcy widźieć oczyma y ſłyßeć dekret iego vßyma ćieleſnemi. Bog Oćiec y Duch świety/ nie- może

Ex parte ipſius
1. Ratione vnionis Hypoſtaticæ.
2. Ratione ſanctitatis & plenitudinis gratiæ.
Sanctus ſanctorum. Dan: 9. ℣. 24.
3. Ratione meriti
Ego vici, & ſedi cum patre meo in throno eius. Apoc: 3. ℣. 21.
Sediſti ſuper thronum qui iudicas iuſtitiam. Pſal. 9 ℣. 5.
Ex parte hominum.
1. Quia viſibiles iudicandi viſibilem requirunt iudicem.

ta/ negal regietis akims kuno. Nes ira naturos neregimos/ ira dwaſas ne pamatamas ne wienu paiautimu kuno. Bet ſunus Diewo Chryſtus/ pagal Diewiſtes ira ne regimas/ á pagal żmogiſkes ira regimas. Todryn duota ira galibe iam/ adunt tieſu daritu iog ſunum żmogaus eſti.

może być widźiány oczyma ćiáłá bo ieſt nátury niewidomey/ ieſt duchem/ ktorego nie może poiąć żaden ſmyſł ćieleſny. Lecz Syn Boży Chriſtus według Boſtwá ieſt niewidomy/ á według człowieczeńſtwá ieſt widomy. Dla tego dána mu ieſt władzá ſądowa/ iż Synem człowieczym ieſt.

2. Ne vllam poſſint prætexere excuſationem in delictis.

2. Adunt newienas neturetu kuo iżſikalbet iż ſawo kaltibiu/ kieldamas ias vnt kuno ir vnt tuku pagundu nuog duśiu neprietelaus/ vnt piktibes kitu żmoniu/ ir vnt kitu tokiu. Jey tadu kas taris ne gateiau paſnikaut del kuno/ kuris alkſta ir trokßta/ ne nuſilynkiau girtibes ir biauribes del pagundimu ſunkiu welino/ atgawau kitam/ iog nekaltu abidiio iż piktibes. Atſakis ſudźia ir aß tureiau kunu kuris alko/ buwau

2. Aby żaden nie miał wymowki z ſwych grzechow/ ſkładaiąc ie ná ćiáło/ na pokuſy rozmaite dußnego nie przyiáćielá/ na złość innych ludźi y ná inne tákie przyczyny. Jeśli tedy kto rzecze/ nie mogłem pośćić dla ćiáłá/ ktore łáknie y prágnie/ nie vwiárowałem śię piiáńſtwá y wßeteczeńſtwá dla ćięßkich pokus ßatáńſkich: zemśćiłem śię że mię niewinnego krzywdźił ze złośći. Odpowie ſędźia. Jam też miał ćiáło łaknące/ byłem kußony od

buwau gunditas nuog neprietelaus/ piktus ſunkiey tureiau prieśinikus/ a tećiau wiſa iżkinćiau / tay tureiey ir tu darit.

PVNKTAS VII.

Kietweriokas Chriſtaus Trybunałas.

1. NEregimas ir ne paſkutinis vnt to dabar pagiwenimo pirm smerties kiekwieno żmogaus teysaus ir neteysaus. Nes teyſiam ażu kiekwienu gieru darbu tuoiaus aigu ataduoſt duodamas iam miliſtu teyp didżiu / kayp nupekna darbas/ kuri padare. Kas teyſum ira tegul bus teyſesniu. Teyſesniu tumpa per priedu didesnes teyſibes aba miliſtos kad Sakramentus ßwyntus priima / aba kad ku kito giero weykia. Neteyſu teypagi vnt to ſwieto dażnay

od nieprzyiaćiela/ miałem barzo złośliwe przećiwniki a przećie wßytkom wyrwał/ toż y tyś miał czynić.

PVNKT. VII.

Czworaky Trybunał Chryſtuſow.

1. NIewidomy y ieſcze nieoſtatni na tym żywoćie przed śmierćią każdego człowieka ſprawiedliwego y niezbożnego. Bo ſpráwiedliwemu zá káżdy dobry vczynek záraz zápłate oddáie/ dáiąc mu łáſkę ták wielką/ iáko záſługuie vczynek/ ktory vczynił. Kto ieſt ſpráwiedliwym / niech będźie ſprawiedliwßym. Spráwiedliwßym śię ſtáie przez przymnożenie więtßey ſprawiedliwośći ábo łáſki/ gdy Sákrámenta święte przyimuie/ ábo gdy co innego dobrego czyni. Nie ſpráwie-

Quadruplex Chriſti tribunal.

1. Inuiſibile & non vltimatum ante mortem.

Qui iuſtus eſt iuſtificetur adhuc. Apoc: 22. v. 12.

Ecce ſanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Ioan. 5. ℣. 14.

nay karoia. Tay ſweyku tapay/ ne nuſidek iau/ ßdunt kas pikteſnio taw neſitikeu. Tas gieram ir piktam atpildimas/ negal but be ſudo.

wiedliwego tákże ná tym świećie czeſto karze. Otoś zdrowym zoſtał/ nie grzeß iuż/ aby ćie co gorßego nie potkało. Tá dobremu y złemu nagroda nie może być bez ſadu.

2. In cruce occultum, contra mundum, dæmonem, & peccatum.

Nunc iudiciũ mũdi eſt: nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Ioan: 12. ℣ 31.

Delens quod aduerſus nos erat Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio affigens illud cruci. Col. 2. ℣. 4.

2. Padare iau ſudu prieß ſwietu/ prieß nuodemy/ prieß duśiu neprietelu/ dienoy kunćios ir ſmerties ſawo vnt kriźiaus. Dabar ira ſudas ſwieto/ dabar kunigaykßtis to ſwieto bus iźmeſtas aran. Tu ſudu padare vnt kriźiaus ażutepdamas paraßu dekreto prieß mus iźduoto/ kuris buwo prieśingas mumus/ prikaldamas ii kriźiauſp.

2. Vczynył iuż ſad przećiwko świátu/ przećiwko grzechowi przećiw dußnemu nieprzyiáćielowi w dźień męki y śmierći ſwey ná krzyżu. Teraz ieſt ſad świátá/ teraz Kiąże świátá tego precz będźie wyrzucone. Ten ſąd odpráwił ná krzyżu/ Cyrográph dekretu ktory był przećiwny nam/ przybiwßy go do krzyżá.

3. Occultũ in morte vniuscuiusq;. Mortuus eſt diues & ſepultus eſt in inferno. Luc; 16. ℣. 22.

Hodie mecum eris

3. Wakundoy ſmerties kiekwieno/ kuris deſtis wieniomis. Numire didźiaturis ir pakaſtas ira pragary. Girdi algu tepuno. Siudie nu buſi ſumanim raiuy. Girdi algu gayliſtoiun-

3. W godźine śmierći káżdego/ ktory śię ſczegulnie odprawuie. Vmárł bogacz/ y pogrzebiony ieſt w piekle. Słyßyß záplate rozpuſtniká. Dźiś będźieß zemną w

raiu

ßio katro. Tay be ſudo ne buwo.

4. Ira wiſiemus žmonemus bendras wienan wieton ſurinktiemus / žinomas ir regimas Anielamus ir patiemus žmonemus. Ape kuri Euangelioy ßios dienos ſkaytome. Tadu regies ſunu žmogaus ataiunti debesiy ſu didziu galiby ir Maieſtotu. Taſay bus wiſatinis / paſkutinis/ ir be apelacios aba atſiżadinimo kitop trybunałop.

raiu. Słyßyß zapłatę pokutuiącego łotra. To śię nie działo bez ſądu.

4. Ieſt wßytkim ludźiom ſpólny na iedno mieſce z gromadzonym/ wiadomy y widomy Anyołom y ſamym ludźiom. O ktorym w Euangeliey dźiśieyßey czytamy. Na ten czas vyrzą Syna człowieczego przychodzącego w obłoku z wielką mocą y Maieſtatem. Ten będźie walny / oſtatni / y bez apelaciey abo odzywania śię do inßego tribunału.

in paradiſo. Luc. 23. ℣. 43.

4. Vniuerſale publicum & vltimatum.

Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & maieſtate. Luc. 21. ℣. 27.

PVNKTAS VIII.

Parodimay, kurieys kałtus ſunti priſpirs ſudzia dienoy paskutiney.

PVNKT VIII.

Dowody, ktoremi przekoná ſędźia grzeſzniki w dźien oſtátni.

Argumenta quibus peccatores a Iudice conuincentur.

1. Iž pačiu dayktu/ iž kuriu piga bus kaltu nuſekt. Iuteio iungas neteyſibiu mano/ runkoſe io ſurieſtos ira/ ir vždetos vnt kaklo mano

1. Z Sámych rzeczy / z ktorych łacno będźie przeſtępnika poſłakowáć. Ocknęło śię iarzmo nieprawośći moich w ręce iego/ ſplotły śię/ y wło-

1. Ex ipſis factis.

Vigilauit iugum iniquitatum mearum: in manu eius conuolutæ ſunt, & impoſitæ collo meo. Thren. 1. ℣. 14.

Peccata nostra responderunt nobis. Isai. 59. ў. 12.	no. Kayp wagis sugautas su wagisty negal ażusigint ne wogis. Iżduosti pikti darbay piktadeiu pati ir ßaukia vnt io. Nusideimay musu atsiliepe mumus.	y włożone sa ná ßyie moie. Jako złodziey poymány z licem nie może śię záprzeć że nie vkradł. Wydaia złe vczynki złoczynce/ y wołaia nań. Grzechy naße odpowiedziały nam.
2. Ex circumstantijs.	2. Iż aplynkstowiu kurie prisineria/ ir prieg weykałamus musu rundasi. A tu ira daug. 1.	2. Z Okolicznośći/ ktore śię náyduia/ y przywiezuia do spraw naßych. A tych iest śiła.
1. Loci.	Wieta/ vnt kurios kas nusidest. Ażumuśiet terp bażnićios ir altariaus. Girdi kayp wietu żinoio Wießpats.	1. Mieysce/ ná ktorym kto grzeßy. Zabiliśćie miedzy kośćiołem y ołtarzem. Słyßyß iáko mieysce wiedział Pan.
Quem occidistis inter templum & altare. Matth. 23. ў. 35.		
2. Temporis. Vocauit aduersum me tempus. Thrē: 1. ў. 15:	2. Metas/ kuriuo kas Diewu żieydżia. Pażadino prieß mani meto/ tay ira suwadino wisas walundas dienas/ menesius/ ir kayp butu iż iu klausēs/ ku iuose per wisu pagiwenimu sawo kiekwenas dare.	2. Czas ktorego kto Bogá obráżá. Przyzwał przećiwko mnie czas/ to iest zezwał wßytkie godziny/ dńi/ mieśiace/ y iákoby znich śię dowiadował/ co wnie przez wßytek żywot swoy káżdy czynył.
3. Complicium. Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem. Ierem. 7. ў. 18.	3. Draugie/ su kuriu kas nusidest. Sunus surinka malkas/ a teway sukuria vgni, Cia iżsimanit turi padeieiey/ kurstitoiey aba siun-	3. Thowárzystwo/ z ktorym kto grzeßy. Synowie zbieraia drwa/a oycowie podniecaia ogień. Tu śie rozumieć maia pomocnicy/ y ći/ ktorzy po-

siunditoiey vnt pikto. 4. Budas/ kuriuo kas pikta daro. Kad drusiey/ be giedos/ tiéiomis iž paiunkimo ſeno ꝛc. Kakta žmonos pateyſtuwes taw tapo/ neſigiedeiey: 5. Suday aba inſtrumentay/ per kuriuos išſimano wiſoki ſutwerimay Jemey ſudus gražibes tawo/ tay ira rediktes tukas iž akmeniu brungiu/ žimćiugu/ aukſo/ ſidabro/ kurieys Diewu žieyde.

podżegáia do złego. 4. Spoſob/ ktorym kto złego śie dopuſcza. Gdy śmiele/ bez wſtydu/ vmyślnie/ znałogu ſtárego ꝛc. Stałoć śie czoło wſzeteczney niewiáſty/ niechćiałaś śie ſromáć. 5. Naczyniá ábo inſtrumentá/ przez ktore rozumieia śie wſzelákie ſtworzeniá. Nábrałaś naczynia ozdoby twey/ to ieſt vbiory rozmáite z kámieni drogich/ z perel/ że złotá/ że ſrebrá/ ktoremi Bogá obrażałá.

4. *Modi.*

Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Ierem. 3. ℣. 3.

5. *Inſtrumentorum.*

Tuliſti vaſa decoris tui, de auro meo atq; argento meo. Ezech. 16. ℣. 17.

PVNKTAS IX.

Diena paskutine wadinaſi ſuwartas wiſo, kas kiekwienam priſieyt.

PVNKT IX.

Dźień oſtáteczny reſtitucia nazywa śie wſzytkiego, co każdemu należy.

Dies iudicij vniuerſalis, appellatur in ſcriptura reſtitutio.

TEyp wadina dienu ſudo Diewo S. Petras. Kurio tieg (tay ira Chriſtaus) reykia adunt priimtu dungus/ iki metamus ſuwertimo aba ſugružinimo wiſo. Tie/

kuri-

TAk náztwał dźień ſądu Boſkiego S. Piotr. Ktorego prawi/ to ieſt Chryſtusa potrzeba aby niebo przyieło aż do czáſow reſtituciey wſzech rzeczy. Ci ktorym śie má

wrá-

Quem oportet quidem cælum ſuſcipere vſq; in tempora reſtitutionis omnium. Act. 3. ℣. 21.

kuriemus ſuſiwers tar/ kas nemus priguli/ ira tuli,

wráćáć to/ co im należy ſą rozmáići.

1. Reſtitutio fiet Deo.

1. Ira pats Diewas/ kuriam daug nu nepriételus io atima. Wieni éſſiby aba buwti vnt ſwieto. Tare padukis ſirdiy ſawo: Nera Diewo. Kiti apiwayzdes io ſako neſunt. Muſu tieg dayktu ne priweyzdi. Nekurie teyſiby/ wiſagaliby ꝛc. Koki nauda/ iog ſergeiome priſakimu io. Kayp butu tari/ ne azumoka algos tarnamus ſawo/ ir todryn nera iumpi teyſibes.

1. Jeſt ſam Bog/ ktoremu teraz wiele nieprzyiaćiele iego odeymuia. Jedni iſtnosc abo bytnosć na świećie. Rzekł głupi w ſercu ſwoim: Nie maſz Boga. Drudzy opatrznośći vwłaczą. Naſzym śie rzeczam nie przypatruie. Niektorzy ſprawiedliwośći y wſzechmocnośći vymuią. Co zá pożytek żeſmy ſtrzegli przykázania iego? iakoby rzekli/ nie płáći iurgieltu ſługom ſwoim/ y dlatego nie maſz w nim ſpráwiedliwośći.

Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus. Pſ. 52. ℣. 1.

Nec noſtra conſiderat. Iob: 22. ℣. 17.

Quod emolumentum quia cuſtodiuimus præcepta eius. Mal: 3. ℣. 14.

2. Chriſto Domino.

2. Ira Chriſtus Wieſzpats/ kurio ne nori tikiet azu tikru Diewu Arianay/ ir teyp kayp butu atima iam Diewiſty. Kiti Heretikay ne tiki ſunti kuno ir krauio ſzwynciauſio io Sakramenty altoriaus.

2. Jeſt Chriſtus Pan/ ktorego niechcą mieć zá prawego Bogá. Jacy ſą Ariani/ odeymuiac mu Boſtwo przećiw piſmu. Jnni Heretycy nie przyznawaią ćiáłá y krwie w naświętſzym w Sakrámenćie przećiw iáſnemu piſmu.

Filius meus es tu, ego hodie genui te. Heb: 1. ℣. 5. & Pſ. 2. ℣. 7. &c. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur. Lu. 22. ℣. 29

3. Irá

3. Są

3. Jra ßwyntieii / ku-
riu kunus ßwyntus turi
ſawimp źiame aba ma-
rias. Tuos ſugrużins
paſkutiney dienoy. Kayp
raßo Jonas S. Teyp-
gi atieme iiemus tyra-
nay ir kiti piktadeios
ßlowy / turtu / ſweykatu /
wargino ir ażumuśie
iuos. Tay iiemus Die-
was wiſa ſuwers / del ku-
rio tay nuterioio.

3. Sa świeći / ktorych
ćiała świete ma w ſobie
źiemia ábo morże. Te
wroći w dźień oſtáteczny
iako piße Jan S. Także
wźieli im tyránni y inni
złoczyncy ſławe / maie-
tność / drecżyli y zamor-
dowali ie. To Bog im
wßytko nágrodźi dla
ktorego to ſtraćili.

3. *Sanctis & iuſtis.*
Dedit mare mortuos qui in eo erãt: & mors & infernus dederunt mortuos ſuos qui in ipſis erant. Apoc: 22. ℣. 13.
Qui abſtulerunt labores eorum &c hi ſunt quos habuimus aliquando in deriſum &c. Sap. 5. ℣. 1. & ℣. 3.

4. Sugrużinta bus ir
piktadeiomus alga iu /
kuriu nupelne / tay ira
vgnis vmżina. Atſtoki-
te nuog manis ing vgni
vmżinu.

4. Wroći śie y zło-
czyncom zapłata / ná kto-
ra zarobili / to ieſt ogień
wieczny. Odſtapćie ode-
mnie w ogień wieczny.

4. *Peccatoribus: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum. Matth: ℣. 41.*

5. Suſiwers ir wiſie-
mus ſutwerimamus luo-
ſibe kurios dabar ne-
turi / bet kinciane walu
ir kayp butu wergiſty
nuog nuſideieiu iiemus
tarnaudami piktuoſe iu
darbuoſe. Bus luoſas ſu-
twerimas nuog newa-
les pagadinimo 2c.

5. Bedźie y wßytkie-
mu ſtworzeniu wolność
przywrocona / ktorey te-
raz nie ma / ale ćierpi
niewolſtwo od grześni-
kow ſłużac im w złych
ſpráwach ich. Bedźie
wyswobodzone ſtworze-
nie zniewolſtwá ſkaże-
nia.

5. *Omnibus creaturis.*
Ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis. Rom. 8. ℣. 21.

Vnt

Ant Antros Nedelos
Aduento Evang. Matt. Pad. 11.

ANuometu: Jżgirdis Ionas kaliney darbus Christuso, nusiuntis du iż mokitiniu sawo, tare iam. Tugu essi, kuris turi atayt, ergu kito łaukiame? A atsakidamas Iezus tare iemus: Nueii atsakikite Ionuy ku girdeiote ir regieiote. Akli regi, rayśi waykśćioia, raupuoti apćistiti esti, kurtiniey girdi, numereliei kielasi iż numirusiu, vbagay Evangeliu priimdineia: ir pagirtas ira kuris, ne papiktinsis manimp. A kad anis pareio, pradeio Iesus bilot miniump ape Jonu. Ko isseiote girion regietu. Er nindres siubuoiunćios nuog weio? Bet ko isseiote regietu żmogaus swełnays rubays apwiłkto? Sztay kurie swełnus rubus neśioia, na muose karaliu esti. Bet kogi isseiote regietu? Pranasso? vżtiesu sakau iumus, ir daugiesn negi pranasso. Nes tasay ira, ape kuri paraśita ira. Sztay ass siunćiu Angełu mano, pirm weydo tawo, kuris sugatawis kialu tawo, pokim tawis.

Ná

Ná Niedźielę Wtorą Aduentu/ Ewangelia v Mattheuszá s. w Rozdź. 11.

WOn czás: vsłyszawszy Jan w więźieniu dźiełá Chrystusowe, posławszy dwu z vczniow swoich, rzekł mu: Tyżeś iest on, ktory miał przyść, czyli inszego czekamy? A odpowiedáiac Jesus rzekł im: Szedszy oznaymićie Janowi cośćie słyszeli y widźieli. Slepi widzą, chromi chodzą, trędowáći biorą oczyśćienie, głuszy słyszą, vmárli zmartwychwstáią, vbodzy Ewángelią przyimuią. A błogosłáwiony iest, ktory śię zemnie nie zgorszy. A gdy oni odeszli, pocżał Jesus mowić (cnym) rzeszam o Janie. Cożeśćie wyszli ná pusczą widźieć? trzćinę chwieiącą śię od wiátru? Ale cośćie wyszli widźieć? człowieká w miękkie száty obleczonego? O to ktorzy miękkie száty noszą, w domiech krolewskich są. Ale cośćie wyszli widźieć? Proroká? Záiste powiedám wam, y więcey niż Proroká. Boć ten iest, o ktorym nápisano: O to ia posyłam Anyołá mego przed obliczem twoim, ktory zgotuie drogę twą przed tobą.

PVNKTAY SAKIMV DIEWO Zodżio iż Euangelios. &c.

PVNKTA KAZAN Z EWANgeliey. &c.

S. Ioannes non petit liberari e carcere à Christo.

Rationes pro liberando ex carcere.

PVNKTAS I.

Kodryn Ionas S. per pasiuntinius sawo Christausp ne praszo io, idant butu iżłeystas iż kalines.

PVNKT I.

Czemu Ian święty przez posły swe do Christusa, nie prośi go aby był wyzwolony z więżienia.

1. Innocencia eius

1. GAleio daug rasti prieżasçiu Janas s. del kuriu turetu but iżleystas nuog Wieszpaties iż kalines. 1. Buwo io nekaltibe/ tu gal io paminet Christuy W. Tu żinay iog ne pateysey Herodas mani kali.

1. MOgł śiłá náleść przyczyn Jan święty/ dla ktorychby miał być wypuszczony z ciemnice. Była niewinność iego Te mogł przełożyć Chrystusowi Ty wiesz że mie niesprawiedliwie Herod więźi.

2. Merita in Christum.

2. Nupełnay didi per wargu giwenimu/ tutus darbus mokimy apeł Mesiaśiu/ ir nusiżieminimu giłu igiti. Nes kad Zidai noreio aprinkt io użu Mesiaśiu/ nieku bu-

du

2. Zasługi znáczne przez surowość żywota/ prace w przepowiadaniu náuki o Mesiaszu y pokorę głęboką nábyte. Bo gdy go Zydowie chćieli obráć zá Mesiaszá/ zá-

dno

du ne priieme vnt ſawiſ to / kas Chriſtuy paćiam prigułeio. Ne eſmi aß Chriſtus / ir ne eſmi wertas puolys koiump io ižrißti dirželi ćierewiku io.

3. Gakeio perguldit iam didžiu abidu kuri puoła vnt paties Wießpaties. Nes kas tarnuy kieno giedu daro / taſay paćiam Wießpat io daro / kayp prieß / kad tarnuy parodžia gieru noru paćiam Wießpat parodžia. Jonas tuometu terp wiſu tarnu Chriſtaus buwo didžiauſiu / nes pats teyp ape ii biło. Ne kiekes dideſnis vnt Jana. Toki tadu ir teyp didy tarnu Chriſtaus kalinen apkaltu iſtumt / kaip piktadeiu kuri / paćiam Chriſtuy buwo ſarmatu darit. Kad Dawido nuſiuntinius Hanonas Karalus Amonitu izgiedino / karius prieß ii ſurinkis gieray iam ažu tu abidu atga-

dna miára nie przyiał tego / co Chryſtuſowi ſámemu przynáleżáło. Nie ieſtem ia Chryſtus / y nie ieſtem godzien vpadßy do nog iego rozwiązáć rzemyſczek trzewikow iego.

3. Mogł przełożyć wielka hańbe ktora ná ſámego Páná pádáłá. Bo kto ſłudze czyiemu deſpekt czyni / ten ſámemu pánu czyni: iáko przećiwnym obyczáiem / kiedy ſłudze dobra chęć pokázuie ſámemu ia pánu pokázuie. Jan świety ná ten czas miedzy wßytkiemi ſługámi Chryſtuſowemi był náwietßy / bo tak ſam Pan onim twierdźi. Nie powſtał wietßy nad Jana. Tákiego tedy y tak wielkiego ſługe Chryſtuſowego okowánego wtracić do więźienia iáko złoczyńca iákie° ieſt ſámemu Chryſtuſowi hańbe czynić. Gdy Dawidowe poſły Hanon Krol Amonitow zelżył /

3. *Iniuria eius in ipſum Chriſtum redundans.*

atgawo. 2. Reg: 10.

4. Veritas intrepidè prædicata.

4. Gateis buwo rayšitis vnt pataydos biaurios Zerodo / a tol labiáus vnt pateystuwes dargios Zerodiados / kuriuos iog-del biauribes ir wisiemus žinamos skaudžiey baro ir iudeio / ažu tay kaliniu sedeio turmoy. Jr pridereiogu idant maytos purwuose kuno supuwusios / Anielu žiames skaystu ir ne mažiausiu kuno suodele nepateptu / purwingoy / ir tumsioy kaliney wargintu ir maytintu?

5. Necessitas doctrinæ eius populo instituendo.

5. Reykalas didis mokstoio / kurio priwale Ziday / idant per ii pažintu ir priimtu Wiešpati ažu Mesiašiu tikru / kayp iau iž iu ne mažo buwo / kurie pulkays eio iop / gayleios ažu nedeysibes ir krikštiios /

bet

zelżył / woyská przećiw niemu zebrawszy / dobrze śie tey krzywdy zemśćił. 2. Reg. 10.

4. Mogł śie żáłowáć na rozpuste sprosna Herodowe a daleko wiecey na wszetecznice brzydka Herodiade / ktoreże dla sprosnośći ich wszytkim iawney ostro słowy karał / zá to wieżniem śie dźiał w ćiáśie. A przystoynaż była / áby śćierwy w błoćie ćielesnośći zgniłe / Aniołá ziemskiego świetnego y ná mnieyszą makułą ćiałá niepokalanego / w błotnym y ćiemnym wieźieniu trápiły y dreczyły?

5. Potrzebá wielká nauki iego / ktorey potrzebowali żydowie / aby przezeń poznali y przyieli Pana za prawego Mesiaszá / iákoż iuż z nich niemáło było / ktorzy gromadno przychodźili do niego żáluiąc zá grze-

chy

bet be ſkayčiaus dau-
gieſn iu atliko dabar ne
tikiunčiu ney Chriſtaus
paźiſtunčiu azu Jźga-
nitoi ſawo. Tas ir kitas
gateis buwo prieźaſtis
pergudit Chriſtuy per
mokitinius ſawo / ku-
riuos iop ſiunte. Bet
ne źodźio ape tay ne iź-
tare. Kodryn?

1. Jog kayp pra-
naßas zinoio gieray/ ko-
kias nuog Chriſtaus w-
ieme dowanas dabar źi-
waty motinos budamas/
paßwyntimu/tobołu nuo
waku ißmonios/ ir kitus
priwilieius/ aźu tu ipa-
ćiu io gieribe prieß ſawi
paroditu / idant meyku
eſſus paſirodit u/ ne tik-
tay del io garbos ir gi-
riaus urißtu ir apkaltu
buti / bet ir tukſtunti
kartu aźu ii krau iu pra-
liet ir numirt gieyde ir
troßko.

chy y krzcząc ſię ábo
krzeſt ieo biorąc: lecz bez
liczby więcey ich zoſta-
wało ieſzcze / ktorzy nie
wierzyli ani Chriſtuſá
znali zá Zbawićielá ſwe-
go. Te y inne mogł być Rationes pro non liberando è carcere.
przyczyny przełożyć
Chryſtuſowi Pánu przez
poſły ſwe/ ktore do nie-
go wyprawił. Lecz ani
słowká o tym nie wy-
rzekł. Czemu? 1. Promptitudo quiduis pro Chriſto tolerandi.

1. Jż iáko prorok wie-
dział dobrze / iákie od
Chryſtuſá P. wziął dáry
ieſzcze w żywoćie mátki
będąc/ poświęcenie doſko-
náłe rozumu używánie/
y inne przywileie/ zá tę
oſobliwą dobroć tego
przećiw ſobie pokazaną/
áby ſię wdźięcznym ſtá-
wił / nie tylko dla tego
ćći y chwały związánym
y okowánym być / ále y
tyśiąc kroć zań krew
przeláć y vmrzeć prá-
gnął.

2. Conformitas cum Christo.

2. Jog regieio kaip daug kunćiu Christus W. ażu ii ir ażu wisu swietu ne cżuilgay kis / kaip bus suriʃtas / płaktas / erʃ- kiećieys karunawotas / nukriżiawotas ir nu- mirs / todryn ne iżiʃpra- ßineio iż sawo retężiu / punćiu / lynciugu / i- dant kaip primanus Wießpat sawam tośe ßlogośe ir smertiy sawo ażu ii / megtu / ir tarnu paskuy ii eiunćiu ir sekto toiu io essunćiu paśiro- ditu.

2. Iż widżiał iáko wiele mak Chrystus P. zań y za wßytek świat w krotce vćierpi / iáko bedźie zwiazany / bićzo- wany / ćierniem korono- wany / vkrzyżowany y vmrze dla tego nie wy- praßa śię z okow / z pet / z łancuchow / áby śię ile mogł / Panu swe- mu w tym vtrapieniu y śmierći iego zá śię przy- podobał / y sługa śię ze za nim idącym á naßlá- downikiem iego być po- kazał.

3. Vinculorum & catenarum æstimatio.

Vobis donatum est pro Christo, &c. vt pro illo patiamini. Philip. 1. ℣. 29.

3. Zinoio / iog kintet del Diewo / but kaletu / ne- śiot vnt kaklo lynciu- gus / ir tulays budays kunkintu but / ira dide io dowana / ir żinklas ipa- ćios io meyles prieß tar- nus sawo. Nie kiekwie- nam tay Diewas paskire aba taymiby tokiu da- we. Jumus tieg Apaßta- las dowanota ira del Christaus / ne tyktay i- danting ii tikietumite / bet

3. Wiedźiał y to / iż ćier- pieć dla Bogá / być wie- źniem nośić ná sobie łán- cuchy y rozmaitemi spo- sobami być vdręczo- nym iest wielki iego dar / y znak osobliwey iego miłośći y łáski przećiw sługom swym. Nie kaź- demu Bog to zrządźił ábo takie szczescie dał. Wam mowi Apoßtoł darowano dla Chrystu- sa / ábyśćie nie tylko weń nie-

bet ir ibant azu ji kinte-
tumite/ Phil. 1.

4. Jog kaliney daug
giero runda ir ßwyntieii
ir nuſideieiey. Teyp Ma-
naſſes didis praſtoieias
rado tinay iżdu brungu
gaylißtos ir atkaydos nu-
ſideimu ſawo. Budamas
tieg ſurißtu tynciugays
ir punbteys/ meldes Wieß
pat Diewuy ſawo ir gay-
leios kabay azu piktibes
ſawo 2. par. 33. Tinka-
ſi kartays ißeyt kam iż
kalines vnt karaliſtes ir
karalum but kaip raß-
tas biło Eccl. 4. Kar-
tays tieg iż kalinio kas
ſtoias karalum / bet ne
wiſadu tay d-ſtis/ retay
kadu pripuola: bet iż
kalines / kurioy kas del
Diewo kaliniu ſedi/ ne
kartays/ ne retay bet wi-
ſadu ißeyt karaliſten
dungaus / ir vmżinu eſti
karalum karunawotas.
Todryn wadinaſi tarnay
Diewo ſurißtays aba ka-
lini-

wierzyli/ ále y żebyśćie
zań ćierpieli.

4. Iż w więźieniu śiła
dobrego znayduią y świę
ći y grzeßnicy. Tak Ma-
naſſes Krol wielki prze-
ſtępca nalazł tam ſkarb
drogi pokuty y odpuſzcze-
nia grzechow ſwych. Bę-
dąc práwi związany
łáncuchami y w pętach
modlił śię Pánu Bogu
ſwemu/ y bárzo żałował
zá złośći ſwe. Trafia
śię pod czas komu
z więźienia wynijść ná
kroleſtwo y krolem
zoſtáć iáko piſmo mowi.
Pod czas práwi z wię-
źienia kto zoſtáie kro-
lem, Lecz nie záwße by-
wa to/ rzadko kiedy ták
przypada komu: ale z
więźenia/ w ktorym dla
Bogá więźniem śiedźi /
nie pod czas/ nie rzatko/
lecz záwße wychodźi z
tárasu ná kroleſtwo nie-
bieſkie / y wiekuiſtym
krolem bywa korono-
wany.

4. Vtilitas carceris & vinculorum.

Manaſſes vinctus catenis atq; compedibus &c. egit pœnitentiam valdè. 2. paral. 33. v. 11.

De carcere catenisq; interdum qs egreditur ad regnum: Eccleſ. 4. v. 14.

Vincti spei. Zachar. 9. ℣. 12.

liniekas wilties Zachar. 9. wilties tay ira karalistes vmzinos/ kurios wiliasi per tutus wargus igit.

wany. Dlatego sludzy Bozy názywáią sie więźniami nadźieie/ nadźieie to iest krolestwa/ ktorego sie spodźiewáią przez rozmayte vtrapienia nabyć.

Iustis carcer templum, impijs templum carcer.

PVNKTAS II.

Szwyntieii iż kalines Bażnićiu, a piktieii, iż Bażnićios daro saw kaliny.

PVNKT II.

Swięći z więźienia kośćioł, a niezbożni z kośćiołá czynią sobie więzienie.

1. Ioanni Baptistæ carcer est templū.

TVo skiriasi gierieii ir teysus / nuog piktuiu ir be Diewo baymes giwenunćiu. Aniemus kaline atsimayno ing bażnićiu / a tiemus bażnićia pagrizta ing kaliny. Tay regime Jonięp szwyntump / kuris kaliny pawerte saw ing baznićiu. Nes ion isadintas/ kayp bażnićion kokion iwestas/ tay tinay dare/ ku paprato zmones bażnićioy darit. Nieldes Diewuy sawo/ mustu

Tym sie rożnią dobrzy y spráwiedliwi od złych y niezbożnych: bo sie onym więźienie odmienia w Kośćioł/ á tym Kośćioł obráca sie w więźienie. To widźiemy w Janie świętym/ ktory więźienie obroćił sobie w Kośćioł. Bo do niego wsadzony/ iáko do Kośćiołá wprowádzony/ to wnim czynył/ co zwykli ludźie czynić w kośćiele/ modlił sie P. Bogu swemu/ rozmyśláł

muſke ſaw ape ii / garbino iž wiſos śirdies / ir kitus mokie ape Diewu / kuriuos prieg ſaw tureio / ipaćiey ſawo mokitinius / ir ſiunte iuos Wießpatieſp Chriſtuſop / kaip girdeiome iž Euangelios. Tay dare ir Dowidas / puſtinioy ir haloſe / ſlepdamaſis nuog Saulo / kuriaſe Diewu garbino / kaip Bažnićioy ßwyntoy / kur afieras kunigay afierowodawo / kur ſkrinia Wießpaties paguldita buwo / ir kur Diewas ipaćiu budu ſawo buyti tulays žinklays rodidawo. Teyp ape ſawi ſako pats ß. Dawidas. Žiamey apkeyſtoy / žiamey kurioy ney kielo ney wundenio ne buwo / tay ira girioy / puſtinioy / teyp kaip ßwyntiney taw ſtaćiauſi / teyp meldžiauſi ir tawi garbinau. Tay dare Moyſes ganidamas awis girioy / tay Elia-

zmyslał ſobie o nim / chwalił go ze wßytkiego ſerca / y inne nauczał o Bogu / ktore przy ſobie miał / oſobliwie vcznie ſwe / odſyłał ich do Páná Chryſtuſa / iákoſmy ſłyßeli z Ewangeliey.

To czynił y Dawid święty / ná pußczy y w lochach kryiąc śie przed Saulem / w ktorych P. Bogu chwałę oddawał / iáko w przybytku gdźie kápłani ofiary odpráwowáli gdźie ſkrzynia Páńſka położona byłá y gdźie Bog oſobliwym obyczáiem znáki rozmaite ſwey obecnośći pokázował.

2. Dauidis ſolitudo & ſpelunca.

In terra deſerta & inuia & inaquoſa: ſic in ſancto id eſt tanquam in ſanctuario apparui tibi. Pſ. 62. v. 3.

Tak o ſobie ſam powiáda Dawid święty. W źiemi puſtey y niedrożney y bezwodney / iáko w świątnicy ſtáwiłem śię przed tobą. To czynił Moyżeß páſąc owce ná puſczy / to Eliaß ná gorze Horeb / tákże y świeći inni / ktorzy w puſtiniach żyli. Przećiwnym oby-

3. Moyſi ac Eliæ Montes & deſertum.

Impÿs templum, spelunca latronum.

ßius vnt kalno Horeb:
Teyp wiſi ßwyntieiu /
kurie giriaſe giweno.
Prieß wel piktieti ba-
žnićiu pawerčia ſaw ing
hoku ir wietu latru. Tay
ſako pats Wießpats.

Domus mea &c. vos autem feciſtis ſpeluncam latronum. Matth: 21 v. 13.

Namay tieg mano / tay
ira bažnićia / namay ira
maldos / a ius padarete
hoku latru. Todryn iž-
widis tinay trunkſmu /
ir ſtalus ſu pinigays / iž-
girdis prekauiunćius ir
parduodunćius / bar-
nis / ßaukſmus kayp tur-
guy kokiamy bažnićioy /
padaris ſaw botagu iž
wirwelių ižkieſte iuos ir
ißmete iž bažnićios / ap-
werte ſtalus / ižbarſte
pinigus iu / ir tare žo-
džius paminetus.

Es phanum idolorum.

Tey-
pagiraßo S. Ezechielis
ir ſakos regieis bažnići-
oy wirus garbinunćius
ſwetimus diewayćius / a
moteris werkiunćias A-
donideſo paganißko die-
wayćio. Tay pla-
ćiey ižguldit galeſis
kas

Vniuerſa idola &c depicta erant in pariete. &c. Eze. 8. v. 10.

obyczáiem niezbożni ko-
śćioł odmieniaią w ia-
ſkinia y mieſce łotrow-
ſkie. Tak twierdzi ſam
Pan. Dom prawi moy
dom ieſt modlitwy / a wy-
śćie go vczynili iaſkinią
łotrowſką. Dla tego o-
baczywßy tam zgiełk y
ſtoły z pieniędzmi /
vſłyßawßy targuiących
ſwary / wołanie / iáko
na rynku iakim / vczy-
niwßy ſobie bicz z po-
wrozkow wyſmagał y
wyrzućił ie z kośćiołá /
przewroćił ſtoły / roz-
ſypał pieniądze / y mowił
słowá iuż námienione.
Także piße Ezechiel S.
y powiada iż widźiał w
kośćiele męże chwálące
cudze bożki pogáńſkie á
biáłegłowy płáczące A-
donideſá bożká pogán-
ſkiego. To ſzerzey śie mo-
że przełożyć / co śię tu
krotko zawárto / nauki
dáiąc więźniom / czym
śię bawić w więźniu
máią / nie kártami / nie
kuflem

kas ći nay trumpay ażusirakina/ mokslu duodunt kaliniams/ ku turi weykt kaliney. Ne kortomis żayst/ ne girtaut etc. Teygapi ir tiemus kurie bażnićioy ne priderunćiay ażusilayko.

PVNKTAS III.

Iż ko gire Wieszpats Ionu szwyntu.

Iż triu dayktu ipaćiey.

1. IŻ twirtibes/ iog ne buwo kayp nendre siubuoiunti nuog weio. Tos twirtibes reykia turet dweiary. Tikieimy ir szwyntami giwenimy. Kas ne turi drutos ing Diewu tikibes / tasay siubuoia nuog tulu weiu mokslu nauiu ir ne seney pramanitu. Juda toki Apaßtalas ir liepia klausit mokitoiu ir ganitoiu dusios nuog Christaus istatu. Idant tug

kuflem/ etc. Także y tym ktorzy w kośćiele świętym nieprzystoynie się záchowuią.

PVNKT III.

Z czego wysławiał Pan Iana swiętego.

Laudauit Christus S. Ioannem ex constantia in fide.

Z trzech rzeczy osobliwie.

1. Z stateczności/ że nie był iako trzćina chwieiaca śie od wiátru/ ktorą we dwu rzeczách osobliwie trzeba mieć. W wierze y w pobożnym żyćiu. Kto nie ma mocney ku Bogu wiáry/ ten chwieie śie od rozmaitych wiátrow nauki nowey. Strofuie tákiego Apostoł/ y roskazuie słucháć náuczycielow y pásterzow dusz od Chrystusa postánowionych. Abyśmy

Vt non circumferamur omni vento doctrinæ. Ephes. 4. v. 14.

2. Ex conſtantia in pÿs operibus.

tieg ne ſwerdetume nuog kiekwieno we-io. Prieg twirtibey ir drutibey tikieimo reykia ßwyntay giwent. Tu a-žulayko kas/ kad pr.de-is ßwyntu giwenimu/ ir ažuſimiteis gieru darbu/ ne pameta iu/ notſimay-no pigay ne del iokiu weiu pagundimu tutu/ ſunkibiu/ prieſpaudu/ ſtowi ſtipray prieg gie-ribey/ kurios wienu kar-tu nuſitwere nuoširdžiey pagal mokſlo Apaßtalo Twirtays bukite ir ne-pakrutinamays/ ſkal-sindamies darby Wieß-paties wi|adu/ žinodami iog darbas iuſu ne eſti tusčias Wießpatip.

Stabiles eſtote & immobiles abundantes in opere Domini ſemper ſcientes quod labor veſter non eſt inanis in Domino. 1. Cor. 15. ℣. 58.

śmy śie práwie niechwiá-li od wßelkiego wiatru. Przy ſtáteczności wia-ry/ trzebá pobożnego życia. Ten zachowuie gdy kto záczawßy świa-tobliwy żywot/ nie od-ſtepuie go/ nie dáiac śie ládá wiátrom pokus y vciſkow rozmaitych v-nośić/ według nauki A-poſtolſkiey. Bądźćie ſtá-teczni y nieporußeni/ ob-fituiac wrobo´cie Pań-ſkiey záwße wiedzac iż robotá waßa nie ieſt prożna w Pánu.

2. Ex aſperitate vita.

2. Gire ii iž wargaus ir kunuy ſunkaus giwe-nimo kuri dungatas iž plauku ir aßutu daygun-čiu ſumegztas ir penu-kßla kuno rode. Ne to kiuos žmones wilkiet pa prato rubus/ bet kad ga-li

2. Z Surowośći żywo-ta/ ktora odźieniez ſier-śći vczynione y pokarm niezwyczayny ludźiom pokazował. Nie takie ludźie zwykli nośić ßa-ty/ lecz gdy moga miek-kich ßukaia/ ozobliwie iako

ki ßwelnu ir minkßtu ieß ko/ ipaćiey kaip Wießpats bilo/ namuose karalu tay daro. Aswerop karalausp nedereio pakaczius ieyt apwilktam mayßu aßutiniu / bet karalausp dungaus tol pigesne ira prieyga aßutiney/ neg ßwelnuose ruhuose. Grayćiaus prikeydzia sawisp kapinuotus/apdriskusius ir nuogus/ negi śilkays/ auksu / sidabru/ brungieys akmenims. apreditus ir skaystus. Weykiaus prima atkstunćius/ trokßtunćius/ pasnikays iß sekusius / kuriu kaukus isdziuwusius tiktay ada apiega/ negi puotinikus nutukusius / pilwapenius/ prabungu walgiklos ir tulo gierimo maklays sotus ir prigirditus Nes tieg Apaßtalas ape sawi ir ape kitus raßydamas / iki śiay wakunday atkstame/ ir trokßtame ir nuogiesme.

iáko Pan mowi to w domách Krolewskich czynia Do Aswerá Krola niegodzilo śie ná pałać wnidć / odźiánemu worem włośianym/ Lecz do Krola niebieskiego / dáleko łacnieyßy ieſt przystep/ wew włośienicy a niżeli w mieękkich ßatach. Rychley przyimuie łáknace/pragnace/pościami wysußone/ ktorych kośći wyschłe sámá skura tylko opina / niżeli bankietuiace / zbytki wiedzy y w trunkach czyniace. My prawi Apostoł/ o sobie y o innych pißac/ Aż dotey godźiny y prágniemy y nadzy iesteśmy.

Vsque in hanc horam & esurimus & sitimus & nudi sumus &c. 1. Corinth: 4. ℣. 11.

3. Sire Jonu S. iž tikribiu Aniełomus patiemus prigulunciu ir todryn wadina ii Anielu. 1. Jog kayp Anielay ne tureio mažimes wayku/ bet tobułays su nuowakuira sutwerti. Teyp Jonas žiwati motinos nuowakutureio. 2. Jog łabay maža ku walgie ir giere/ ir todryn w. bito. Ataio tieg ney walgidamas ney gierdamas/ kaip Anielay ney walgo ney geria. 3. Milistos Diewo wienu kartu igitos ne nutericio kaip Anielay. 4. Cistu buwo kaip Anielay. 5. Wisadu su Diewu giweno / vnt io širdžiu weyzdedamas kayp Anielay wisadu regi Diewo weydu.

3. Z własnośći Aniołom samym należących / y przeto nazwał go Aniołem. 1. Iż iáko Aniołowie są stworzeni z doskonáłym rozumem: ták y Jan S. w żywocie mátki miał doskonáłe vżywánie rozumu. 2. Iż mało co iadł y pił / y dlatego Pan mowi / przyszedł áni iedząc áni piiąc iáko Aniołowie áni iedzą áni piią. 3. Łaski Bożey raz nábytey nie vtráćił iáko Aniołowie święći nie vtráćili. 4. Czystym był iáko Anioł. 5. Záwsze z Bogiem obcował/ nań sercem pátrząc iáko Aniołowie záwsze widzą twárz Páńską.

Encomiasta hominis.

PVNTAS IV.

Kas turi żmogu girt?

1. Homo ipse sui ipsius.

1. Gali żmogus sawi pati girt/ kad to Die-

PVNKT IV.

Kto ma człowieká chwalić.

1. Człowiek może samego siebie chwalić gdy

Diewo garba aba artimo nauda priwalo. kaip skaytome ape ßwyntu Powilu Apaßtalu vntroy gramatoy Koritnhianu np/ kuris del tu prižasčiu sawi pati gire. A ne kayp kunigaykßtis Tyro didinos Diewu sawiakgodamas. Diewas aß esmi. Ne kayp Pharizeus / kuris vnt kitu gieresniu dares. Ne esmi kayp kiti &c. Iž kurio tuščio giriaus papeyku turi raßti. Tegul giria tawi swetimas / a ne burna tawo.

2. Nuog kito giriu gal tureti/ dweiokiu budu/ iž tesios aba iž patušimo. Iž tiesos kayp Eklesiastikas Patriarchas/ pranaßus ir kitus ßwyntus/ Apaßtalay pirmuosius krikščionis sawo takßtuose giria. Iž patušimo palaymintays wadino turtingus ape kurinos

lić/ gdy tego cześć Boska potrzebuie/ ábo pożytek bližnego wyćiaga iako czytamy o Pawle S. Apostole wliśćie w torym do Korynthyan/ ktory dla tych przyczyn/ ßyroce samego śiebie wysławiał. A nie iáko Xiąże Tyrskie ktory śie wynośił Bostwo sobie przywłáßczaiąc. Bogiem iá iestem. Nie iáko Pharizeuß ktory śie nad inne przekładał/ nie iestem iako inni &c. Z ktorey prożney chluby samych śiebie nagánę w piśmie odnoßą. Niech ćie chwali cudzy/ ánie vstá twoie.

Laudet te alienus & non os tuum. Prou: 27. ℣. 2.

2. Od drugiego bywá chwalony człowiek dwoiakim sposobem. Prawdźiwie albo z pochlebstwa / Prawdźiwie iako Eklezyastik Pátriarchy/ Proroki y inße święte/ iako Apostołowie pierwße chrześćiany w swych liśćiech chwála. Z pochlebstwa/ błogosłáwionemi

2. Aliquis alius homo. Verè vt Ecclesiasticus c. 44. vsq; ad 51. & Apostoli in suis scriptis.

Fallaciter, vt hi q.

Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt. pſ. 143. ℣. 15

riuos b. ko pſalmes. Pataymintays pramine žmones/ kurie tayturi/ tayira/ kuris ir aruodus pilnus/ awis iu neyſlingas ꝛc. ir kitur/ giria nuſideieli gieydulnoſe duſios io/ ir ne teyſingu garbina. Takio patušimo nopkieda ... Chriſtus Wiešpats/ kada ii Ždai patušidami gire anays žodžieys: Mokitoie žinome iog tieſus eſsi ꝛc. peykie iuos ſwetimaweydžieys wadindamas. Kam mani gundžiate ſwetimaweydžiey.

Laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ & iniquus benedicitur pſal. 10. ſecundum Hebr: ℣. 3.

Quid me tentatis hypocritæ. Matt: 22. ℣. 16.

nemi czynili bogácze o ktorych mowi Pſálm. Błogosłáwionym názwáli lud ktory to ma. to ieſt ſpižárnie ich pełne/ owce ich płodne ꝛc. y ná drugim mieyſcu. Pochwalon bywa grzešnik wžądzách duše ſwoiey/ a nieſpráwiedliwy bywa błogoſłáwion. W pſálmie dźieśiątym według žydowſkiego. Tákiem pochlebſtwem/ brzydząc śie Chryſtus Pan y śiebie z pochlebſtwá chwáłących žydow temi słowy. Miſtrzu wiemy žeś práwdźiwy ieſt. ꝛc. gani/ obłudnikámi ie názywáiąc. Czemu mię kuśićie obłudnicy ꝛc.

3. DEUS.

Non qui ſe ipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. 2. Cor. 10. ℣. 18.

3. Giria žmogu ir Diewas kuris dažnay rašty garbina tutus tarnus ſawo ir io girius ira tieſiauſias iš wiſu/ kaip Apaštalas bilo. Ne kas ſawi pati giria taſay ira pagirtas/ bet kuri Diewas giria.

4. Girá

3. Od Boga bywa chwalony/ ktory częſto w piśmie wyſtáwia rozmaite ſługi ſwoie y iego pochwálá ieſt náprawdźiwſza ze wſzytkich iáko Apoſtoł mowi. Nie ktory ſam śiebie záleca/ ten ieſt doświádczony/ ále ktorego Pan záleca.

4. Giria Christus Diewas ir žmogus/ kurio girius nieku budu negal but priwiltamas. Nes ne wieno nusideimo ne padare/ ir nesirado nanasruose io wilus/ kayp kalba Petras ßwyntas. Ir todryn ne buwo patušingas/ bet tiesus girius/ kuriuo Jonu ßwyntu šios dienos Ewangeliay didino. Nuog Diewo tadu ir nuog Christaus Wießpaties/ ipáčiey pagirimo ießkot kiekwienam reykia/ kuri nedabar/ bet pasmerti wisotinay kiekwienas teysus igiia.

4 Chwali Chrystus Bog y człowiek/ ktorego pochwałá żadna miara nie może być omylna. Żadnego bowiem grzechu nie vczynił/ y nie nalázłá śie zdradá wvśćiech iego/ iáko świádczy Piotr S. Dla tego nie było pochlebne áie prawdźiwe wystawiánie / ktorym Jana S. wdźiśieyßey Ewangeliy ßyroko wynośi Od Bogá tedy y od Chrystusá Paná osobliwie zálecenia ßukáć kążdemu potrzebá / ktore nie teraz ále po śmierći pospolićie wßelki sprawiedliwy odnośi.

Christus Dominus.

Qui peccatum non fecit nec est inuentus dolus in ore eius. 1. Petr. 2. ℣. 22.

Tunc laus erit vnicuiq; à Deo. 1. Cor. 4. ℣. 5.

PVNKTAS V.

Kayp ne nindry siubuoiunčiu, bet drutu ir ne pawiskinamu wisadu kas gałes but gieruose darbuose

PVNKT V.

Iáko nie trzćiną chwiejącą śię, ale statecznym y nie poruszonym zawsze może kto być w dobrych vczynkách.

Quid requiratur vt aliquis sit immobilis in bonis operibus.

I. Daiktas kuris estl ne pawiskinamas del sunkibes aba

Rzeczy nieporußone bywáią dla wielkiego ćiężaru/ ktory wso-

1. Recogitatio variorum ponderum siue onerum.

swaro/kuri turi sawimp Teyp akmuo dibis aba vola widuy mariu esti ne pakrutinama / norint vnt ios didy weiey vžpuo ka/ ir wilnius baysi iu dauzo. Nes turi sunkiby sawimp/kuri ios ne duo-sti iž wietos pakrutint. nieku budu. Kiekwieno Christus Wießpats musu nori turet klau sitoio ir ižpilditoio zodžiu sawo kayp akme-nio didžio druto ir nepa-wiskinamo. Kiekwienas kur is klauso tu zodžiu mano / bus priligintas wiruy ißmintingam/ ku-ris pastate namus sawo vnt uokas/ ꝛc. a ne pa-griuwo. Nes buwo vnt volas subudawoti. Idant tadu butu kas ne pawi-skinamu kayp vola gie-ruose darbuose/ tegul saw tuos swarus atme-na/ ir sirdiy sawo iuos muszo.

Omnis qui audit verba mea & facit ea aßimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam super petram. Matth: 7. ℣. 24.

1. Swaras aba naßta sunki ira nusideimu. Ne tey-

1. Onus peccatorũ.

bie maia. Ták skáłá ábo opoká wpośrzod morza iest nie poruszona/ cho-ćiá ná nie gwaltowne wiátry y wielkie nawał-nośći biia: bo ma w so-bie wielki ćieżar/ ktory iey ruszyć z mieśca niedo-puszcza. Każdego Chry-stus Pan mieć chce słucháczá/ y czynićielá słowa swego iáko ope-ke státecznego. Wszelki ktory słucha tych słow moich będźie przypodo-bány mężowi mądremu ktory zbudował dom swoy na opoce y spadł deszcz y przyszły rzeki/ y wiały wiátry y vderzyły ná on dom á nie vpadł/ bo był ná opoce vgrun-towany. Aby tedy był kto nie poruszony ná-kształt opoki w dobrych vczynkách/ niech te ćie-żary sobie przypominá y w sercu ie swym chowa. 1. Ciężar iest grzechow. Nieprawośći moie prze wyższyły głowę moię; á iáko

keyſibes mano aukſciaus wiſikiele vnt gałwos mano / ir kayp naſzta ſunki apſunko vnt manis vnt tos naſztos atminda-mas kiekwienas rupin-ſis idant piktus darbus praſzakuſius gierays ir Diewuy miełays wiſadu/ ir twirtay atpilditu.

2. Naſzta ira gieradeiſ-ćiu ir tulu dowanu Die-wo / kayp rodźiaſi iž ano priliginimo Wieſzpaties/ kuriami dowanas ſawo žmonemus iždalitas / wadina talentays. Dawe tieg wienam pinkis ta-lentus / a kitam du / aki-tam wienu: Jr taſay ta-lentas gieradeisćiu wieſz paties gieray paſwertas ſirdiy kayp vnt ſwaro/ padrutins kiekwienu / i-dant twirtu butu giera-mi wartoimi tu talentu.

3. Naſzta priſakimo Die-wo. Jungas mano ſal-dus ira / a naſzta mano kyngwa. Kas naſztu tu dienay ir naktiy muſtis / kayp

iáko brzemię ćięſzkie o-ciężały ná mnie. Ná ten ciężar pámiętáiąc káždy/ będźie śie ſtárał/ aby złe vczynki przeſzłe/ dobre-mi y Bogu przyiemne-mi vſtáwicznie y ſtáte-cznie nagrádzał.

Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauata ſunt ſuper me. Pſ. 37. ỿ. 5.

2. Ciężar ieſt dobro-dźieyſtw y rozmáitych dárow Bożych/ iáko śię pokázuie z oney przypo-wieśći Páńſkiey/ w ktorey dáry ſwe ludźiom ro-zdáne názywa tálentámi. Dał prawi iednemu pięć talentow / á drugiemu dwá/ á drugiemu ieden. Ten też ciężar abo talent dobrodźieyſtw Páńſkich dobrze zważony w ſercu iáko ná wadze / vmocni káždego áby ſtátecznym był w dobrym y vſtáwi-cznym vżywániu ich.

Vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò vnum. Matt. 25. ỿ. 15.

3. Ciężár przykazánia Páńſkiego. Jarzmo mo-ie wdźięczne ieſt/ á brze-mię moie lekkie. Kto brze-mię to we dnie y w nocy będźie

3. Onus legis diuinæ. Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Matt. 11 ỿ. 30.

kayp medźias waysiu gieru darbu wisados iźsawis duos.

będźie vważał/iáko drzewo owoce dobrych vczynkow vstawicznie z śiebie będźie wydawał.

4. Onus amoris diuini.

Charitas christi vrget nos. 2. Cor: 5. ℣. 14.

Amor meus pondus meũ illo feror quocunq; feror: August:

4. Naśta meyłes Diewo/ kuri werćia żmogu ir kursta gierump darbũp kayp Apaśtałas kalba. Meyle Christaus ragina mus/ kuriu meyły ir Augustinas śwyntas wadina naśtu aba swaru. Swaras mano meyłe mano/ kur norint ley dźiuos/ ana mani kiłoia

4. Ciężar Miłośći Boskiey/ ktora przyćiska człowieka do pobożnych vczynkow iáko Apostoł mowi. Miłość Chrystusowa przyćiska nas/ ktora miłość y Augustyn S. nazywa ćiężarem. Ciężar moy/ miłość moiá/ gdźiekolwiek śię ruszę/ on mię kieruie.

5. Onus iudiciorũ DEI.

Judicia Domini pondus & statera. Prou. 16. ℣. 11.

5. Naśta sudu Diewo pagal Iśmintingoio. Suday Wieśpaties pundu ir swaru/ kuriuos iey kas rupiey saw jwarstis/ twirtu gieruose weykałuose bus.

5. Ciężar sądow Bożych według Mędrcá. Sądy Páńskie są ćiężarem abo wagą/ ktore ieśli kto pilno vważáć będźie/ stałym w dźiełach pobożnych muśi być.

6. Gloria cœlestis.

Id quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2. Corinth: 4. ℣. 17.

6. Naśta vmźinos garbos karalistey dungaus kuri wisokius darbus ir wargus norint itziausius ir sunkiausius/ daro łabay trumpays ir lengways pagal Apaśtało. Tay tieg kas weykiey łabay praśokśta ir lyng-

6 Ciężar Chwały niebieskiey/ ktory wszelkie prace y vtrapienia by nadłuższe y naćięższe/ czyni barzo krotkie y lekkie według Apostołá. To práwi ktore teráz iest prędźiuczko przemiiáiace y lekkie násze vtrapienie/

kyngwas ira wargas
muſu/ prabyngtay vnt
aukßtibes ſwaru garbas
vmžinu muſpi daro.

7. Naßta vmžinos pa-
ſkundos ir kunčiu galo
ne turinčiu. Nes iey iki
metu kokiam patinkun-
čias ſlogas raßtas wa-
dina naßtu. Naßta Ba-
bilonios/naßta Moaba/
Aegipto ꝛc. tol gieriaus
kunčios vmžinos gal
wadintis naßtu. Ku ir
Anielas Apreyßkimi Jo-
no ßwynto parode/ kad
pakiekys drutu akmeni
kayp melnićios didi i-
mete mariaſna tarda-
mas. Tuo tekimu bus i-
meſta Babilonia mie-
ſtas anaſay didis. Babi-
lonia tay ira wiſu pa-
ſkundintuiu daugibe bus
i neſta mariaſna kunčiu
galo ne turinčiu. Kas
tas naßtas gieray ßir-
diy ſawo ſwers/ ne nin-
dry ſiubuoiūčiu/ bet vo-
ku twirtu ir ne pakruti-
namu gieruoſe darbuoſe-
bus. PVN-

nie/ nader na wyſokośći/
wagę chwały wiekuiſtey
w nas ſprawuie.

7. Ciężar wiekuiſtego
potępienia y mąk koń-
ca nie maiących. Bo ie-
śli doczeſne na tym świe-
ćie karanie piſmo zowie
ćiężarem. Ciężar abo
brzemię Babilonu/ brze-
mię Moab/ brzemię Ae-
gyptu ꝛc. daleko ſłuſzniey
karánie wiekuiſte może-
śię zwać ćiężarem. Co y
Anioł wobiawieniu Ia-
ná S. wyraźił/ gdy pod-
niośßy męc iy kámień ia-
koby młyńſki wielki w-
rzućił w morze mowiąc.
Tym pędem będźie wrzu-
coná Babilonia miáſto
ona wielkie. Babilonia
to ieſt wßytkich potępio-
nych mnoſtwo będźie
wrzucone w morze mąk
nieſkończonych. Kto ·e
ćiężary dobrze w ſ·rcu
vważy/ nie trzćiną chwie-
iącą śię/ ale opoką ſtate-
czną y nie poruſzona w
dobrych vczynkach będźie.

7. Onus æternæ damnationis.

Onus Babilonis. Iſai. 15. ℣. 1.

Onus Aegypti Iſa. 19. ℣. 1.

Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna. Apocal: 18. ℣. 21.

Cur vili & aspero vestitu ordinariè vsi sint sancti.

1. Ratio. Studium interni hominis exornandi.

Induite nouum hominem. &c. Ephe: 4. ỿ. 24.

Induite vos, &c. viscera misericordia. Colos. 3. ỿ. 12.

2. Timor pœnæ ob luxum vestium.

Visitabo super Principes & super filios Regis & super omnes, qui in-

PVNKTAS VI.

Kodryn szwyntieii łetus ir starus rubus wilkicio?

1. JOg wisa iu rupestis buwo/ idant sirdiy essuntiii zmogu brung se s rubays gieribiu Wieszpaties Christaus apreditu/ kayp Apasztalas vnt to ragina. Apwilkites nauiu zmogum/ kuris pagal Diewo sutwertas ira teysibey y szwyntibey tiesos. Apwilkites Wieszpatim Jesu Christu. Apwilkites tadu kayp iszrinktie ii Diewo/ szwynti ir numileti widurieys mielasirdistes/ gieryby/ nuzieminimu/ romiby/ kuntriby.

2. Jog zinoio kayp Diewuy rubay liszni ne mega ir kayp azu tu prabungu karoio. Atkunkisiu kunigayksztsius ir karalunus / ir wisus/ kurie

PVNKT VI.

Czemu święci podłego y grubego odźienia vżywali.

1. IZ wszytko ich stáranie było/ aby wnetrznego człowieka w drogie száty cnot Paná Chrystusowych przybrali/ iáko Apostol napomina. Obleczćie śie w nowego człowieká / ktory wedle Boga stworzony iest w sprawiedliwośći y świątobliwośći prawdy. Obleczćie śie w Pana Jezusá Chrystusá. Przyobleczćie śie tedy iáko wybráni Boży święci/ y vmiłowáni/ we wnetrznośći miłośierdzia/ w dobrotliwość/ w pokorę/ w cichość/ w ćierpliwość.

2. Iż widźieli iáko śie Panu Bogu száty zbytne niepodobaią y iáko o ten exces karze. Náwiedzę Xiążęta y syny Krolewskie/ y wszytkie ktorzy.

kurie apſiwilko rubays ſwetimos ßalies. Ir Iſaiaśiump didʒiu karoimu grumzdʒia moterims kurios iʒ redikłu ſawo didʒiauia. Didʒiaturis / kuris wilkieio purpuru ir łabay pkamu baltu dungalu / pragary ira pakaſtas.

3. Jog iʒdabinti rubay ira prieʒaſtim ir paſiundu daugielop nuſideimu. Didʒiawimop / nes dukteres Siona del rubu iʒtieſy kakłu waykśćioio. Pagieydimop. Aßtay iʒ ćio prieß ii ʒmona redikłoſe paleyſtuwes gatawa vnt gaudimo duśiu. Mitop be reykało / kayp ipaćiey regime muſu karaliſtey ne papraſtas praßakuſimus vmʒiamus rubuoſe prabungas / ne tiktay didʒiunuoſe / bet ir wiſatimey. Teyp kad vntiu weyʒdedamas dabar Chriſtus tartu ßtay ne tiktay ſeniſe karalu / bet ir namu-

ktorzy śię oblekli w odźienie cudzoźiemſkie. I v Izaiaßa wielkim karaniem groźi białymgłowom / ktore śię z ſtroiow ſwych pyßnią. Bogacz też ktory śię obłoczył wpurpurę y w biśior / w piekle ieſt pogrzebiony.

3 Iż ßumne ßáty ſą przyczyna y pobudka do wielu grzechow. Do hárdośći / bo corki Syońſkie dla ßat wyćiagnawßy ßyie chodźiły. Do pożadliwośći. A oto wyßłá przećiw iemu niewiáſta w vbierze wßetecznym / gotowá ná łowienie duß. Do nakłádow niepotrzebnych. iáko oſobliwie widziemy ná oko w Páńſtwie náßym / niezwyczayne przeßłym wiekom wßáćiech zbytki / nie tylko w wielmożnych Panách / ale y w poſpolitym gminie. Tak iż na nie teraz patrząc / iużby rzekł Chryſtus. O

dutiſunt veſte peregrina. Sophoniæ 1. ℣. 8. vide Iſai: 3. & Luc: 16.

3. Euitatio peccandi ob luxum veſtium.

Filiæ Sion extento collo &c. Iſai. 3.

Et ecce occurrit illi mulier ornatu meritricio &c. Prou: 7. ℣. 10.

oſe ketuoſe minkßtus ir brungius wilki rubus.

Contrarius mos Dei, moribus hominum.

4. Zinoio ßwyntieii iog Diewas prieśingus turi budus/ budamus žmoniu. Nes žmones/ tuos kuriuos regi rubuoſe iždabintuoſe ir brungiuoſe/ garbina/ ir duoſti iiemus pirmas wietas: tuos wel/ kurie ketu dungatu neśioio/ ažu nieku turi. Tu paprati ſenu terp žmoniu/ peykia S. Jakubas Apaßtalas.

Fratres mei nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri &c. Iacob: 2. V. 1.

Ne turekite aprinkimy perſunu tikieimo Wießpaties muſu Jezaus Chriſtaus ꝛc. tardami didžiaturiu tu ſeſkis ćia gieray a grinam aba pawarguſiam/ tu ſtowek tinay/ aba seſkis po ſuoteliu koiu mano. A Diewas adwernißkay tam daro. Didžiu miliſtu rodžia tiemus/ kurie žiemindamies pokimio

to nie tylko w domách Krolewſkich/ ále też y w domách podłych/ niektkich y drogich nad ſtán ſwoy ßat vżywáią.

4. Wiedźieli świeći iż Pan Bog/ przećiwne ma obyczaie/ obyczáiom ludzkim. Abowiem ludźie tych/ ktore widzą w ßatach drogich y ſkumnych czczą y dáią pierwße mieyſcá/ temi zaś ktorzy podłe noßą odźienia gardzą. Ten zwyczay dawny v ludźi/ gani S. Jakub Apoſtoł. Niemieyćie zbrákowániem oſob wiáry Pana naßego Jezusá Chryſtusá ꝛc mowiąc bogátemu ty śiedź tu dobrze á vbogiemu ty ſtoy tám/ ábo śiedź pod podnoßkiem nog moich. Bog lepák przećiwnym ſpoſobem poſtępuie. Wielka łáſkę pokazuiąc tym/ ktorzy korząc śię przed nim w podłym odźieniu chodzą.

letami ir płakami dun-galy waykśćioia. Teyp Eſterey karalieney pa-dare / teyp ir Niniwi-tams / gayliſtawimu iu priimdamas.

PVNKTAS VII.

Kayp priderus buwo atai-mas Diewo ſunaus swie-tan iż ſzalies paties Diewo.

Tugu eſsi kuris turi atayt &c.

TAy rodźiaſi iż tuku tobulibiu / kurias tami ſunaus Diewo a-taimi żiba.

1. Tikribe / kuri żiba tami sunaus Diewo a-taimi / ira Diewo gieri-be begato. Didibe gie-ribes rodźiaſi iż to kad kas kitiemus nuſidaliia ir daug dowanu duoſti: ir kuo dideſne tuo ſkal-ſiaus nuſidaliia / ir dau-gieſn kitiemus giero

Tak Eſther Krolowey vczynit / tak y Niniwi-tom / pokutę ich przyi-muiąc &c.

PVNKT VII.

Iáko przyſtoyne było przyśćie Syná Bożego ná świat, z ſtrony ſamego Bogá

Tyś ieſt, ktory ma przyść. &c.

Quam conueniens fuerit Incarnatio Christi, ex parte ipſius Dei.

TO śie pokázuie zroz-maytych doſkonato-śći Bożych / ktore wtym przyśćiu Syna iego iá-śnieia.

1. Vt manifeſtare-tur attributum bonitatis DEI.

1. Doſkonáłość. Do-broć nieſkończona. Wiel-kość dobroci ztad śie pokázuie: gdy śie kto in-nym vdźiela / y wiele dá-row daie y im ieſt większa tym śie hoyniey vdźie-la / y wiecey innym do-brego czyni. A iż Bog ieſt dobry nieśkończenie /

daro. A iog Diewas ira gieras begalo / todryn ir gieribe io ira begalo. Noreio tos gieribes kuriu sawimp turi Anielamus / a labiausiey zmonemus parodit / ir todryn toki nusidaliimu ir dowanu rado kurioy wisa io gieribe begalo azusirakino. Ta dowana ira sunus io Wienatiis / teyp pats wadinasi. Kad zinotumey tieg dowanu Diewo / ir kas ira / kuris taw kalba / duok man giert. Tu mumus dowanoio / ir wisa su iuo kayp Apaßtalas bilo. Kuris sunui tikram ne prateyde / bet azu mus wisus izdawe ii / kayp ne wisa su iuo mumus dowanoio ?

Si scires donum DEI Ioan: 4. ỳ. 10.

Qui non pepercit proprio filio &c. quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit. Rō: 8. ỳ. 32.

2. Charitatis.

2. Meyle / kuriey tikra ira / tam kuri mili giero noret / ir su iuo susiwienint / ir iey primano wienu daykeu stotis. Parode tu Diewas meyly prieß mus begalo. Nes noreio-

dla tego y dobroć iego iest nieskończona. Chciał te dobroć ktora w sobie ma / Aniołom á nabárziey ludziom pokazać / y dla tego takie wdzielenie sie y dar wynalazł / w ktorym sie wßytká iego dobroć nieskończona zawiera. Ten dar iest Syn iego iednorodzony / tak sie sam názywa: Byś wie działa dar Bozy / y kto iest coć mowi: Day mi pić. Tego nam darował y wßytko znim iáko Apostoł mowi. Ktory własnemu Synowi swemu nieprzepuścił / ále go za nás wßytkie wydał: iako też nam wßytkiego znim nie dárował?

2. Miłość / ktorey właśna iest temu ktorego kto miłuie / dobrego życzyć y znim sie iednoczyć / y ieśli można iedna rzecza stac sie. Pokazal te Bog miłość przećiwko nam nie-

noreio mumus giero/vnt
kurio nera didesnio / a
tay ira ſunus io / ir wel
teyp ſuſiwieniio kad ta-
ſay kuris buwo Diewu /
ira draugie ir žmogum/ir
teyp wadinaſi Diewas
žmogus/ir žmogus Die-
was. Ape tu meyly bilo
pats Wieſzpats ſtebeda-
maſis Teyp Diewas nu-
mileio ſwietu/ kad wie-
natili ſunu ſawo iam da-
we.
3. Miekaširdiſte kuriey
tikra ira wargus kieno
nuog io nukielt ir ižiu
ižgielbet. Tu parode
Diewas prieſz mus/ kad
wiſokius wargus/ ſun-
kibes ir kunčias/kuria-
ſna per nuſideimus im-
puotame/ vnt ſawo mie-
liauſio ſunaus vždeio /
idant ſawo ſunkibemis/
tulays darbays/ krauio
prateimu / baysiomis
kunčiomis ir ſmerčiu vnt
križiaus mus ižgielbetu.
Tureio tieg toligus
but

nieſkończona. Bo vczynił
nam dobre/nad ktore nie
maſz więkſzego/ á to ieſt
Syn iego/ ktemu że śię
tak ziednoczył/iż ten kto-
ry był Bogiem / ieſt o-
raz y człowiekiem/y prze
to nazywa śię Chryſtus/
Bog człowiek y czło-
wiek Bog. O tey miłośći *Sic DEVS dile-*
ſam Pan dziwuiac śię *xit mundum Io-*
rzekł. tak Bog vmiłował *an: 3. v. 16.*
świat/że iednorodzone-
go Syna ſwego dał.
3. Miłośierdzie / kto- *3. Miſericordia.*
remu właſna cudze nę-
dze znośić z kogo / y
znich wybawiác. To Bog
pokazał prezćiwko nam
gdy wſzelákie nędze/ ćię-
ſzkośći / vtrapienia w
ktore my przez grzech
wpádli/na swego namil-
ſzego Syna włożył/ aby
ſwemi ćięſzkośćiámi /
rozmáitemi precámi/
krwie przelániem/ ſro-
gą meką y śmierćią ná
krzyżu podieta nás wy-
báwił. Miał práwi być
podo-

Non enim habemus Pontificem, q. non poſſit compati infirmitatibus noſtris. Hebr: 4. ℣. 14

but broliamus idant mie taśirdingu butu. Turime Wiſkupu/ kuris gal pasigaylet aba ſuſimilt vnt ligu abá negales muſu. Wieſzpats vzdeio vnt io wiſas neteysibes muſu/ tay ira kunćias kurias kiſt azu ias tureiome.

podobny bráćiey: áby śie ſtał miłośiernym. Mamy náwyższego kápłaná ktoryby śie mogł vlitowáć nad krewkośćiámi náſzemi. Pan włożył nań wſzytkie nieprawośći náſze/ to ieſt męki/ ktoreſmy ćierpieć zá nie mieli.

4. Iuſtitia.

4. Teyſibe/ kuriu Diewas parode/ kad vnt ſunaus ſawo vzkiele muſu nuſideimu ſkolas/ idant azu wiſas/ ſawo ſunkieys darbays ir ſmerćiu ſmarkiu azumokietu. Sto ios tieg mumus nuog Diewo teyſi be. Teyſiby wadina Chriſtu iog azu mus teyſingay ſkolas muſu nuſideimu azumokieio. Paſtate tieg ſuſimikeimu aba ſuſimiketui tay ira Chriſtu/ per tikiemu krauiuoſe io vnt parodimo teyſibes ſawo. Ne noreio atteyſt nuſideimu zmonemus kitayp/ tiktay per krauiu Wieſzpaties Jeſaus Chriſtaus.

Factus eſt nobis à DEO iuſtitia. 1. Cor: 1. ℣. 30.

Quem propoſuit DEVS propitiationem &c. ad oſtēſionem iuſtitiæ ſuæ. Rom: 3. ℣. 26.

4. Spráwiedliwość / ktora Bog pokázał / gdy ná Syná ſwego włożył náſzych grzechow długi / áby za wſzytkie ſwemi ćiężkiemi prácámi y śmierćią ſrogą zápłáćił. Stał śie práwi nam od Bogá ſpráwiedliwośćią dla tego iż Chryſtus ſpráwiedliwie długi naſzych grzechow zniosł / według Apoſtołá. Ktorego Bog wyſtáwił vbłagániem przez wiárę we krwi iego / ku okázániu ſpráwiedliwośći ſwoiey. Abowiem niechćiał ináczey odpuśćić ludźiom grzechow / iedno prez krew P. Jeſuſá.

5. Izmin.

5. Ma.

5. Jßmintis/ kuriu parode/ kad dayktus/ kurie regieios terp ſawis prieśingi ir neſuderu/ ſtebuklingu budu ſuderino/ tay ira teyſiby ir mielaśirdiſty tobułay apirkimi żmoniu ażułaykie. Nes ir ſuſimiłe vnt żmoniu atłeyzdamas iemus nuſideimus/ ir kunćias ażu iuos dowanay: ir teyſingu ieme atpildimu ażu iuos nuog ſunaus ſawo/ kuris ażu mus kinteio ir numire. Mielaśirdiſte ir tieſa ſuſitiko/ teyſibe ir pakaius paſibućiawo/ tay ira ſudereio. Wel ir tami parode ißminti ſawo/ kad dayktus tołus ir atſtokus nuog ſawis begało/ ſuwienino ir ſiiungie/ Diewiſty ir żmogiſty wienay perſunay/ mirßtunti ſu ne mirßtunćiu Diewu/ neregimu Diewu ſu regimu żmogum/ wiſagalinti Diewu ſu ſilpnu żmogumi: kintin-

gu

5. Mądrość/ ktora pokázáł/ gdy rzeczy ktore śię zdáły być ſobie przećiwne/ dźiwnym ſpoſobem pogodźił/ to ieſt ſpráwiedliwość y miłośierdźie doſkonále w odkupieniu ludzkim záchował. Bo y zmiłowáł śię nád ludźmi odpußczáiąc im grzechy/ y wieczne karánie dármo: y ſłußną wźiął zá nie od Syná ſwego nagrodę/ ktory zá nas vmárł. Miłośierdźie y prawdá potkáły śię zſobą/ ſpráwiedliwość y pokoy pocáłowáły ſię/ to ieſt pogodźiły śię. Jeßcze y wtym pokázał mądrość ſwoię/ gdy rzeczy nieſkończenie od śiebie odległe/ zjednoczył/ Boſtwo y człowieczeńſtwo wiedne perſonę/ śmiertelnego człowieká/ z nieśmiertelnym Bogiem/ niewidźiálnego z widźiálnym/ wßechmogącego z ſłabym/ ćierpietliwego z nie-

nie

5. Sapientia.

Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculata ſunt. pſ. 84. ℣. 11.

gu vmžinu ſu matingu.

6. *Omnipotentia.*

6. Wiſagalibe / kuriu
parode Diewas tami /
kad toki daykttu padare
vnt kurio ne wieno nera
didesnio/ a talay ira pa-
darit idant ſunus Diewo
butu žmogus. Didygali-
by parode/ kad swietu iž
nieko padare: didesny kad
žmogu ſutweris iumpi
wiſu ſwietu ažurakina /
ir dušiu nemirßtunčiu ſu
kunu mirßtunčiu / ir iž
priešingu elementu pa-
daritu/ ſurišie ir ſu-
glaude: didžiauſiu kad
ſunu ſawo Diewu tikru

Verbum caro factum eſt. Ioan: 1. v. 14.

žmogum tikru padare.
Zodis tieg kunu tapo:
tay ira ſunus Diewo žmo
gum ſtoios. Kiti ſutwe-
rimay turi ſawimp Die-
wo pedus / žmogus turi
werdu Diewo vnt du-
šios išſpauſtu: a Chriſtu-
ſo žmogiſte turi ſawimp
pati Diewu tikru/ ſu io
wiſomis tobulibemis.

nieċierpietliwym / wie-
cznego z doczesnym.
6. Wßechmocność/ kto-
ra pokazał Bog w tym
gdy taka rzecz vczynił /
nad ktora żadney nie-
maß wiekßey/ á ta iest v-
czynić aby Syn Boży
był człowiekiem. Wielka
moc pokazał/ gdy świat
zniſczego ſtworzył. wiek-
ßa gdy człowieka ſtwo-
rzywßy w nim wßytek
świát záwárł / y duße
nieśmiertelna z ciałem
śmiertelnym y z przeċi-
wnych żywiołow złożo-
nym zwiazał. Naywiek-
ßa/ gdy ſyna ſwego Bo-
ga práwego człowie-
kiem prawdziwym v-
czynił. Słowo prawi
ſtało śie ciałem. To ieſt
Syn Boży ſtał śie czło-
wiekiem. Inße ſtworze-
nia máią wſobie iákoby
ślad Boſki/ człowiek ma
na dußy twarz Boſka
wyráżona/ A Chryſtuſo-
we człowieczeńſtwo ma
wſobie samego prawdzi-
wego Boga/ że wßytki-
miiego doſkonałośćiami

PVNKTAS VIII.

Kayp priderus buwo ataimas ſunaus Diewo ſwietan iž izalies žmoniu.

1\. PRiwake žmones labay tokio mokitoio / kuris iuos iž mokitu wiſokios tieſos/ kuri vnt ſwieto mažne wiſuoſe buwo ažugieſus. Nes ne žinoio ape Diewu/ney ape io apiwayzdu/ ney ape dušiu nemirimu / ney ape algu ir karoimu vmžinu ꝛc. Iž tu ir iž kitu tumſibiu niekas ne galeio patogiaus muſu išgielbet / kayp mokitoias iž dungaus atais ſunus Diewo/ kuris ira pati tikra tieſa ir pati išmintis. Ape kay teyp Apaſchtalas kalba. Paſkuciauſiey tomis dienomis kalbeio mump per ſunu ſawo. Ir Iſaias: Dawiau tieg ii wadžiatoi ir mokitoi pagana.

PVNKT VIII.

Iako przyſtoyne było przyśćie Syna Bożego ná świát z ſtrony ludźi. Tyś ieſt ktory máſz przyść.

1\. POtrzebowáli ludźie barzo/ tákiego miſtrzá ktoryby ich wſzelkiey prawdy náuczył/ktora ná świećie iuż niemal wſzytká y niemal we wſzytkich zgáſłá byłá. Abowiem niewiedźiał o Bogu áni o iego opátrznośći/áni o duſz nieśmiertelnośći/ ani o zapłáćie y karániu wiecznym. ꝛc. Z tych y innych wſzytkich ciemnośći nikt nie mogł ſpoſobniey nas wybáwić / iáko miſtrz niebieſki/Syn Boży/ktory ieſt sama prawda y sáma mądrość. O tym Apoſtoł tak mowi. Ná oſtatek tych dni mowił do nas przez Syná. A Izaiaſz: dáłem go práwi/ wodzem y nauczyćielem. naro-

Quam conueniens fuerit Incarnatio Christi ex parte hominum.

1\. *Ratio.*

Neceſsitas doctrinæ ipſius filij DEI *ore prædicandæ.*

Nouiſsimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio. Hebr: 1. ℣. 2.

Dedi eum ducem ac præceptorem gentibus Iſai: 55. ℣. 4.

ganamus. Labay pridereio idant taſay butu žmoniu mokitoias/ á ne kas kitas/ todryn idant druſiaus ir druciaus tikietu io wiſokiam mokſiuy/ ne biiodamies ne mažiauſio iami apſirikimo ir priwilimo. Nes taſay mokiemus kuris ira tikru Diewu/ kuris ney nori priwilt del giribes begalo/ ney gal but priwiktu del ißminties begalo.

národom. Bárzo przyſtało áby ten był ludźiom miſtrzem á nie kto inny/ dla tego áby beſpieczniey y mocniey wierzyli wßelákiey iego nauce/ nieobáwiáiąc śię żadney wniey omyłki y oßukánia. Abowiem ten nauczał nas ktory ieſt prawdźiwym Bogiem/ ktory áni omylić chce/ dla nieſkończoney dobroći/ áni ſam omylon być może dla nieſkończoney mądrośći.

2. Ratione analogiæ inter Adam primum & ſecundum.

Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit & per peccatum mors. Rom: 5. ℣. 12.

Ego ſum oſtium. Ioan. 10 Vita Ioan. 14. ℣. 6.

2. Kayp pirmas žmogus Adamas/ atwere wartus nuſideymuy/ wargamus ir ſmerti pagal Apaßtala. Per wienu žmogu nuſideimas ſwietan ieio/ á per nuſideimu ſmertis. Teyp pridereio idant per ſunu Diewo/ kuris tapo žmogum/ butu atwerti wartay miliſtay/ giwenimu/ ir wiſokiamus dowanamus dungaus. Ir todryn Wießpats Chriſtus wa-

2. Jáko pierwßy człowiek Adam/ otworzył wrotá do grzechu/ do vtrapienia y do śmierći/ według Apoſtoła: Przez iedneo człowieká grzech ná ten świát wßedł/ á przez grzech śmierć: ták przyſtało/ áby przez Syná Bożego ktory śię ſtał człowiekiem/ były otworzone wrotá/ do łaſki/ do żywotá/ y wßelkich dárow niebieſkich. J dla tego Chryſtus

wadina sawi durimis/ ir giwenimu. Aß ataiau idant giwenimu turetu/ ir skalsiaus turetu.

3. Pridereio ataye Christuy/ idant žmogistey regimoy Diewu tikru essus pasirodis žmonemus/ nuog swetimu diewu suos nuiunkitu/ ir teyp kas regiedamas ii kuny žmoniu garbina/ Diewu tikru garbina. Vnt ko weyzdedamas dwasu pranašu/ Baruchas ižtare. Vnt ziemes buwo regietas/ ir su žmonemis giweno ir iebrawo.

4. Ataio ir todryn Christus swietan idant iž neižsakitos meyles stois žmogum karsčiaus nuog žmoniu butu miletas/ kuriosp meytesp S. Augustinas tays žodžieys ragina. Jey mitet wingiey/ ben atmitet ne wingiek. A Apaßtatas/ kas to ne daritu skaudžiey

J grum.

stus Pan nazywa sie drzwiami y żywotem. Jam przyszedł aby żywot mieli y obficiey mieli.

Veni vt vitam habeant & abundantiam habeant Ioan. 10. ℣. 10.

3. Przystało przyść Chrystusowi aby w człowieczeństwie widzialnym Bogiem sie prawdziwym ludziom zjawiwszy od fałszywych bogow widzialnych ie odwiodł/ y tak ktogo widzac wciele ludzkim Boskimu pokłon oddawał/ Bogu prawdziwemu widzialnemu te cześć wyrzadzał. Na co patrzac prorok Baruch tak wyrzekł Na ziemi był widziany z ludźmi obcował.

3. Ad abolendam idololatriam.

Post hæc in terris visus est, & cum hominibq cōuersatus est. Baruch. 3. ℣. 38.

4 Przyszedł y dla tego Chrystus na świat aby z niewypowiedzianey miłości/ stawszy sie podobnym ludziom w człowieczeństwie/ był goręcey od nich miłowany: do ktorey miłości y Augustyn S. temi słowy pobudza: Jeżeli sie leniß miłować/ przynamniey

4. Ad excitandum amorem.

Si amare pigebat, saltem redamare non pigeat. lib: de Catechiz: rud: S. August:

J mi

Si quis non amat Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, ſit Anathema, Maran Atha: 1. Cor: 16. ℣. 22.

grumzdżia anays żodżieys. Jey tieg kas ne mili
Wießpaties muſu Jeſaus
Chriſtaus / tegul bus
prakieykimu / Maran
Atha/tay ira Wießpats
atayt/ißmanik vnt ſudo
kuriami iżduos prakiey-
kimu tardamas. Eykite
prakieykticii vgnin vm-
żinan.

miłość zá miłość niechći
niebędżie ćieżko oddawáć
Apoſtoł zaś ktoby tego
nie czynił ſrogo groźi o-
nemi słowy. Jeśli kto nie
miłuie Páná naſzego Je-
ſusa Chryſtusa / niech
będżie przekleſtwem /
Maranátha/to ieſt Pan
przychodźi / rozumiey
náſad/ na ktorym prze-
kleſtwo wyda mowiąc.
Idźćie przeklęći wogień
więczny &c.

5. Ad confirmandam ſpem.

5. Del padrutinimo wil-
ties/kuriu wilames nuog
Diewo vmżinos karali-
liſtes. Bet iog żmogus
ira baylus ir neturis to-
kio paduksio vnt igiimo
teyp didżio daykto ſawo
nuog Diewo żadeto / del
ſawo ketybes ir newerti-
bes / todryn idant Die-
was ii tami żadeimi pa-
drutintu ażudawe iam
ába dawe ażudawimu
Sunu ſawo. Teyp Die-
was numil-io ſwietu /
kad wienatiii Sunu ſa-
wo dawe.

5. Dla potwierdzenia y
vmocnenia w nádziei /
ktora śie ſpodźiewámy
od Bogá wiekuiſtey
chwáły. Lecz iż człowiek
boiaźliwy ieſt / y nie má-
iacy tákiey vfności do
ośiegnienia ták wielkiey
rzeczy ſobie od Bogá o-
biecáney/dla ſwey podło-
śći y niegodnośći/prze-
to áby go Bog wtey obie-
tnicy vmocnił / dał mu
nieoſzácowány zádatek
Syná ſwego. Ták Bog
vmiłował świát/że Sy-
ná ſwego iednorodzone-
go dał.

Sic Deus dilexit mundum &c. Ioan: 3. ℣. 16.

Idant

6. Aby-

6. Idant turetume kabay skaystu ir zibunti z rkalu n isokiu gieribiu vnt kurio weyzdedami wisuose zingsniuose ir weykaluoie musu galetume kayp primanu pagal to / ku mumus sawimp rodzia/ azusitaykit. Dawe mumus paweykslu grinibes/ kad budamas Wießpatim ir tewaznniu wiso / neturejo kur galwos priglaust. Cistibes/ kad iz Paños/ Dwasios ßwyntos darbu prasideio. Klausimo / kad stoios klausunciu Tewo iki smerti/ kuriu vnt kriziaus numire. Meyles prieß nepriet lus/ kad azu iuos vnt kriziaus meldes. Maldos tunkios ir ilgos/ kad per cełas naktis meldes. Kuntribes/ kad sunkiausiose sawo abidose ir maziausio zinklo rustibes prieß iuos / kurie ii abidiio / ne parode. Ir kitu wisu gi-

6 Abyśmy mieli nápiękniejsze źwierćiadło wßytkich cnot / ná ktore patrząc moglibyśmy śię we wßytkich postępkach y w sprawach náßych/ ile być może/ miarkowáć. Dał przykład vbostwá/ gdy będąc Pánem y dźiedźicem wßytkiego/ niemiał gdźieby y głowę skłonił. Czystośći gdy śię z Pánny sprawą Duchá S. począł. Posłuszeństwa gdy śię stał posłusznym Oycu aż do śmierći krzyżowey. Miłośći przećiw nieprzyiaćiołom / gdy śię za nie ná krzyżu modlił. Modlitwy gęstey y długiey/ gdy śię przez całe nocy modlił. Cierpliwośći / gdy wnáićięższych krzywdach tak śię skromnie zachował/ iż żadnego znáku obruszenia po sobie niepokazał. I innych wßytkich cnot/ do ktorych náśládowánia S. Piotr nas nápomina. Chry-

6. Ad exhibendum speculum perfectissimum omnium virtutum hominibus.

Paupertatis.

Filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Luc: 9. ℣. 58.

Castitatis Luc: 1.

Obedientiæ. Phil: 2.

Amoris erga inimicos. Lu: 23. ℣. 34.

Orationis diuturnæ. Luc: 6. ℣. 12.

Patientiæ. 1. Pet: 2. ℣. 23.

Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplū, 1. Pet. 2. ỷ. 21.

gieribiu kuriump sekioimo S. Petras mus ragina. Christus tieg kinteio azu mus / palikdamas iumus paweykſtu / idant paſkuy io pedus eytumite. Jey tie ir kititeyp zimus paweykſtay paties Sunaus Diewo / muſu ne pákrutina idant páſkuy ii eytume / ne wieni kitu ſzwyntuiu kayp toli mažieſni ne pajudins. Kitos prieżaſtis ataymo Sunaus Diewo swietan / čia del trumpibes / ápleydžiasi.

Chryſtus vćierpiał zá nas / zoſtáwuiac wam przykład / ábyśćie náśladowali tropow iego. Jeśli te y inne ták zácne przykłády ſamego Syná Bożego / do náśladowánia cnot iego nas niepobudzáia / żadne inne drugich świetych iáko dáleko mnieyſzey ceny nie wzruſzą. Jnne przyczyny przyśćia Syná Bożego ná świát / tu śie dla krotkośći opuſzczáia.

Pun

Ant Trečios Nedelos

Aduento Euangelia Joan: kap. 1.

ANuo metu: Nuſiunte Zydai iżgi Jeruſalem kunigus ir Lewitus Jonop, idant kłauſtu io: Kas tu eſsi? Jr iżpażino o ne vżgine: Jr iżpażino, iog neeſmi aß Chriſtus. Jr kłauſe io? kaſgi tadu? Elias eſsi tu? Jr tare. Ne eſmi. Pranaßas eſsi tu? Jr atſakie. Ne. Tare tadu iam. Kaſgi eſsi, idant atſakimu duotume tiemus, kurie mus atſiunte? ku ſakai apeſawi pati? Tare. Aß balſas ßaukiůčio girioy: tayſikite kialu Wießpaties kayp paſakie Jſaias Pranaßas. O kurie buwo atſiuſti, buwo iż Pharizeuſu. Jr kłauſe io, ir tare iam. Kodrinag krikßtii, iey tu neeſsi Chriſtus, ney Elias ney Pranaßas? Atſakie iiemus Jonas, taridamas. Aß krikßtiiu wundeniu, bet widuy iuſu ſtoios, kurio ius ne żinote. Taſay ira, kuris pomañ atays kuris pirma manis buwo, kurio aß neeſmi wertas idant iżmegzčia śikßnety čierewikos io. Tay deios Bethanioy vż Jordano, kur Jonas krikßtiio.

Ná Niedźielę Trzećią Adwentu Euangel. v Janá

z Rozdź. 1.

WON czas: Posłáli Zydowie z Jeruzálem kapłany y Lewity do Jana, áby go ſpytali: Ktoś ty ieſt? Y wyznał, á nie zaprzał: á wyznał, żem ia nie ieſt Chriſtus. Y ſpytali go. Coż tedy? Jeſteś ty Eliaß? Y rzekł: Nie ieſtem. Jeſteś ty Prorok? Y odpowiedźiáł; Nie. Rzekli mu tedy: Ktożeś ieſt, żebychmy dáli odpowiedź tym, ktorzy nas posłáli? Co powiadaß ſam o ſobie? Rzekł: Jam głos wołáiącego ná pußczy: Proſtuyćie drogę Páńską, iáko powiedźiał Izáiaß Prorok. A ći co byli posłáni, byli z Pharyzeußow. Y pytáli go, á mowili mu: Czemuż tedy krzćiß, ieśliżeś ty nie ieſt Chriſtus, áni Eliaß, áni Prorok? Odpowiedźiał im Jan, mowiąc: Jáć krzczę wodą: ále w pośrzodku was ſtánął, ktorego wy nieznaćie: Tenći ieſt, ktory zá mną przyidźie, ktory przedemną był: ktoregom ia niegodźień, żebym rozwiązał rzemyk v trzewiká iego. To śię dźiało w Bethániey zá Jordanem, kędy Jan krzćił.

PVN-

PVNKTAY SAKIMV DIEWO Zodžio iž Euangelios.

PVNKTA KAZAN Z EWANGELIY.

PVNKTAS I.

Kodryn Ziday Iono noreio aprinkt ſaw ažu meſſiašiu?

1. PRiežaſtis buwo luſsibes piktos gieydimas. Nes iž to aprinkimo tikieios/ kad iiemus Jonas ßwyntas/ nieko nedraus/ bet wiſo ko nores darit/ perkeys/ noredamas iienus meylu paſirodit ažu tay/ iog ii ažu Meſsiašiu ſaw aprinko. Žwieſu ir žinamu paweykſlu ſkayte anis raßty ape karalu Samarios/ kuris nuog Samaritanu vnt karalistes paki ltas/ wiſami iu noruy iateykt rupinaſi: Ape ku teyp raßtas ßwyn-

tas

PVNKT I.

Czemu Zydźi Janá S. chćieli ſobie obráć żá Meſsiáſzá?

Cur Iudæi voluerunt Ioannem eligere in Meßiam.

1. PRzyczyna była złey wolnośći pragnienie. Bo śię z tego obrania ſpodźiewali/ iż im Jan święty nic nie będźie bronił/ ále wßytko co będą chćieć czynić/ pozwoli/ chcąc im wdźięcznym śię pokazać za to/ że go zá Meſiaßá ſobie obrali. Jaśny y znaczny przykład czytali oni w piśmie o Krolu Samáriey/ ktory od Samaritow ná Kroleſtwo podnieśiony/ we wßytkim ich woli wygodźić uśiłował. O czym ták pi-

ſmo

1. Ratio Appetitus peruerſæ libertatis.

Osea.10.v.7.

tas bilo. Padare Samaria/ kad praeio karalus ios kayp puta aba kunkatas vnt wundenio. Kayp iž wundenio pakrutinto pasidaro puta vnt io/ aba wunduo pakrutintas daro putu/ ir nešioia iu vnt sawis / iau šinay iau tinay/ kur tuli weiey ii waro/ ir išsitikis su iu vnt akmenio didžio/ aba vnt krašto išmetys/ pats sugrižta/ a putu pameta/ kuri tuciaus išgayšta. Teyp tikos karaluy Samarios. Aprinko ii Samaritanay ažu karalu / kur noreio tinay ii pagrižie/ top priwede kur weiey tutu iu pagieydimu iuos stume ir ware. Ai paćiey su iuo stulpu garban aba paganisten impuoly ir sawi paćius ir karalu sawo praputde. Teyp ir Zidai tulu iž aukso saw nuleii diewu ii dare/ idant pagal giey dulu iu deretu iiemus

giwent

śmo świetemowi. Vczyniła Samaria/ że przeszedł Krol iey iako piana na wierzchu wody. Jáko z wody poruszoney czyni śie piana na niey/ ábo woda poruszona czyni piane/ y nośi ią ná sobie iuż sam iuż tam/ gdźie ią rozmaite wiatry pedzą / y vderzywszy śie z nią o skałe ábo na brzeg ią wyrzućiwszy / sama śie wracá / á piane porzuca / ktorá ná tych miast znika. Ták śie stało Krolowi Samariey Jeroboámowi/ obráligo Samaritáni za Krolá / gdźie chćieli / tam go obracáli/ do tego przywiedli do czego rozmaite wiátry żądz ich one pedźiły. A osobliwie znim w bałwochwalstwo ábo pogáństwo wpádszy/ y sámych śiebie y Krolá swego zgubili. Tak y Zydowie ćiele sobie ze złota vlawszy/ bogiem go czynili/ aby śię

im

giwent: kadung anas
telas iu ažu Diewu pa-
daritas / nieko iiemus
negine nebudamas giwu
ney ißmanunčiu. Bet
Moyzes ſuetrupino tu te-
lu/ ir garbintoius io a-
žumušie. Jonas tadu
ßwyntas neſidawe a-
prinkt ažu Meſiašiu /
idant druſiey ir ſkau-
džiey bartu iuos del tuku
ir didžiu piktibiu iu.

2. Del naudos / kurios
iš to aprinkimo igit wi-
kes. Nes kad butu Chri-
ſtu aprinkꝭ tad budu nu-
terioii ceremonias/ afie-
ras ir tulas dowanas/
kurias žmones Diewuy
bažničion neßdawo / å
tos kunigamus tekdawo.
Nes Christus tureio at-
maynit wiſu ſenu teſta-
mentu/ a nauiu padarit/
kitus kunigus/ kitu afie-
ru ſawo Bažničioy/ kitas
ceremonias iſtatit. Nuog
Jono to atmaynimo
neſitikieio muſtidami ſa-

im według żądz ſwych
żyć godziło: ponieważ
ono ćiele ich zá bogá v-
czynione żadney rzeczy
im nie broniło nie będąc
żywe/ ani máiąc rozumu.
Lecz Moyżeß z druzgo-
tał to ćiele/ y chwalce
iego pozábiiał. Jan tedy
święty nie pozwala ná to
áby go obráno zá Meſi-
ászá żeby beſpiecznie y o-
ſtro ich gromił o roz-
máite y wielkie złośći
2. Dla pożytku/ ktore- 2. *Intuitu vtilitatis.*
go z tey elekciey ſpodźie-
wali śię. Bo gdyby Chri
ſtusá obráli/ tedyby v-
tráćili byli ceremonie /
ofiáry/ y rozmáite dáry/
ktore ludźie Bogu do
Kośćiołá nośili/ á te
Kapłánom doſtáwáły
śię. Bo Christus miał
odmienić wßytek ſtáry
teſtáment/ á nowy vczy-
nić/ inße Kápłány/ in-
ßá ofiáre/ inße ceremo-
nie w kośćiele ſwym po-
ſtánowić. Od Janá tey
odmiány nieſpodźiewáli

wimp/ kad anas budamas ſunum Zacháriáßiaus kunigo Seno teſtamento ne daris to/ bet ázulaykis ii wiſami ne palitetu. Tu ſawo ßirdies muſtimu iſzreyſzkie/ kad ape Chriſtaus ſmerti ſuſikalbinedami teyp tare. Atays Rimionis/ir atims wietu muſu ir giminy. Wietu tay ira karaliſty ir baznicziu/ kukurioy didzias turime naudas.

ſie/ myślac ſobie/ iż on bedac ſynem Zachariaſzowym ktory był Kapłánem ſtarozakonnym / tego nieuczyni / lecz záchowa ſtary zákon we wſzytkim nienáruſzony. Te myśl ſerca ſwego wyiáwili/ gdy o śmierci Chryſtuſowey zmawiáiac śie tak rzekli. Przyda Rzymianie/ y wezmą mieſce naſze y národ. Mieyſce/ to ieſt Kroleſtwo y Kośćioł/ w ktorym wielkie mamy pożytki.

3. Splendor natalium & opinio ſanctitatis.

3. Ne noreio Chriſtaus aprinkt iz puykos aba ßirdies aukſztibes. Nes regieio Chriſtu ſunt grimu/ iz mazo mieſtelo Nazaretho / tewu io kayp anis numane/ ietu ir ptaku daylidy Joſephu/ motinu Mariu teypagi pagal ſwieto ne didziu/ ney pokim zmoniu zinamu. Aprinkt tadu Sunu daylides/ be turto/ be ſkayſtibes iz wirſzaus / regie-

3. Niechćieli Chryſtuſá obráć z pychy. Bo widźieli iż Chryſt' ieſt vbogim/ z małego miáſteczká Nazárethu / oyca iego/ iáko mnimali podlego ćieśle Joſepha / mátkę Maria tákże według świátá nie wielką áni przed ludźmi ná ten czás znaczna. Obráć tedy Syná ćieśielſkie° bez bogáctw y okázałośći z wierzchney zdało śię im

że

regieios dayktas busius prieš iu garbu ir didiby. Jontep wel regieio aukštiby / didy numanimu ape ij wisuose del aštribes aba skaudibes prieš kunu / ir šwyntibes retos/todryn ij azu Mesiašiu à ne Christu noreio priimt.

Senas ir kabay azureteis budas ira tasay žmoniu / kuri turi aprinkimuose kitu vnt wiresnibes kokios / ne dabotis vnt to / ko pirmiausiey ir labiausiey waldžia kitu žmoniu priwalo / bet weyzdet vnt kitu dayktu kurie ne teyp ira reykiami tam kuris kitus waldo/ir todryn turi atžwilgi ne mažu iey aukštos giminės / iey augalatas/ iey gieray turis/ iey senos familios ir iž namu škaystu eyttasay/ kurio nori aprinkt azu wiresni ir waldžiototi sawo. Teyp broliey Jozepho ne nori io azu karalu tuturet/

że to będźie przećiw czći y zacności ich. W Janie zaś vpátrowali wysokie vrodzenie/ wielkie mniemanie o nim v wszytkich dla surowośći ćiáłá y rzatkiey świátobliwośći/ y przeto chćieli go zá Mesiaszá obrać/ a nie Chrystusa. Stáry y bárzo zatwárdźiáły zwyczay iest ten ludzki/ ktory maią w obieraniu innych ná zwierzchność iáką/ nie pátrzyć ná to/ czego naprzednieyszym obyczáiem rząd innych ludźi potrzebuie: ale respektowáć ná inne rzeczy/ ktore nie ták są potrzebne temu ktory innemi włádnie/ y dlatego máią wzgląd nie máły/iesli wysokiego rodu/ iesli vrodźiwy/ iesli bogáty/ iesli stárey fámiliey y z domu idący okazałego/ ten ktorego zá stárszego/ y rządźce swego chcą obrać. Ták Józepha niechćieli bráćia zá królá mieć/

turet/ iog iaunesniu ažu
ſůos ir ligus nemus bu-
wo giminey. Muſug Ka
ralum buſi?
Teyp ir Samuelis Pra-
naßas noreio patept vnt
káraliſtes to/ kuri regie
io grażáus weydo ir aug
laus aba ſtamienio auk-
ßto ſunu Izaio. Teyp a-
nie Isaiaśiump wienu a
prinkineio ažu wireſni
ſaw del rubu. Rubus turi
buk kunigaykśćiu muſu.
Bet gimine aukßta/ tur-
tas/rubay nedaug padeſt
vnt giero kitu waldžio-
imo/ iey nera gieribiu
wireſnibey reykiamu/
ißmintie s/proto/teyſibes
iurteimo/ ir kitu tokiu.
Kas po rubams vnt wal
džios/ ne rubu bet gal-
wos ißmintingos rey-
kia vnt iós. Židay ta-
du didžiey klaydawo
Jóno ipatiey del gimi-
nes ſkayſtos noredami a
žu Meſiaśiu aprinkt/ a
Chriſtu del grinibes at-
meſt.

PVNK-

mieć/ że młodßym był y
w vrodzeniu im rownym
Izali náßym Krolem
będźieß? Tak y Samuel
prorok chćiał pomazáć
ná kroleſtwo tego/ kto-
rego widźiał pięknego
ná twárzy y wzroſtu
wiſokiego ſyna Izai.
Tak oni v Jſaiáßa iedne-
go obieráli ſobie zá ſtár-
ßego dla ßát. Maß o-
dźienie práwi/ bądź
Kśiążęćiem náßym.
Lecz wyſokie vrodzenie
bogáctwa/ odźienie/ nie
wiele ſłużą do rządu do-
brego/ ieśli niemaß cnot
ktorych zwierzchność
potrzebuie/ mądrośći/
roſtropnośći/ ſpráwie-
dliwośći/ czuynośći/ y
innych tákich. Co po
odźieniu do rządu/ nie
odźienia ale głowy mą-
drey potrzeba do niego.
Zidźi tedy bárzo błądźi-
li Jana oſobliwie dla o-
kazaley familiey chcąc zá
Meſiaßa obráć/ a Chry-
ſtusá dla vboſtwá odrzu
ćić.

PVNKT

PVNKTAS II. | PVNKT II.

Wardas Diewo Asz esmi, a sutwerimo Asz ne esmi.

Jonas szwyntas klausiamas kuo esti/ kiek kartu atsako ne esmi ne esmi. Jš tu io žodžiu galim saw mustit kad pažiam Diewuy tikray tas wardas Aš esmi pridera/ a žmoguy ir kiekwienam sutwerimuy/ Aš ne esmi. Wieszpat Diewuy priguli tas wardas.

1. Jog Diewas turi sa/ wimp esšibi ir buyti begalo/ kayp marias ne iššsenamas be dugno/ be krašztu/ be wiršaus. Aš tieg esmi kuris esmi.

2. Jog anas pats ira tikras Diewas a kiti diewai pramaniti nuog žmoniu/ stulpay aba toligus wayzday žmoguy tikram/ ir žimes kieu sutwerimu/ esti nieku/ kayp

Imie Boże Ia iestem, stworzenia lepak Ia nie iestem.

Jan święty spytany/ czym iest / kilakroć odpowiedział nie iestem/ nie iestem. Z tych iego słow możemy sobie vważać/ iż samemu Bogu właśnie to imie Ja iestem służy/ człowiekowi zaś y każdemu stworzeniu Ja nie iestem. Pánu Bogu należy to imie.

1. Iż on ma wsobie ieśtestwo y bytność nieskończoną/ iáko morze iákie bez dná bez brzegow/ bez wierzchu. Ja prawi iestem / ktory iestem.

2. Iż on sam iest prawdziwym Bogiem/ á inszy bogowie wymyślent od ludzi/ słupy ábo obrazy podobne człowiekowi prawdziwemu/ y znáki inszego stworzenia nic nie á/

Nomen Dei Ego sum: Creaturæ verò Ego non sum.

Tribuit hoc nomen sibi DEVS.

1. *Ob infinitum esse.*

Ego sum qui sum. Exod. 3. ꝟ. 14.

2. *Ob idolorum non esse in re.*

Scimus quia nihil est idolum in mundo. 1. Cor. 8. ꝟ. 4.

kayp Apaßtalas kalba. Zinome iog ſtukpas aba wayzdas ažu Diewu garbinamas nieku ira vnt ſwieto.

ſa/ iáko Apoſtoł mowi. Wiemy iż bałwan nić nie ieſt ná świećie.

3. Ob immutabilitatem.

Ego ſum Dominus & non mutor. Malach. 3. ℣. 6.

3. Jog anas pats wienas ira notſimaynunčiu/ bet wiſadu wienokiey ſawo buytiv patinkunčiu aba atlekunčiu. Aß Wießpats ir notſimaynau. Kiti ſutwerimay be palaubos maynáſi tulays budays kayp regime. Maynitis wel wiſadu ira kayp butu palaut but/ir kayp butu iżgayßt.

3. Jż ſam ieden ieſt nieodmienny/ ále zawße iednoſtaynie w ſwey iſtnośći trwaiacy. Jam Pan á nieodmieniam śie. Jnße ſtworzenia bez przeſtanku odmieniaia śie rozmaićie iako widźiemy Odmieniáć śie lepák zawße ieſt iákoby przeſtáć być/ y nie iáko zniknąć.

4. Ob æternitatem.

Tu autē idem ipſe es, & anni tui non deficient. Pſal: 101. ℣. 28.

4. Jog anas pats ira vmžinas/ kuris be pradžios buwo per wiſus vmžius ne ſuſkaytomus/ ira dabar/ir bus begalo. A tu taſgi eſsi/ ir metay tawo ne paſibaygs. Tu Wießpatie vmžynay eſsi aba patinkus eſsi.

4. Jż on ſam ieſt wieczny/ ktory był bez poczatku przez wßytkie wieki niezliczone/ ieſt teraż/ y będźie bez końcá. Ty tenżeś ieſt/ y lata twoie nie vſtáną. Ty panie trwaß na wieki.

5. Ob independentiam.

Quis prior dedit illi & retribuetur ei. Rom. 11. ℣. 35.

5. Jog pats wienas turi ſawo eſsiby nuog ſawis. Kas pirmas dawe iam ku/ a bus iam atduota

5. Jż on ſám ma iſtność ſwoie od śiebie. Ktomu pierwey dał/ a będźie mu oddáno? Nic nie wźiął od

dvota? Nieko nie ieme ne nuog wieno ſutweri-mo/ wiſa ku turi iż ſa-wis paties turi.

od żadnego ſtworzenia/ wßytko co ma/ z ſiebie ſamego ma.

6. Jog anas pats wie-nas turi eſsiby wiſotiny/ begato/ neaprubeżitu. Aß parodiſiu wiſa giera taw. Jey wiſa giera tu-ri/ ir wiſokiu eſsiby turi.

6. Iż on ſam ieden ma iſtność ábo ieſteſtwo powßechne abo vniuer-ſalne/ nieſkończone/nie-ográniczone. Já wßyt-ko dobre tobie pokaże. Ieśli wßytko dobre ma/ y wßelkiki byt ma.

6. Ob vniuerſalitatem eſſendi.

Ego oſtendā omne bonum tibi: Exod: 33. ℣. 19.

7. Jog anas ira prie-żaſtim wiſokios eſsibes ir buyties/ kuriu kiti daykta y turi. Nes iż io eſsibes kayp iż werſmes aba mariu/ ima ir ſema ſawo buyti kiti ſutweri-may/ iż io kayp ßlakieley aba łaśieliey laßa. Iż io perii ir iump eſti wiſa. vide S. Dionyſ: de diuini nomin: c. 5.

7. Iż on ieſt przyczyną wßelákiey iſtności y by-tności/ ktora inne rze-czy maią. Bo z niego iá-ko że zrzodłá abo morzá biora y czerpáia ſwoie bytność inne ſtworzeniá z niego iáko kropelki ka-pia. Z niego/ przezeń/ y w nim ieſt wßytko.

7. Ob communicatum eſſe aliis.

Ex ipſo & per ipſū & in ipſo ſunt omnia. Rom: 11. ℣. 36.

Prieß wel ſutwerimo kiekwieno wardas ira ne eſmi. Ir teyp klauſia-mas Aniełas/ żmogus/ vgnis/ akmuo/ dungus ꝛc. Kas eſsi? kayp tawi algoia? Atſakit turi/ wano

Przećiwnym żáſoby-czáiem káżdego ſtwo-rzenia imie ieſt/ nie ie-ſtem. Y ták ſpytány An-ioł/ człowiek/ ogień/ ká-mień/ niebo ꝛc. Coś ieſt? iáko ćie zowią? odpo-wie-

Creatura nomen eſt. Non ſum.

mano wardas ira ne but wadina mani ne eſmi.

wiedźieć ma moie názwiſko ieſt nie być/ zowią mię nie ieſtem.

1. Quia ante creationem non fuit.

1. Todryn iog kiekwienas daiktas ſutwertas/ pirm negi buwo ſutwertas/ turėio vmžinu nebuyti.

1. Dla tego iż káżdá rzecz ſtworzona prźed tym nim byłá ſtworzoná/ miáłá wieczny nie byt.

2. Quia poſt creationem poteſt annihilari.

2. Jog iey gindus ira/ wel tures vmžinu ne buyti pagiedis. A iey negindus kayp ira Anielay ir dušios žmoniu/ gali wiſadu turet ne buyti. Nes iu buytis ira galibey Diewo/ kuris iž gieros walos aba luoſay ias ažulayko/ ir gali kuometu noris niekan pawerſti.

2. Jż ieśli ieſt ſkáźitelna/ záś bedźie miáłá wieczny nie byt gdyśie ſkaźi. A ieśli nieſkaźitelna ieſt iako Anioł y duſze ludzkie/ może záwſze mieć nie byt. Bo iey byt ieſt w mocy Bożey/ ktory dobrowolnie one záchowuie/ y może kiedykolwiek zechce w niwecz obroćić.

3. Quia mutabilis eſt.

3. Jog pakotay ira/ atſimaynunčiu ira aba atmayningu ira/ ir todryn turi primayšitu ne buyti Nes kiekwienami mayny aba atſimaynimi ne buytis ažuſirakina.

3. Jż poki ieſt/ odmienna ieſt/ y dlá tego ma przymieſżána niebytność. Bo w káżdey odmienności záwiera śię iákaś niebytność.

4. Quia plura habet non eſſe quàm eſſe.

4. Jog kiekwienas daiktás daugieſn turi ne buyties/ negi buyties. Zmogus tiktay turi žmogaus buyti/ bet turi ne buyti

4. Jż kázda rzecz wiecey ma niebytu/ niż bytu/ człowiek tylko ma byt człowieczy/ lecz ma nie byt nieba/ źiemie/ kamienia

buyti dungaus / ziemes akmenio / Anieko / ir wisu kitu dayktu. Ir teyp turi wienu buyti / a ne suskaytomas kitas ne buytis. Didziu tadu turi ißminti / kas sawi / ir sawo nebuyti pazista. Kayp pazino Jonas S. kad klausiamas. Esigu tu Christus? Esigu tu Pranaßas? Atsakie. Ne esmi.

mieniá Aniolá / y wßytkich innych rzeczy. I ták ma ieden byt / á niezliczone inne nie byty. Wielka tedy ma mądrość / kto samego śiebie y swoy niebyt zna. Jako znał Jan S. gdy spytany. Jesteś ty Chrystus? iesteś ty Prorok? Odpowiedźiáł. Nie iestem.

PVNKTAS III.

Akli źmones sawuose, á daugakiey swetimuose daznay rundasi weykałuose.

TV senu ir piktu maza ne wisu zmoniu budu / ir paprati regime Euangelioy śios dienos. Phariseußay / Lewitas ir kunigay Zidu zabałays budami pazintiy sawis pačiu / klausiasi ir nor pazint Jono ś. Tu kas esi? Gieriaus butu

PVNKT III.

Slepi ludźie w swoich, á wielooczni często w cudzych sprawách są.

Caeci in sua, oculati in aliena vitæ inuestiganda mortales.

TEn stáry y zły mákonie wßytkich ludźi zwyczay widziemy w Ewágeliy dźiśieyßey. Pharizeußowie / Lewitowie y Kapłáni Zydowscy ślepemi będąc w poznániu sámych śiebie pytáią śie y chcą poznáć Jáná S. Ty ktoś iest? dáleko

Id patet in Iudæis qui Ioannem interrogant, Tu quis es?

Ioannes detegit caecitatem eorum dum appellat eos.

Genimina viperarum, paleas, arborem succidendam. Matth.

padari klausdamies /
Mes kuo esme / kayp gi-
gename / ku weykiame
pasakik mums Jonay
ßwyntas? Tu esi Pra-
naßas nuog Diewo mu-
sump atsiustas / gal si
mus pazint / ir parodit
kuo esme? Be zado ape
sawi nieko ne klausia / a-
pe Jonu cie liezuwnikay
daug kaulija ir zaunija
esigu tu Christus / esi-
gu Eliaßius / esigu
Pranaßas ꝛc. Norint ne
klausias nuog Jono kuo
ira: wienok anas ne tili /
bet ißreyßkia ir weydus
iu wisiemus atadingia
kayp Mattheuß S. raßo
pagul. 3 Zaka iuos sunt
driezays nuoduotays /
medziu padziuwusiu ku-
rio ßaknie sp kirwis
iau pridetas ira / idant
ißkirstas ir vgnin ime-
stas butu / iako sunti
p lumis / kuriuos Chri-
stus Wießpats wetikli
sudo sawo nuog kwiećiu
atskirs ir ne azugieiun-
ćiu vgnim sudegins.

leko by byli lepiey vczy-
nili pytaiąc ßie. My co
zacz / iako zyiemy / iako
śie sprawuiemy powiedz
nam Janie S. Tyś iest
Prorok od Boga do nas
postany / mozeß nas po-
znać y pokazać cośmy
zacz? Niemi nic o sie-
bie niepytaią. Ł czo
Janie ci iezyczni wiele
świegoca. Czy i stes
ty Chrystus / czy Eliaß
czy Prorok? Acz niepy-
taią Jana S. czym są /
wßakże on nie milczy /
ale odstania twarz ich y
wßytkim vkazuie iako
Mattheuß S. piße w roz-
dźiale. 3. gdy powiada
iż są iaszczurkami iado-
witemi / drzewem v-
schłym / do ktor go ko-
rzenia śiekira przyłożo-
na iest / áby wyćiete y
w ogień wrzucone było /
powiada iż są plewa kto-
ra Chrystus Pan w dźeń
sądny od pßenice oddźieli
y nieugaßonym ogniem
spali. Tak S. Jan. Zam

lepak

Teyp Jonas S. Pats
wel Christus Wießpats
Matthewśiep pagul-
dimy 23. tol źiniaus
kuo buwo / apraśie / ir tu-
tas piktibesiu ißtreyſkie
bavſieys źodźieys kayp
graumays kokieys vm-
źinu prapulti apſakida-
mas. Wadina iuos ſwe-
ti naweydźieys / akklays
wadźiotoieys / grabays
iź wirßaus baltays / a
widuy kaulu ſupuwuſiu
pilnays. Todryn grumz-
dźia iiemus vmźinu bedu.
Bet klauſikime Jono /
kuo ſawi pati algoio / ir
mokikimes nuog io ſa-
wi paćiu paźint. Apley-
dis aukßtus ir źinius
wardus ir titulus ſawo /
ir galedamas wadintis
pranaßu Aukſciauſio /
źmogumi nuog Diewo di-
dźieys prateway prieg
praſideimu ir vźgimimu
ſawo kitſemus apreyk-
ßtu / źwaki deguncziu ir źi
bunćiu / didźiu terp
wiſu ſunu moteru / Ani-
tu

lepák Chryſtus Pan v
Mattheußa w rozdźiale
23. daleko wyraźniey /
czym byli opiſał / y ro-
zmáite złośći ich wyt-
knął ſtraßliwemi ſłowy
iáko piorunem iáktem /
wieczną zgubę im opo-
wiadáiąc. Nazywa ie
obłudnikámi / ślepemi wo-
dzami / nad to grobámi
z wierzchu pobielanemi /
á wewnątrz kośći zgni-
łych pełnemi. Dla tego
grozi ſroga im y wieczna
bieda. Lecz poſłuchay-
my Janá świętego czym
ſamego śiebie nazywa /
y vczmy śię od niego ſá-
mych śiebie poznawáć.
Opuśćiwßy wyſokie y
zacne tytuły ſwe / y mo-
gąc śię názwáć Proro-
kiem naywyßßego / czło-
wiekiem od Bogá wiel-
kiemi cudy przy poczęćiu
y narodzeniu ſwym inym
wſławiony / świecą go-
ráiącą y świecącą /
większym miedzy wßyt-
kimi ſynámi niewie-
śćiámi /

Et Chriſtus dum vocat eos hypocritas, ſepulchra dealbata, duces cæcorum &c. Matt. 23.

Ioannes oculatus in ſe cognoſcendo.

ſu Diewo ʒiámen atsiuſtu. Tuos tariu wardus ir kitus apſinkis wadinaſi balſu ſzaukiuncio.

Ego vox clamantis in deſerto. Ioan: 1.

Kayp tetas daykt as ira balſas? kayp weykiey praſzokſtus ir iʒgáyſztus? Teyp ſzwyntieii vnt ketibes ſawo akis atmerkia / á vnt didibes ir ſzwyntibes aʒumerkia.

Similiter oculati alij iuſti in cognitione ſui, vt Abraham, Dauid. &c.

S. Abrahamas didʒis buwo / á kayp plaku daresi wadindamás ſawi dulki ir pelenays? S. Dawidas buwo labáy ſzwyntu / á tećiau algoiasi ſzunim numiruſiu ir blvſiu. Ir kiti tuogi budu. Swietoſokiey wel ieſzka ſlowes ir giriaus iʒ niekaniekiu / ir didʒiau ia iʒ kuſto ʒiames pramaniaudami ſaw wardus / Cieſarius Aſios / kunigaykſztis tos ir tos ſzalies. Pramine wardus ſawo ʒiameſe ſawo.

Mundani verò, oculati ſunt non in cognitione ſui, ſed in ijs, quæ circa ſe ſunt.

Kiti paſipućia iʒ rubu ir rediklu / neſidabodami iʒ kur tuos dungalus turi.

Vocarunt nomina ſua in terris ſuis. Pſal: 48. ℣. 12.

śćiemi / Aniołem Bożym na ziemie zeſłánym. &c. Te mowie nazwyſká opuśćiwszy / nazywa śię głoſem wołáiącego. Jako podłá rzecz ieſt głos? Jako pretko przemiiáiąca y ginąca? Ták świeći / na podłość ſwoie oczy otwieraią / á ná wielkość y świątobliwość zamrużáią. S. Abrahám wielkim był / á iákośię podłym czynił / gdy śię názywał prochem / y popiołem? Dawid był bárzo świętym / á przećie názwał śię pchłą y pśem zgniłym. J inni tymże ſpoſobem. Swiatowi zaś ludźie ſzukáią ſławy y pochwały z marnośći / y wynoſzą śię z káwałca ziemie / wymyslaiąc ſobie nazwyſká / Ceſarz Aziáticki / Grecki / Afrikánſki / Xiąże tey y tey prowinciey. Nazwáli imioná ſwe w ziemiach ſwych. Drudzy nadymáią śię z ſzat

ri. Iž kirmeliu ſilkus/ iž awiu gietumbes / iž rulu žweru ades / iž krauklių žimčiugus / iž linu drabežꝛc. tas ir kietas ſkarundas vnt nugaros vžkari/ kayliey sbeſtiu nudirtu apſiſegi / žimčiugus vnt kaktos ir vnt auſiu pakabini / brunginaſi ir giriaſi iž naudu tuliemus ſutwerimus ižwerſtu / kurie ſuſirinki kad tay ku kiekwienas vnt žmogaus regi/ kayp tikru ſawo bundu/ atimtu /tuoiaus ta puſte weiu tusčiu ižtinpus nuſtugtu / tuoiaus ta warna ſwetinamis plukſnomis apkayšita ir apredita / nuog kitu paukščiu nupeßta/ ir ſawo tikroſe pluknoſe palikta/ ne gulbim / ne pawu/ ney kitu kuriu gražiu paukßtely / bet warnu iuodu paſirodi. tu. Jey tadu norim sawiſpačiu pažint / tikray dušiay ir kunuy ſawo

ßát y ſtroiow / nieprzypatruiąc ſię zkąd te odzienia maią / z robakow iedwabie / zowiec ſukna / z rozmaitego zwierza ſkury/ z ſkorup morſkich perly / z lnu plotná ꝛc. Te y inne táchmaniny ná grzbiet wdźiawßy/ ſkurami zbeſtiy zdartemi opiąwßy ſię/ perly ná czole y ná vßach záwieśiwßy drogo ſię ßacuią/ y chlubią z łupow rozmáitemu ſtworzeniu wydártych / ktore zgromadźiwßy ſię/ gdy by to/ co káżde ná człowiecze widźi / iáko właſność ſwą/ odbierało/ zarazby ten pęcherz prożnym wiátrem nádęty zkleſt. / zarázby tá wrona/ cudzym pierzem przyodźiána / od inßego ptáſtwa oſkubiona y przy właſnym ſwym pierzu zoſtawiona/ nie łabędźiem / nie páwem / áni innym iákim pięknym ptáßkiem / ále czarna wroną

ſawo dabokimes / ne tam kas iß wirßaus ʒiba vnt muſu/ bet tam kas widuy ſtapaſi. Atmé-ſkime ſa.in ſutwerimu ličinaes / vnt ſawo gimio tiktay ʒwalgikimes/ a teyp ne ſtiepſimes auk-ſtin/ nedayriſimes vnt to/ kuo ne eſme/ paʒin-ſime ſawo nieku aba ne buyti/ a tay ku turime vnt duſios ir vnt kuno/ Diewuy wiſo giero da-weiuy atadnoſime/iß ku-rio teyp iß marių wiſo-kias dowanas išteka ir išpluſta.

wrona pokazáłaby śię. Jeśli tedy chcemy nas sa-mych poznáć/ patrzmy sami ná śie ßczyrze vwa-żaiac duße y ćiało swe/ nie ná to co śię powi rzcho-wnie świeći ná nas / ále ná to/ co we wnatrz śię tai/ oczy obrácaiac Od-rzucaymi precz larwy rzeczy ſtworzonych/tylko na włáſna twarz náße pogladaiac/ á ták śię nie bedźiem ku gurze wſpi-nać y nie bedźiem patrzyć ná to/czym nie ieſteſmy/ poznamy náße nic/ á to co mamy ná dußy y ná ćiele/ Bogu wßego do-bra dawcy oddamy/z kto-rego iáko z morzá wßyt-kie dary wynikaia y wy-pływaia.

Anatomia myſtica ad cognitionem ſui

PVNKTAS IV.

Nouem excellentia animæ hominis.

Tu kas eſſi? zmogus ira ži-mus Diewo ſutwerimas pagal duſios, del ios to-bulibiu dewiniu.

PVNKT IV.

Ty ktos ieſt? człowiek za-cne ieſt Boże ſtworźe-nie według duſze dla icy dźiewiąći doskona-łośći.

1. Excellentia. Ob naturam ſpiritualem.

1. Duśios tobulibe ira

1. Duſze doſkonałość ſt.e

kra/ iog turi prigimimu
dwasingu ir ißmanunti.
Dwasia tez tegul su-
grižta Diewop / kuris
dawe iu. Kas iž žmoniu
žino tay / kas ira žmo-
gaus / tiktay dwasias
žmogaus/kuris ira iump

ieſt/ iž ma przyrodzenie
duchowne y rozumne.
Duch wroći śię do Boga
ktory go dał. Ktoż wie
z ludzi co ieſt człowie-
czego / iedno duch czło-
wieczy ktory wnim ieſt.

Spiritus redeat ad Deum. Eccl: 12. ℣. 7.

2. Iog turi noru ir at-
minti. Noras širdies ma-
no ir maldą Diewop da-
ſkis aziu iuos vžt izgani-
mo. At ninćiu atminsiu/
ir dziusdušia mano ma-
nimp.

2. Iż ma wolą y pamięć.
Wola serca mego y mo-
dlitwa do Boga dźieie śię
za nie ku zbawieniu. Pa-
mięćią pomnić będę y
vſchnie we mnie duſza
moiá.

2. Ob volunt item & memoriam.
Voluntas cordis mei Rom: 8. ℣. 1.
Memoria memor ero. Thren: 3. ℣. 20

3. Iog dušia ne priwa-
lo materios teyp kayp
kunas/ kuriam reykia
daugio daykctu/ waigi-
kios / giertmo/ rubu/
wietos vnt giweni no ir
kitu. Bet dušia gal ap-
sieyt be tu/ ir išieius iž
kuno / ne wieno daykto
kunuy reykiamo ne pri-
mato.

3. Iż nie záwiſłá od ma-
teriey tak iako ćiało/kto-
remu potrzeba śiłá rze-
czy/pokarmu/ napoiu /
odźienia / mieśca do mie-
ſzkania y innych. Lecz
duſza może śie być bez
tych/ y wyſzedſzy z ćiała
żadney rzeczy ćiału nale-
żytey nie potrzebuie.

3 Ob independentiam a materia.

4. Iog ira ne mirßtunti.
Nebiiokites tieg tu ku-
rie ažu muša kunu/ a
dušios ažu mušt negal.
Rodžiasi tay ir iž tu/ ku-
k:e

4. Iż ieſt ni ſmiertelna.
Nieboyćie śię tych kto-
rzy zabiiaią ćiało / a du-
ſze zabić nie mogą. Po-
kazuie śię to y z tych kto-
rzy

4. Ob immortalitatem.
Nolite timere eos &c. animam autē occidere non poſsūt Matth. 10. ℣ 28.

rie iž numirusiu buwo
prikielti. Nes iu dušias
tasgi / kurios pirmay
kuny giweno / kunuoſna
ſawo per galiby Diewo
ſugružintas buwo. Teyp
iaunikayčio ano ſunaus
naſzles / teyp ir Laza-
riaus dušia nuog Wieſz-
paties liepiama kunan
ſawo ſugrižo.

5. Ob Dominium in creaturas.

5. Jog turi waldžiu aba
Wieſzpatiſty ſaw duotu
vnt wiſu ſutwerimu.
Teyp ſkaytome ape tay-
Padarikime žmogu vnt
wayzdo ir toligibes mu-
ſu ir tegul eſti wireſniu
vnt žuwu mariu / ir
paukščiu aro / ir vnt
wiſu giwiu / kurie kruti-
naſi vnt žiemes. Jr Da-
widas ape taygi teyp
kalba. Wiſa padawey po
kaioms io.

Præſit piſcibus maris &c. vniuerſæq; terræ. Gen: 1. ✝. 26

6. Jog turi luoſu noru /
kurio nera kiektuwoſe.
Pats žmogus gal ſaw
aprinkt kokinoris day-
ktu pagal ſawo megu-
mo buk tay piktu / buk
gie-

6. Ob liberum arbitrium.

rzy zmártwych byli w
ſkrzeſzeni. Abowiem tež
ich duſze / ktore pierwey
wćiele mieſzkały do ćiał
włásnych moca Boſka
przywrocone były. Ták
młodziencá onego ſyna
wdowy / ták y Lazárzá
duſza z rozkazánia Páń-
ſkiego do ćiałá ſwego
wroćiłá śię.

5. Jž ma władza ſobie
dana na wſzytko ſtwo-
rzenie. ták czytamy otym
Vczyńmy człowieká ná
wyobráženie y ná podo-
bieńſtwo náſze / a niech
przełožony bedźie rybom
morſkim / y ptaſtwu
powietrznemu y beſtiom /
y wſzytkiey ziemi. J Da-
wid otym ták mowi.
Wſzytko poddałes pod
nogi iego.

6. Jž ma wolna wola / kto
rey niemaſz w bydletach.
Sąm człowiek može ſobie
obráć / iákakolwiek chce
rzecz według ſwego v-
podobania / badž to zła /
badž

gieru/ kayp raßtas biło. Padeio taw wundeni ir vgni/ katrop noreſi/ iżtieſk runku tawo. Pokim żmogaus giwenimas ir ſmertis/ giera ir pikta/ kas megs iam/ tay bus duota iam.

7. Iog turi dußiu patogiu vnt wiſokiu mokſlu/ żinios/ ir kiekwienas dayktes. Sirdi dawe iiemus vnt pramanimo (tulu dayktu). Ir teyp żmoniu iyßmonia rado ir pramane wiſokias daykes aba remeſtus kayp ſkaytome raßty. Prieg tam ira patogi vnt gieribiu prigimtuiu vnt teyſibes/ meyles/ ir vnt kitu.

8. Iog ira patogi vnt aukßteſniu Diewo dowanu/ kurias praeyt prigimimu. Tokios ira tikiejimas/ wiltis/ meyle ir kitos/ per kurias tumpá żmogus Diewo prigimimo byndriniku. Per kuri (tay ira Iezu Chriſtu)

badż dobra/ iako piſmo mowi. Położył przed ćię wodę y ogień: do czego chceß śćiagni rekę twoię. Przed człowiekiem żywot y ſmierć/ dobre y złe: co mu śię podoba/ będźie mu dano.

Appoſuit tibi aquam & ignem. &c. ante hominem vita & mors. Eccleſ: 15. ℣. 17. 18.

7. Iż ma duße ſpoſobna do wßelkich nauk/ vmieietnośći y każdego rzemieſła. Dał im ſerce ku wymyśleniu/ (rzeczy rozmáitych) y tak ludzki rozum nálazł y wymyślił wßytkie rzemieſłá/ iáko czytamy w piſmie. Ktemu ieſt ſpoſobna do cnot przyrodzonych/ do ſpráwiedliwośći/ do miłośći y innych.

7. Ob aptitudinem ad omnes ſcientias & artes virtutesq́ naturales.

Cor dedit illis excogitandi. Eccl. 17 ℣. 6. Genes: 4.

8. Iż ma ſpoſobność do wyżßych darow Boſkich ktore pzechodzą przyrodzenie. Tákie ſą wiárá/ nádźieiá/ miłość/ y inne/ prez ktore człowiek ſtaieśię Boſkiey náturi vczeſtnikiem. Przez ktorego (to ieſt Chryſtuſa)

8 Ob aptitudinem ad dona ſupernaturalia.

Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit &c. 2. Petr. 1. ℣. 4.

kabay didžius ir brun-
gius mumus žadeimus
dowanoio/idant per iuos
taptume dálinikays Di-
wo prigimimo.

9. Ob aptitudinē ad supernaturalem beatitudinem

9. Jog turi patogiby
vnt vmžinos laymibes
dungaus karalistey / ku-
ri vžguli swiesiami re-
gieimi weydo Diewo/ ir
tami wisagiera žmogaus
ážusirakina· Aš tieg pa-
rodisiu wisa gi ra taw/
tay ira mani pati, Toli-
gus iám busime/ iog re-
giesime ii kayp ira. Tas
ir kitas sawo dušios to-
bulibes žmogus regie-
damas/ wisus tos žiemes
dayktus / kayp tol kete-
snius ažu sawi / panie-
kins saw/ ir del iu du-
šios sawo teyp brungios
neterios / atmindamas
vne anu žodžiu Wiešpaties.
Ku padest žmo-
guy/ iey wisu swietu ap-
turetu / a dušiu sawo
nuteriotu aba koki duos
maynu žmogus ažu du-
šiu sawo? Pažinkig žmo-
gau

Ego ostendam omne bonum tibi. Exod: 33. ℣. 29.

Similes ei erimus quia videbimus eum sicuti est. 1. Ioan: 3. ℣. 2.

Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur &c. Matth. 16. ℣ 26.

si) nawiekſe y koſzto-
wne obietnice nam daro-
wał: abyśćie śię przez
nie stali vczestnikami
Boskiego przyrodzenia.

9. Iż ma sposobność do
wiekuistego ſzcześćia w
krolestwie niebieskim /
ktore zależy w iaſnym
widzeniu twarzy Bo-
skiey / y wtym wſzytko
dobre człowiecze zamie-
ra śię. Ja wſzytko dobre
tobie pokażę/ to iest mnie
samego. Podobni mu
bedźiemy/ iż go vyrzemy
iako iest. Te y inſze swey
duſze doskonáłośći czło-
wiek vpátruiac wſzytkie
te ziemskie rzeczy / iako
daleko podleyſze nad śię
za nic bedźie miał/ y dla-
nich duſze swey ták dro-
giey niebedźie gubił/ pa-
mietaiac ná one słowa
Páńskie. Coż pomoże
człowiekowi / ieśliby
wſzytek świat zyskał/
á na duſzy swey ſzkodę po-
diał? abo co za odmia-
nę da człowiek za duſzę
swoię

gau kas esi pagal du- ſzios ſawo / kayp didis ir kayp brungus.

PVNKTAS V.

Kas tu eſsi? Kami żmogus Diewu kayp wayzdas io, zimina ir rodźia?

1. Jog duśia żmogaus prigimino ira dwaſingo tami rodźia kad Diewas / kuris iu ſutwere / ira Dwaſu kuno ne turinćiu. Dwaſas tieg ira Diewas / ir tie / kurie ii garbina / reykia idant ii garbintu dwaſioy ir tieſoy.

2. Jog ira nemirſztunti / tami rodźia / kad ios ſutwertoias Diewas ira ne mirſztunćiu. Kuris pats turi nemiriby. iſz- manik per eſsiby. Nes ir kiti ſutwerimay ira ne mirſztu / kayp Aniełay ir duśios żmoniu / bet ira ne mirſztu per dowanotu ſaw nuog Diewo nemiriby.

ſwoie? Poznayże tedy człowiecze coś ieſt według duſze ſwey / iáko wielki y iáko zacny.

PVNKT V.

Ty ktos ieſt? w czym człowiek Bogá wyraża, iáko obraz iego?

1. Iż duſza człowiecza przyrodzenia ieſt duchownego wtym wyraża że Bog ktory ią ſtworzył / ieſt duchem ćiáłá nie maiącym. Duch ieſt Bog / a ći ktorzy go chwalą / potrzeba aby go chwalili w duchu y w prawdźie.

Anima hominis repræſentat Deū, vt imago ei⁹, multipliciter.

1. Eſſe intellectualem naturam.

Spiritus eſt Deus. Ioan: 4. ℣. 24.

2. Iż ieſt nieśmiertelna / wtym wyraża / iż Bog iey tworcá ieſt nieśmiertelny. Ktory ſam ma nieśmiertelność / rozumiey iſtotnie. Abowiem y inſze ſtworzenia ſą nieśmiertelne / iáko Aniołowie y duſze ludzkie / ale ſą nieśmiertelne użyczoną ſobie od Bogá nieśmiertelnośćią.

2. Eſſe immortalem.

Qui ſolus habet immortalitatem. 1. Tim. 6. ℣. 16.

3. Habere infinitum intellectum

3. Turi dużia muſu ſawimp ißmoniu erdwu begalo / kurian ſutilpt gali wiſokios żinios ir mokſlay be ſkayčiaus. Ta erdwibe ios ißmanimo rodżia / kad Diewas turi ißminti ir żiniu begalo. Ißminties io negalo.

Sapientiæ eius non est numerus. Psal. 146. v. 5.

3. Ma dußá náßá rozum w ſobie przeſtronny nieſkonczenie / w ktorym mogą ſię záwrzeć wßytkie nauki y vmiejętnośći niezliczone. Tá przeſtronność iey rozumu wyraża / iż Bog ma mądrość y vmiejętność nieſkończoną. Mądrośći iego niemaß liczby.

4. Habere infinitam voluntatem.

4. Teypagi turi noru gilu be dugno / platu be kraßtu / wiſa giera gali iump ſuſikraut / kurio ne wienas dayktas ſutwertas / ne gal paſotint / tiktay pati neſutwerta ir ne ißmeſtuota gieribe Diewo. Ta giluma be dugno / ir tievnčiey nepriktauiami noro ios / rodżia Diewu turiunti ſawimp wiſa giera / wiſas linkſmibes / ir dżiaugſmus vmżinus / kurieys ſotus ira noras io ßwynčiavſias. Kayp dide tieg daugibe ſaldibes tawo Weßpatie / kuriu iżdeiey tiemus / kurie bijos tawis.

Quā magna multitudo dulcedinis tuæ Domine. Psal. 30. v. 20.

4. Także ma wolą abo chęć podobną przepáśći dná niemáiącey / y ßerokość iey nieograniczoną / ktorey żadne dobro ſtworzone niemoże naſyćić / iedno ſámá nieſtworzona y niezmierna dobroć boſka. Tá przeſtronność y nie napełniona chćiwość woli iey / wyraża że Bog ma w ſobie wßytko dobre / wßytkie radośći y weſela wieczne / ktoremi naſyći ſię náświętſza wola iego. Jáko wielkie mnoſtwo ſłodkośći twey Panie / ktoras zákrył boiącym ſię ćiebie.

5. Wol-

5. Luosu noru / kuris randasi dušioy žmoniu / rodžia Diewu sunti luosu / ir darunti dunguy ir žiemey pagal noro sawo / ir kayp iam mega. Er ne dera man darit / ko noriu?

5. Wolna wola ktora śię nayduie w duszy ludzkiey / wyraża / iż Bog iest wolny / y czyni na niebie y na źiemi / wszytko według woli y vpodobania swego. Czyli mi śię niegodźi vczynić co chcę?

5. Habere liberū arbitrium.

An non licet mihi quod volo facere. Matth. 20. v. 15.

6. Be palaubos dušia musu kruta / ir weykia ku pagal sawo prigimimo. Tuo rodžia Diewu wisadu nuog pradžios sutwerimo swieto weykiunti / ir nuog weykalu sawo ne paliauiunti. Tewas mano iki šiolay dirba / ir aš dirbu.

6. Bez przestánku duszá nászá rusza śię / y cokolwiek zawsze czyni z przyrodzenia swego. Tym wyraża iż Bog záwsze od początku stworzenia świátá nie prożnuie ále zawsze dźiała. Oćiec moy aż dotąd dźiáła / y ia dźiałam.

6. Semper operari.

Pater meus vsq; modo operatur & ego operor. Ioan: 5. v. 18.

7. Dužia žmogaus be išsitiesimo ir ing dalas kokias paraykimo / wisami kuny ira ir kiekwienay daloy io wisa ir cieła / wisus kunarius pripilnima sawimi a wietos ne ažuima. Tuo rodžia kad Diewas ira be išsitiesimo ir neperskiriamo prigimimo / a teciau wisas swietas ir wisi sutwerimay

7. Dusza człowiecza bez rozćiągłośći y bez podźiału na częśći w wszytkim ćiele iest / y w każdey częśći iego wszytka y cała w nim miesca nie zaymuiąc wyraża tym iż Bog ięcz iest nierozdźielney natury / przećie wszytek świat y wszytkie stworzenia / napełnia / wszędźie cały / wszędźie wszytek

Nunquid non cœlum & terram ego impleo. Ierem: 23. ℣. 24.

rimay ſuo pilni ira/ wiſur cietas/ wiſur eſſus/ niekur ne ażuwertas ney ażudaritas. Aß dungu ir żiemy pripilninu.

tek/ á żadnym mieyſcem nieográniczony. Aza nieba y źiemie ia nienapelniam?

8. Eminenter continere cognitiones omnium hominum & Angelorum.

8. Duśia ira ißmanunti ir wiſa kayp butu ißmoniu irą/ aukßteſniu budu wiſu paiautimu pazinti ſawimp turi/ regieimo/ girdeimo/ pauoſtimo ꝛc. ir prieg tam daug numano/ ko ney akis regiet/ ney auſis girdet ney kiti paiautimay żinot ne gal: Tuo rodzia kad Diewas viſas ira Jßmoniu/ ir aukßteſniu budu ſawimp turi ißmanimu ir żiniu wiſu żmoniu ir Anielu/ ir wel tol daugieſni begalo ißmano/ ko ney Anielu ney żmoniu ißmonia apimt negal. O giluma turtu / ißminties ir żinios Diewo / kayp ne apiimami aba ne aprepiami ira ſudayio / ir ne rundami aba nenuſekami kieley io.

8. Dußa ieſt rozumna/ y wßytka iako rozum nie iaki wyżßym ſpoſobem wßytkich ſmyſłow widzenia/ ſłyßenia ꝛc. poznawanie w ſobie ma/ y do tego śiłą poymuie / czego ani oko widźieć / ani vcho ſłyßeć / ani inne ſmyſły poznac niemogą. Tym wyraża / iż Bog ieſt wßytek mądrośćią/ ktory wyżßym y doſkonálßym obyczaiem ma w ſobie vmieietność wßytkich ludźi y Aniołow/ y nad to nieſkończenie wiecey wie y rozumie/ czego áni ludzki ani Anielſki rozum poiąć nie może. O glebokośći bogactw/ mądrośći y wiadomośći Bożey/ iáko ſą nieogárnione ſądy iego y niedośćigle drogi iego!

O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI. Roman: 11. ℣. 33.

9. Eſſe conſeruatorem totius vniuerſi.

9. Duśia giwendama ſa- wo

9. Dußa mießkáiąc w ćiele

wo kuny ažukayko ii girnuir ſweyku / a kad iß io iśieyt tucżius anas ginda / puſta / ir dulkie ſna pabira. Atimſi tieg dwaſiu iu pages ir ing dulkies ſawo pawirs. Tuo rodžia kad Diewas wiſadu per ſawo galiby ažukayko ſwietu io buytiy / kuris tuoiaus iżgayßtu / ir niekan ſugriżtu / iey anas runku ſawo wiſa ažukaykunčiu nuog io atatrauktu. Iumpi tieg giwi eſme / krutinams ir buyti turime. Iumpi wiſa ſtowi.

10 Duśia ira neregima akims kuno Tuo rodžia Diewu ſunti neregimu akims kuno. Kurio tieg nie wienas ne regieio / bet ir regiet negal / iß manik negal regiet akimis kuno. Nes akims duśios gal but regietas kayp raßty ſkaytome. Regieſime ii kayp ira. Pagirti ciſtos ir neiżagtos śir-

dies

ćiele ſwym záchowuie dono żywe y zdrowe / a gdy z niego wynidźie natychmiaſt pſuie śie gniie y w proch śie rozſypuie. Odeymieß duchá ich y viſtána / y w proch śie ſwoy obrocą. Tym wyraża iż Bog záwße ſwą mocą záchowuie świát w ſwey bytnośći / ktory na tych mieſt wniwecz by śie obroćił / ieśliby on rękę ſwą wßytko záchowuiącą / od niego vmknął. W nim żyiemy / y rußamy śię / y ieſteſmy.

Auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur. Pſal: 103. ℣. 29.

In ipſo viuimus & mouemur & ſumus. Act. 17. ℣. 28.

10. Dußa ieſt niewidoma oczom ćieleſnym. Tym wyraża iż Bog nie może być widźiany oczyma ćieleſnemi. Ktorego żaden z ludźi nie widźiał / lecz ani widźieć nie może rozumiey nie może widźieć okiem ćieleſnym. Bo oczyma dußnemi może być widźiany iáko czytamy w piśmie. Vyrzymy go iáko ieſt. Blogo-

ſławie.

10 Eſſe inuiſibilem oculis corporeis.

Quem nullus hominum vidit. 1. Timoth. 6. ℣. 16.

Videbimus eum ſicuti eſt. 1. Ioan: 3. ℣. 2.

dies/ nes anis Diewu regies.

11. Esse simplicissimum sua natura, & sine instrumentis sæpè diuersa operari.

11. Duśia pati wiena budama per tulas galibes vnt to patogios tu- kus dayktus daro/ akims regi/ ausims girdi/ ißmoniu ißmano/ noru mili/ ir kito daug weykia. Tuo rodzia kad Diewas per sawo esśiby páćiu/ wienok be galibiu kokiu aba instrumentu daro tulus dayktus vnt dungaus ir vnt žemes. Regi be akiu kuno/ girdi be ausiu/ dirba be rank- ku. A kad raßty sakos turis akis/ ausis/ runkas ir kitus sunarius žmogaus; tay kalba del musu ißmanimo. Radag mes ne ißmanome reginćio tiktay tu/ kuris turi akis/ dirbunćio tiktay tu/ kuris turi runkas/ ir girdinćio tiktay per ausis. Diewos tadu be tu instrumentu sawo paćiu esśiby aba naturu wisa daro

Omnium artifex sapientia &c. cum sit vna, omnia potest: Sap: 7 ℣. 21. & ℣. 27.

stáwieni czystego sercá abowiem oni Bogá oglad áia.

11. Dußá i dyná w sobie bedac przez rozmaite śily na to sposobne rozmaite rzeczy czyni/ oczymá widźi / vßyma słyßy/ rozumem poymuie/ wola mikuie/ y innego wiele dźiáła. Tym wyráźa iź Bog przez swa istność/ iednak bez instrumentow dźiáła rozmaite rzeczy ná niebie y ná ziemi/ widźi bez oczu ćielesnych/ słyßy bez vßu/ robi bez reku. A gdy pismo mowi/ iz ma oczy/ vßy/ rece/ y inne członki człowiecze / to mowi dla naßego wyrozumienia. Poniewaź my nierozumiemy widzacego/ tylko tego ktory ma oczy y słyßacego tylko przez vßy. Bog tedy bez tych instrumentow sama swa natura wßytko czyni y czynić może. Wßytkich rzeczy robotnica mad rość

dáro ir darit gali. Wiſu daykt u darbinikie Jß- mintis ꝛc. budama wie- a wi'a gali.

12. Duśios ne regime kuny / bet tinay eſſun- ćiu numanome iß wey- katu/kuriuos daro. Tuo rodzias kad Diewo ne regime ſunti tami ſwieti/ wienok iß manome kad pateyſey ira iumpi/ iß darbu tulu kuriuos ium- pi daro. Ne be ludiimo aba ſwiećiimo ſawi pati paliko/ gieray darida- mas iß dungaus/duoda- mas lietus/ ir metus ia- ways deruńćius/ pripe- nedamas aba ſotinda- mas penu'ßtu ir links- miby śirdis muſu. Kayp buta taris Apaßtalas / gal zmones iß manit Die- wu ſunti vnt to ſwieto: nes anas kayp ſwied- ku aba luditoiu io buſe- sies ira.

madrość ꝛc. bedac ie- dyna wßytko może.

12. Duſzy nie widzim wćiele. Lecz tam bedacey dochodzim z ſpraw ktore czyni. Tym wyraża iż Boga nie widzim obe- cnego ná tym świećie/ iednak wiemy że práw- dziwie ná nim ieſt/ z ſku- tkow ktore czyny. Nie zoſtawił ſamego śiebie bez świadectwa czyniąc dobrze z niebá / dáwá- iac dżdże y czáſy vro- dzayne/ napełniaiac po- kármem y weſelem ſercá náſze. Jakoby rzekł A- poſtoł / moga ludzie dorozumieć śie iż Bog ieſt ná tym świećie: bo on iakoby świadkiem ie- go przytomnośći ieſt.

Eſſe inuiſibilem, præſentem tamen in mundo ratione effectuum.

Non ſine teſtimo- nio ſemetipſum re- liquit, benefaciens de Cælo, dans plu- uias &c. Acto. 14. ỿ. 16.

Excellentia hominis iusti.

PVNKTAS VI.

Kayp didżiu ir żimu ira żmogus teysus.

Discrimen inter imaginem & similitudinem DEI in homine. Bellar: lib: de gratia primi hominis c 2.

TWerdamas Diewas żmogu/ iżspaude vnt io wayzdu ir toligiby sawo: Terp tu Daktaray ßwyntieii daro skiriu toki. Wayzdas Diewo/ kuri żmogus sawimp turi/ rodżia Diewu daweiu dowanu prigimtuiu. Toligibe rodżia daweiu dowanu / kurios praeyt prigimimu. Wayzdas Diewo żmogump ira duśia io. Toligibe Diewo ira milista Diewo su kitomis dowanomis dungaus. Ta tadu toligibe Diewo aba milista io/ kuriu tiktay teysus żmogus sawimp turi/ tabay ii brungu ir żimu daro.

1. Quia per gratiam habet Esse supernaturale & diuinum.

1. Jog milista Diewo duosti żmoguy nauiu ir aukßtu buyti/ kuri praeyt wisokio prigimimo buyti

PVNKT VI.

Iáko wielkim y zacnym ieſt człowiek ſpráwiedliwy.

TWorżąc Bog człowieka / wyráżył ná nim obráz y podobieństwo ſwoie: miedzy temi Doktorowie święći dáia rożnice táka. Obraz Boży ktory człowiek w ſobie ma / wyráża Bogá dáwce darow przyrodzonych: podobieństwo wyráża dáwce dárow/ ktore przechodą przyrodzenie. Obráz Boży w człowiecze ieſt dußá iego. Podobieńſtwo Boże / ieſt łaſka Bożá z innemi dary niebieſkiemi. To tedy podobienſtwo Boże abo łáſká iego / ktora tylko ſpráwiedliwy człowiek w ſobie ma/ czyni go bárzo drogim y zácnym.

1. Iż łáſká Bożá daie człowiekowi nowy y wyſoki byt/ ktory przechodzi wßelkiey natury byt wiel-

buyti/ dibiby ir brungiby ſawo. Teyp mokia s. Auguſtinas. Miliſta tieg Diewo/ ne tiktay żwayzdes wiſas/ ir wiſus dungus/ bet ir wiſus Aniekus praeyt. S Thomas Gierumas miliſtos wienos dideſnis ira/ neg gierumas prigimimo wiſo ſwieto. Tas mokſlas tu teyp didżiu Daktaru gali but padrutintas ir iż raßto ßwynto. Nes S. Petras kalbedamas apė Diewo miliſtu ir kitos dungaus dowanas teyp raßo. Per kuri/ tay ira JezuChriſtu didżiauſius ir brungius żadeimus mums dowanoio idant per iuos taptume Diewo prigimimo daliaiemieys abadalinikays. Mokia Philozaphay kad forma duoſti kiekwienam daykṭuy buyti tikru/ kuri iſta ta ii ſawimp/ ir nuog kitu atſkiria. Kuo ta forma ira giereſne ir dideſnes tobulibes// tuo dayktuy kiek.

wielkośćią y ceną ſwą. Ták nauczą S. Augustyn. Láſká práwi Boża/ nie tylko gwiázdy wßytkie/ y wßytkie niebioſá/ ále y wßytkie Anioły przewyżßá. S. Thomaß Dobro láſki iedney wiekße ieſt/ niżli dobro natury wßytkiego świata. Ta nauká tych ták wielkich doktorow może śię potwierdźić y z piſma świętego. Bo S. Piotr mowiąc o łáſce Bożey y o innych dárach niebieſkich ták piße. Przez ktorego/ to ieſt Jezusá Chryſtusá nawiękße y koßtowne obietnice nam dárował: abyśćie śię przez nie ſtáli uczeſtnikámi Boſkiego przyrodzenia. Nauczáią Philoſophowie iż forma ábo kßtałt dáie káżdey rzeczy byt włáſny/ ktory ią ſtánowi w ſobie y od innych oddźiela. Jm ten kßtałt ieſt lepßy y doſkonalßy/ tym rzeczy káżdey dáie byt

Gratia DEI non ſolùm omnia ſidera, & omnes cœlos, verùm etiam omnes Angelos ſupergreditur. Aug: lib. 2. ad Bonifacium cap: 6.

S. Thom: Bonum gratiæ vnius eſt maius, quàm bonum naturæ totius vniuerſi. 1. 2. q. 113. ar. 9. ad 2.

Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit, vt per hæc efficiamini diuinæ conſortes naturæ. 2. Pet: 1. ✝. 4.

Forma dat eſſe rei

kiekwienam duosti buyti
giere∫ny ir źime∫ny. To-
dryn auk∫as brungie∫nis/
negi gieležis / lilia gra-
źie∫ne negi dilgine/ źmo-
gus dide∫nis negi kiti ∫u-
twerimay/ iog turi for-
mu ∫awimp giere∫ny. A
iog mili∫ta Diewo ira
forma ažu wi∫a brungi-
au∫ia/ todryn źmogu tey-
∫u daro / ažu wi∫a bi-
džiau∫iu / žimiau∫iu / ir

Ego dixi: Dij e∫tis & filij Excelsi omnes. Ps. 81. ℣. 6.

Diewu kokiu ∫u∫wertu /
kayp raßtas bilo. Aß ta-
riau Dieway e∫te/ ir ∫u-
nus Aukściau∫io wi∫i.

2. Habet vitam Cælestem.

2. Tagi mili∫ta numi-
ru∫i źmogu per nu∫idei-
mus ∫unkius atgaywina
duodama iam giwenimu
nauiu iž dungaus/ kuri

Ego veni vt vitam habeant. Ioan: 10.

nupelne Wießpas Chri∫t'
∫merciu ∫awo. Aß ataiau
idant giwenimu turetu.
Rad buwome numiri nu-
∫ideimays / atgaywino

Translati sumus de morte ad vitam. 1. Ioan: 3. ℣. 14.

draugie su Chri∫tu∫iep.
Nuog ∫merties praneßti
e∫me ing giwenimu. Briū-
gus

byt lepßy y záctnieyßy.
Dla tego złoto droßße ni-
źli żelazo/ liliá piekńieyßá
niżli pokrzywa / czło-
wiek większy niżli inne
∫tworzenia/ bo maią for-
mę abo kßtałt w ∫obie
lepßy. A iż łáská Boża
ie∫t forma nad wßytko
nazácnieyßa / dla tego
człowieka ∫práwiedliwe-
go czyni nawiekßym y
nazácnieyßym nad wßy-
tko/ y bogiem iákimśi
∫tworzonym iako pi∫mo
mowi. Jam rzekł: Je∫te-
śćie Bogowie y ∫ynowie
Naywyżßego wßy∫cy.

2. Taż łáská vmárłego
człowieká przez grzechy
ćießkie ożywia / daiąc
mu żywot nowy niebie∫ki/
ktory wy∫łużył Pan Chry
∫tus ∫mierćią ∫wą. Jam
przyßedł áby żywot mieli.
Gdy∫my byli vmárłymi
przez grzechy / ożywił
nas ∫połem w Chry∫tuśie.
Przenieśieni ie∫te∫my z
śmierći do żywota. Dro-
gi ie∫t żywot ciele∫ny v
ludźi

gus ira żmonemus gi-
weni nas kuno/del kurio
iſzmiſt wiſa beweltiia negi
ii nuteriot. Kayp pada-
re ana krauiu tekunti
żmona/ wiſu turtu ſawo
iżdawe vnt giditoiu. Bet
dusios giwenimas tol
brungieſnis ira be pali-
ginimo/ kuri idant mu-
mus Sunus Diewo igi-
tu/ wiſu ſawo turtu
iſzmito/ tay ira iżdawe
dusiu ir kunu ſawo
ſzwynćia uſi vnt ſopulu/
ir kunćiu ſunkiu/ vnt
gało ir numire/ idant
mus atgaywintu aba gi-
ways padaritu. Tami-
paſirode meyle Diewo
muſpi/ kad Sunu ſawo
wienagimi atſiunte Die-
was ſwietan/ idant gi-
wi butume per ii.

3. Miliſta daro dusiu
ſweyku ſweykatu dwa-
ſingu/ kuri praeyt ſwey-
katu kuno. Ir iż ćia ro-
dżiaſi brungibe żmogaus
teyſaus. Nes ta ſweyka-
ta brungiey ira iam pir-
kta

ludźi/ dla ktorego wſzy-
tko wola wydáć/ niżli
on vtráćić. Jáko vczy-
nilá oná krwią plynącá
niewiáſta/ wſzytkę ma-
iętność ſwą wydalá ná
lekárże. Lecz żywot du-
ſzny daleko bez porowna-
nia droſzſzy ieſt/ ktory á-
by nam Syn Boży otrzy-
mał/ wſzytkę maiętność
ſwą/ ná to ważył/ to ieſt
wydał duſzę y ćiáło ſwe
naświętſze ná boleśći y
męki ſrogie/ nakoniec y
vmárł/ áby nas ożywił.
Wtym śię okazáłá mi- 1. Ioan. 4. v. 9.
łość Boża w nas/ iż
Syná ſwego iednorodzo-
nego poſłał Bog ná
świát/ ábyſmy żyli prze-
zeń.

3. Láſka przynośi zdro- 3. Habet ſanitatem anima.
wie duſzy náſzey ducho-
wne/ ktore przechodźi
zdrowie ćieleſne. J ztąd
śię pokázuie zácność
człowieká ſpráwiedli-
wego. Abowiem to zdro-
wie

Liuore eius ſanati ſumus. Iſai: 53.

kta ſopuleys/ žieyzdays ir krauiu Sunaus Diewo. Melinomis tieg io iżgiditi eſme aba paſweykome.

Omnia poſſum in eo, qui me confortat, Philip: 4. ℣. 13.

wie ieſt mu barzo drogo kupione boleśćiami / ranami y krwią Syna Bożego. Sinośćią prawi iego ieſteſmy vzdrowieni.

4. Habet vires ad benè agendum.

4. Duoſti drutiby idant galetu gierus darbus darit/ wiſokias klautes aba kludimus iżkiſt/ neprietelus ir tulas pagundas pergalet. Wiſa galu tumpi/ kuris mani padrutina ir paſtiprina. Padariau tawi ſiu dienu mieſtu apginamu/ ir ſtulpu gielażiniu/ ir muru iż wario.

4. Daie śiłę áby mogł dobre vczynki czynić/ wſzelakie przeſzkody/ nieprzyiaćioły y rozmaite pokuſy zwyćiężyć. Wſzytko mogę wtym/ ktory mię vmacnia. Vczyniłem cię dźiś miáſtem obronnym/ y ſłupem żelaznym y murem miedźianym.

5. Habet pulchritudinem internam

5. Duoſti duśiay grażiby neiżſakitu/ kuri vżguli tami/ idant ne turetu patepteſ aba ſuodżiu kokiu/ idant turetu wiſas dalas cielas/ ir vnt galo idant butu taſgi dalas pridetunkios mieros. Wiſa tay rundaſi grażibey duśios teysios. Wiſa tieg grażi eſsi/ a pateptes nera tawimp. Ciela ira: nes wiſus ſunarius ir paiautimus dwaſingus turi ʃa-

Tota pulchra es, & non eſt macula in te. Cant: 4 ℣. 7.

5. Daie piękność niewypowiedźiana/ ktora zależy wtym áby nie miała zmazy iákiey/ áby miała wſzytkie części całe/ ná koniec áby też częśći były przyſtoyney miary. Wſzytko to nayduie śię w piękności duſze ſprawiedliwey. Wſzytka ieſteś piękna/ á niemaſz w tobie zmazy. Cała ieſt/ bo wſzytkie członki y ſmyſły duchowne ma w ſobie. Ma

sawimp. Turi gatwu / širdi / runkas ꝛc. Turi akis / ausis. Turi vnt gato ir stameni saw priderunti. Nes auga rupindamasis idant kayp primano prisiartintu mierosp metu Christaus. kayp apraßo Salamanas Giesmey sawo.

6. Daro sunum Diewo priimtiniu. Mieliausiey dabar esme sunus Diewo / bet dabar ne pasirode / kuo busime. Jey sunum but karalaus / kunigaykśćio / aba kito galuno to swieto / didis ira dayktas / kayp tol didesnis be mieros bus tapt sunum Diewo / turet ažu Tewu anu Maiestotu aukśćiausi. Jš tos sunistes teyp aukßtos auga tewikßtiste / ir lobis ir turtas kuri turi tewas / sunuy pridera. A iog Diewas ira Wießpats wisokiu turtu / kas io sunum ira dabar per milistu vnt žiemes / bus te-

Ma głowę serce / rece ꝛc. ma oczy / vßy / ma nakoniec wzrost przystoyny. Abowiem stara śię áby ile może / przyßłá do miáry wieku Chrystusowego. To ßeroce opisuie Salomon w pieniu swoim.

6. Czyni synem Bożym przysposobionym. Namileyßy / teraz Synámi Bożymi iesteśmy / á iescze śię nie okázało czym będźiemy. Jeśli synem być Krolewskim / kśiążęcym ábo Potenta iakiego ná świećie / iest rzecz wielká / iáko dáleko więkßá bez miáry będźie stáć śię synem Bożym / mieć zá Oyca on Maiestat naywyżßy. Z tego synowstwa ták wysokiego rośćie dźiedźictwo / y wßytkie dobrá y bogactwá / ktore ma ociec / Synowi náleżą. A iż Bog iest Pánem wßelakich bogáctw / kto iego synem iest

6. Habet adoptionem filiorum Dei.

Charißimi nunc filij DEI sumus. 1. Ioan: 3. v. 2.

si filij & hæredes. Rom. 8. v. 17.

tewaynIu ir apturetoin wiſo to/ ku turi io Auk-ściauſias tewas Diewas. Jey ſunus Diewo / buſime ir tewaynieys Diewo. Apleydźiaſi ćia kici dayktay / kuriuos daro miliſta/ del trumpibes. Jz tu trumpay paminetu / gales kiekwienas supraſt/ kayp brungus ir didis ira źmogus teyſus aba Diewo teligibys/ tay ira Diewo miliſtu ſawimp turis.

ieſt teraz przez łáſkę ná źiemi/ będźie dźiedźicem y dźierżawcą wſzytkiego tego/ co má iego Naywyżſzy Oćiec Bog. Ieśli ſynami/ tedyć y dźiedźicami. Ieśliſmy ſą Synami Bożymi/ będźiemy y dźiedźicami Bożymi. Opuſzcżáią śię tu dla krotkośći inne ſkutki/ ktore ſpráwuie łáſká. Z tych krotko námienionych może káżdy zrozumieć iáko zacny y wielki ieſt człowiek ſpráwiedliwy/ abo podobieńſtwo Boże to ieſt łáſkę Bożą w ſobie máiący.

PVNKTAS VII.

Miſeria ſeu plaga hominis poſt peccatum.

Tu kas eſſi? Dwilika paźieydimu źmogaus po impuolimu nuſidei-man:

1. Plaga in intellectu ignorantia.

1. NEźinia iſzmoniau. Nes źmogus gema nieko nenumanioamas/ ney ape ſawi/ ney ape kitus dayktus/ ir ira tuo-

PVNKT VII.

Ty ktoś ieſt? Dwanáśćie ran abo plag, ktoremi człowiek po vpadku w grzech Zraniony ieſt.

1. NIewiádomość náRozumie. Abowiem człowiek rodźi śię bez żadnego vżywania rozumu/ niewiádząc áni ſam o ſobie/

tuometu kiektuwams to-
ligus. Vžaugis wel ir
turedamas iau nuowa-
ku / be mokitoio nieko
ne gal ißmanit ney ape
Diewu / ney ape ſawo
išganimu. Tu prižieydi-
mu turime iš nuſideimo
kayp raßtas ßwyntas
kalba. Žmogus buda-
mas garboy ne ißmane:
priligintas ira kiektu-
wams ne ißnanunćiams
ir toligus iams tapo.

2. Piktibe nory / kuris
ſtropus ir tunkus ira
vnt piktu / a ſunkus vnt
gieru darbu. Iš to mey-
le negiera ſawis paties /
tingiſte vnt garbinimo
Diewo ꝛc. Paiautimas
ir muſtimas ſirdies žmo
gaus tunkus ira aba pi-
gay nukynkias vnt pikto
nuog iauniſtes ſawo.

3. Galibey aba ſitay du-
ſios ruſcioy ir gieydžiun-
čioy prieśingiſte prieß
ißmoniu / kuriu Apaß-
talas wadina nuſideimu /
iog išnuſideimo eyt ir ing
muſi-

bie / áni o innych rzeczach
y ieſt ná ten czas podo-
bny bydlętom. Doroſßy
zás vžywania rozumu /
bez nauczyćiela nic śię
niemože nauczyc áni wie-
dźieć o Bogu / y o ſwym
zbáwieniu. Te ráne ma-
my z grzechu iáko piſmo
ś. mowi. Człowiek gdy
we czći był nierozumiał /
przyrownany ieſt bydlę-
tom bez rozumnym y ſtał
śię im podobny.

2, Złość ná woli / ktorá
ſkłonná ieſt do złych / á
oćięžałá do dobrych v-
czynkow. Ztad miłość
zła ſamego śiebie / leni-
ſtwo do chwáły Božey
ꝛc. Smyſł y myſl ſercá
człowieczego ſkłonne ſą
do złego od młodźięń-
ſtwá ſwego.

3. W śilie dußney gnie-
wliwey y požadliwey
niepoſłußeńſtwo y prze-
ćiwieńſtwo rozumowi /
ktora nazywá Apoſtoł
grzechem / iž z grzechu po-
chodźi

Homo cum in honore eſſet. &c. Pſ. 48. v. 15.

2. Malitia in voluntate.

Senſus & cogitatio in malum prona. &c. Gen: 8. v. 21.

3. Appetitus concupiſcibilis & iraſcibilis.

Habitat in me peccatum. Rom: 7. v. 17.

nuſideimu žmogu weda. Kas ne žino kayp ſiauſia ir apnirtus ko ne weykia ruſtibe žmoniu? Piknas raßtas ios bayſiu paweykſlu. Trypagi kam nežinoma ira / ku daro vgnis pagieydimo nećiſto / aba meykes paleyſtos. Bayſu ir paminet kayp Dawidu / Salamonu / Samſonu / Amnonu / ir kitus ta lieſpna biauriey apſwilino.

chodźi / y do grzechu człowieka prowadźi. Kto nie wie iáko ßaleie / y rozjadßy śię czego nie czyni gniew ludzki? pełne piſmo s. ſtráßliwych przykłádow tego. Tákże komu nie wiádomo ieſt / co ieſt ogień pożadliwośći nieczyſtey. Stráchy wſpomnieć iáko Dawidá / Salomoná / Samſoná / Amnoná y innych ten płomień ſprośnie opárzył.

4. Labor corporis.

Sielawartas ir wargas didis apiwarty ir ießkoimy walgiklos / gierimo ir dungalo. Tu daykto neſutekte kabay žmones wargina / kurie ne gal nieku budu paſipenet be ſunkaus ir didźio darbo / kuriu Diewas iuos pakaroio. Prakayty weydo tawo walgiſi duonu tawo.

In ſudore vultus tui &c. Gen: 3. v. 19.

4. Pracá y ſtaranie troſkliwe w nabywaniu pokarmu / pićia y odźienia. Tych rzeczy niedoſtatek bárzo ludźie trápi / ktorzy żadna miárą nie mogą śię pożywić bez ćięßkiego y wielkiego zábiegania / czym Bog ich dla grzechu ſkarál. W poćie oblicza twego będźieß pożywáł chlebá twego.

5. Defectus & morbi corporis.

5. Lußibes tukas vnt kuno ir paiautimu. Nes daug giema aklu / kurćiu /

5. Vlomnośći rozmáite ná ćiele y ná zmyſłách. Abowiem śiłá śię rodźi ślepych

ſkiu/ nežadžiu / rayſku. Negates wel ir ligos kitos togi kuno ne gal iſziſkaytit/ karſztine/ drugis/ duntu gielimas / dieglis/ duſulis ꝛc. Žmogus vžgimis iž žmonos pilnu tumpa wargu ir ſunkibiu daugio.

6. Trumpas pagiwenimas/ kuriu trumpiby rodžia mumus raſztas / kad metus muſu wadina worotinklieys / žoly / žiedu/ dumays aba garu/ ſzieſzielu/ praeygu graytu eldiios vnt wundenio/ praſkridimu paukſzcio vnt oro / putu aba kunkatu vnt wundenio / ir kitays wardays. Iž kuriu piga ſupraſt kayp ne ilgas žmoniu ira giwenimas vnt žiemes.

7. Smertis / kuri wiſas ligas/ darbus/ ſiekawartus to trumpo pagiwenimo pobaygia. Ta ira atgu nuſideimo. Nes kayp Apaſztalas kalba. Per

ſlepych / głuchych niemych/ chromych ꝛc. Niemocy zaś inſze y choroby tegoż ciała y policzone być niemoga/ gorączką/ febra / bol zębow / kłoćie/ dychawica. ꝛc. Człowiek vrodzony z niewiasty/ napełnion bywa wiela nędz.

Homo repletur multis miserijs Iob: 14. ℣. 1.

6. Krotki żywot / ktorego krotkość pokazuie nam piſmo/ gdy lata naſze nazywa paięczyną/ trawa / kwiatem/ dymem / abo para / ćieniem/ prześćiem okretu na wodźie/ ptaſzym lotem pretkim na powietrzu/ piana y innemy naźwiſki. Z ktorych łacno zrozumieć iako nie długi ieſt żywot ludzki na świećie.

Breuitas vitæ. Sapientiæ 5. &c. Iob: 14. Iſai. 40.

7. Smierć ktora wſzytkie choroby/ prace fraſunki tego krotkiego żyćia kończy. Ta ieſt zapłata grzechu. Abowiem iako Apoſtoł mowi. Przez

7. Mors.

Statutum eſt hominibus ſemel mori. Heb: 9. ℣. 27.

Per wienu žmogu nusideimas swietan ieio/ a per nusideimu smertis. Pastatita ira žmonemus kartu wienu numirt.

8. Ira DEI.

8. Rustibe Diewo vnt žmoniu/ kurioy wisi vžgiema. Nes kayp bila Apaštalas iš prigimimo esme sunus rustibes/ todryn iog nusideimy pradest ir gimdžia mus motinas musu. Apsireyškia rustibe Diewo iš dungaus prieš wisokiu Diewo nebaymi ir neteysiby.

Reuelatur ira DEI de Cælo &c. Rom: 1. ℣. 18.

9. Captiuitas sub diabolo.

9. Newala aba wergiste po welinu/ kurion žmogus impuola del nusideimo. Nes kas nuog ko esti pergaletas/ to ir newalniku aba wergu tumpa. Todryn welinas wadinasi kunigaykščiu to swieto/ iog nusidetelius turi sawo gniuštey pagal noro sawo. Ir del to sukas ir gružasi kayp lewas pa wisu swietu/ ir išwarto wisas io pakum.

A quo quis superatus est, huius & seruus est. 2. Pet: 2. ℣. 19.

Przez iednego człowieká grzech na świát wszedł/ á przez grzech śmierć. Postanowiono iest ludziom raz vmrzeć.

8. Gniew Boży ná ludzie/ w ktorym wszyscy się rodzą. Abowiem iáko Apostoł twierdzi/ z przyrodzenia iesteśmy synámi gniewu/ dla tego iż w grzechu poczynáią y rodzą nas matki nasze. Obiáwia się z nieba gniew Boży przećiwko wszelakiey niepobożności.

9. Niewola szatáńska/ w ktora człowiek wpáda dla grzechu. Bo kto iest powieda S. Piotr od kogo zwyćiężon/ tego też niewolnikiem iest. Dla tego szatan názywá się Xiążęćiem świáta tego/ iż grzeszniki trzyma w swey mocy według vpodobania swego.. J dla teyże przyczyny krąży iako Lew po wszytkim świećie y wywráca wszytkie

kumpes / ießkodamas
kurio żmogaus prarit.
10. Smarkibe żmoniu
prieß sawi paćius / ku-
rie kauiasi ir mußasi ka-
riones baysias terp sa-
wis daro / ir be skay-
ćiaus ażusimußa maż ne
wisur. Iż kur tieg kario-
nes ir wayday terp iu-
su: Negu iż ćia: iż giey-
dulu iusu / kurie kariau-
ia sunariuose iusu.
11. Ne klausimas ir
prieśingiste żweru ne
ißmanunćiu / kurios pa-
kolay żmogus Diewo
klause / ir anas żmogaus
klause; kayp wießpaties /
bet dabar daug iu ne
klauso io ir nepasiduost
iam / iey su didżiu wargu
ir su pramaniomis tu-
lomis ne bus priwerstos
12. Wisoki priepuoley
nelaymi / kurie iż dun-
gaus / iż aro / iż żiemes /
iż vgnies / iż wundenio /
vnt żmoniu atayt ir vż-
griuwa. Wargu iżskaytit
ku żmones kincia nuog
pamin-

skie katy iego / ßukaiąc
kogoby pożárt.
10. Okrućieństwo ludźi
sámych przećiw sobie /
ktorży wálczą / y woyny
stráßliwe miedzy sobą
wiodą / y bez liczby śie ża-
biiaią máło nie wßedźie.
Skąd walki y zwadzy
miedzy wami? izali nie
stąd? Z pożądliwośći
waßych / ktore woiuią
w członkách waßych.

10. *Crudelitas hominum in alios homines.*

Vnde bella & lites in vobis: &c. Iacob: 4. ℣. 1.

11. Nieposłußeństwo y
przećiwieństwo źwie-
rząt bezrozumnych / kto-
re poki człowiek Bogu
był posłußny / y one czło-
wiekowi były powolne:
lecz teraz śiłá ich niesłu-
chá go y nie daie śie v-
żyć aż zá wielką prácą y
rozmáitym przemysłem.

11. *Inobedientia animalium:*

12. Wßelakie przypádki
nieszczęśliwe / ktore z nie-
ba / z powietrzá / z źie-
mie / z wody / z ogniá /
ná ludźie przychodzą:
Trudno wyliczyć / co lu-
dźie ponoßą od pomienio-
nych

12. *Varia calamitates à creaturis.*

Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Sap: 5. ỳ. 21.

paminetu daykttu. Nes vgnis turtu prariia/ wun duceldiias nuſkundina / ziemes drebulis pilis/ mieſtus pagrauia ꝛc. A to wiſo priezaſtis nuſidei-mas/ kayp raßtas kalba. Swietas ſu iuo / tay ira ſu Diewu / prieß durnus tay ira prieß nuſideiẽius/ karitaus.

onych rzeczy. Abowiem ogień pożera maietności/ woda zatapia okręty / ziemie trześienie zamki/ miáſta obala/ ꝛc. a tego wßytkiego przyczyną grzech/ iako s. piſmo mowi. Swiát znim/ to ieſt z Bogiem/ przećiw ßalonym walczyć będzie.

PVNKTAS VIII.

PVNKT VIII.

Quinq; ſpecula in quibus ſe homo cognoſcere poteſt.

Pinki zerkołay, kuriuoſe żmogus gal ſawi pati pażint.

Ty ktoś ieſt ? Pięć zwierćiadł, w ktorych człowiek może ſámego śiebie poznać.

1. Speculum mundus.

Repletur multis miſeriis &c. Breues dies hominis. Iob. 14. ỳ. 5.

1. Swietas ſa ſay ſu swiſays ſutwerimays / kurie daugieliy dayktu żmogu praeyt. Nes ne maż iż iu ſtipreſniu/ grażieſniu/ grayteſniu / ir ilgieſnio pagiwenimo ira. A żmogus pilnas wargu/ trumpo pagiwenimo / pagal anu żodżiu. Pilnu cumpa wargu/ trumpas dienas żmogaus/ ſtayčius meneſiu

1. Swiát ten ze wßyſtkiem ſtworzeniem/ ktore w wielu rzeczach człowieka przechodzą. Abowiem nie máło znich ieſt mocnieyßych/ pięknieyßych / pretßych/ y dłużey trwáiących ꝛc á człowiek pełen nadz/ krotkiego żywota / wedlug piſma. Nápełnion bywa nadz/ krotkie ſą dni człowie-

nėsiu io tawimp ira.

2. Raßtas ßwyntas / kuris kayp zerkolas pokim širdies pastatitas / weydu musu / kokias ira / rodžia. Nes tinay pažistame pateptes dušiu musu / kad iami saw patiemus rupiey prisiweyzdime / norint ape iu ižtrinimu ne wisadu rupinames / kayp mokia S. Jakubas Apaßtalas. Jey kas ira klausitoiu žodžio / a ne daritoiu / tas toligus bus wiruy prisiweyzdinčiam weyduy vžgimino sawo: Nes apsidayre ir pareio / ir tuoiaus ažumirßo / kokiuo buwo.

3. Žmones giwi ir mirt. Giwi ßwyntieii Diewo / kurie per ßwyntiby sawo rodžia / ir paskundina nesibiiunčiu Diewo wisokiu neteysiby. Pažizdes vnt žmoniu / ißwanik kayp vnt zerkolu / ir

wiecze / liczbá mieśiącow iego v ćiebie iest.

2. Pismo święte / ktore iako zwierćiádło przed oczyma wnętrznemi wystáwione / serdeczną twarz náßę / iáka iest / vkazuie. Abowiem tam poznawamy zmazy duß náßych / gdy śię w nim sami sobie pilno przypátruiem / ácz o zgładzenie ich nie záwße dbamy / iáko naucza S. Jákub Apostoł. Jeśli kto iest słuchaczem słowá / á nieczynićielem ten podobny będźie mężowi przypátruiącemu śię obliczu narodzenia swego w zwierćiedle / bo śię obeyźrzał y odßedł / y wnet zápomniał / iákowy był.

3. Ludźie żywi y vmárli. Żywi święći Boży / ktorzy świątobliwośćią swą vkazuią y potępiáią niezbożnych wßelaką nieprawość. Weyźrzy ná ludźie (rozumiey iáko ná zwierćiádła) y rzecze

2. *Scriptura.*

Si quis auditor est verbi & non factor: hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Iacob: 1. v. 23.

3. *Homines viui & mortui.*

Respiciet homines & dicet: peccaui & verè deliqui, & vt eram dignus, non recepi. Iob. 33. v. 29.

ir taris: Nuſideiau/ ir pateyſey prazingiau/ ir kayp wertas buwau (karoimo ne iemiau) Numiri ira zerkalu kaulinikioy. Tinay rodzia/ kuo zmogus ira/ ir kiekwienā giwam katba. Atmink vnt ſudo mano/ nes tokſay bus ir tawo: mań wakar/ a ſiu dienu taw.

Memor eſto iudicij mei ſic enim erit & tuum, mihi heri, & tibi hodie Eccleſ: 38. ỽ. 23.

4. Chriſtus Wießpats muſu / kuri raßtas wadina zerkalu be pateptes Tinay pazins zmogus krikſcionis / kayp tol atſiſkire nuog Chriſtaus zerkalo ſawo: kuriami turi daznay ſaw dabotis/ tey io nuſizieminimo/ klauſimo / romumo turis/ ir paſkuy ii eyt: pagal zodziu paties Chriſtaus. Jey kas mań ira tarnu/ tegul paſkuy mani eyt.

4. Chriſtus.

Speculum ſine macula. Sap: 7. ỽ. 26

5. Ne apimama Diewo natura ſu wiſomis ſawo tobulibemis / kuriump zmogaus kokinorint tobulibe priliginta gay-

5. Diuina natura cum ſuis attributis.

rzecze zgrzeßyłem / y prawdźiwiem wykroczył/ a iákom był godźień nie odnioſłem. Vmárli ſą źwierćiádłem wkośnicy. Tám vkázuią czym człowiek ieſt/ y káżdemu mowią żyiącemu Pamiętay ná oſądzenie moie: bo ták będźie y twoie: mnie wczora/ á dźiś tobie

4. Chriſtus Pan náß/ ktorego piſmo názywá źwierćiádłem bez zmazy. Tam pozná człowiek chrześćiáński / iáko śię oddalił od Chryſtuſá źwierćiádłá ſwego / w ktorym śię ma czeſto przeglądáć ieśli iego pokory/ ćierpliwośći/ poſłußeńſtwa / ćichośći/ náśladuie. ꝛc. Według słow ſámegoż Chriſtuſá. Jeśli mi kto służy/ niech zá mną idźie.

5. Nie ogárnioná Boſká natura / że wßytkiemi doſkonáłośćiámi ſwemi / do ktorych człowieczá iákákolwiek przyſtoſo-

gayßta. Vnt to zerkoło
S. Dowidas weyzdeda-
mas pazino tußtibe aba
Nieku sawo. Buytys
mano kayp niekas po-
kim tawis. Pateysey wi-
sokia tußtibe kiekwienas
žmogus giwu essus. Ta-
migi zerkoly dabodą-
masis saw ir mustida-
mas ape Diewo teysiby ir
žmoniu/ iztare tuos di-
džius žodžius Jobas S.
Er gali nuteysintu but
žmogus prilygintas Die-
wuy/ aba čistu pasiro-
dit gimis iž žmonos?
Sztay ir menuo ne žiba/ ir
žwaygždes ne esti čistos
pokimis/ kayp tol dau-
giesn žmogus supuwi-
mas/ ir sunus žmogaus
kirmele? Taigi mustida-
mas saw ape išmin-
ti Diewo ir žmoniu/ pra-
suko: Sztay Diewas
didis/ kuris praeyt ir
pergali žiniu musu. Tuo-
gi budu tame zerkoly ir
nias kitos tobulibes
Diewo kiekwenas iž-

stosowaną doskonáłość
ginie. Ná to zwierćiá-
dło S. Dawid patrząc
poznał prożność abo
Nic swoie. Bytność mo-
ia iáko nic przed tobą/
záprawdę wßytka már-
ność wßelki człowiek
żyiący. Wtymże źwier-
ćiedle przegladaiac śię/
á vważaiac spráwiedli-
wość Boską y ludzką
wyrzekł te poważne sło/
wa Job S. Iżali v prá-
wiedliwion być może
człowiek przyrownany
Bogu/ abo śię czystym
okázać/ vrodzony z nie-
wiásty? Oto y kśiężyc
nieświeći y gwiazdy nie
są czyste przed oczyma
iego/ iáko dáleko wię-
cey człowiek zgniłość
y syn człowieczy robak?
Tenże vważaiąc mą-
drość Boską y ludzką
záwołał. Oto Bog wiel-
ki/ przewyßßaiący vmie-
ietność naße. Tymże spo-
sobem wtym zwierćiedle
y wßytkie inße doskona-

Nunquid iustificari potest homo cõparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? &c. Iob: 25. ỷ. 4.

Ecce DEUS magnus vincens scientiam nostram. Iob. 36. ỷ. 26.

widis/ a ſawo welnežymtiby aba Nieku pažinys taris. Tu Wießpatie pats wienas eſi/ tu pats wienas gieras/ tu pats wienas ißmintingas/ ſtipras etc.

kośći Boſkie każdy obaczywßy/ ſwoie lepak nikczemność abo Nic rzecze. Tyś Panie ſam ieſt/ Tyś ſam dobry/ tyś ſam mądry/ mocny etc.

Octo ignota homini de ſe ipſo.

PVNKTAS IX.

Kuriu dayktu żmogus ne żino ape ſawi.

1. Bona vel mala intra animam.

1. NEžino ku giero ir ku pikto ſawimp turi. Kayp anaſay ne numanidamas/ kas iump buwo/ gires iž to/ ko ne tureio. Sakay kad turtingas eſi ir nieko ne priwatay/ a nežinay iog tu eſi wargnolis ir pawargis/ elgieta/ grinas/ aklas ir nuogas.

Dicis quod diues ſum &c. & neſcis quia tu es miſer. Apoc: 3. ℣. 17.

2. Actionum quotidianarum qualitas.

2. Nežino darbu ir weykalu/ kuriuos kas diena daro. Nes tariaſi gieray darus/ a vntay ne gieray daro. Ira kielas (tay ira dayktas/ kuri daro) kuris žmoguy regiſi tieſus

PVNKT IX.

Ktorych rzeczy człowiek nie wie o ſobie.

1. NIe wie co dobrego y co złego w ſobie ma. Jako on nie świadom co w nim było/ chełpił śię z tego/ czego nie miał. Powiadaß żeś bogaty/ y niczego nie potrzebuieß/ á nie wieß żeś ty lichota y nędznik/ żebrak/ vbogi/ ślepy y nagi?

2. Nie wie vczynkow y ſpraw/ ktore co dźień czyni. Abowiem mniema/ że dobrze czyni á ono nie dobrze czyni. Jeſt droga (to ieſt rzecz ktora czyni) ktora śię zdá człowiekowi proſta a

siws a gatas io weda ing smerti. Ir Isaias bilo. Beda tiemus/ kurie wadina pikta gieru/ á giera piktu/ dedami tumsiby ażu świesiby/ a świesiby ażu tumsiby: dedami kartu ażu saldu/ a saldu ażu kartu.

3. Neżino żmogus ape sawo turtu/ kayp ilgay iuo wartos. Nes tunkiey żada saw/ kad ilgay aba iki smerti gieray turesis/ a vntay wienoy dienoy wisa nuterioia / aba vgnis wisu turtu prariiá/ aba apwagia kas/ aba nerpietelus silu iżwerżia. Girdime ir regime tay dażnay. Teyp Jobuy szwyntam iż perleydimo Diewo/ dusiu neprietelus wisa wienu dienu parinko.

4. Neżino żmogus kayp ilgay bus sweyku. Nes dażnay impuola ligon vmay/ir iki paciey smerti ne paswey kszta aba swey-

koniec iey prowádźi do śmierći. I Isaiaß mowi: Biadá tym / ktorży zowią złe dobrem/ á dobre złem/ kłádąc świátłość zá ćiemność/ á ćiemność zá świátłość/ kłádąc gorzkie zá słodkie / á słodkie zá gorzkie.

3. Nie wie człowiek o swoiey máietnośći/ iák długo iey będźie záżywał. Bo częstokroć obiecuie sobie/ że śię długo/ abo do śmierći będźie miał dobrze/ á ono iednego dniá wßytko vtraca/ ábo ogień wßytko maiętność pożera/ abo okrada kto/ ábo nie przyiaćiel gwałtem wydźiera. Słyßymy y widźimy to często. Tak Jobowi S. z dopuszczenia Bożego/ duszny nieprzyiaćiel wßytko iednego dnia pobrał.

4. Nie wie człowiek iák długo będźie zdrow. Abowiem często wpada w chorobe nagle/ y do sámey śmierći nie ozdrawia

Est via quæ videtur homini recta: & nouißima eius ducunt ad mortem. Prou. 16. ℣. 26.

Isai. 5. ℣. 20.

3. Fallacia bonorum fortunæ.

Iob. 1.

4. Duratio sanitatis corporalis.

świeykatos daugieśn ne igiia. Teyp Lazorus pilnas woćiu ir kitu ligu iki pabaygay sawo pagiwenimo buwo.

Luc. 16.

wia/ ábo do zdrowia wiecey nie przychodzi. Tak Łázarz pełen był wrzodow y inszych chorob áż do konca żywota swego.

5. Hora mortis.

5. Nezino ape walandu śmerties sawo/ ney ape wietu ir budu ios. Jey śiu dienu argu ritoy/ iey tuo menesim ir tays metays/ argu kitadu/ iey prigimtu budu aba kielu byndru wiśiemus/ argu retu kokiuo/ vmu/ ipatu/ ir ne paprastu. Jutekite/ iog nezinote dienos/ ney walundos.

Nescitis diem neq; horam. Matth. 25 v. 13.

5. Nie wie o godzinie śmierci swoiey/ áni o mieyscu y sposobie iey. Jeśli dziś czyli iutro/ ieśli tego mieśiącá/ y tego roku/ czyli inedy: ieśli przyrodzonym sposobem y pospolitym wszytkim/ czyli rzadkim iakim/ nágłym/ osobliwym y niezwyczaynym vmrze. Czuyćie/ bo nie wiećie dniá/ áni godziny.

6. Electio ad vitam aeternam vel reprobatio.

6. Nezino ape sawo aprinkimu karalisten dungaus/aba atmetimu vmzinon paskundon del nusidelmu/ kuriuose regi Diewas numirśiunti be gayleimo azu iuos. Drutas pamatas Diewo stowi/ turis pećieti tu. Pazino Wieszpats/ kurie io ira.

Cognouit Dominus qui sunt eius 2. Tim: v. 19.

6. Nie wie o swoiem obrániu do Krolestwá niebieskiego/ ábo odrzuceniu ná wieczne potepienie dla grzechow/ w ktorych widzi Bog że vmrze bez pokuty zá nie. Mocny fundament Boski stoi/ maiacy pieczęć te: Zna Pan/ ktorzy iego są.

7. Status praesentis

7. Nezino iey milistos ergu

7. Niewie ieśli miłości czyli

argu nopikuntos Diewo ira wertas/ tay ira tey teyſ9 ir be nuſideimo ſunkaus pokim Diewo/ argu guli piktibeſe kokioſe kurias Diewas regi/ ir nekinčia io del iu: Ta nežinia didy daro ßwyntiemø ſielawartu ir drebuli/ kayp ßwyntā Dowiduy. Nuſideimus kas iſzmano? nuog paſteptuiu mano apčiſtik mani/ kayp ßwyntam Powiluy. Nieko neſiiaučiu/ bet ne tami nuteyſintu eſmi/ nes kuris mani ſudiia/ Wießpats ira. Unt tokios baymes ir drebulo ßwynto ir kitus ragina. Su baymy ir ſu drebeimu iſzganimu ſuwo darikite.

8 Nežino ape patekty ſawo/ aba nežino iey iſzkis ir iki galu teyſibey aba Diewo miliſtoy pateks/ argu iu pertrauks ir per ſunku nuſideimu iu nuterios/ ney per gay-

czyli nienawiśći Bożey ieſt godźien/ to ieſt nie wzwie o ſobie/ ieśli ieſt ſprawiedliwy y bez grzechu ćießkiego przed Bogiem/ czyli leży we złośćiach iakich/ ktore Bog widzi/ y nie nawidźi go dla nich. Tá niewiadomość wielki czyni świetym fraſunek y boiaźń/ iako s. Dawidowi. Grzechy kto rozumie? od ſkrytych moich oczyść mie Jako s. Pawłowi: Nic ná śie nie czuie/ lecz nie przeto vſprawiedliwiony ieſtem/ bo ktory mie ſadźi/ pan ieſt. Do takiey boiaźni á drżaczki świetey y innych napomina. Z boiáźnia y że drżeniem zbáwienie ſwoie ſpráwuyćie.

gratia vel peccati in anima.

Neſcit homo vtrū amore an odio dignus ſit. Eccles: 9. ℣. 1.

8 Nie wie o dotrwániu ſwoiem/ abo nie wie ieśli śćierpi y do końca w ſprawiedliwośći abo w Bożey łaſce wytrwa/ czyli ia przerwie/ y przez ćieß-

8. Perſeuerantia in ſtatu gratia.

gayteimo ios atgawis numirs. Nes ir teyſus žmogus kartays nuteriota teyſiby / ir iu pametis ney kiekys iž neteyſibes, prapuola vmžinay / kayp rayßkiey Diewas Ezechieliep kalba. Iey atſigrįž teyſus nuog teyſibes ſawo / ir padaris neteyſiby ꝛc. prażingimy / ir nuſideimy ſawo numirs / tay ira bus paſkundintas. Reykia tadu iki ſmerti teyſibey patekt / a to nieka's neżino / iey pateks bus iżganitu / kayp Wießpats ſako. Kas pateks aba iżkis tasay iżganitu bus.

Si auerterit se iustus à iustitia sua. Ezech: 18. ℣. 24.

Qui perseuerauit vsq; in finē. Matt. 10. ℣. 22.

śießki grzech ią vtrećiwßy / ani iey przez pokutę odyſkawßy vmrze. Abowiem y ſprawiedliwy człowiek podczás vtraca ſpráwiedliwość / y one zgubiwßy / á z nię ſprawiedliwośći nie powſtawßy / przepada wiecznie iáko Bog v Ezechielá mowi. Jeśli śię odwroći ſpráwiedliwy od ſpráwiedliwośći ſwoiey / a popełni nieſpráwiedliwość ꝛc: w przeſtępſtwie y w grzechu ſwoim vmrze / to ieſt będźie potępiony. Potrzeba tedy do śmierći w ſprawiedliwośći trwáć / á tego nikt niewie / ieśli dotrwa będźie zbawion / iáko Pan powiada. Kto wytrwa ten zbawion będźie

PVNKTAS X.

Quadruplex Nihil habet homo, ex se ipso.

Kieturi niekay żmogaus, kuriuos ſawimp turi.

1. In esse naturali.

1. NIekas nebuties. Nes iž ſawis pa-

ties

PVNKT X.

Czworakie Nic człowiecze, ktore w ſobie ma.

1. NIc nie iſtnośći. Abowiem z śiebie

sąpie

ʒies ne turi żmogus buy-
ties ir ne turetu per vm-
żius/ kad butu Diewas
io iż nieko ne iſʒiemis /
duodamas iam but żmo-
gum. Be io tieg ne tapo
niekas/ tay ira ne wienas
daykťas ne dawe ſaw
buyties/aba ne budamas
ne galeio pradet but /
kad butu io Diewas iż
nieko nie iżtraukis ir ne
iżwilkis/a tay padare kad
ii ſutwere. Nes twert
aba ſutwert / ira day-
ktu koki iż nieko pada-
rit. Kas numano ape ſa-
wi kayp butu eſſus kuo/
budamas nieku (iſʒma-
nik iż ſawis paties) ſawi
pati apwila.

2. Vntras niekas ira
żmogump iż ſʒalies mili-
ſtos Diewo/ be kurios
nieku ira/ norint kita-
wiſa turetu ir ſtebuklin-
gu dowanu pilnas bu-
tu/ ir żinklus ir praie-
wus ne regitus ney gir-
detus daritu. Jey ne turi
Diewo meyles aba mili-
ſtos

ſámego nie ma człowiek
ieſteſtwa / y nie miałby
przez wieki/ by go był
Bog z niczego nie wyiął
daiąc mu być człowie-
kiem. Bez niego śię pra-
wi nie zſtało nic/ to ieſt
żadna rzecz nie dała ſo-
bie bytu/ ábo nie będąc/
nie mogła począć być /
by iey był Bog z niczego
nie wyrwał/ y nie wy-
włokł/ á to vczynił/gdy
ią ſtworzył. Abowiem
tworzyć ábo ſtworzyć
ieſt rzecz iáka z niczego
vczynić. Kto rozumie
o ſobie iákoby był czym/
będąc niczym (rozumiey
z śiebie sámego) ſam
śiebie oſʒukywa.

2 Drugie nic ieſt w czło-
wieku z ſtrony łáſki Bo-
żey / bez ktorey niczym
ieſt/ choćby inſʒe wſʒy-
tko miał y dźiwnychby
dárow pełen był/ y zná-
kiby y cudá niewidziáne
áni ſłychane czynił / ie-
śli nie ma łáſki ábo mi-
łośći Bożey/ niczym go
zowie

Omnia per ipſum facta ſunt, Ioan: 1.

Si quis exiſtimat &c cùm nihil ſit. Galat:6. v. 3.

2. In eſſe eleuato ſiue ſupernaturali.

Si linguis hominũ &c. nihil ſum. 1. Cor: 13. v. 1.

ſtós nieku ii algoiá A-
paßtalas. Kad žmoniu
liežuwieys kálbećia ir
Anielu/ á meyles ne tu-
rećia/ tápau kayp wa-
rias žwagus/ aba cym-
balas ſkumbus/ir norint
turećia pranaśiſty/ir ži-
naćio wiſas paſlaptis ir
kalnus pranešćia/ iž-
duoćia kunu ſawo de-
gint ꝛc. Nieku eſmi/nieko
mań ne pad'es/ iey mey-
les ne turecia.

zowie Apoſtoł. Gdybych
ludzkimi iezykami mo-
wił y Anielſkimi/ á mi-
łośćibych nie miał/ zſta-
łem śie iáko miedź
brzmiąca/ ábo cymbał
brzakáiący. A choćbych
miał proroctwo/ y wie-
działbych wßytkie taie-
mnice ꝛc. y gorybych
przenośił/y dałbym ćia-
ło ſwoie palić ꝛc. niczym
ieſtem/ nic mi nie pomo-
że/ ieślibych miłości nie
miał.

3. In actionibus meritoriis vita æterna.

3. Niekas iž ßalies dar-
bu izganimop vmžinop
patogiu. Tu žmogus ſa-
wo ſilomis aba iž ſawis
paties negal darit/ be
Diewo miliſtos aba be
Diewo ipataus padei-
mo. A ne tiktay tokiu gie-
ru dayktu negal darit/
bet ir padumot ir muſtit
ape iuos be togi Diewo
padeimo ne gal. Be ma-
nis tieg nieko ne galite
darit/ ißmanik dayktó
kokio priderunćio vnt
izganimo. Ir Apaßtalas
ſako

Sine me nihil potestis facere. Ioan. 15. v. 5.

3. Nic z ſtrony vczynko-
kow do zbawienia du-
ßnego ſpoſobnych. Tych
człowiek ſwemi śiłami/
ábo z śiebie ſamego nie
może czynić bez łáſki Bo-
żey/ ábo bez Bożey oſo-
bliwey pomocy. A nie tyl-
ko tákich dobrych rzeczy
nie może czynić/ ále y po-
myślić o nich bez teyże
Boſkiey pomocy nie mo-
że. Beze mnie práwi nic
nie możecie czynić/ ro-
zumiey rzeczy iákiey na-
leżącey do zbawienia. I
Apo-

ſako. Ne eſme ſutinkunčieys aba ne turime ſutektes muſtit iž muſu / bet wiſa ſutektemuſu ira iž Diewo.

4. Niekas/kuri turi ſawimp žmogus/ira nuſideimas. Teyp ßwyntas Auguſtinas anuos žodžius iżguldžia. Be io ſtoios aba tapo niekas/ tay ira nuſideimas. Nes Diewas nuſideimo ne padare/ be Diewo tadu tapo taſay prakieyktas Niekas aba nuſideimas.

Apoſtoł powiada.' Nie ieſteſmy doſtateczni myślić z nas iáko z nas/ ále wßytek doſtatek náß ieſt z Bogá.

4. Nic/ ktore ma w ſobie człowiek/ieſt grzech. Ták S. Auguſtyn one słowá wykłáda. Bez niego śie z ſtáło nic/to ieſt grzech. Abowiem Bog grzechu nie vczynił / bez Bogá tedy zſtáło śie to przeklete Nic/ abo grzech.

4. Nihil peccati.

Sine ipſo factum eſt nihil. Ioan: 1.

Unt Kietwirtos Nedelos Advento Ewangelia Luk. pad. 3.

WEtuose pinktuose liekuose wieſpatawimo Tiberiuſſo Cieſoriaus, kad Pontskas Pilotas priweyzdetoiu buwo Judeos, o Herodas tetrarchu Galileos, o Philippas brolis io tetrarchu Jtureos ir Traconitidos ſalies, o Liſanias tetrarchu Abilinos, kad buwo wiriauſieys kunigays Annas ir Kaiphas: ſtoios żodis Wieſpaties Jonop Zachariaśiaus ſunauſp girioy. Jr ataio ingi wiſu ſali Jordano, apſakidamas krikſtimu gayleimo, vnt atleydimo nuſideimu: kayp paraśita ira knigoſe żodziu Jſaiiośiaus pranaſſo: Balſas ſaukiunćio girioy: Gatawikite keliu Wieſpaties, tieſus darikite takus io. Wiſokias klonis bus papilditas, ir wiſokias kalnas ir kalnelis bus pażiemintas; ir bus kreywos wietos tieſiomis, o aſtri kieliey pramintays. Jr iżwis wiſokias kunas iżganimu Diewo.

W Nic-

W Niedźiele Czwartą Adwentu Ewangel. v Łukaszá ś. w Rozdz. 3.

ROku pietnastego pánowánia Tyberiuszá Cesárzá, gdy Pontski Piłat stárostá był Judskim, á Herod Tetrarchá Gálileyskim, á Philip brát iego Tetrárchá Itureyskim y Tráchonitskiey kráiny, á Lizániasz Abileńskim Tetrárcha, zá Arcykápłanow Annaszá y Káiphaszá: zstáło śie słowo Páńskie do Janá Záchâryaszowego syna ná puszczy. Y przyszedł do wszytkiey kráiny (leżącey nád Jordanem,) opowiedáiac chrzest pokuty ná odpuszczenie grzechow, iáko nápisano w księgách mow Izáiaszá Proroká: Głos wołàiacego ná puszczy. Gotuyćie droge Páńską, czyńćie proste ścieški iego. Każda dolina bedźie nápełnioná: á każdá gorá y págorek poniżon bedźie. Y (mieyscá) krzywe śie wyprostuia, á drogi ostre zstaną śie bitemi. Y oglądá wszelkie ćiáło zbawienie Boże.

PVNKTAY SAKIMV DIEWO żodżio iż Ewangelios.

PVNKTA KAZAN Z EVANGELIEY.

Quid magiſtratus ſæcularis & ſpiritualis mentio, & S. Ioannis ad Iudeos miſſio inſinuet.

1. Magiſtratus corruptus indicat populi corruptelam.

Qualis rector eſt ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. Eccleſ: 10. ℣. 2.

PVNKTAS I.

Ku pamineimas wireſniu ſwietiſzku ir Dwaſingu, ir Iono ſzwynto Zidump atſiuntimas rodżia?

1. PAmineimas ir iżſkaytimas tutu Wießpatu ir wireſniu/ żinklina ir rodżia labay didżiu piktiby/ ir palodimu bayſu żmoniu Zidu gimines. Nes kokie ira wireſnieii/ tokie eſti ir iu waldonay/ aba kuriuos anis waldo/ ir vnt iu wießpatauia. Teyp raßtas ßwyntas kalba. Kokias ira waldżiotoias mieſto / tokie ir kurie giwena iumpi. Kayp butu taris raßtas. Jey gieri mieſto wireſnieii/ gieri ir mieſcionis

PVNKT I.

Co wzmianka przełożonych ſwieckich y duchownych, y Iana świętego do Zidow posłanie, vkazuie?

1. WZmiánká y wyliczenie rozmáitych pánów y przełożónych/ znaczy y pokázuie bárzo wielka złość y hániebna roſpuſte ludu Zydowſkiego. Abowiem iácy ſa przełożeni/ tácy ſa y poddáni ich/ ktorymi óni władáia/ y nád którymi pánuia. Ták piſmo świete mówi. Jáki ieſt ten który włada miáſtem/ tácy ſa y ći/ którzy mießkáia w niem. Jákoby rzekło piſmo. Jéśli dobrzy nád miáſtem

nis / iey nekymti ir pikti/
ir giwentoiey miesto ne
kitoki. Kitur Diewas
iżgulde swiesiey tu tiesu
żodżieys kabay patogieys
Isaieyp pranaśiep/ kur
wiresnius akgoia gakwu
ir śirdżiu / a waldonus
kitays kuno sunariumis.
Wisokia gakwa sikpna/
negalinti/ aba serganti/
ir wisokia śirdis nulu-
dusi. Jog gakwa ir śir-
dis ligota buwo/ wisa-
mi kuny ne wieno suna-
riaus sweyko ne buwo/
kayp tinaygi pranaßas
rodżia. Nuog pado tieg
koios iki wirßuy (gak-
wos) nera iuose swey-
katos. Sieśielis paskuy
kunu sawo eyt / kur a-
nas keydżias tinay drau-
gie su iuo gabenasi. Jey
kuprotas kunas / ir śie-
śielis toksay/ iey tiesus /
ir śieśielis/ iey metosi ir
siauċia kunas/ ir śieśie-
lis taygi daro/ iey nurim-
sta/ ir śieśielis ne kruta.
Notskirtinay wisa tay/
ku

stem przełożeni/dobrzy y
mieszczanie/ ieśli nikcze-
mni y źli/obywatele miá-
stá nie inakszy. Indźiey
Bóg wykłada iaśnie te
prawdę słowy bárzo spo
sobnemi v Izáiaszá pro-
roka/gdźie przełożónych
zowie głowa/ y sercem/
á poddanych inszemi ćiá-
łá członkámi. Wszel-
ka głowá słába/ chora/
y wszelkie serce smetne.
Iż głowá y serce scho-
rzáłe było/ we wszytkiem
ćiele żadnego członká
zdrowego nie było/ iáko
támże prorok pokázuie.
Od stopy / prawi / nogi/
aż do wierzchu (głowy)
nie było w nich zdrowia.
Cień zá ćiałem swoiem
postepuie/ gdźie sie ćiá-
ło vdáie/ tám śie y ćień
wespół z niem pomyka.
ieśli gárbáte ćiało / tá-
kiż y ćień/ ieśli proste /
y ćień prosty/ ieśli śie
miece y szaleie ćiało / y
ćień toż czyni/ ieśli śie
vspokaia ćiało / y ćień
śie

Omne caput languidum & omne cor mærens. Isai: 1. ℣. 5. & 6.

A planta pedis vsq; ad verticem, non est in eo sanitas. Isai: 1. ℣. 6.

ku ir kunas weykia. Tey-
pagi wiſotinay kalbunt
teſtis ſu waldonays /
kurie paſkuy wireſnius
ſawo eyt / ir iu budu ir
weykalu turiſi. Wirßu-
tinis dungus / wiſus a-
patinius ir żiemesnius ſu
ſawim draugie ſuka ir
grnżo. Takiuo budu
Wießpats ſu ſawo wal-
donays apsieyt. A iog
waldżiototey Żidu gimi-
nes / kuriuos iżſkayto
Ewangeliſta / buwo tuo-
metu pilni wiſokiu pik-
tibiu / iż ćia piga kiek-
wienam iſpet / kokie bu-
wo wiſi żmones po iu
waldżiey eſſu. Kokie bu-
wo Wyſkupay Annas ir
Kayfas / kokſay Pilotas
ir Herodas / rodżiaſi ray-
ßkiey ipaćiey iż to / ku
dienoy kunćios Wießpa-
ties padare / ir kayp ki-
tus ſaw paduotus / abo
wiſatimy perkalbejo ir
priwerte / idant ſu ieys
vnt ſmerties Wießpaties
ſuderetu ir nukrizia-
wotu.

ſie nie / ruſza. Nie rozdżiel
nie to wßytko czyni / co y
ćiáło. Ták powßechnie
mówi ác dżieie ſie z pod
dánemi / ktorzy y zá ſwy-
mi przełożónemi idą / y
ich ſie obyczáiów y ſpraw
trzymáia. Wyżße niébo /
wßytkie podſpodnie y
niżße z ſobą wéſpół o-
brácá. Tákim ſie ſpoſo-
bem pan z ſwymi pod-
dánymi obchodżi. A że
przełóżeni narodu Zy-
dowſkiego / ktorych wy-
licza Ewanieliſta / byli
ná ten czás pełni wßelá-
kich złośći / ztąd łacno
ſie káżdemu dómyślić /
iácy byli wßyſcy ludżie
pod ich władzą będący.
Jácy byli Biſkupi An-
naß y Káifaß / iáki Pi-
łat ir Herod / wyráźnie
ſie pokázuie oſobliwie z
tego / co w dżiń męki
Pańſkiey vczynili / y iá-
ko inßych ſobie pod-
dánych / abo poſpólſtwo
námówili ir przymuśili /
áby z nimi ná śmierć
Pańſką

wotu. Durna wiſatime tami klauſe iu/ ir teyp kayp Wiresnieii gieyde/ padare.

2. Atſiuntimas Jono tumpi teyp piktump ir paladuſiump/ ku kito apſako/ tiktay neiżſakitu Diewo mielaſirdiſty? Nes gakedamas kalawi iu bayſios teyſibes/ prieß iuos runkon imt/ ir pakorot/ wieton io/ miliſtu ſawo/ ir kitas dowanas iiemus per Jonu kayp paſiuntini ſiunćia ir siulia. Ataio tieg Jonas apſakidamas krikßtinu gayliſtos vnt atleydimo nuſideimu. Pirm atargos Wießpaties Chriſtaus/ Diewas mażne wiſadu nuſideieius be atguldimo ſunkiomis karonemis kunkindawo. Tuoiaus pa prażungay ſiusdawo pranaßus ſu rikßty/ ſu punćieys/ ſu kalawiieys / ſu lynciugays

pańſka zézwolili/ y ó nego vkrzyżowali. Głupie poſpólſtwo w tem ſłucháło ich / y tak iáko przełożeni żądali/ vczyniło.

2. Poſélſtwo Janá do tych tak złych y roſpuſtnych / co inßego opowiada / tylko niewypowiédźiane Boſkie miłośierdźie? Abowiem mogac miécz ſtraßliwey ſpráwiédliwośći przéćiwko nim wreke wziać y pokaráć/ miaſto tégo miłość ſwoie/ y inne dáry im przéz Janá iáko przéz poſła poſyła y ofiáruie. Przyßedł/ práwi/ Jan opowiadáiac krzéſt pokuty ná odpußczenie grzechow. Przéd przyśćiem Pána Chryſtuſa/ Bóg málo nie záwßé grzeßniki bez odwłoki ćießkiemi kárámi trapił. Záraz po przéſtepſtwie poſyłał proroki z rózga/ z petámi/ z miecżmi/ z łancuchámi/ że iáko

2. *Mißio S. Ioannis ad Iudaeos, DEI miſericordiam declarat.*

gays ꝛc. kayp ſkaytome iu pranaßiſteſe. Kodryn teyp tuometu Diewas ſu ſeys apſieio? kam bayſibeſp grayčiaus negi makoneſp keyzdawos? Priežaſtis ta buwo / iog ne rados niekas / kuris iruſtintu / ir prieß piktadeias paſitraukineiunti Diewu / ažuturetu / kayp pats tay išreyßkia.

Circuite vias Ierusalem. &c. an inueniatis virum facientem iudicium. Ier: 5. v. 1.

Apeykite kielus Jeruzalem / ir weyzdekite / ir dabokites ir ießkokite vličioſe io / iey raſite wiru darunti ſudu / ir ießkunti tieſos / a ſuſimilsiu vnt io. Bet neſikeyzdamas vnt kitu ießkotoiu / kurie kayp žmones negal iki galu pažint wiſu / terp kuriu kartays randaſi kas gieras ne wienam iš žmoniu nežinomas ir nepaziſtamas ſawo ßwyntibey / pats wiſažinus Diewas ſakos ießkois tokio ir ne radis. Jeßkoiau iš iu wiro / kuris padaritu aba

Quæsiui de eis virum &c. & non inueni. Ezech: 22. v. 30.

iáko czytamy w ich proroctwie. Czemu ſię ták ná ten czás Bog z nimi obßedł / czemu ſię do ſrogośći prędzey niż do łáſkáwośći vdawał? Przyczyná tá byłá / że ſię nie ználazł nikt / ktoryby rozgniewanego y przećiwko złoczyńcom porywáiącego ſię Bogá zátrzymáł / iáko to ſam wyraża. Schodźćie drogi Jerozolimſkie / á pátrzśćie / y vważayćie / y ßukayćie po vlicách iego / ieśli naydźiećie mężá czyniącego ſąd / y ßukáiącego prawdy / á zmiłuie ſię nád nim. Lecz nie ſpußczáiąc ſię ná inßych ßukáczow / ktorzy iáko ludźie nie mogą do końcá poznáć wßytkich / miedzy ktorymi podczás náyduie ſię kto dobry / zádnemu z ludźi niewiádomy y nieznáiomy w ſwoiey świątobliwośći / ſam wßytko wiedzący Bog po

aba ſutwertu tworu / ir
paſiſtatitu prieß mani
ažu žiemy / idant ios ne
išnaykićia / ir ne radau.
Tay žinadámas ir re-
giedamas Jſaias tabay
deiawo. Tapom kayp ne-
ćiſti wiſi mes / ir kayp
gietumbe meneſines žmo-
nos / wiſos teyſibes mu-
ſu / ir nukritome kayp
lapay wiſi ꝛc. Nera ku-
ris kieltus / ir turetu ta-
wi. Waydy kad kauiasi
kas ſu kitu / iey nesirun-
da ne wienas / kuris ßo-
ktu ir druteſni terp
iu nutwertu / ne perley-
zdamas vnt silpneſnio
vžpuldinet / tadu bay-
siey ſukapoia ii / ir ažu-
mußa. Waydos didis
terp Diewo ir terp Zidu
buwo. Szoko iruſtintas
Diewas tulays nusidei-
mays iu / ir pradeio
iuos kapot / tay išwidis
pranaßas rauſti. Wiſi
nukritome tieg ir pra-
puolome / nera tokio / ku-
ris ažuturetu Diewuru.
R ſta-

powiada że ßukał tákie-
go a nie nalazł. Szukałē
z nich męża / ktoryby v-
czynił abo zgrodził płot /
y wſtawił śię przećiw-
ko mnie zá ziemie / abych
iey nié ſpuſtoßył / á nie
nalazłem. To wiedząc y
y widząc Izáiaß bárzo
lamentował. Zſtáliśmy
śię my wßyſcy iáko nie-
czyśći / y iáko ßmat mie-
śięczney niewiaſty wßyt-
kie ſpráwiedliwośći ná-
ße / y opadliśmy wßyſcy
iáko liśćie ꝛc. Niemaß
ktoryby powſtał / á ćie-
bie trzymał. W roſtyr-
ku gdy śię kto wadźi z
drugim / ieśli śie niéznay-
dźie żaden / ktoryby śię
porwał á mocnieyßego
między nimi zatrzymał /
nié dopußczaiac ná ſłab-
ßego napadáć / tedy go
bárzo pośiécze y zabiie.
Roſtyrk wielki był mie-
dzy Zydy y Bogiē. Porwał
śię rozgniewany Bóg roz-
máitymi grzechami ich /
y począł ie śiec / to oba-
R czyw

Facti ſumus vt im-
mundus omnes
nos &c. non eſt qui
teneat te. Iſai: 64.
v. 6.

ſtauiunti ir mus koro-
ʒunti.

Norint tadu patwinus
buwo wiſokia piktibe/ ir
apſemus Zidus tuometu/
kad Chriſtus Wieß-
pats iau buwo ziemen a-
tais; wienok ne noreio iu
Diewas teyp/ kayp pa-
pratis buwo korot. Nes
iau buwo radis toki/ ku-
ris terp io ir terp wiſu
nusideieiu ſtois/ azutu-
retu ii/ a taſay ira Jeſus
Chriſtus azuſtoieias
muſu. Jr todryn palo-
wis ruſtibes/ ir kayp
azumirśis ſenos ſmar-
kibes/ gieydzia wiſie-
mus piktadeiomus at-
leyſt/ siuncia iump didy
tarnu ſawo Jonu ſu link-
ſmu nauienu. Gaylekites
azu nuodemes ſawo; nes
priſiartino iuſump ne
pragaras / kuri buwot

Mediator DEI & hominum. &c. 1. Tim. 2. ℣. 5.

nu-

czywßy prorok narze-
ka: wßyſcyśmy/ práwi
vpádli y zgineli/ nie-
maß tákiego/ ktoryby
zátrzymał Bogá rozgnie-
wánégo y nas karzącego.

Acz byłá ná tén czas
wylalá z brzégow wßé-
láka złość/ y ogárnełá
byłá tégo czásu Zydy/ gdy
iuż był Chryſtus Pan ná
ziemie przyßedł/ iédnak
nié chćiał Bog ták/ iáko
był zwykł/ karáć. Abo-
wiem iuż śię był nálazł tá-
ki ktoryby miédzy nim y
miédzy wßytkimi grze-
ßnymi był pośrzednikiem
y zátrzymał go/ a ten iéſt
Jéſus Chryſtus záſtepcá
náß. J przéto poprzé-
ſtawßy gniewu/ y iákoby
zápómniawßy dawney
ſrogośći/ żąda wßytkim
złośnikóm odpuśćić /
poſyła dó nich wielkiego
ſługe ſwego Jana z wé-
ſoła nowiná. Pokutuy-
ćié zá grzechy ſwoié / a-
bowiem śię przybliżá do
was nie piekło / któ-

reśćié

nupekny / bet dangaus karaliste.

reście byli zásłużyli / á-lé krolestwo niebieskie.

PVNKTAS II.

PVNKT II.

Aprasimas skaycziaus metu Ciesoriaus, ko mus mokia?

Opisánie roku panowánia Cesárskiego czego nas vczy?

Annus imperij Cesaris quid insinuet?

1. JOg Christus Izganitoias musu / iau atayo ton swietan / pagal pranasiste Jakubo Patriarchos. Ne bus tieg atimta lazda iż Judos / net atays / kuris turi but atsiustas. Kayp butu taris / patolay pates karaliste per lazdu aba rikszty pazimeta / pakolay atays Christus. Jog tadu ta lazda tay ira karaliste Zidu / iau iiemus buwo atimta ir Ciesoriuy tekus / kuris tu ing kieturias dalas perskire / ir kiekwenay tikru waldziotoi dawe. Iż cia rayszkiey pasirode kad iau iżsipilde metas ataygos Wieszpaties Chry-

1. Iż Chrystus Zbáwiciel nász iuż przyszedł ná ten świat / według proroctwá Jákubá Pátryárchy. Nie będźie prawi / odięte berło od Judy / áż przyiđźie / który ma być posłan. Jákoby rzekł póty będźie trwało krolestwo przez berło ábo rózgę známionowáne / póki nie przydźie Chrystus. Iż tedy to berło / to iest krolestwo Zydowskie iuż im było odięte / y Cesárzowi się dostáło / ktory ie ná cztery części rozdźielił / y káżdey pewnego władzcę dał. Ztąd się wyraźnie pokázáło / że się iuż wypełnił czas przy-

1. Christum iam venisse in mundum

Non auferetur sceptrum de Iuda. Gen. 49. ℣. 10.

Chryſtaus ſwietan apra-
ſitas nuog Patriarchos
ſzwynto: Jr todryn ture-
io Chryſtu Zidaypri-
imt ažu tikru ſawo Me-
ſioſiu.

2. Christi regnum fore monarchicum

2. Aprašimas metu/ ir
wienos waldžios Cieso-
riaus/ kuris pats wie-
nas wieszpatawo vnt
ſwieto/ rode monarchiu
aba karaliſty Chriſtaus/
kuris tureio pats wienas
wiſu karaliſciu ir kara-
lu to ſwieto but karalum/
ir vmžinay wieszpataut
ſawo karaliſtey / kayp
tikras monarcha aba
wienowaldis. Jo kara-
liſte tay ira Bažniczia tu-
reio, wiſas karaliſtes ſa-
wiſp ſurinkt/ prawiſt/
nuſipłatint ir wiſus kra-
ſztus žiemes aba wiſu
ſwietu ažuimt ir apka-
bint. Tay Danielis pra-
naszas apraſie toligi by
mažo akmenelo/ kuris
ſtułpu aba ſtiebu iž tutu
rudu nulietu / wiſas
ſwie-

przyśćia Páná Chriſtu-
sa ná świat/ opisany od
Patriarchy świetego. A
przeto miéli Zydowié
przyiąć Chryſtusá za
prawdziwego ſwego Me-
ſiaszá.

2. Opisánie roku y ie-
dnowładztwá Cesarza/
ktory ſam ieden páno-
wał na świećié pokazo-
wáło monárchia ábo kró-
léſtwo Chryſtusa / który
ſam iéden wszytkich kró-
leſtw y królów tégo świátá
miał być królem / y wié-
cznié pánowáć w ſwoiem
króléſtwie / iáko praw-
dziwy mónárcha ábo ie-
dnowładzca. Jégo kró-
léſtwo/ to ieſt kośćiół /
miał wszytkie króléſtwá
do siebié zébráć / roz-
krzewić/ rozszerzyć śię/
y wszytkie kráié ziemié
ábo wszytek świát záiąć
y ogárnąć. To Daniel
prorok opiſał podobień-
ſtwem máłego kamyszą-
czká/ który ſłup z roz-
maitego kruszca vlany /
wszy-

ſwieto karaliſtes žinkli-
nunti / ſutrupinys ir ſu-
dutkinys tapo didžiu kal-
nu/ ir wiſa zieme aba
ſwietas iuo pilnas ſto-
ios. Tas akmenelis Chri-
ſtu Wieſzpati ir io kara-
liſty aba bažničiu žin-
klino / kuri ſutrupino
kitas karaliſtes/tay ira
wiſokias iu piktibes pa-
gadino / išnaykie paga-
niſzkas paklaydas/ iš-
mokie pažint tikro Die-
wo/ir tikiet priderunčiey
ape ii/ ape dušiu nemi-
riby/ ape vmžinu kara-
liſty gieriemus/ ape vm-
žinu prapulti ir paſkun-
du piktiemus ſugatawi-
tu. Ir teyp wienas ka-
ralus/ wienas monarcha
karalauia vnt wiſo ſwie-
to Chriſtus. Tay buſiunt
moſte Ewangeliſta /
kad apraſzie monarchiu
aba wienowaldiſty Cie-
ſoriaus.

3. Kad girdi ſkayčiu me-
tu wieſzpatawimo Cie-
ſo-

wſzytkiego świátá kró-
léſtwá znáczacy/ ſkru-
ſzywſzy y w proch rozſy-
pawſzy/ zſtał śie wielka
gora/ y wſzytka śie zie-
mia abo świát nim ná-
petnił. Ten kámyſzczek
Chriſtusá Páná y iego
króleſtwó abo kośćiół
znáczył/ ktory ſkruſzył
inſze króléſtwá / to ieſt
wſzélákie ich złośći zép-
ſował/ wyniſzczył po-
gáńſkie błedy/ nauczył
znáć prawdziwego Bó-
gá/ y wierzyc przyſtoy-
nié ó nim / o duſz nié-
śmiertélnośći / o wie-
cznem króléſtwié do-
brym/o wiéczney zgubié
y potepieniu złym zgoto-
wánem. I tak ieden
Krol/ ieden monarchá
królulé ná wſzytkim świé-
ćié Chryſtus. Iż to tak
byc miało Ewánieliſtá
nátraćił/gdy opiſał mo-
nárchia abo iédnowładz-
two Ceſárſkie.
3. Gdy ſłyſzyſz liczbe lat
pánowánia Ceſarſkiego/
rozͻ

Abſciſſus eſt lapis ſine manibus. Dan: 2. ỳ. 34.

3. Deum attentum eſſe in computandis annis regum in horologio prouidentia ſua.

soriaus/ muſtik ſawo/ kad Diewas ſu rupeſcziu didziu daboias karalums tos ziemes/ ſkayto metus iu karalawimo/ dienas/ ir vnt ziegoriaus apiwayzdos ſawo wiſadu weyzdi/ iey metay ir walundos iu wieſzpatawimuy paʒimetos iau praſzoko ir paſibaygie/ ergu dabar atlieka kiek iʒ iu/ buktay metu buk walundu ir momentu / kurie kad iau wisi ſukaks ir iʒſipildis/ akies mirkterei- my iʒ karaliſcziu ſawo bus iʒwariti / a kiti iu wieton/ nuog Diewo paſkirti / iſtos. Teyp ſkaytome ape anu Baltazaru karalu. Paſkayte tieg Diewas karaliſty tawo/ tay ira metus karaliſtes tawo / kuriu iog galas buwo atais/ toygi nakty/ kurioy tay iam paſakie Danielis pranaſzas buwo aʒumuſztas / ir tuoiaus kitam karaliſte teko. Iʒ czia mokſlas ir kara-

Numerauit DEVS regnum tuum. Daniel. 5. ℣. 26.

ralums

rozbiérz ſobié/ ʒé Bóg z wiélka piécza przypatruié ſie Królóm ziemſkim/ liczy lata ich królowánia/ dni y godziny/ y ná zegar opatrznośći ſwoiey zawżdy pátrzy / ieśli lata y godżiny panowániu ich naznáczóne iuʒ przeſzły y ſkónczyły ſie/ czyli iéſzcze zoſtaie co z nich/ badź to lat / badź godzin/ badź momentów/ które gdy iuʒ wſzytkie dóydą y wypełnia ſie / we mgnieniu oká z króleſtw ſwoich będą wypędzeni á inni ná ich miéśce od Bogá náznáczeni/ naſtápią. Ták czytamy o ónym Baltázarze Krolu. Policzył práwi Bóg Królẽſtwo twoie/ to ieſt láta króleſtwá twego/ ktorych ʒe był koniec przyſzedł/ teyʒe nocy / ktorey to iemu powiedźiał Daniel prorok / był zábity/ y záraz ſie drugiemu króleſtwo doſtáło. Ztąd

nauká

ralums patiemus/ ir iu
waldonam s. Karalums
idant su Diewo baymy
karalistes sawo waldzio-
tu/ sergiedamies pasipu-
timo/ smarktibes/ netey-
sibes ir kitu prazungu/
kurios tokioy wiresnibey
pripuola ir tinkasi: at-
mindami iog ne wisadu
bus karalums/ bet pa-
tokay/ pakolay/ Diewas
paskire. Waldonams i-
dant iu klausitu/ gar-
boy iuos turetu/ wisa
kas iiemus priguli/ iz-
pilditu. Nes kayp Apa-
stalas mokia: nera wal-
dzios tiktay nuog Diewo.
Placiey tinay/ ku ira
kalti waldonay sawo
Wiesspatiemus/ aprasso.
4. Ne tiktay karalu/
bet ir kiekwieno zmo-
gaus metus pagiweni-
mo vnt to swieto turi
Diewa paskaytitus/
skaytciausp iu ne tik-
tay metu/ bet ir walun-
dos niekas saw pridet/
neyilgiaus ir tolaus sa-
wo

nauka y królom sámym/
y ich poddánym. Kró-
lóm/ aby z boiáźnią Bo-
żą królestwá swoié spra-
wowali/ strzegąc śie
nádętośći/ okrućień-
stwa/ niespráwiedliwo-
śći/ y inszych przestępstw
które w tákiem przeło-
żeństwie przypadáią ytrá-
fiáią śie: pómniąc iż nie
záwsze będą królami/ ále
póty póki Bóg zamierzył.
Poddánym/ aby ich słu-
chali/ w vczćiwośći ie
miéli/ wszytko/ co im
przynáleży wypełnili. Bo
iáko Apostoł vczy/ nie-
masz władzey tylko od
Bogá. Szeroko tám/ co
powinni hołdownicy pa-
nóm swoim/ opisuie.
4. Nie tylko królów/
ále y káżdego człowieká
latá pomieszkánia ná tym
świećie/ má Bóg poli-
czóne/ do liczby ich nie
tylko roku/ ále y godźi-
ny nikt sobie przydáć/
áni dłużey y dáley wieku
swego przećiągnąć y ná
iedno

Non est potestas nisi à DEO. Rom: 13. v. 1.

4. *Cuiusuis hominis computari annos vitæ præsentis.*

Constituisti termino eius, qui praeteriri non poterunt. Iob: 14. v. 5.

wo vmžio pratiſt/ ir vnt wieno pamoſtimo aba moſteroimo ne gal. Pažimeicy ežias/ aba rubežius io / kurie prążingti ir prašokti ne gal but. Dabar ir tam reykia dabotis/ kad rašty kartays neſiſkayto metay pėtay išgayšinti nuog karalu/ ir nuog kitu žmoniu pakadusiu. Teyp ſkaytome ape Sauli karalu/ kuri raſtas ſako dweis metus karalawusi vnt Iſraelo/ á kitur kieturias deśimtis metu karalum buwuſi. Regisi ėia žodžiuoſe raſzto eſſunti prieštarte ape tuig ir wienu dayktu. Bet ne prieštarauia ſaw raštas šwyntas tami. Nes kad bilo dweis buwuſi metus karalum Sauli/ išmano gieray ir šwyntay wiešpatawuſi pagal Diewo noro/ ir todryn wertus ſunkiti tuos metus io/ ſkaytiaus pokim Diewo. Kad wel kitur kieturias dešimtis

Impiè viuentium interdum annos, non numerari in ſcriptura.

1. Reg: 13. v. 1.

Act. 3. v. 21.

iedno mgnienie nie može. Zamierzyłeś mi dźe abo gránice iego/ które przeſtapione być nie mogą. Ieſczé y to trzéba vważyć/ žé śie w piśmie podczas nie liczą latá złá ſtráwióne od królow / y od innych ludźi roſpuſtnych. Ták czytamy o Saulu Krolu/ o ktorym piſmo powiáda/ žé dwie lécie królował/ nad Izraelem/ á indźiey czterdźieśći lat królem był. Zda śie tu być w ſłowiech piſma przećiwność o teyže y iedney rzéczy. Lécz nie ſprzéćiwia śie ſobie piſmo ſwięte w tem. Bo gdy mowi/ že dwie lécie był Królem Saul/ rozumie žé dobrzé y świątobliwie panował/ wédług Boſkiey woley/ y przeto godne były te láta iego/ liczby przed Bogiem. Gdy záś indźie czterdźieśći lát liczy iego króleſtwá weſpoł y z onymi dwiemá/ tedy nie chwali

ſimtis ſkayto io karali-
ſtes draugie ir ſu anays
dweieys/ tad ne giria ćia/
kayp daro pirmoy wie-
toy wadindamas ii way-
ku wienu metu del ne-
kaltibes ir gieribes io/
kuriu ażułaykie per dwe-
is metus/ potam papiko/
kayp żinoma ira. Teypa-
gi ir Jobas gieydżia i-
dant ta diena/ kurioy pra-
ſideio nuſideimy/ ne butu
nuog Diewo ſkaytita terp
dienu/ idant butu ażu-
mirśimy. Teyp raßty żilis
śimto metu wad naſi
wayku/ del to/ iog teyp
ilgay giwendamas/ nie-
ko giero ne dare. Jr pa-
tis piktadeios iżpażiſta
tu tieſu. Mes użgimi tuo-
iaus palowem but/ iż-
gayßome/ ne tureiom
metu.

chwali tu/ iáko czyni ná
pierwßem miéyſcu/ zo-
wiac go dźiéćina iednego
roku dla niéwinnośći y
dobroći iego/ ktora zá-
chował przéz dwié léćié/
potem śie zépſował/ iáko
iéſt wiádómo. Ták-
żé y Job żada/ áby ten
dźién/ ktorego śie po-
czał w grzechu/ nié był
od Bogá liczóny miédzy
dniami/ żéby był w zá-
pómnieniu. Ták w pi-
śmié ßédźiwy ſtolétni zo-
wie śie dźiećiećiem/ dla
tégo/ żé ták długo żyiac/
nic dobrego nié czynił. J
sámi złoczyńcé wyzna-
waia te prawdę. My v-
rodźiwßy śie záraz przé-
ſtáliśmy być/ ſpétźli-
śmy/ nie miéliśmy lat.

Puer centum annorum morietur. Iſa. 65. ℣. 20. Nos nati deſiuimus eſſe. Sap. 5. ℣. 13.

PVNKTAS III.

Kodryn Ionas S. ſawi bał-ſu izaukiuńćio pramine.

1. JOg per ii Diewas S ties-

PVNKT III.

Czemu Ian S. śiebie głoſem wołaiącego nazwał?

Cur Ioannes vocem ſe appellauerit.

1. Iż przez niego Bóg S oćie-

1. Quia per eum Deus verbum incarnatum Iudæis manifeſtauit.

tewás. žodi ſawo tami ſwieti priimtoi žmogigiſtey kitiemus žmonemus o ipaćiey žydamus apreyßkie/ kayp mes žodi ſirdiy eſſunti ir niekam ne regimu apſakome ir rodžiame. Taſay tieg ataio vnt ſwieśiimo adunt świeśiimu iždūotu ape świeſyby/ tay ira ape Chriſtu.

Venit vt teſtimonium perhiberet de lumine. Ioan. 1. v. 7.

óćieć: ſłowo ſwoie abo ſyna ſwego ná tym ſwiećie w przyietem człowieczeńſtwie innym ludźióm/ a oſobliwie żydóm obiawił/ iáko my ſłowo ſerdeczne y nikómu nie widome opowiadamy/ y pokazuiemy. Ten prawi przyßedł ná świádectwo/ aby świádectwo wydał o świátłośći/ to ieſt o Chryſtuśie Panie.

2. Quia vt vox præcedit verbrm mentis reſpectu audiertis; ita Ioannes Chriſtum præceßit

2. Balſas prakynkia žodi ſirdies/ kuri kas klauſidamas ſawimp pradeſt tureti. Nes taſay kuris kalba balſu kitam/ iau ißmanidamas ir turedamas žodi ſirdiy ſawo kalba/ o taſay kuris klauſo/ ne tuoiaus ißmanowiſa/ ku girdi/ ir tobryn ne tuoiaus žodis ßirdiy to praſideſt. Teyp Jonu s. kayp balſu girdeio ir regieio žyday/ o potam pažino Chriſtu Diewo žodi aba Diewo ſunu kuri iau pažinis Jonas ßwyntas iiemus apſakineio

2. Głos vprzedza ſłowo ſerdeczne/ które kto ſłuchaiąc w ſobie poczyna mieć. Bo ten ktory mówi głoſem innemu/ iuż rozumieiąc y máiąc ſłowo w ſercu ſwoiem mówi/ á ten ktory ſłuchánie zaraz rozumie wßytko co ſłyßy/ y dla tego nie zaraz śie w ſercu iego ſłowo poczyna. Tak Jana s. iáko głos ſłyßeli y widźiáli żydowie/ á potym poznali Chryſtuſá Páná Boſkie ſłowo/ ábo ſyna Bożego/ którego iuż Jan święty poznawßy

neio ir pirßtu rode.

3. Norint pirma ira balsas negi ʒodis tump / kuris girdi: wienok tasay ʒodis pirmiaus ira ßirdiy kalbunćio: Teyp pirm Jono kayp balso/ Diewo sunus aba Diewo ʒodis buwo nuog vmʒiu.

4. Balso ne ißmano ʒmones iki galu ir wiso/ terp minios didʒios: teyp Jonas ßaukie/ bet ne gieray iʒgirdo ir ne wisi permane ii.

5. Kayp balsuy/ipaćiey girioy atsiliepia Echo / tay ira kitas balsas / atßokdamas/ ir kayp butu sugrizdamas ing ßaukiunti/nuog tu medʒiu aba volu/vnt kuriu puola Teyp Jonuy ßwyntam ßaukiunćiam kayp balsuy atsiliepe ne maʒa tu/ vnt kuriu anas ßauke/ ir klause io/ ir dare tay/ ko mokie/kayp raßo Lu-

koßius

ʒnawßy im opowiádał/ y palcem pokáʒował.

3. Acz wprzod iest głos niźli słowo w tym/ który słyßy: iednak to słowo pierwey iest w sercu mówiącego: ták przed Janem iáko głosem/ syn Boży / ábo słowo Boże było od wieków.

4. Głosu nie rozumiéią ludźié dokóńca y wßytkiego / miédzy tłußcza wielka wołaiacego: ták Jan woła / ale go nie wßyscy dobrźe vsłyßeli y zrozumieli.

5. Jako głosowi/ázwłáßczá w pußczy ozywa sie Echo/ to iest inßy głos / odskakuiac y iákoby wracaiac sie do wołaiacego od tych drzew ábo skał/ na ktore pada. Tak Janowi świetemu wołaiacemu iáko głosowi ozywało sie nie máło tych/ ná ktore ón wołał/ y słuchali go/ y czynili to/ czego náuczał/ iáko

piße

3. *Licet vox sit prior verbo respectu audientis: tamen verbum prius est voce respectu dicentis. &c.*

4. *Quia vox in turba non percipitur articulatè: Ita Ioannem non omnes intellexerunt.*

5. *Quia voci in deserto præcipuè, respondet Echo. ita Ioanni prædicanti non pauci crediderunt.*

Interrogarūt eum turba, publicani, milites. Quid faciemus. Luc. 3. ꝟ. 10. 11. 12. 13. 14.

koßius Ewanielista. Ir klauses tieg nuog io minios taridamos. Ku darisime? Ataio ir muitininkay krikßtitus / ir tare iop. Mokitoie ku darisime? Klauses nuog io ir karieywiey taridami. ku darissime ir mes? Girdi kayp tam balsuy atsiliepe balsas tulu nusideieiu gieydziunčiu iżpildit tay / ko Jonas s. nuog iu sawo ßauksmu noreio daßßaukt.

piße Lukaß Ewánielista. J pytáły śie prawi tłußcze od niego mowiąc Co będziem czynić? Przyßli y celnicy krzćić śie / y rzekli do niego: Nauczyćielu co będziem czynić? Pytáli śie od niego y żołnierze mówiąc. Co y my będziem czynić? Słyßyß iako temu głosowi ozwał śie głos mnogich grzeßnikow / żądáiących wypełnić to / czego śię chćiał Jan s. swym wołániem od nich dowołáć.

Septem voces S. Ioanni à S. Basilio accommodantur ex ps. 28.

S. Basilius ir Didymus septinis balsus Jonuy priraßo iż psalmo.

1. Vox super aquas.

1. Balsas buwo vnt wundenu Jonas / kad pas Jordanu mokie tukas żmones.

2. Vox in virtute.

2. Balsas drutibey / kad twirtay apsakineio gaykeimu ażu nusideimus / ir nusideieius sunkiey bare.

3. Vox in magnificentia.

3. Balsas didibey / kad didy dawe atsakimu ape Chri-

S. Bázyli y Dydym śiedm głosów przypisuia s. Janowi z psálmu.

1. Głos był nád wodámi Jan / gdy wedle Jordanu nauczał rozmaite ludźie.

2. Głos w mocy / gdy státecznie przepowiadał pokutę zá grzechy / y grzeßniki ćięßko gromił.

3. Głos w wielmożności / gdy wielmożną dał od-

Christu/ daridamasis ne wertu koiump io pult ir iżrißt śikßnely óterewi-ku io.

4. Balsas kauzus Cedrus / kad didziauiunćiu sirdis ziemino / ir iudeio iwos skaudziey del aukßtibes.

5. Balsas perskirius ir iżmetus liepsnu vgnies/ kad zodzieys grausmingays grumzde piktadeiomus / baysu Diewo sudu apsakidamas / ir Herodiep biauribes vgni giese.

6. Balsas sukratus ir pawiskinus giriu Rades. Kad ne tiktay zodzieys/ bet ir ßwyntibes paweykslu / kitus ßwynti-besp ragino ir priwadzioio.

7. Balsas pririnkus aba patoginus elnius. Taydare Jonas/ kad mokie kayp tureio nusideieiey gayletis azu nuodemes / ir sunumis Diewo per gayteimu vżgimt.

odpowiedź o Chrystusie/ czyniac śie niegodnym vpáść do nog iego/ y rozwiązáć rzemyk v trzewiká iego.

4. Głos łamiacy Cedry/ gdy hardych serca poniżał/ y ostro ie słowy karał dla pychy.

5. Głos rozmiátáiacy płomień ognisty / gdy słowy ogromnemi groził złoczyńcom / straßliwy Boży sąd opowiádáiac / y w Herodzie wßeteczny ogień gásił.

6. Głos zátrząsáiacy pußczą Rades / gdy nie tylko słowy/ ále y przykładem świątobliwośći/ innych do świątobliwośći nápominał y przywodził.

7. Głos przygotuiacy łánie. To czynił Jan/ gdy náuczał / iáko mieli grzeßnicy pokutowáć zá grzechy/ y synámi Bożymi przez pokutę śię rodźić.

4. Vox confringentis cedros.

5. Vox intercidentis flammam ignis.

6. Vox concutientis desertum Cades.

7. Vox præparantis ceruos.

PVNKTAS IV.

Necessariam esse dispositionem ad Sacramentum Pænitentiæ.

Ape reykału priſirinkimo Sakramentop gayliſtos.

1. Constat id ex natura.

1. TAſay reykałas gal paſiredit iž prigimimo paties. Nes regime kiekwienu dayktu darunti kitu ſaw toligu/ ne pirma darunt/ net io priepuolibes ſaw prieśingas pagadins/ ir ſaw priderunćias inderins. Kayp tay rayſzku vgnij/ kuri ne pirmiaus ažudega medžiu / net iždžiowins iump ſzłapiby/ žaliby/ ir ſzalti/ ir kitas priepuolibes/kurios prieśinaſi ios prigimimuy/ tay padarius / tuoiaus iž medžio daro vgni.

2. Ex arte.

2. Rodžiaſi taſay reykałas iž dayles/kuri negal figuros materioi kokioi padarit/tiktay ſenu pagadinus. Kayp tay regiet war-

PVNKT IV.

O potrzebie przygotowánia śię do Sakrámentu pokuty.

1. Tá potrzebá może śie pokazáć z przyrodzenia ſamego. Abowiem widzimy káżda rzécz czyniaca inſza ſobie podobna/ że nie pierwey czyni/ áż iey przypádłośći ſobie przećiwne zépſuie/ y ſobie przyzwoite wprowádzi. Jako to iáwno w ogniu/ który nié pierwey zápala dréwno/ áż w nim wyſuſzy mokrość/ ſurowość/ y zimno/ y inſze przypádłośći/ które śie ſprzećiwiáia iego przyrodzeniu/ to vczyniwſzy / nátychmiaſt z dréwná czyni ogień.

2. Pokazuie śie tá potrzébá z rzemieſłá/które nie może figury w matéryey iakiey vczynić/ tylko dawna zépſowawſzy. Jako

py/ kad vntay kartays leiaii iž puczkos / kuris negal but nulietas/ net figura puczkos per sutirpimn bus atmaynita.

3. Iž paweykſlo/ kuri ž[illegible]nes terp ſawis ažukayko. Nes newienas ipaćiey iž didžiunu namuoſna ſawo ne priima karalienes/ aba kitos ſkaiſtós wieśnios / iey iu ne ižkuops/ ir kayp pridera vnt priemino tokiu perſunu ne priredis.

4. Iž paweykſlo paties Diewo/ kuris negi žmogu karalum ir wieſzpatim paſtate/ pirma namus iam gražus ir iždabintus / tay ira tu ſwietu padarc/ ir potam ii iuoſna vnt giwenimo ir wieſzpatawimo iwede. ir pats Diewas ne pirma paſirode bažnićioi Salamano / negi buwo tobulay padarita ir pabaigta.

Iáko to widźieć śię daie w dzwónie/ gdy go owo podczás léia zdziała / który nie może być vlany/ aż figurá dźiałá przéz roztopienie będźie odmienióna.

3. Z przykładu/ który ludźie miedzy ſobą záchowuią. Abowiem żáden á zwłaſzczá zwielmożnych panów nie przyimuie Krolowey do dómu ſwego / ábo inney zacney gośćiey/ ieśli go nie wychędoży/ y iáko przyſtoi ná przyięćie tákich oſób nie przygotuie.

3. Exemplis hominum.

4. Z przykłádu sámego Bogá / który niżli człowiéká królem y panem poſtánowił / pierwey mu dóm piękny y ozdobny/ to ieſt ten świat vczynił / á potem go do niégo ná mieſzkánie y pánowánie wprowádźił. I ſam Bóg nié pierwey śię pokazał w kośćiele Salómónowym/ aż był doſkonále vczyniony

4. Ex exemplo Dei.

gta. Iż tu dayktu ik ſiotey paminetu/ kiekwienas gal pigai ſupraſt / kayp reykiamas ira priſirinkimas Sakramentop gayliſtos. Nes żmog' nuſideis ira kayp medżias żalas ir ßlapias ꝛc. kuris negal but ażudegtas/ net dregnumu nuſideimu ſawo per karßtu gayliſtu iżſekins ir iżdegins. ꝛc.

5. Ex ipſa ratione.

5. Taygi dabar rodziaſi ir iż pacios iſmonios. Nes Sakramenty gayliſtos deſtiſi ſudas/ ir todryn kas tan notays gierey priſirinkis/ negal apturet ſawo tieſos/ kuriami eyti żmoguy ape didżiauſi ir brungiauſi dayktu/ tay ira ape duſios vmżinu iżganimu/ aba vmżinu prapulti. Reykia tadu ſu didżiu rupeſćiu vnt to ſudo gayliſtos priſipatogint/ idant żmogus duſiu ſa-

wo

nióny y dokóńczony. Z tych rzéczy do tad pomienionych / każdy może ſnadnié zrozumiec / iáko iéſt potrzebne przygotowanie do Sakramentu pokuty. Abowiem człowiék grzeßny ieſt iáko drzéwo ſurowe y mokre ꝛc. które nié może być zápalone/ aż wilgotność grzechów ſwoich przez goracą pokutę wyſußy y wypali. ꝛc.

5 Tóż téßczé pokázuié ſię y z ſamego rozumu. Abowiem w Sákrámenćié pokuty dzieie ſię ſąd/ y przéto kto nań nié przyidźié dobrze przygotowány / nie może otrzymáć ſwego práwá / w ktorym idźié człowiekowi o nawiękßą y nadrożßą rzecz / to ieſt o zbawienie wieczne duße/ ábo o wiéczną zgubę. Potrzébá ſię tedy z wielką pilnośćią na ten ſąd pokuty przyſpoſobić / áby człowiek duße ſwą

przy-

wo paießkotu/ ir Kara-listy dungaus igitu.
6. Galiausiey zinoma tay ira ir iz raßto ßwynto/ Kuriami Diewas tunkiey liepia ir ragina mus/ idant iz wisos sirdies apsigrißtume iop. Sugrißkite tieg manisp/ o aß sugrisiu iusump. Priezastis to prisakimo Diewo ira/ iog zmogus zieydzia ii nusidedamas/ todryn iey nori io numaldit/ teyp turi gaylietis/ idant abida/ kuriu Diewuy padare/ butu atleysta. Tay negal but tiktay per gayleimu/ per baymi/ per meyly/ ir per kitus weykalus top Sakramentop priderunćius.

pozyskał y króléstwo niébiéskie otrzymał.
6. Ná ostátek wiádómo to iést y z pismá świetego/ w którym Bóg czestokroć każé y napómina nas/ ábyśmy śię ze wßytkiego sérca dó niégo náwróćili. Náwroććie śię/ práwi/ dó mnié/ á ia śię nawrócę do was. Przyczyná tego przykazánia Bożego iést/ że człowiék obraża go grzechac/ przeto iéśli go chce vbłagáć/ ták ma żáłowáć/ áby krzywdá/ która Bogu vczynił/ byłá odpußczóna. To nié może być tylko przez pokutę/ przez boiaźń/ przez miłość/ y przez inne vczynki do tego Sákrámentu przynaléżące.

Conuertimini ad me & conuertar ad vos. Zachar. 1. v. 3.

PVNKTAS V.

Gieras prisirinkimas Sakramentop gaylistos priwało iżkratimo prieiautos, aba širdies żinios.

1. REykia tami Sa- kra-

PVNKT V.

Dobre przygotowánie śię do Sákrámentu pokuty potrzebuie roztrząśnienia sumnienia.

Dispositio ad Sacramentum Pœnitentiæ, requirit examē conscientiæ.

1. POtrzebá w tym Sá-

1. Ad numerum mortalium peccatorum, in Confessione explicandum

kramentty wiſus nuſi-
deimus kuniguy paſakit
ſu iu ſkayciumi/ iſzmanik
tay ape ſunkias prazun-
gas. O tay nieku budu
ne gal but/iey kas vmay/
ir niekо/ aba maza ku
pamuſtis ape ſawo dar-
bus /eiti top Sakramen-
top/ ipaćiey kadiż pa-
iunkimo ilgo ir ſeno Die-
wu zieydzia. Tas tureda-
mas daug ir tulu nuſi-
deimu/ ne gales zinot nei
ſkayćiaus / nei didibes
iu. Nes kayp raſztas bi-
lo: kreywa ir ne iżwar-
toma ira śirdis wiſu/ o
kas pazins iu? Ir: Nuſi-
deimus kas iſzmano?

Sákrámenćié wſzytkie
grzechy kápłanowi po-
wiédźieć z ich liczba/ ro-
zumiey to o ćięſzkich grze
chách. A to żadnym ſpo-
ſobem nie może być/ ié-
śli kto naglé/ y nic/ ábo
máło co pómyśliwſzy o
vczynkách ſwoich/ idźié
do tégo Sákrámentu/ á
zwłaſzczá gdy z zwyczá-
iu długiego y dawnego
Bogá obrážá. Ten má-
iąc wiéle/ y rozmáitych
grzechów/nié będźie mógł
wiédźieć áni liczby/ áni
wielkośći ich. Bo iáko
piſmo mówi: krzywe y
nié wybádáne ieſt ſercé
wſzytkich/ á któż ié po-
zna? J: Grzechy kto ro/
zumie?

Prauum eſt cor omnium, & inſcrutabile. Ier: 17. v. 9.

2. Ad pœnitentiam iniungendam.

2. Reykia vnt paſiſa-
kimo tami Sakramenty
Kuniguy zinot ſkay-
ćiaus ir ſunkibes nuſi-
deimu/ idant kayp galis
teyp didi azumeſtu atpil-
dimu/ kuris ſuligtu ſu
praſtoimais. O to ne-
gal derit iey ſkayćiaus
ir

2. Trzeba ná ſpowiedźi
w tym Sákrámenćie
Kápłanowi wiedźieć licz
bę y ćięſzkość grzechów
áby iáko może ták wielkie
żądał doſyć vczynienie /
któreby zrównáło z grze-
chámi. A tego nie może
czynić / ieśli nie będźie
wie-

ir didibes žinioi ne tures.

3. Ne tiktay Sakramenty gayliſtos reykia zinot ſtaubiu ſunkiu prazingimu / bet ir prigimimo iu. Nes kita ira nuſidet wagiſty daykto praſto/ o kita nuſidet wagiſty daykto Diewuy paßwiſto. Nes terp tu dwieiu wagiśćiu ne mażas ira ſkirius/ kadung wagiſte daykto ßwinto dweiokiu ſawimp turi piktyby/ kurios ne turi wagiſte daykto kokio keto. Teypagi kita ira ažumußt žmogu tiktay/ o kita ažumßt žmogu kunigu ꝛc.

4. Daug ira nuodéniu ſunkiu/ kuriu žmogus paćiu tiktay śirdźiu daſitaydźia/ kayp Wießpats muſu bilo: Kas / tieg/ pawizdes vnt žmonos vnt pagieydimo ios/ iau śirdiy ſawo ſudrangalawo. Tie welnuſidejmay

wiedźiak o liczbie y o wielkośći.

3. Nie tylko w Sákrámencie pokuty trzeba wiedźieć liczbę ćiężkich grzechów / ale y przyrodzenia ich. Abowiem inßa ieſt zgrzeßyć kradźieża rzeczy proſtey / á inßa zgrzeßyć kradźieża rzeczy Bogu poświęcóney Bo miedzy temi dwiema kradźiectwy nie mała ieſt rożność/ ponieważ kradźież rzeczy świętey dwoiaką w ſobie ma złość / którey nie ma kradźież rzeczy iákiey proſtey. Tákże inßa ieſt zabić człowieka tylko/ á inßa zabić człowieká Kśiedzá. ꝛc.

3. *Ad ſpecies peccatorum exponendas.*

4. Wiele ieſt grzechów ćiężkich / których śie człowiek sámem tylko ſercem dopußcza / iáko Pan náß mowi: Kto prawi/ poyrzy ná białą głowę ku pożądániu iey/ iuż w ſercu ſwoiem zcudzołożył. Te záś grzechy które

4 *Ad peccata indaganda, corde tantùm commiſſa.*

Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Mat: 5. v. 28.

deimay / kurie śirdiy ti-
ktay deſtis be padaro
regimo / wargiaus gal
but pażinti / negi tie ku-
riuoſna kas rayßkiey im
puola. Todryn kas ne
iżkratis gieray śirdies /
ne gales iu pakaktinos
żinios turet.

5. Ad circumſtantias aggrauantes, vel ſpeciem peccati mutantes, aperiendas.

5. Użguli top Sakra-
mentop / idant ir aplin-
kibes kaltibiu butu iż-
gulditos / kurios aba
apſunkina ias / aba at-
mayno prigimimu iu.
Kayp tay / kita ira pa-
wogt kapu grasiu / kita
deśimti / kita praliet
krauiu żmoguy / kita
żmoguy tewuy tikram.
Iż to gana rayßkiey re-
giet reykalu iżkratimo
prieiautos pirma iżpa-
żinties nuſideimu.

PVNKTAS VI.

De motiuis ad dolorem excitandũ.

Apę paiudas gayłeimop
ażu nuodemes.

PO rupu iżkratimu /
ir ſumuſtimu wiſo-

ktore śie ſercem tylko
pełnią bez vczynku po-
wierzchnego / trudniey
mogą być poznáne / ni-
żli te / w ktore kto iáwnie
wpada. Przeto kto nie
roztrząśnie dobrze ſu-
mienia / nie będźie mogł
mieć doſtateczney ich wiá-
domośći.

5. Przynáleży do tego
Sákrámentu / áby y o-
kolicznośći grzechow by-
ły wyłożone / ktore á-
bo ie obćiążáią / ábo od-
mieniáią przyrodzenie
ich. Ná przykład / inßa
ieſt vkráść kopę großy /
inßa dźieśięć / inßa prze-
lać krew człowiekowi /
inßa człowiekowi oycu
własnemu. Ztąd doſyć
iáśnie może obaczyć po-
trzebę rozbieránia ſu-
mnienia przed ſpowie-
dźią. PVNKT VI.

O pobudkách do pokuty
zá grzechy.

PO pilnem roztrzą-
śnieniu y zráchowá-

Kiu kaltibiu/ reykia rupintis/ kayp turi żmogus paiudint ſawimp ſopuli ſirdies ażu ias.

1. Paiuda gayliſtoſp ira iż nuterioimo daug giero/ aba iż didżiu żalu / kurioſna ſunkiey nuſidedamas żmogus impuolá. Pirma żala/ prażuwas Diewo miliſtos/ kuri regime anump ſunump / kuris atſiſkiris nuog tewo ſawo/ ir ing toku ßali nuſiſukis/ ir pałoduſiey giwendamas/ wiſu turtu iżgayśino/ tay ira Diewo miliſtu prażude. O kad ta ſaygi atſimine/ ir tewop gaykedamaſis ażu ſawo prabungas ſugriżo/brungieys rubays nnog io buwo apreditas/ per kuriuos dwaſißkay iſimano miliſta Diewo atießkota. Toligi tam wieta raßto ira apreyßkimi Jono s. kur nuterioiuſiā dungaku miliſtos Diewo pats ſunus Diewo

niu wßelkich grzechów / potrzebá ſie ſtáráć/ iáko ma człowiek pobudźić w ſobie żal ſerdeczny zá nie.

1. Pobudká do pokuty ieſt z vtráty wiela dobrego / ábo z wielkich ßkód / w które ćießko grzeßac człowiek wpada. Pierwßa ßkodá vtrátá łaſki Bożey/ która widźimy w onym ſynie / ktory odłączywßy ſie od oycá ſwego/ y w dáleka kraine zaßedßy / y roſpuſtnie żyiac / wßytke máietność rozproßył/ to ieſt łáſke Boza vtraćił. A gdy ſie tenże vpámietał/ y do oycá żáluiac za ſwoy zbytek wroćił/ w drogie ßáty był od niego vbrány/ przez ktore duchowni rozumie ſie łáſká Boża odiſkaná. Podobne temu mieysce piſmá ieſtw obiáwieniu Jana s. gdźie vtrátnikowi odźienia łaſki Bożey ſam ſyn Bo-

1. Motiuum amiſſio gratiæ diuinæ.

Luc. 15.

Apoc: 3. v. 17.

Matth: 22.

Diewo ragina/ iž nauio apwilktis iuo/ idant ne regietus nuogiste io. Tey pagi ir Mateušiep iž-bartas buwo/ kuris be rubu priderunciu swod-bon driso ateyt.

2. Amissio adoptionis filiorum DEI.

2. Antra žaka nuterioi-mas sunistes priimtuiu sunu Diewo/ kuri labai ira dide ir brungi. Nes iey sunumi but karalaus žiemes/ dayktas ira didis/ toli didesnis be paligini-mo but sunumi Diewo/ kayp Jonas s. tay saw brungindamas bilo. Weyzdekite/ tieg/ kokiu meyly dawe mumus te-was/ idant sunumis Diewo wadintumes ir butume. Tu sunisty Die-wo teyp brungiu/ per nusideimus sunkius žmo-gus tertoia/ ir iž sunaus Diewo tumpa sunumi welino/ kayp tasaygi Jonas s. rašo. Kiek-wienas kuris daro nuo-demi/ iž welino ira.

3. Trečia

Boży nápómina/ áby się znowu w nie oblókł/ żeby nie była widziana nagość iego. Tákżéy v Máteuszá zfukany był/ który bez szat przystoynych na gody śmiał przyyść.

2. Wtóra szkodá vtrácenie synostwa przyspo-sobiónych synow Bo-żych/ które iest barzo wielkie y drogie. Bo ieśli synem być Królá ziemskiego/ rzécz iest wielka/ dáleko większa bez porownánia być sy-nem Bożym/ iáko Jan s. to sobie poważáiąc mowi. Pátrzéćie/ prá-wi/ iáka miłość dał nam oćiec/ abyśmy się synámi Bożymi zwáli y byli. To synostwo Boże ták drogie/ przez grzechy ciężkie człowiek traći/ y z syna Bożégo zstáie się synem czártowskim/ iáko tenże Jan s. pisze Każdy ktory czyni grzech/ z czártá iest.

3. Trze-

3. Trećia zaka / nuteriąia tieſu karaliſteſp dungaus / kuri zaka didesne be paliginimo ira / negi nuterioimas wiſo to ſwieto / iey kas ii pats wienas turetu. Nes karaliſte dungaus toki ira / kurios nei akis regieio / nei auſis girdeio / nei ſirdin zmogaus ieio.

3. Trzećia ſzkodá vtraca práwo do króleſtwá niébieſkiego / która ſzkodá więkſza ieſt bez porównánia / niż vtrácenie wſzytkiego tego świáta / ieśliby go kto ſam miał. Abowiem króleſtwo niébieſkie takie ieſt / którego áni oko widźiáło / áni vcho ſłyſzáło / áni w ſercé człowiéczenié weſzło.

3. *Amiſsio iuris ad regnum cæleſte.*

4. Kietwirta ſunkus nuſideimas wiſus gierus darbus ir nuopełnus per daug metu ſu didziu prakaytu / igitus / ir wertus didzios dunguy algos / zudzia ir niekan pawerćia. Apetay teyp Diewas biło: Jey nuſigriſz teyſus zmogus nueg teyſibes ſawo / ir padaris neteyſiby / wiſos teyſibes io (tay ira / wiſsi gieri darbay io) kurias padare ne bus atmintos.

4. Czwarta ćięſzki grzech wſzytkie dobre vczynki y zaſługi z wielkim potem nabyte / y godne wielkiey w niébie zapłáty / tráći / y wniwecz obraca. O tem ták Bóg mówi: Jeśli śię odwroći ſpráwiedliwy człowiek od ſpráwiedliwośći ſwoiey / y vczyni nieſpráwiedliwość / wſzytkie ſpráwiedliwośći iego (to ieſt wſzytkie dobre vczynki iego) które vczynił / nié będą wſpomnióne.

4. *Iactura bonorum operum.*

Iuſtus ſi auerſus fuerit à iuſtitia &c. Omnes iuſtitiæ eius non recordabuntur. Ezech: 18.

5. Expunctio nominis de libro vitæ.

5. Del nuſideimo ſunkaus izteptas eſti wardas iz knigu gewenimo/ kurioſna buwo iraśitas/ idant vmzinu butu giwentoiu/ ir mieſcioniu ano graziauſio ir linkſmiauſio mieſto terp anielu ir wiſu ßwyntuiu paſkaytitas/ ir idant iz iu draugies ir byndriſtes neizbilomu turetu dziaugſmu. Dziaugkites iog iuſu warday ira dunguy paraśiti. Bet iztepa wardu nuſideieiu dide kokine teyſibe io. Tegul bus iztepti iz knigu giwuiu/ ir ſu teyſumis tegul neſiraßo.

Luc. 10. v. 20.

Deleantur de libro viuentium. Pſ. 68. v. 29.

5. Dla grzechu ćiężkiego wymázáne bywa imię z kśiąg żywotá/ w które był wpiſany/ áby był wiecznym obywátelem/ y mieszczaninem onego napięknieyßego y naweſelßego miáſtá między ániołami y wßytkimi świętymi policzóny/ y áby z ich ſpółeczności y obcowánia niewymowną miał rádość. Rádujćie śię/ że imioná wáße ſą w niebie nápiſane. Lecz wymázuie imię grzeßniká wielka iáka nieſpráwiedliwość iego. Niech będą wymázáni z kśiąg żywotá/ y z ſpráwiedliwymi niech śię nie piſzą.

6. Iactura infiniti boni ſiue amißio ipſius DEI.

Matt. 25.

Hebr. 12. v. 14.

6. Nuteriora zmogus nuſidedamas ſunkiey didziauſi ir aukßcziauſi gierumu ſawo/ tay ira pati Diewu/ kuriump wiſa io laymibe vzgul. Atſtokite nuog manis prakieyktieii vgnin vmzinon. Pakaiu ſekiokite ſu wiſays

6. Vtraca człowiek grzeßac ćięßko nawiękße y nawyżße dobro ſwoie/ to ieſt ſámego Bogá/ w którym wßytko iego ßczęśćie záwiſło. Odſtąpćie ode mnie przeklęći w ogień wieczny. Pokóy náſláduyćie ze wßy-

wiſays ir ßwyntiby/ be kurios niekas ne regies Diewo..

Ne tiktay daug giero nuterioia žmogus mirtingay nuſidedamas/bet ir tabay daug pikto igiia

1. Iž mirtinos nuodemes giema´ nerimaſtis ſirdies/ ir kayp butu draſkimas kokſay ios. aba gieraus kayp rakßtis wiſados dayguntí. Prie ſpauda ir ſunkibe vnt wiſokios dušios žmogaus darunčio pikta.
2. Patepa ir išbiaurina dušiu. Patepta esi neteyſibey tawo.
3. Daro baymi ir išgußi del priſiartinučios ſmerties/ ſudo Diewo/ ir pragaro: Apieme mani ſopuley ſmerties ꝛc.
4. Daro giedu pagal anu žodžiu Apaßtalo. Kurigi wayſiu tureiote tuo metu iuoſe (tay ira nuſidideimuoſe) iž kuriu dabar g iedites?

wßytkimi y świątobliwość / béz ktorey nikt nie vyrzy Bogá.

Niétylko wiéle dobrego vtraca człowiek śmiertélnié grzeßac/ alé y bárzo wiele złego nábywa.

1. Z śmiertelnego grzechu rodźi śie nie pokoy ſerdéczny/ y iákoby ßárpánie iákie ónégo / ábo ráczey iáko tarn zawßé kolacy. Vćiſk y ćięßkość ná wßélkiey dußy człowiéká czyniącego złe.

Illatio malorum.

1. Remorſus conſcientiæ.

Rom: 2.

2. Máźé y zeßpeca dußę Zmázánaś ieſt w niépráwośći twoiey.

2. Macula in anima. Ezech. 16.

3. Czyni boiáźń y trwogę dla przybliżáiącey śię śmierći / ſadu Bożego/ y piekłá. Obięły mię boleśći ꝛc.

3. Terror imminentis mrtis, iudicij &c.

Pſ. 17.

4. Czyni wſtyd wédług ónych ſłow Apoſtolſkich. Któryżéśćié pożytek miéli w nich (to iéſt w grzechách) zá ktore śię teraz wſtydźićie.

4. Confuſio.

Rom: 6.

3. Reatus æternæ damnationis.

Matt. 25.

5. Daro ʒmogu kaktu vmʒinos paſkundos ir kunčiu ne iʒſakomu. Eykite prakieykticii vgnin vmʒinon. Pelus ſudegins vgnim ne giſunčiu.

5 Czyni człowieká winnym wiecznego potępienia/ y mak niewypowiedźiánych. Idźćie przeklęći w ogień wieczny. Plewy ſpali ogniem nie gaſnącym.

PVNKTAS VII.

De aliis motiuis ad perfectiorem dolorem eliciendum.

Ape kitas paiudas tobułesniop gayłeimop ażu nusideimus.

PVNKT VII.

O innych pobudkách do doskonálszego żalu zá grzechy?

1. Quia contemnit Deum vt Legislatorem.

Isai. 33. v. 22.

1. Baysiey nuſideieias paniekina Diewu ſawo tieſaſtati/ kuris iam ir wiſiemus ſutwerimam9 kayp Wieſzpats wiſo duoſt tieſas ir priſakimus/ idant pagal iu giwentu ir waldʒiotus. Wieſzpats tieſaſtatis mu ſu. Tu aʒu nieku ſam turi/ kad trauko/ praʒingia/ ir pamindo tieſas ir priſakimus io.

1. Cieszko grzesznik gardźi Bogiem swoim zakonodawcą/ ktory iemu y wszytkiemu ſtworzeniu iáko pan wszytkiego dáie práwa y przykazániá/ áby według nich żyło/ y ſpráwowáło śię. Pan zakonodawcá nasz. Tego zá nic ſobie nie wáży/ gdy gwałći/ przeſtępuie/ y depce vſtáwy y przykazánia iego.

2. Quia contemnit, vt vltimum finem ſuum.

2. Diewas ira paſkučiauſias gales wiſo giero/ ir palaymą ʒmogaus. Tu nuſiduodamas ʒmogus pere-

2. Bog ieſt oſtáteczny koniec/ wszytko dobro/ y szczęśćie człowieká. Tego człowiek grzesząc zniewáża

pániekina sawi. Kayp
rayβos vnt io pats Die-
was. Mani apleyde wer
smi wundenio giwo/ ir
iżkase saw βulnius/ ku-
rie negal ażuturet wun-
denu. Tay ira/ mani
Diewu/ kuris esmi kayp
wersme/ iż kurios wisa-
du wisa giera teka/ ir
niekadu negal iżsekt/
atmete/o sutwerimump/
kurie kayp βulniey maża
ku sawimp giero/ kayp
βlaku truputi turi/ wey-
kiey iżseka/ apsigriżia.
3. Diewu sutwertoi
wisu dayktu/ su wi-
somis io dowanomis/
kurias per sutwerimu
żmoguy dowanoio/ nu-
sidedamas ażu nieku tu-
ri. Del to iud a żmones
Izraelo Moyzes. Taygu
ataduoste Wieβpati żmo
nes payki ir durni? ne-
gu anas ira tewas tawo/
kuris paweldeio tawi/ ir
sutwere tawi?
4. Paniekina it kayp at
pirkieiu su wisomis gie-
re-

ważą iáko śię nań skár-ży
sam Bog. Mnie opuśćili
zrzodko wody żywey/
á wykopáli sobie stu-
dźianki/ ktore nie mogą
záttrzymáć wod. To iest/
mnie Bogá/ zrzodło/ z
ktorego záwżdy wβytko
dobre płynie/ y nigdy
nie może wyschnąć/ od-
rzućili/ á do stworzenia
śię ktore iáko studźian-
ki máło co w sobie do-
brego/ iáko kropel tro-
chę ma/ y prętko wysy-
cha/ obracáią.
3. Bogá twórcę wβech
rzeczy/ że wβytkiemi te-
go dáry/ ktore przez
stworzenie człowiekowi
darował/ grzeβąc zá nić
nie ma. Dla tego strofuie
lud Izráelski Moyzes.
Toż oddaieβ pánu/ ludu
głupi y bezrozumny?
Izali nie on iest oćieć
twoy/ ktory ćię ośię-
gnał/ y vczynił/ y stwo-
rzył ćię?
4. Znieważą go iáko
odkupićiela ze wβytkie-
mi

Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ Ierem: 2. ℣. 13.

3. Quia spernit eum vt creatorem.

Haccine reddis Domino popule stulte & insipiens. Deut: 32. ℣. 6.

4. Quia spernit eum vt Redemptorem.

rebeiſtemis atpirkimo / ažu nieku turedamas / iog anas del muſu žmogumi tapo / ir tiek / ir teyp didžius wargus / ſopulus / kunčias / vnt gało križiu ir ſmerti iżkinteio / idant mus nuog vmžinos ſmerties iżgielbetu / ir karaliſty dungaus nupelnitu. Ape kuri paniekinimu Diewo teyp Apaſztałas kałbaRas tieſu Mayžieśiaus paniekintu / bewiſokios mielaśirdiſtes ažu ludiimo dwieiu aba triu mirſzta. Raypgi numanot toli bayſeſnes nupełno kunčias / kuris ſunu Diewo pamindītu / ir krauiu teſtamento / per kuri buwo paſzwiſtas / ažu pateptu ſaw iſzmanitu / ir dwaſiu miliſtos iżgiedintu?

Irritam quis faciens legem Moyſi. &c moritur. Hebr. 10. ỳ. 28.

5. Contemnit vt iudicem.

5. Paniekina ſaw Diewu kayp ſudžiu ſu wiſays iu pagrumždimays ir koroimays / kuriuos gal ažuduot. Nes tuo patimi /
iog

mi dobrodżieyſtwy odkupienia / za nic maiac / iż on dla nas człowiekiem ſie zſtał / y tak wiele / á tak wielkich nadż / bolow / mak / na koniec krzyż y śmierć wyćierpiał / aby nas od wieczney śmierći wybáwił / y kroleſtwo niebieſkie záſłużył. O ktorey wzgárdżie Bożey tak Apoſtoł mowi: Ktoby zakon Moyżeſzow wzgardżił / bez wſzelákiego miłośierdżia / zá świádectwem dwu abo trzech vmiera. Jakoż rozumiećie daleko ſrożſze záſługuie karánia / ktoryby ſyna Bożogo podeptał / y krew teſtamentu / przez ktora był poświecony / zápokolana rozumiał / y duchá łáſki zelżył?

5. Zá nic ſobie niema Bogá iako ſedżiego / że wſzytkie ni iego grozbámi y karámi / ktore może zádáć. Bo tem ſamem /
że

ieg nieko ne grandźias iu atminimu/ idant nuog nuodemes lautus / iźśimanotay wiſa paniekinus. Parodiſiu iumus ko turite bijotis / bijokites to/ kuris gal ir kunu ir dusziu prazudit pragaran.

6. Paniekina kayp prietelu ne brungindamas ſaw to / iog teriora io prieteliſty ir malony/ ir iog impuola ing neprieteliſty ir ing ruſtiby io. Jus paſakiau ſunt prietelumis.

7. Paniekina Diewo malonibę ir ilgaluki / kuriuo io gayliſtoſp laukia/ tatay didina ſaw Apaſtalas/ ir biło: Er tobius gieribes io ir ſuſiribes ir ilgalukiemo paniki ir Neźinay iog malonibe Diewo gayliſ o ptawi priwadźioia? Ceypagi ir kitas Diewo tobulibes ſaw maźina ir niekiná/ mirtingay nuſidedamas/ iź kuriu kiekwiena

źe nic nie dba ná ich pámiatke/ áby ſie od grzechu wſtrzymawał/ rozumie ſie/ źe tym wſzytkim pogardza. Pokaźe wam kogo ſie máćie bać/ boyćie ſie tego/ ktory moźe y ćiało y duſze zatráćić do piekłá.

6. Wzgardza iáko przyiáćiela/ nie waźac ſobie tego/ źe traći iego przyiaźń y łáſkę / y źe wpada w nieprzyiáźń y w gniew iego. Powiedźiałem was być przyiáćielmi mymi.

7. Pogardza Boźa łáſkawośćią y nieſkwápliwośćią / ktora go do pokuty czeka / wielce to ſobie waźy Apoſtoł / y mowi: Czy bogáctwy dobrotliwośći iego y ćierpliwośći/ y nieſkwápliwośći pogardzaſz? Nie wieſz/ źe łáſkáwość Boźa do pokuty ćie przywodźi? Tákźe y inſzych doſkonałośći Boſkich nie poważa ſobie/ y wzgardza

Oſtendam vobis, quem timeatis. Luc. 12. ℣. 5.

6. Contemnit vt amicum.

Vos autem dixi amicos. Ioan: 15. ℣. 15.

7. Contemnit benignitatem & longanimitatem Dei

An diuitias bonitatis eius, & patientiæ & longanimitatis, contemnis? Rom. 2. ℣. 4.

wiena ipacios nekokios
garbos ir giriaus pri-
wako : kayp tay ira io
wiſagalibe/ iſsmintis/
ſſwyntibe/ neiżmeſtibe/
neapiemibe/vmżis/ mie-
łaśirdiſte/ apiwayzda
ꝛc. ir turetu muſtimas iu
nuog piktibes żmogu
drauſt ir attremt. Jey
kas tas paiudas gieray
śirdiy ſaw ſwarſtis/ to-
bulu ſawimp ażu nuſi-
deimus gayleimu pakru
tins/ kuris vżguli tami/
idant żmogus ażu nuſi-
deimus ſawo/ iog anis
ira pażeydimu Diewo/
gaylétus vnt wiſo ta-
biauſiey/ biaureda-
maſis ieys vnt wiſo pi-
kto/ ir nenoredamas iu
niekadu ſunt padaritu/
bewelidamas ing kuno-
rint kito pikto impuolys
eſſus/ negi Diewu pa-
żieydis. Prieg tam teyp
drutay ir twirtay śirdiy
ſawo paſtatit/ idant vnt
wiſo pikto labiauſiey
ſaugotus ir ſergietus po-
tam

dza ie/ śmiertelnie grze-
ſſac/z ktorych każda oſo-
bliwey iákieyśi vczći-
wośći y poſsánowánia
potrzebuie: iáka ieſt iego
wſsechmocność/ mą-
drość/ świątobliwość/
nieśmiertelność/ nieob-
ietość/ wieczność/ miło
śierdźie/ opátrzność ꝛc.
y miałoby rozmyślanie
ich od złośći człowieká
hámowáć y odpychać. Je
śli kto te pobudki będźie
ſobie w ſercu dobrze ro-
zważał/ doſkonáły w ſo-
bie zá grzechy żal wzbu-
dźi/ ktory ná tem zależy/
żeby człowiek zá grzechy
ſwoie/ iż one ſą obrázą
Boſką/ żáłował náde
wſſytko nabárźiey/ brzy-
dząc śię nimi náde wſſyt
ko złe/ y nigdy tego nie-
chcąc/ że kiedy były po-
pełnione/ woląc żeby
był w cokolwiek inſſego
złego wpadł/ niżli że
Bogá obráźił. Ktemu
mocno y ſtátecznie w ſer-
cu ſwoiem poſtánowić/
áby

tam nusideimu/ beweli- damas kurinorint kitu piktu daykt iszkintet/ negi Diewu pažieyst. Vnt galo stipriey pasta tit/ pokim kunigo sawu m tu nuodemes iżpažint ir iżsakit/ ir ažu ias Diewuy gana padarit ir atpildit.

áby nade wszytko źle ná- bar-ziey strzegł sie y wta rował napotym grze- chow/ wolac ktorekolwiek insze zle pod-iać/ nizli Bogá obraźić. Na- koniec mocno postano- wić / przed Kapłanem swego czásu grzechow sie spowiadáć/ y zá nie Bogu dosyć vczynić y nágrodźić.

PVNKTAS VIII.

Dweiokas ira gaylus ažu nusideimus, wienas vnt to, vntras vnt kito vmžio.

PVNKT VIII.

Dwoiáká iest pokutá zá grzechy, iedna na tym, druga na onym świe- cie.

Duplex pænitentia. Vna in hac, altera in futura vita.

Zinoma ira iż rasto ap dwei pu gaylistu ažu nusid imus. Pirma ira žmoniu vnt to swieto essunčiu ir giwenunčiu/ ape kuriu Jonas krik- štitoias bil : Gaylekites/ nes prisi-artino ka- ralistè dungaus. Jr pats iżganitoias musu taysgi žodžieys mokstu sawo Pradeio. Gaylekit,s. Jr ne

Wiadomo iest z pisma o dwoiakiey poku- cie zá grzechy. Pierwsza iest ludźi na tym świećie będących y żyiących / o ktorey Jan krzćićiel mowi: Pokutuyćie/ bo- wiem sie przybliżyło kro lestwo niebieskie. Jsam zbawićiel nasz tymiż słowy náukę swą zácżał: Pokutuyćie. A nie tylko poku-

In hac vita. pænitentiam agite. Matth: 3. v. 2.

Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Ioan: 20. ℣. 23.

ne tiktay gaylistu liepe turet azu nusideimus / bet ir Sakramentu gaylistos istate. Kuriu atleysite nusideimus / bus atleysti. &c.

In futura vita.

Untra gaylista ira paskundintu pekloy essunčiu / ir vgniy vmžinoi degunčiu / ape kuriu Jßmintingas bilo: Gaylistu / tieg / daridami aba gayledamies / ir nuog

Pænitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Sap: 5. ℣. 3.

sunkibes dwasios waytodami. Gaylista žmoniu / vnt to swieto dabar essunčiu / tris turi dalas. Sopuli širdies / pasakimu grieku pokim kunigo / ir ganadarimu azu

Tres partes huius pænitentiæ.

suos nuog kunigo azumestu. Teypagi ir paskundintu gaylista tris turi dalas. Sopuli ne išsakitu / kuris tuso ir krimta širdiiu. Sako sawo piktibes pokim wisu pekloi essunčiu / rayßo vnt sawis: Mes tieg pasiuti ir paduki / nuklidome nuog kielo tiesos / izik-

1. Dolor.

2. Confeßio delictorum.

pokutę kazak mieć zá grzechy / ále y Sákrámentpokuty postánowił. Ktorych odpuśćićie grzechy / będą odpuszczone &c.

Druga pokuta iest potępionych w piekle będących / y w ogniu wiecznym goráiących / o ktorey Mędrzec mowi: Pokutę / práwi / czyniąc / y dla vćisku duchá wzdycháiąc. Pokuta ludźi ná tym świećie iescze będących trzy częśći ma. Zal serdeczny / spowiedź grzechow przed Kápłanem / y dosyć czynienie zá nie / od Kápłaná náznáczone. Tákże y potępionych pokutá trzy częśći ma. Zal nie wypowiedźiány / ktory targa y gryźie serce ich. Spowiedáią śię swych złośći przed wszytkimi w piekle będącymi / skárżą ná śię: My práwi / głupi y szaleni / zbłądźiliśmy z drogi prawdy / vstáliśmy ná

ſome vnt kielo ne teyſi-
bes ir prapulties. Ku
mumus padeio aukßtibe
ir paſiputimas / kokiu
naudu mumus turtas
atneſsu? ꝛc. Tay tieg kal-
beio p.kłoy tie / kurie
nuſideio. Turi ir koro-
ny ažu ſawo nuſideimus/
kuriu ne kunigas ažu-
duoſt/ bet Diewo teyſi-
be/ ne vnt kieko metu/
bet vnt vmžiu. Ažudawe
iiemus Diewo teyſibe/ a-
dunt be palaubos butu
płakti linćiugays gieła
žinieys per vmžius nuog
anu ſtipriauſiu ir ſmar-
kiauſiu kotu welinu. A-
žudawe paſniku vmžinu/
nieko kito ney ragaut/ ney
giert/ tiktay vgni ir liep-
ſnas. Apwilko iuos aßu
tinemis numegſtomis iž
vgnies. Paſtate wietu
vnt giwenimo vmžino/
kaliny tumſiu Niekas ne
gal išſakit kayp ſunkiu
tie daro gayliu ažu ſa-
wo nuodemes Terp tos
paſkundintu/ ir terp žmo-

ſrodze nieſpráwiedli-
wośći y zguby. Co nam
pomogłá pycha y náde-
tość / co zápożytek
nam maietność przynio-
słá? ꝛc. To práwi mowi-
li w piekle ći/ co zgrze-
ßyli. Máią y karánie zá
grzechy ſwoie / ktore nie
kśiądz żąda/ ále ſprá-
wiedliwość Boſka / nie
ná kilá lat/ ále ná wieki.
Żądáłá im. Boſka ſprá-
wiedliwość / áby bez
przeſtanku byli biczowá-
ni łáncuchámi żelaznymi
przez wieki / od onych
námocnieyßych y ná okru-
tnieyßych kátow. Żądáłá
im poſt wieczny/ nic in-
ßego áni ſkuśić / áni pić/
tylko ogień y płomienie.
oblokłá ie we włośienicę
vtkáne z ognia. Poſtáno-
wiłá mieyſce ná mießká-
nie wieczne / więźienie
ćiemne. Nikt nie może
wypowiedźieć/ iák ćie-
ßką ći czynią pokutę zá
grzechy ſwe. Miedzy tą
potępionych / y miedzy

3. *Satisfactio ſiue pæna à iuſtitia diuina iniuncta.*

źmonių vnt tos źiemes esſunčiu gayliſtos nera paliginimo. Wiſos źmoniu vnt źiemes aźu nuſideimų gayliſtos ira kayp šieśielis paligintos ſu ſopuleys ir kunčiomis/ kurias tie turi/ kurie iau pragari dega. Todrin tu krikśčionie metu / tyngwu ir labay maźu darik gayliſtu aźu ſawo pi ktibes/ idant vmźinos ir didźiauſios/ galo ne turinčios ne daritumey paſkunday.

ludźi ná tym świećie będacych pokuta/ nie maß porownánia. Wßytkie iu dźi ná źiemi zá grzechy pokuty ſą iáko ćień/ porownáne z mękámi y káraniem/ ktore ći maia/ co iuź w piekle goraią. Przeto ty chrześćiáninie w czás / lékka y bárzo máłą czyń pokutę zá złośći ſwoie/ ábyś wiecżney y nawiękßey końći niemáiącey nie czynił w piekle.

Vnt

Vnt Nedelos po vżgimimuy Wieśpaticȯ Ewangelia/ Luk. Pad: 2.

ANnuo metu: Jozafas ir Mariamotina Jezaus, ſtebeios tiems dayktams, kurie buwo ſakiti ape ii. Jr paſłowino iiemus Simeonas, ir tare Marioſp motinoſp io. Sztai padetas ir a taſay vnt nupuolimo ir vnt prikielimo daugio Jzraeliy, ir vnt żinkło, kuriam prieſtaraus. Jr tawo paćios duśiu pereys kaławiias, adunt apſireykſtu iżgi daugio śirdżiu dumos. Jr buwo Anna Pranaśine, dukte Fanuelo iż gimines Aſſer, ta buwo łabai ſena, ir giweno ſu wiru ſawo ſeptinelis metus nuog mergiſtes ſawo. Ir ta naſłe iki aſtuoniamus deśimtims metu ir kietweriemus, kuri ne iſeio iż bażnićios, paſnikais ir małdoms tarnaudama Diewuy nakti ir dienu. Jr ta anoigi wałundoy ataiuſi iżpażino wieſpati, ir ſakie ape ii wiſiemus, kurie łaukie atpirkimo Jzraelo. A kad iżpiłde wis pagal iſtatimo wieſpaties, ſugriżo ing Galileiu, ingi mieſtu ſawo Nazarethu. o bernelis augo, ir ſtiprinos, pilnas iſminties, ir miliſta Diewo buwo iump.

W Niedźiele po Bożym Národzeniu Ewanielia v Lukaßá ś. w Rozdź. 2.

WOnczás: Jozef y mátká Jezuſowá dźiwowáli śię temu, co o nim mowiono. J błogosłáwił im Symeon, y rzekł do Máryey mátki iego: O to ten położon ieſt ná vpad, y ná powſtánie wielu ich w Jzráelu, y ná znák przećiw ktoremu mowić będą (y dußę twą właſną przeniknie miecz) áby myśli z wielą ſerc były obiáwione. Byłá też Anná Prorokini, corká Fanuelowá, z pokolenia Aſer: tá byłá bárzo podeßła w lećiech, á śiedm lat żyłá z mężem ſwym, od pánieńſtwá ſwego. A tá byłá wdową áż do lat ośmdźieśiąt y czterech: ktora nie odchodźiłá z kośćiołá, poſtámi y modlitwámi ſłużąc (Bogu) we dnie y w nocy. Tá też, oneyże godźiny nádßedßy chwáliłá Páná: y powiádáłá o nim wßytkim, ktorzy oczekiwáli odkupienia Izráelskiego. A gdy wykonáli wßystko według zakonu Páńskiego, wroćili śię do Gálileiey, do Nazáretu miáſtá ſwego. A dźiećię rosło y vmacniáło śię, nápełnione mądrośći, á łáská Boża byłá w nim.

PVNKTAY SAKIMV DIEWO żodżio iż Ewanielios.

PVNKTA KAZAN Z EWANIELIEY.

PVNKTAS I.

Iozefas ir motina Iezaus ſtebeios &c. Stebukłay vzgimimy w. Iezaus.

DAug praiewu aba nauienu prieg vżgimimu W. Jezaus deios/ kiek tiktay gal paminetis.

1. Nauiena/ taſay kuris gime/ gime wiru. Jk śiokay vnt ſwieto gimdawo mażi waykieley/ o nunay gime wiras. Teyp raſzo Jeremias pranaſzas. Sutwere W. nauiu dayktu vnt żiames: żmona apims wiru.

2. Gime tomis dienomis żmogus labay ſenas ir iſzkarśis. Nes taſay gime/

PVNKT I.

Iozef y matka Pana Iezuſowa dźiwowali śię &c. Dźiwy przy narodzeniu Pana Iezuſowym.

Decem nouitates in Natiuitate Domini.

WIele śię cudow abo nowin przy narodzeniu Pana Jezuſowem dźieko/ kilka śię ich tylko może przypomnieć.

1. Nowina/ ten ktory śię vrodźił/ vrodźił śię mężk. Dotad na świećie radźały śię małe dźiatki/ a teraz narodźił śię mąż. Tak piſze Jeremiaſz prorok. Stworzył Pan nową rzecz na źiemi. Niewiaſta ogarnie męża. — *1. Nouitas.* — *Vir naſcitur. Ierem: 31.*

2. Vrodźił śię w te dni człowiek barzo ſtary y ſedźiwy. Abowiem tin — *2. Antiquus dierum naſcitur. Daniel: 7.*

me / kuri regieio prana-
ßas labay ſenu ir zilu. A
taſay kuri regieio buwo
Diewas vmzinas / ir del
vmziu ſawo neſuſkaytitu/
ſenu ir ißkarßusiu paſi-
rode. Taſay tadu vmzinas
tewo ſenay be pradzios
eſſus/ gime. Rokſay tay
ſtebuklas?

ten ſie vrodził/ ktorego
widział prorok bárzo ſtá-
rego y ſtedziwego. A ten
ktorego widział był Bóg
wieczny/ á dla lat ſwoich
niezliczonych / ſtárym ſię
y zgrzybiáłym pokazał.
Ten tedy wieczny ták
dawno bez początku bę-
dący / národził ſię. Jákito
dziw?

3 *Naſcitur homo ſine perſonalitate humana.*

3. Gime taſay/ kuris turi
zmoniu prigimimu/ bet ne
turi zmoniu perſunos. Nes
ira perſuna Diewißka. Tay
ira gime Chriſtus/ kuris
ira ir zmogus tikras ir
Diewas tikras / dwi turi
naturi zmogiſty ir Diewi-
ſty wienoy perſunoy.

3. Národził ſię ten/ ktory
ma ludzkie przyrodzenie/
ále nie ma ludzkiey oſoby.
Bo keſt oſoba Boſka To ieſt
národził ſię Chryſtus/ ktory
ieſt y człowiek prawdziwy
y Bog prawdziwy / dwie
ma naturze człowieczeń-
ſtwo y Boſtwo w iedney
oſobie.

4. *Naſcitur Rex.*

4. Gime karalus/ kuris
waldzioio ſwietu toy wa-
landoy / kurioy gime/ ir
zinoio ape wiſa/ kas ira vnt
dangaus ir vnt ziames.
Ne wienas tokſay ne gi-
me/ kuris tuoiaus po vz-
gimimu ſawo turetu pa-
ßiu dayktu karalaut / ir
kitus waldziot. Karalu-
nay

4. Národził ſię krol/ kto-
ry władał świátem tey go-
dziny/ ktorey ſię národził/
y wiedział o wßytkim / co
ieſt ná niebie y ná ziemi.
Zaden ſię táki nie náro-
dził/ ktoryby zaraz po ná-
rodzeniu ſwoiem miał ſá-
mą rzeczą krolowáć / y
drugimi władáć. Krole-
wi-

nay vżgimi ne tiktay ape
kitus/ bet ir ape sawi pa-
ćius nieko ne żino / nieko
ne išmano/ir todrin way-
kays budami negal paćiu
bayktu but karalumis aba
karalaut. Nes karalus
turi but išmintingas ir
teysus. O kiti karalunay
be išmonios giema aba
nieko tuometu nenuwo-
kia/ ir wel giema nusidei-
my neteysumis pokim Die-
wo. Pats wienas gime ka-
ralumi Christus/ kuris ir
šwyntas buwo ir pilnas
wisokios išminties. Gie-
ray tadu tris karalus wa-
dino ii karalum gimusiu.
Kur ira/ kuris gime kara-
lus Zidu?

5. Tasay gime/ kuris saw
pats motinu sutwere/ ir
tokiu aprinko/ kokios no-
reio. Ik śiokay ne wienas
sunus noprinko saw mo-
tinos. Nes kad tay turetu
sunus sawo maciy aba
galibey/ kiekwienas ap-
rinktu saw ażu motinu

wicowie vrodziwszy śię
nie tylko o innych / ále y o
sobie sámych nic nie wie-
dzą/ nic nie rozumiéią / y
przeto dźiećmi będąc nie
mogą sámą rzéczą być
krolmi ábo krolowáć.
Bo król ma być rozumny
y spráwiedliwy. A inni kró- Rex sapiens erit. Ierem: 23. ℣. 5.
léwicowié béz rozumu śię
rodzą / ábo nic w ten czás
nie rozumieią / y też rodzą
śię w grzechu niespráwié-
dliwymi przéd Bogiem.
Sam ieden Christus národźił
śię królem/ który y święty
był/ y pełen wszélkiey mą-
drośći. Dobrze go tédy
trzey krolowie názywáią
krolem národzonym. Gdźie
iest ktory śię nárożił krol
żydowski?

5. Ten śię národźił/ ktory 5. Nascitur creator Matris sua
sam mátkę stworzył / y
táką obrał/ iákiey chćiał.
Do tąd żaden syn nie obrał
sobie mátki. Bo gdyby
to miał syn w swoiey mocy/
każdyby obrał sobie zá
mátkę krolową/ aták żadna

karalieny/ir teyp ne wie-
na praſt a żmona ir pa-
warguſi ſunaus ne turetu.
6. Naſcitur is, quem mater ſponte elegit in filium.
6. Ne tiktay ſunus moti-
nu/ bet ir motina ſunu
aprinko iż ſawo gieros wa-
los. Nes Ponna Maria
motina W. Jezaus/ iżgir-
dus nuog An-ieło/ kokſay
tur.io gimt iż ios ſunus/
iey tiktay noretu pati vnt
to pritarit/ aba noru ſawo
vnt to pagriżt/ teyp pada-
re/ kad anuos żodzius iſta-
re: Szitay tarnayte Wieſz-
paties/ tegul ſtoias man pa
gal żodżio tawo. Tays żo-
dżieys aprinko ſaw ſunu
Diewo ażu ſunu/ kuri pa-
gimditu. Kokſay tay ſie-
buklas? Kuri kaday nuog
vmżiu motina aprinko
ſaw ſunu/ kuri pagal ſa-
wo noro pagimditu? Ko-
kiuos ſunus ſaw aprinktu
motines/ kad primanitu?
Kiekwiena noretu gimdit
karaluno/ kunigaykſcio/
didżios gimines. Ne wieno
praſto wayko/ grino/ ſi-
ratos/ pawarguſio ſwie-
tas

proſta niewiáſtá y vboga
ſynaby nie miáłá.

6. Nie tylko ſyn mátkę/
ále y mátka ſyna obráłá z
ſwoiey dobrey woley. A-
bowiem Panná Márya
mátka Paná Jezuſowa/
vſłyſzawſzy od anioła/ ia-
ki śie miał z niey ſyn naro-
dźić/ gdyby tylko ſámá
chćiáłá na to zezwolić/ obo-
wola ſwoię ku temu nákło-
nić/ ták vczyniłá/ gdy one
ſłowá wyrzekłá: Oto m
ſłużebnica páńſka/ niech
mi śię zſtanie według ſło-
wá twego. Temi ſłowy
obráłá ſobie ſyná Bożę-
go zá ſyná/ ktoregoby po-
rodźiłá. Jáki to dźiw? Kto-
rá kiedy od wiekow mátká
obráłá ſobie ſyná/ ktore-
goby według woley ſwe-
iey porodźiłá? Jákieby
ſobie ſyny obieráły mátki/
kiedyby to w mocy miáły?
Każdaby chćiáłá rodźić
krolewicá/ kśiążę/ wiel-
kiego rodu. Zadnegoby
proſtego dźiećięćiá/ vbo-
giey

tas ne turetu. Bet wienay pacziey Ponnay Mariey tasay duotas ira priwileius.

7 Gime iż tokios motinoz/ kuri ira draugie ir motina tewo sawo / ir dukte sunaus sawo. Nes Chrystus pagal Diewistes ira sutwertoias/ir todrin tewas Ponnos Marios / ir teyp ira ana dukte sunaus to / kuri pagimde. Rokśay tay stebuklas!

8. Gime iż Ponnos. Ir tay nau-ias daykta / nuog swieto niekaday neregietas. Szitay Ponná prades ir pagimdis sunu.

9. Kitos motinos su sopuleys neißsakitays gimdzia/ o Ponna Maria su neißsakitu dziaugsmu sunu sawo pagimde/ir posenam ponnu atliko.

10. Tokśay gime/ kuris ir métu ir wietu sawpats aprinko. Tuometu gime / kad noreio/ ir toy wietoy/ kurioy noreio. Kad ataio

giego / śieroty nedznego świát niemiál. Lecz iedney sámey Pánnie Máryey dány iest ten przywiley.

7. Národźił śie z tákiey mátki / ktora iest wéspół y mátka oycá swego y córka syná swego. Bo Chrystus wedlug Bostwá iest stworzyćiel/ y przeto oyćiéc Pánny Maryey/ y ták iést oná córka syná tego / ktorego porodźiłá. O iáki to dziw?

7. Nascitur ex ea quæ est mater patris sui, & filia filÿ sui.

8. Narodźił śie z Pánny. I to nowa rzecz od poczatku świátá nigdy nie widána. O to Pánná pocznié y porodźi syná.

8. Nascitur ex Virgine.

Isai: 7.

9. Inne mátki z boléśćiámi nie wypowiedźiánemi rodza / á Pánná Márya z niéwypowiédziana rádośćia syna swego porodźiłá / á postáremu Panna zostáła.

9. Sine dolore matris.

10. Táki śie národźił/ ktory y czás y miéysćé sam sobié obrał. W ten czás śie národził / kiedy chćiał / y na tym mieyscu/ná ktorym

10. Locum & tempus Natiuitati suæ eligit.

tieg pilnibe meto tay ira kad ſukako metay / kuriuoſe tureio gimt / tuoſe gime. Ira tadu kam ſtebetiſi užgimimy W. Jezaus / bet noretume dabotis / kayp ſtebeios Jozapas ir Ponna ßwynciauſia.

chćiał. Gdy przyßłá zupełność czáſu / to ieſt gdy śie ſpełniły lata / ktorych miał / tych śie národźił. Ieſt tedy czemu śie dźiwowáć przy narodzeniu Páná Iezuſowem / byleśmy chćieli vważyć / iáko śie dźiwował Iozef y Pánna naświętßa.

PVNKTAS. II.

Christus mirabilis ob triplicem pulchritudinem.

Chrystuy turime ſtebetis del treiopos io grażibes.

Grażibey paprato żmones ſtebetis / tabiauſiey tuo metu / kad ira ipati ir łabay dide. Teyp Aſirionis ſtebeios grażibey Juditos. Ir buwo tieg pokim iu ſtebuklas / nes grażibey ios ſtebeios łabay. W. Jezus turi ſawimp neißſakitu treiopu grażiby / kuriey turime dabotis ir iey ſtebetis.

Iudith. 10. v. 14.

PVNKT. II.

Chryſtuſowi mamy śię dźiwowáć dla troiákiey iego pięknośći.

Pięknośći zwykli śię ludźie dźiwowáć / nabárźiey w ten czás / gdy ieſt oſobliwa y bárzo wielka. Tákći Aſyryyczykowie dźiwowáli śie pięknośći Iudity. I był prawi w oczách ich dźiw / bo śie iey pięknośći dźiwowáli bárzo. P. Iezus ma w ſobie niewypowiedźiána troiáką pięknośc / ktorey śie mamy przypátrowáć y dźiwowáć

1. eſt increata, 1. Ira grażibe Diewiſtes neſu,

1. Pierwßa ieſt pięknośc

nesutwerta / begalo be-
mieros. Tu grażiby ira
grażus per ſawo éſſiby a-
ba naturu / iž ſawis iu tu-
ri nuog vmžiu / ne ima ios
nuog ko kito. Ira ta gra-
žibe notſimaynunti nieka-
du / ir negal but nuterio-
ta / wiſadu ira per iu gra-
žus / ir bus per vmžius. Ta
grażibe io ira kayp werſme
iž kurios wiſokia ſutwerta
grażibe išteka ir išpluſta /
kuriu regime vnt ſutweri-
mu. Ta grażibe io wiſokiu
ſawimp turi grażiby / to-
drin ape ſawi bito. Grażi-
be lauko prieg mani ira /
teypagi gal tarit / grażi-
be žwayždžiu / ſaules / me-
neſio / žiedu / akmeniu
brungiu / an-ieku ir wi-
ſu ſutwerimu manimp ira
Ta grażibe io ira paweyk-
ſlu ir zerkolu wiſu grażi-
biu / kuri âs ſawisp traw-
kia ir žadina / adunt iž ſa-
wo grażibes iomus gale-
tu nudalitis ipaćiey duśio-
mus žmoniu / vnt to ſwie-
ſo per miliſku / vnt vntro
per

Boſka nieſtworzona / bez
końca / bez miáry. Ta pię-
knośćią ieſt piękny przez
iſtotę ſwoię ábo náturę /
z ſiebie ią ma od wiekow /
nie bierze iey od kogo in-
nego. Jeſt tá piękność
nie odmieniáiąca śię / y nie
może być vtracona / za-
wße ieſt przez nię piękny /
y będźie przez wieki. Tá
piękność tego ieſt iáko
źrzodło / z ktorego wßelka
ſtworzona piękność wy-
ćieka y wypływa / ktorą
widźimy ná ſtworzeniu.
Tá piękność iego wßelką
w ſobie ma ozdobę / prze-
to o ſobie mowi. Piękność
polna przy mnie ieſt / ták-
że może rzec / piękność
gwiazd / słońca / kśiężycá /
kwiecia / kámieni drogich /
aniołow / y wßyſtkiego ſtwo-
rzenia we mnie ieſt. Tá pię-
kność iego ieſt wizerun-
kiem y zwierćiadłem wßyt-
kich pięknośći / ktore do
ſiebie ćiągnie y wabi / áby
z ſwey pięknośći mogło
śię im vdźielić / zwłaßczá
du-

Pulchritudo agri mecum eſt Pſ. 49 v. 11.

per grabu. Tu graziby teyp grazus ira W. Jezus/ kad pats wienas tikray grazus turi wadintis. Nes iog Diewiep ira grazibe ir gieribe/ iey pats wienas algoias gieras wiſadu

Luc. 9. Pats wienas Diewas ira tieg gieras/ tadu pats wienas tikray ira ir grazus/ iſzmanik tay per eſsiby ir per prigimimu ſawo/ nuog ſawis paties gieras: o kiti ſutwerimay gieri ir grazus ira per iodowanu.

dußom ludzkim / ná tym świećie przez łáſkę / ná drugim przez chwałę. Ta pięknośćia ták piękny ieſt Pan Jezus / iż ſam ieden prawdźiwie ma śię zwáć pięknym. Bo iż w Bogu ieſt pięknośc y dobroć / ieśli ſam ieden zowie śię dobry: Sam ieden Bóg ieſt práwi dobry/ te dyć ſam ieden prawdźiwie ieſt y piękny/ rozumiey to przez iſtność y przez przyrodzenie ſwoie/ od śiebieſámego dobry: á inne ſtworzenia dobre y piękne ſą z daru iego.

2. Creata anima. 2. Grazibe W. Jezaus ſutwerta / ira vnt dusios io ßwynčiauſios/ o ta ira miliſta Diewo/ ir kitos io dowanos iż dungaus/ kuriomis buwo apredita budu neißſakitu. Wiſi izday aba ſkorbay brungiauſi Diewo ira ſukrauti ir pagulditi dusioy w. Jezaus/ wiſa giara ira ſupilta iump/ ira dusia io kayp marios wiſokiu dowanu pilna.

2. Druga pięknośc Páná Jezuſowá ſtworzona/ ieſt ná dußy iego náświętßey/ á tá ieſt łáſka Boża/ y inne dáry niebieſkie/ ktoremi byłá przybrána ſpoſobem niewypowiedźianym. Wßytkie ſkárby nadroßße Boſkie ſą zgromádzone y złożóne ná dußy Páná Jezuſowey / wßytko dobro ieſt zláne ná nię/ ieſt dußá iego iáko morze wßytkich dá-

na. Mes wiſi tieg iž pilnibes io iememe miliſtu ir kitas dūgaus dowanas/ iž tu mariu ſema wiſi/ kurie turi kokiu ſawimp Diewo miliſtu. Aprašineia tu io graziby dušia ßwynta gieſmeſe Salamono. Numiletaſis mano baltas ir raudonas/ ißrinktas iž tukſtunčiu.

3. Grazibe ira kuno io ßwynčiauſio/ ir ta ira kabay dide/ kuriey ne wienos kitos nera toligios. Grazus tieg formu vnt ſunu žmoniu/ tay ira graziauſias ira gimiu ir weydu terp wiſu žmoniu/ ir ne wieno terp žmoniu nera teyp grazaus. Pridereto toki ir teyp dide graſibe kunuy io.

1. Todrin iog anas Wießpatim ir karalumi wiſu žmoniu ira/ ir teyp ir tami turi but dideſniu ir wireſniu aba praeyt wiſus waldonus ſawo.

2. Jog pradetas buo iž Pannos Marios krauio

lá-

dárow pełne. My wßyſcy prawi z zupełnośći iego wźieliśmy łáſkę y inßé niebieſkie dary/ z tego morzá czerpáią wßyſcy/ ktorzy máią w ſobie iáką Bożą łáſkę. Opiſuie tę piękność iego dußá świeta w pieśniách Sálómónowych. V kochány móy biały y rumiány/ wybrány z tyśiącow.

De plenitudine eius nos omnes accepimus Ioan. 1.

Electus ex millibus Cant. 5.

3. Trzećia piękność ieſt ćiáłá iego náświętßego/ y tá ieſt bárzo wielka/ ktorey żadna inna nie ieſt podobna. Piękny prawi/ vroda nad ſyny ludzkie/ to ieſt napięknieyßy ieſt obliczem y twárzą miedzy wßytkiemi ludźmi/ y żaden miedzy ludźmi nie ieſt ták piękny. Przyſtáłá táka y ták wielka piękność ćiáłu iego.

3. Corporis.

Speciosus forma, ps. 44

Christum D. decuit speciosum esse formá corporis.

1. Przeto iż on ieſt pánem y krolem wßytkich ludźi/ á ták y w tym ma przodkowáć ábo przechodźić wßytkie poddane ſwoie.

2. Ze poczęty był z pánny Máryey krwie bárzo czy-

ſtey.

ſabay ćiſto/ kuris niekami ne buwo iżagtas ney pi-ktays kokieys kayp kitu żmoniu ir motinu gieydu-leys ſudrumſtas / ir kayp purways pamayśitas/ to-drin ſabay grazus praſide-io żiwati motinos ſawo.

3. Duśia W. Jezaus kayp iau pamineta ira / buwo ſabay grazi neiżſakitu bu-du / todrin pridereio/ a-dunt namay tos dusios teyp grazios / butu gra-ziauſi/ kuriuoſe ana tureio giwenti.

4. Kunas W. Jezaus żi-wati motines nuog Dwa-ſios ßwentos ira forma-wotas ir padaritas / o tie wel darbay/ kuriûos pats Diewas daro/ wiſadu eſti tobuleſni/negi tie/kuriûos daro draugie ſu ſutwe-rimays aba ſu ſutwerto-mis prieżaſtimis/ kurios iog ne turi ſawimp teyp dides galibes ir tobulibes/ todrin negal teyp gieray ir tobulay padarit to/ ku daro/ kayp gali Diewas/ ku-

ſtey ktora ni w czym niebyła zmázana/ áni zte-mi iakiemi / iáko innych ludźi y mátek / żądzámi wzburzona/ y iáko z błotk pomießana/przeto śie bár-zo piekny poczał w żywo-ćie mátki ſwoiey.

3. Dußá Páná Jezuſowá/ iáko śie iuż przypomniáło/ byłá bárzo piekna niewy-powiedźiánym ſpoſobem / przeto przyſtáło/ áby dom tey dußé ták piekney/ był napiekniey ßy/ w ktorym o-ná miáłá mießkáć.

4. Ciáło Páná Jeżuſowe wżywoćie mátki / od Du-cha świetego było vformo-wáne y vczynione/a te zaś dźiełá/ ktore ſam Bog czy-ni/zawżdy ſą doſkonalße/ niźli te/ ktore czyni weſpoł z ſtworzeńmi/ ábo z ſtwo-rzonemi przyczynami/ kto-re iż nie maią w ſobie ták wielkiey śiły y doſkonało-śći/ przeto nie mogą ták dobrze y doſkonále vczynić tego/co czynią/iáko może Bog / ktory ieſt wßech-mocny

Kuris ira wiſagalis. Jey tadu kunu W. Jezaus Pats Diewas pati Dwaſia ßwynta be darbo žmogaus padare/ tadu io kunas buwo labay gražus aba gražiauſias ažu wiſus kunus žmoniu.

5. Laymibe akiu kuno muſu / kuriu tures dunguy/ bus kunas Wießpaties Jezaus. Nes akis muſu dunguy ne wieno daykto grażeſnio ne regies vnt kuno W. Jezaus/ todrin pridereio / adunt io kuno butu grażibe didżiauſia / kuri linkſmintu ir dżiaugſmu daritu wiſiemus / kurie vnt io per vmżius weyzdes. Tu tadu girdedamas grażiby treiopu Wießpaties Jezaus krikßćionie ſtebekis / ó ſawo Wießpati karßtay milek/ wel rupinkis adunt grażus butumey vnt dušios ſawo pokim Diewo/ vnt kurios lábay mieley weyzdi/ ir liepia ſaw iu roditi. Pamirodik tieg weydu tawo.

mocny. Jeżeli tedy ćiáło Páná Jezuſowe ſam Bog ſam Duch świety bez ſpráwy meſkiey vczynił/ tedyć iego ćiáło było barzo piekne ábo napiekniey̆ße miedzy wßytkiemi ćiáły ludzkiemi.

5. Błogosłáwieńſtwo oczu ćiáłá náßego/ ktore beda miáły w niebie / bedźie ćiáło Páná Jezuſowe Bo oko náßc w niebie żadney rzeczy piekniey̆ßey nie oglada nád ćiáło Páná Jezuſowe/ dla tego przystáło/ áby iego ćiáłá pieknosć byłá nawiekßa / ktoraby poćieche y radosć vczyniłá wßytkim/ ktorzy ná nie przez wieczne wieki beda patrzyć. Ty Chrześćiáninie słyßac o pieknośći troiákiey Páná Jezuſowey / dźiwuy śie / á Páná ſwego goraco miłuy / ktemu ſtáray śie/ abyś był piekny ná dußy przed Bogiem/ ná ktora barzo mile patrzy y káże ia ſobie pokázowáć. Pokaż mi pra

prá-

Cant: 2.

wo. Nes weydas tawo grażus. Jr kitur giria du- śiu. Wiſa tieg graži eſi/ ir patepio nera tawimp.

prawi twarz twoie. bo twarz twoia piękna. J indźiey chwali duſzę. Wſzytkás piękna / y zmazy nie maſz w tobie.

PVNKTAS III.

Inter quatuor mirabilia opera DEI Chriſtus mirabilior.

Terp kieturiu Diewo darbu ſtebuklingu, Chriſtus tol ſtebuklingieſnis.

1. Opera naturæ.

1. PJrmi ſtebuklingi Diewo darbay ira ſutwerimay to ſwieto/ apé kuriuos Dowidas teyp biło. Wieſzpatie Wieſzpatie muſu/ kayp ſtebuklingas ira wardas tawo wiſoy žiamey? Wiſas ſwietas didis ira ſtebuklingas / bet ir mažas ſwietas/ tay ira žmogus/ kuriami ſurakino aba ſukrowe Diewas didi ſwietu/ ir padare ii ſumbariomis didžio ſwieto / tol ſtebuklingieſnis ira/ apekuri pſalmy. Stebuklinga ſtoios žinia tawo iž mains. Bet Chriſtus be paliginimo tol ira ſte-

Pſal: 8.

Pſal. 138.

PVNKT. III

Miedzy czterema dzywnemi Boskiemi ſprawy, Chryſtus daleko dźiwnieyſzy.

1. PJerwſze dźiwne Boſkie ſprawy ſą ſtworzenia/ o ktorych Dawid prorok tak mowi: Panie panie naſz/ iak dźiwne ieſt imię twoie po wſzytkiey źiemi? Wſzytek świat wielki/ ieſt dźiwny/ ale y máły świat / to ieſt człowiek / w ktorym zawárł abo zgromádźił Bog wielki świat/ y vczynił go ſkłádem wielkiego świátá / dáleko dźiwnieyſzy ieſt: o ktorym pſalmiſta. Dźiwna śię zſtáła wiádomość twoia ze mnie. Lecz Chryſtus bez porownania dáleko ieſt dźiwnieyſzy miedzy wſzyt-

ſtebuklingieſnis terp wi-
ſu ſutwerimu / ir todrin
terp io wardu tuku ira ir
taſay. Bus tieg wadintas
ſtebuklingu.
1. Vnteri darbay Diewo
ſtebuklingi/ ira darbay mi
liſtos ir dowanu iž dun-
gaus / del kuriu Die-
was algoiaſi ſtebuklingas
ßwyntuoſe ſawo/kuriuosé
miliſtos ir kitu dowanu
galibe tabiaus žiba ir ro-
džiaſi. Rad atays adunt bu
tu pagarbintas ßwyntuoſe
ſawo/ ir ſtebuklingu ſto-
tus wiſuoſe / kurie inti-
kielo. Ne tiktáy ſtebuklin-
gas ira Diewas del mili-
ſtos kuri wadinaſi pa-
ßwynčiunti / bet ir del
dowanu / kurios ira duo-
tos ßwyntiemus / ir kar-
tays piktiemus del kitu /
kaypirá galibe vnt dari-
mo praiéwu / vnt išgidi-
mo wiſokiu ligu/ žodžiu/
maldu/aba runkos palitei
mu/ vnt prikielimo kunu
numiruſiu ir vnt kitu tu-
ku. Teyp ſtebeios labay
R žmo-

wßytkiemi ſtworzeńmi/ y
dla tego miedzy iego imio-
námi rozmáitemi/ ieſt y to. *Iſai: 9.*
Będźie prawi názwány
dźiwnym.
2. Drugie ſpráwy Boſkie *2. Opera gra-*
dźiwne / ſą ſpráwy łáſki y *tia.*
darow niebieſkich/dla kto-
rych Bog zowie śię dźi-
wny w świętych ſwoich/w
ktorych łáſki y innych dá-
row moc barźiey iáśnieie *Ps: 67.*
y pokázuie śię. Gdy przy-
idźie/ áby był vwielbion
w świętych ſwoich/ y dźiw *2. Theſ: 1.*
nym śię zſtał we wßytkich
ktorzy vwierzyli. Nie tylko
dźiwny ieſt Bog dla łáſki
ktora śię zowie poświącá-
iąca/ ále y dla darow/kto-
re ſą dáne świętym/y pod-
czás złym dla innych / iá-
ko ieſt moc ná czynienie cu
dow / ná vleczenie wßela-
kich chorob/ ſłowem/mo-
dlitwą/ábo ręki dotknie-
niem/ ná wſkrzeßenie ćiał
vmárłych/ y ná inße roz-
máite. Tak śię barzo dźi-
wowáli ludźie świętemu
Piotrowi/ kiedy chrome-
R mu

žmones s. Petruy / kad rayšuy liepe kieltis / ir
Act. 9. wayksčiot/kuris tuoiaus kietes/wayksčioio/ir šokineio/ Diewu garbindamas. Tasgi liepe Tabithay
Act. 9. v. 40. numiriusiey kieltis iš grabo/ atgiio ir kietes kayp iš miego. Jr kitu tokiu be skayčiaus dare Apaštalay ir kiti šwyntieii žinkiu / ir teyp Diewas iuose buwo stebuklingas. Bet nera neliginimo su W. Jezusu/ kuris tol stebuklingiesnis ira wisokiose milistos dowanose. Nes iump ira pil-
Ioan: 3. nibe/ wersme aba marios wisu Diewo dowanu. Jam pačiam ir wienam duota ira Dwasia/tay ira dowanos Dwasios šwentos be mieros / kayp Jonas s. bilo. Ne sumieru tieg duosti Diewas Dwasiu. Wisa dawe runkon io. Tay netal išsimanit ne ape wienu kitu / tiktay ape pati W. Jezu Christu. Nes wisi kiti šwentieii ir teysus ima nuog Diewo milistu

mu kazał wstáć / y chodźić / ktory zaraz wstał / chodźił y skakał / Bogá chwaląc. Tenże kazał Tabićie białey głowie vmarłey wstáć z grobu/ ożyłá y wstáłá iák ze snu. Jinszych bez liczby czynili Apostołowie y inni świeći znákow / y ták Bog w nich był dźiwny. Lecz nie máß porownania z Pánem Jezusem / ktory dáleko dźiwnieyszy iest we wszelákich łáski dárach. Bo w nim iest pełność/ źrzodło ábo morze wszytkich Boskich darow. Jemu samemu y iednemu dány iest Duch/ to iest dáry Duchá świętego bez miáry/ iáko Jan s. mowi. Nie z miárą prawi daie Bog Duchá. Wszytko dał w ręke iego. To śię nie może rozumieć o żadnym inszym tylko o Pánu Jezuśie Chrystusie. Abowiem wszyscy inni świeći y spráwiedliwi biorą od Bogá łáskę/ y insze Duchá świetego dáry

ſtu ir kitas dwaſios ßwen
tos dowanas pamieruotas
aba ſu mieru teyp aba teyp
didziu/ kayp Diewas nori
iemus duot. Ape tay raßo
Apaſtalas. Kiekwienam iß
muſu duota ira miliſta /
pagal mieros dowanoi-
mo Chryſtaus/ tay ira
teyp dide eſti duota mili-
ſta/ kayp Chriſtus paſkire
pagal ſawo noro. Nesa-
nas mumus nupelne mili-
ſtu ir wiſas dungaus do-
wanas ſawo ſmiercziu: to-
drin kayp Wießpats ſawo
nupelnu aba wiſokiu do-
wanu/ daliia kiekwienam
kayp nori.

ry pomierzone/ ábo z miá-
ra ták wielka / iáko Bog
chce im dáć. O tym piße
Apoſtoł: Káżdemu z nas
dana ieſt łáſká/ podług
miary daru Chryſtuſowe-
go/ to ieſt ták wielka ieſt
dána łaſká/ iáko Chry-
ſtus zámierzył według
ſwego vpodobania. Abo-
wiem on nam zaſłużył
łaſkę/ y wßytkie niebie-
ſkie dáry ſwoią śmiercią/
przeto iáko pan ſwych zá-
ſług abo wßelkich da-
row/ dźieli káżdemu iáko
chce. Ephes: 4.

3. Treti darbay Diewo ira
garbos aba karaliſtes
dungaus/ ape kuriuos A-
paßtalas iß Izaioßiaus
bilo. Akis ne regieio/ ney
auſis girdeio / ney ßirdin
ßmogaus vßeio/ ku ſuga-
tawiio Diewas tiemus /
kurie ii mili. Neizſakita
ira garba ßwyntuiu/ ku-
rie ſu Diewu karalauia
dunguy: bet tol be mieros
didz-

3. Trzećie ſpráwy Boſkie ſą chwały abo kroleſtwá 3. opera gloria.
niebieſkiego/ o ktorych A-
poſtoł z Izaiaßá mowi.
Oko nie widźiało/ áni v- 1. Cor: 2.
cho ſłyßało / áni w ſerce
człowiecze wſtąpiło / co
zgotował Bog tym/ kto-
rzy go miłuią. Niewypo-
wiedźiána ieſt chwała
świętych/ ktorzy z Bo-
giem kroluią w niebie: ale
dále-

didesne ira garba Wießpaties muſu Jezaus Chriſtaus / kuriu turi duśia io ßwynčiauſia / teypagi ir garba aba dowanos kuno pagarbinto. Nes pagal mieros miliſtos / ira miera aba didibe garbos / kuriu dunguy Diewas duoſty: iey W. Jezus tureio ſawimp didžiauſiu miliſtu / aba gieriaus wiſokiu miliſtu aba dowánas: tadu turi didžiauſiu ir garbu duśios ir kuno. Jr todrin toli ſtebuklingieſnis ira ažu wiſus ßwyntuoſius dunguy karalau-iunčius.

4. Opera iuſtitia vindicatiua &c.

4. Kietwirti darbay Diewo ira pragari aba peklôy / darbay bayſios io teyſibes. Tinay Diewas rodžia ſmarkiu ſawo teyſiby prießgriekus ir piktibes daug žmoniu / ir del wieno ſunkaus nuſideimo vmžinu vgnim iuos korodamas. Bet tol ſtebuklingieſne ira Diewo teyſibe / kuriu parode Diewas prießgriekus vnt ſunaus

dáleko bez miáry wiekßa ieſt chwała Páná naßego Jezuſá Chryſtuſá / ktora ma dußá iego naświętßa / tákże y chwałá oná abo dáry ćiáłá vwielbionego. Abowiem według miáry łáſki / ieſt miárá ábo wielkość chwały / ktora w niebie Bog daie: ieżeli Pan Jezus miał w ſobie nawiękßą łáſkę / ábo ráczey wßelką łáſkę y dary: tedyć ma nawiękßą y chwałę duße y ćiáłá. J przeto dáleko dziwnieyßy ieſt nade wßytkie święte w niebie króluiące.

4. Czwarte ſpráwy Páńſkie ſą w piekle / ſpráwy ſtraßliwey iego ſpráwiedliwośći przećiwko grzechom y złośćiom wiela ludźi / y dla iednego ćięßkiego grzechu wiecznym ogniem ie karząc. Lecz dáleko dziwnieyßa ieſt Boſka ſpráwiedliwość / ktora pokazał Bog przećiwko grzechom ná Synie ſwoim namilßym / y iedynym / gdy

ſawo mielauſio ir wenatiio/ kad iam ne prakeyde/ bet vnt baysiu labay muku iżdawe ii del ſwetimu grieku/ nuplakdino/ numućic perkeyde/ir vnt gako vnt križiaus prikalt ir terp katru piktadeiu numarint. Stebiſi tam pranaßay. Pažieyſtas ira del neteyſibiu muſu/ ſutrintas del piktibiu muſu. Jr Apaßtalas: Kuris tieg tikram ſunuy ſawo ne prakayde/bet del muſu iżdawe ii. Tu tadu krikśćionie W. Jezui išganitojuy ſawo ſtebekis/ ne niekaniekiemus to ſwieto / ne turtuy / ne didibey didžiunu tos žiames. Stebekis tarin ſu Ponnu ßwynćiauſiu ir Jozafu ßwynću/ tam kuris ira pilnas wiſokiu ſtebuklu.

mu nie przepuśćił/ ále ná ſrogie barzo męki wydał go dla cudzych grzechow / vbiczowáć go dał/ vmęczyć dopuśćił/ y ná koniec ná krzyż przybić/ y miedzy złoczyncámi vmorzyć. Dziwuia śię temu prorocy. Zrániony ieſt dla nieſpráwiedliwośći ná- ßych. *Iſai: 53.* J Apoſtoł: Ktory práwi włáſnemu Synowi *Rom. 8.* ſwemu nie przepuśćił / ále go dla nas wydał ꝛc. Ty tedy Chrześćiáninie dźiwuy śię P. Jezuſowi zbáwićielowi ſwemu/ nie márnośćiom t'go świátá/ nie máiętnośći/ nie wielkośći wielkich ludźi tego świátá. Dźiwuy śię mowię z Pánną naświętßą y Jozefem świętym / temu ktory ieſt pełen wßelkich dźiwow.

PVNKTAS IV.

Terp sieśiu ſtebuklingu dayktu toli ſtebuklingieſnis ira Chriſtus.

PVNKT IV.

Miedzy ſześćią dźiwnych rzeczy dáleko dźiwnieyßy ieſt Chryſtus. *Inter ſex genera mirabilium, Chriſtus mirabilior.*

1. Mirabilia omnipotentia diuina. 1. STebuklay irá wi-
ſagalibes Diewo/
kuriu daug raßty ſkayto-
me. Takiuo buwo runka
Mayźiesiaus/ kuri vntin
indeta ćiſtu / o iß vnćio
ißimta raupuotu tapo.
Takiuo rikßte / kuri ing
żalty atſimayne/ ir wel iß
żalćio ing rikßty. ꝛc. Tol
didesnis ſtebuklas Chri-
ſtus/ kuris Tiewiep kayp
runka io budamas / ćiſtu
buwo/ o ißimtas iß io vn-
ćio/ tay ira żmogumi del
żmoniu tapis / regieios
eſſus raupuotas/ tay ira
turis kunu toligu kuna-
mus żmoniu nuſideieiu/
del wargu ir ſunkibiu /
kurias kinte/ kayp kinćia
kunay nuſideieiu del nuſi-
deimo ſawo. Ape tay A-
paßtałas teyp: Atſiuntis
tieg Diewas ſunu ſawo
Rom: 8. ℣. 3. toligibey kuno nuodemeto.
Ne tare kuny atſiunte nuo
demetami / bet toligibey
kuno nuodemeto/ toligus
regieios kunas nuodeme-
tamuy kunuy/ bet ne buwo
paćiu

1. Dźiwy ſa wßechmo-
cnośći Boſkiey /
ktorych wiele w piśmie
czytamy. Tákim byłá ręká
Moyzeßowá / ktora w
zánadrze włożona czyſta /
a z zanadrza wyięta trę-
dowata śię zſtałá. Takim
rozga / ktora śię w wężá
odmieniłá/ y záś z węża w
rozgę ꝛc. Dáleko więkßy
dźiw Chryſtus/ ktory v
Oycá iáko ręká iego bę-
dąc/ czyſtym był/ á wyię-
ty z iego zánádrza/ to ieſt
zſtawßy śię człowiekiem
dla ludźi/ zdał śię być trę-
dowáty / to ieſt máiacy
ćiało podobne ćiałom lu-
dźi grzeßnych/ dla prac y
ćięßkośći/ ktore ćierpiał/
iáko ćierpią ćiáłá grze-
ßnikow dla grzechu ſwe-
go. O tym tak Apoſtoł.
Zeſławßy prawi Bog ſy-
ná ſwego w podobieńſtwie
ćiáłá grzeßnego. Nie
rzekł w ćiele go zeſłał
grzeßnem / ále w podo-
bieńſtwie ćiáłá grzeßne-
go / podobne śię zdało
ćiało

pabiu day ktu nuodeme-
tas. Nes ßwyntay be nu-
ſideimo buwo pradetas.
Jo rikßte/ tay ira galibe
kad tapo žmogum regie-
ios atſimaynius ing ſik-
pniby. Silpnibe tieg Die-
wo ira ſtipriauſia vnt
žmoniu.

2. Stebukkay ira prigi-
mimo. Takiuo ira akmuo
wadinamas magnes/ ku-
ris gielaži ſawiſp pritrau-
kia. Takiuo gintaras/ku-
ris patrintas ir ſukaytis/
ſiaudus ir pelus ſawiſp
vžkiela ꝛc. Tol dideſniu
ſtebukku Chriſtus/ negi
magnes ir gintaras/ ku-
ris tulays budays nuſi-
deieiu ſirdis kieteſnes ažu
gielaži ſawiſp pagrižia ir
nuog žiemes ing dungu
vžkiela. Tuoſgi nuſide-
leius kayp pelus vgnin ne
ažugiſiunčion vnt vmži-
no deginimo patogiusſa-
wiſp paßaukia/ ir karali-
ſten vmžinon vžgabena.

ćiáko grzeßnemu ćiáku/ále
nie było ſáma rzecza grze-
ßne. Bo świątobliwie bez
grzechu było poczęte. Je-
go rozgá/ to ieſt moc/ gdy
śie zſtał człowiekiem/ zdá
ło śie/ że śie odmieniłá w
ſłábość. Słábość práwi
Boſka ieſt mocnieyßá nad
ludzka. 1.Cor:1.v.25

2. Dziwy ſą przyrodze- 2. Natura.
nia. Tákim ieſt kámień
názwány Magnes/ ktory
żelazo do śiebie przyćiąg-
gá. Tákim burßtyn/ktory
potárty y zagrzawßy śie/
ſłome y plewy do śiebie
podnośi. ꝛc. Daleko wie-
kßym dźiwem Chryſtus/niż
Mágnes y burßtyn/ ktory
rozlicznymi ſpoſoby grze-
ßnych ludźi ſercá/ twárd-
ße nád żelázo / do śiebie
náwraca/ y od źiemie do
nieba podnośi. Tychże
grzeßnych ludźi iáko ple-
wy w ogień nie gáſnący ná
wieczne palenie ſpoſo-
bnych do śiebie powoły-
wa y do kroleſtwá wie-
cznego zaprowadza.

3. Fortunæ.

3. Stebuklay fortunos / kayp źmones paprato kal bet/ kad kas tumpa iź karalaus warguolis ir elgieta/aba prieß/iź pawargusio ir grino karalum. Teyp
1. Reg. 16. Dowidas iź piemenio awiu pakieltas ira vnt karalistes/
Dan: 4. o Nabuchodonozaras iźmestas iź ios / terp źweru giweno/ kayp kieltuwa be iśmonios. Tokiey fortunos atmaynay stebisi labay źmones. W. musu Christus ir tami toli stebuklingiesnis. Nes anas turedamas wisokius turtus ir tobius/tapo grinu/ne turinčiu kur ir galwos sawo priglaust.

3. Dźiwy fortuny/ iáko ludźie zwykli mowić/ gdy śię kto zstáie z krolá nedznikiem y żebrakiem / abo przećiwnie/z nedznego y vbogiego krolem. Ták Dawid z pásterza owiec podniesiony iest ná krolestwo/ á Nábuchodonozor wyrzucony z niego/ miedzy źwierzety mieszkał/ iáko bydle bezrozumne. Tákiey odmiánie fortuny barzo śię ludźie dźiwuią. Chrystus náß Pan y wtym dáleko iest dźiwnieyßy. Bo on maiąc wßelkie dobra y bogáctwá / zstał śię vbogim / niemáiącym gdźie y głowy swey skłonić.

4. Artis.

4. Stebuklay ira daykes. Tokie buwo / Baźničia
3. Reg: 6. nuog Salamono pastatita ir sostas io/ iź kaulu aba
3. Reg: 10. iź ilčiu straygio aba elefanto padaritas / ir kiti tuli. Tokie ira aźu musu vmźio pramaniti ziegorius/ warganay ꝛc. Bet Wießpaties musu źmogi-

ßte

4. Dźiwy są rzemiosła. Tákie były/kośćioł od Sálomoná zbudowany/y stolicá iego/z kośći słoniowey vczyniona/y inne rozliczne. Tákie są zá nászego wieku wymyślone zegary / orgány ꝛc. Lecz P ána náßego człowieczeństwo dáleko przechodźi kośćioł y

stolicę

ßte toli praeyt Bażniciu ir sostu Salomono/ kurioy giwena pati Diewiste aba persuna Diewißka. Pagriaukite tieg tu bażniciu / o ażu tris dienas pastatisiu iu.

5. Stebukkay ira kariones / pramonios nauios neprietclumus neżinomos/ kuriomis miestus ir pilis ciekas iżwerčia ir pagrau ia karieywiey. Bet ir čia nera paliginimo su Wießpatim musu / kuris vnt kariones sawo budu nepermanomu pergaleio wisus neprietelus musu. Nes sitpniby sawo sutrine iu galiby/ ir smerčiu sawo iuos numarino ir ißnaykie.

6. Stebukkay wiso swieto aba wisu io dalu/ kurios ne perkeydzia newienam sutwerimuy/ tokio terp sawis skirians padarit/ idant terp iu turetu but tußtibe koki/ vacuum Filozafay wadina. Jr tami Chrystus W. pralinkia

stolice Salomonowe/ w ktorym mießka samo Bostwo abo osoba Boska. Obalćie prawi ten kośćioł/ a ia go za trzy dni postawie ꝛc.

5. Dziwy sa woyny/ fortele iakie nowe nieprzyiaćiołom niewiadome/ ktoremi miasta y zamki cale wywraczia y obalaia żołnierze. Lecz y tu nie maß porownania z panem naßym/ ktory na woynie swoiey/ sposobem nie dośćigłym zwyćiężył wßytkie nieprzyiaćioły naße. Abowiem słabośćia swoia stark ich moc y śmierćia ie swoia vmorzył y wynißczył. 5. Martii.

6. Dziwy wßytkiego świata/ abo wßytkich iego cześći/ ktore niedopußczaia żadnemu stworzeniu/ takiego miedzy soba rozdziału czynić/ żeby miedzy nimi miała być czczość iaka / vacuum filozofowie nazywaia. J w tym Chry- 6. Totius vniuersi ad vacuum prohibendum

tuos ſwieto ſtebuklus.
Nes tol ſtebuklingieſnius
padare nužingimus ir vž-
žingimus aba tutus paſi-
kielimus ir nupuolus ſa-
wimp/ idant tuſʒtibes per
Welinu ir per pirmuii
žmogu padaritas/ papil-
ditu. Iž io tieg pilnibes
mes wiſi iememe/ tay ira
Ian: 1. miliſtu ir kitas dowanas
dungaus. Vžžingie vnt
Ephes: 4. wiſu dungu/ idant wiſa
papilditu.

ſtus Pan przeſʒedł te świá
tá dziwy. Bo dáleko dzi-
wnieyſʒe vczynił zſtępo-
wánia y wſtępowánia abo
rozliczne podnoſʒenia śie
y vpadki w ſobie/ áby
czczość przez czártá y przez
pierwſʒego człowieká v-
czynioną/ nápełnił. Z i-
gośmy práwi pełnośći
wſʒyſcy wzięli/ to ieſt łáſkey
inne dáry niebieſkie. Wſtą
pił nad wſʒytkie niebioſá/
áby wſʒytko nápełnił.

PVNKTAS V.

Res diuinas eſſe conſiderandas, & præcipuè Chriſtum Dominum.

Kayp didis ira reykałas mu
ſtit ape dayktus dwaſingus,
o ipaćiey ape Chriſtu
W. muſu.

1. Paſteptes iſʒganimo
muſu wadinaſi iždu
ožuſleptu / žiméiugays /
akmenimis brungumis /
iž kuriu wardu piga ſu-
praſt reykalu muſtimo iu.
Nes kayp ižou kas radis /
negal io igit / iey ſu war-
gu ne mažu ir prakaytu
ne norcs io ižkaſt. Ziméiu-
gu

PVNKT V.

Iák wielká ieſt potrzebá
rozmyśláć o rzeczách du-
chownych, á oſobliwie o
Chryſtuśie Pánie náſzym.

1. Táiemnice zbáwienia
náſʒego zowią śię
ſkárbem zákrytym / per-
łámi/ kámieńmi/ ꝛc. z kto-
rych imion łácno zrozu-
mieć potrzebę rozmyślánia
o nich. Bo iáko náláſʒy kto
ſkárb/ nie może go doſtáć/
ieśli z prácą nie máłą y z
potem nie będźie go chćiał
wy-

Gu teypagi ießko żmones marioſe giluman ibrizdami/ ir tinay be atduſio karćiuoſe ir ßaltuoſe wundeniſe/ kolay gal iżkiſt/ trunka/ bet tiktay laymetu/ ir koki żimciugieli aba akmeneli raſtu. Teyp ir iżdo dwaſingu dayktu niekas raſt ir igit negales be muſtimo/ kuris negal but be wargo kokio / ipaćiey tuoſe / kurie top darbop ne priprato. Jey ießkoſi ios / tay ira ißmintięs kayp pinigu/ ir kayp iżdu ißkaſi iu/ tuo metu iżmaniſi baymi Wießpaties.

2. Dayktay dwaſingi priliginaſi walgiktay/ ir duonay ꝛc. Pagirti tieg/ kurie alkſta ir trokßta teyſibes/ nes anis bus paſotinti: Pripenelo ii duonu giwatos/ ir ißmonios/ ir wundenim ißmintięs prigirde ii. Pergalinćiam duoſiu eſti iż medżio giwatos. Jey

pinuk-

wykopáć. Perel tákże ßukáią ludźie w morzu / w glebokość śie zanurzáiąc/ y tám bez oddechu w gorzkich y zimnych wodach / poki mogą ſtrzymáć / trwáią/ byle śie tylko powiodło/ y iáką perełkę ábo kámyßczek náleźli. Táky ſkárbu duchownych rzeczy/ nikt naleść y doſtáć nie bedźie mogł bez rozmyślania/ ktore nie może być bez pracey iákiey / á zwłaßcza w tych/ co do tey roboty nie przywykli. Jeśli iey bedźieß ßukał / to ieſt mądrości/ iáko pieniedzy / y iáko ſkárbow dokopaß śie iey/ w ten czás zrozumieß boiaźń Páńſką.

2. Rzeczy duchowne przyrownywáią śie iedzy/ chlebu/ owocom drzewnym ꝛc. Błogoſłáwieni práwi ktorzy łákną y prágną ſpráwiedliwośći/ ábowiem oni będą násyceni. Nakarmił go chlebem żywotá y rozumienia/ y wodą go mądrośći nápoił.

Zwy-

Si quæſieris eam quaſi pecuniam &c. *Prou. 2. v. 4.*

2. Quia comparantur pani ſiue cibo, qui mandendus eſt.

Matth. 5.

Eccli. 15.

penukßlu ir duonu ira day-
ktay dwaſingi / tadu rey-
kia iu ſukrumtinet / gra-
mult / nurit ir widuriuoſe
ſuwirint karßčiu iu. Taſay
ſukrumtimas / nuriimas
widuriuoſe ſuwirinimas iź-
ſimano rupus iu śirdiy
muſtimas ir ſwarſtimas.
Teyp pats Diewas tay E-
źechieluy iźgulde. Liepe
iam knigas eſti / ir nurit /
ir ſakos buwis pripenetu
tomis knigomis / ir tuo-
iaus apreyßkie iam / kas
iźſimano per tay / tokieys
EZech. 3. ℣. 10. źodźieys. Sunau źmogaus
wiſus źodźius mano imk
śirdin tawo / ir auſimis
táwo klauſik. Tay ira
muſtik ir ſwarſtik ſaw
iuos.

3. Quia inuiſibiles, egent oculis mentis. 3. Wadinaſi dayktay dwa-
ſingi ne regimays. Apa-
ßtalas ſako / ne daboiames
tiemus dayktamus / kurie
regiſi / bet kurie ne regis.
1. Cor. 4. ℣. 18 Nes kurie regis / ikme-
Iob 28. ℣. 18. čieys ira / o kurie ne regis
& ℣. 21. vmźinays. Ir Iobas. A-
źuſtepta ira ißmintis
nuog

Zwyćiężcy dam ieść z drze-
wá żywotá. Jeżeli pokar-
mem y chlebem ſą rzeczy
dochowne / tedyć trzeba ie
żwáć / połykać / y ſtrawić.
To żwánie / połykánie / y
trawienie / rozumie śię
pilne ich rozmyślanie y
vważánie. Ták to ſam Bog
Ezechielowi wyłożył. Ká-
zał mu kśięgi ieść / y poł-
knąc / y powiáda / żebył ná-
karmiony temi kśięgámi /
y záraz mu obiáwił / co śię
przez to rozumie / tákimi
słowy. Synu człowieczy
wßytkie słowá moie bierz
do ſercá twego / y vßymá
twemy ſłuchay. To ieſt
rozmyślay y rozważay ie
ſobie.

3. Zowią śię rzeczy du-
chowne / nie widomemi.
Ták Apoſtoł powiáda /
nie vważamy tych rzeczy /
ktore widźimy / ale ktorych
nie widźimy. Bo ktore ſą
widome / docżeśne ſą / á
ktorych niewidźimy / te wie-
czne. J Job. Zakryta ieſt
ma-

kuog akiu wiſa giwuiu/ ir
paukščiey oro ne žinoios/
ir eſti ižtraukta aba iž wit-
kta iž wietu paſleptu.
Jey ne regimi ira/ reykia
tam/ kuris iu nor iſzwiſt/
akiu širdies labay ſkay-
ſtu. Jr todrin ſzwyntieii
wadinaſi žwerimis pilno-
mis akiu / kurias regieio
Ezechielis. Kur per akis
išſimano tuli ſzwyntu day
ktu muſtimay. O iog W.
Chryſtaus žmogiſte ira
dirwa / kurion ižděti ira
wiſi ižday brungiauſi/ rey-
kia kaſt dažnay tu dirwu
širdies muſtimu/ ir ieſzkot
ioy ižo ižganimuy du-
šios reykiamo. Jump tieg
ira wiſi ižday. Jog ira
mariomis / iumpi reykia
ieſzkot žimčiugu/ ir akme-
niu brungiu wiſokiu gie-
ribiu ſzwyntu. Kaypo
pats mokia. Priligința
ira karaliſte dungaus
prekiiuy ieſzkunčiam brun
giu žimčiugu. Jog ira
pagal Diewiſtes ne regi-
mu/ reykia daugio akiu /
tay

madrość od oczu wſzyt-
kich żyiacych/ y ptacy po-
wietrzni nie wiedzą o niey/
y bywa dobyta z mieysc po
taiemnych ábo ſkrytych.
Jeśli nie widóme ſą/ po-
trzebá temu / ktory ie chce
vyrzeć / oká ſerdecznego
barzo iaſnego. J przeto
święći zowią się zwierzę-
támi pełnemi oczu / kto-
re widźiał Ezechiel. Gdźie
oczy rozumieią się mnogie
świętych rzeczy rozmyślá-
nia. A iż P. Chryſtusá
człowieczeńſtwo ieſt rola/
w ktorą włożone ſą wſzy-
tkie ſkarby nadroższe/ trze-
ba kopác często tę rolą
ſerdecznem rozmyślániem/
y ſzukáć w niey ſkarbu /
zbawieniu duſznemu po-
trzebnego. W nim prawi
ſą wſzytkie ſkarby. Jż ieſt
morzem/ w nim trzebá
ſzukáć perek / y kamieni
drogich wſzelakich cnot
świętych. Jako ſám vczy.
Przyrownane ieſt krole-
ſtwo niebieſkie kupcowi/
ſzukáiącemu drogich pe-
rek.

Ezech. 1. animalia plena oculis &c

In Chriſto theſauri abſcōditi. Col. 2.

Matth: 13.

tay ira tuku ape ii musti- mu/ idant kas galetu ii iszwist/ pazint/ ir gieray ii iszmanit. Ponna tadu szwyn ćiausia ir Iuozafas iog gieray iam daboios / to- drin stebeios/ ir didi isz to- kio mustimo naudu aptu- reio. Azukaykie nes wisus zodzius/ swarstidama ios śirdiy sawo.

Luc: 2.

rel. Iż iest według Bo- stwá niewidomym / trze- bá wiela oczu / to iest roz- maite o nim rozmyślania áby go kto mogł obaczyc/ poznáć / y dobrze go zrozumieć. Pánná tedy ná- świetsza y Iozef iż mu śie dobrze przypátrowáli / przeto śie dźiwowáli / y wielki z tego rozmyślania pożytek otrzymáli. Zácho- wała bowiem wszytkie słowá / rozważáiąc ie w sercu swoiem.

PVNKTAS VI.

Christus est signum, cui contradicitur.

Christus żinkłas kuriam źmones priesztarauia.

Quadruplex signi acceptio in scriptura.

1. Pro scopo. Thren: 3.

2. Pro miraculo. Ioan: 3.

3. Pro vexillo. Isai: 11.

ZInklas kietweropay raszty iszsimano. Pirma zinklas ira zime ana/ ku- riosp szauda kas. Padeiey mani kayp zimy vnt wili- ćios. Vntra zinklas ira praiewas. Niekas tu zin- klu negal darit etc. tay ira praiewu. Trećia ira zin- klas zime karieywiu / po- kuriu stowi/ karunu wa-

dina

PVNKT VI.

Chrystus znák, ktoremu się ludźie sprzećiwiaią.

ZNák czworáko śie w piśmie rozumie. Ná- przod znák iest cel/ do kto- rego kto strzela. Położył- les mie iáko cel ná strzałę. Powtore znak iest cud. Zaden tych znákow nie może czynić etc. To iest cu- dow. Potrzećie znak iest známie żołnierzow ábo chorągiew, pod ktorą sto-

ią.

dina. Szaknis Jesses ku-
ri stowi vnt zinkto zmo-
nemus / iam gimines
melsis. Kietwirta zinktas
ira pećietis. Kayp didin-
sime Zorobabeli: nes ir a-
nas kayp zinktas vnt de-
szines runkos. Tasay zin-
ktas rayszkiaus wadinas
Agieuśiep pecietim. Wi-
says tays budays Christus
ira zinktas / kuriam zmo
nes priesztarauia.
1. Zinktas ira Christus /
tay ira zime kuriosp szau-
do. Nes po sawim Diewas
ii galu pastate wisu dar-
bu sawo. Pirm iuos del
garbos sawo daro / potam
del Christaus / kaypro-
rodziasi is raszto. Pride-
reio tam / del kurio wisa.
Wisi dayktay ira iusu / ius
Christaus / o Christus
Diewo. Kas tadu sawo
weykaluose ne weyzdi
vnt Christaus / kayp vnt
zimes / ir vnt galo sawo /
tasay iam priesztarauia /
klaydoia kitur iuos pagriz
damas / notatinka tos zi-
mes

ia. Korzeń Jesego / ktory
stoi ná znák ludźiom / ie-
mu śie narody będą mo-
dlić. Po czwarte znák iest 4. Pro sigillo
pieczęć. Jako będźiem wy Eccl. 49.
sławiáć Zorobabela: bo y
on iáko Sygnet ná prawey
ręce. Ten znák v Agie-
uszá iáśnie śie zowie
pieczęćią. Wszytkimi tymi
sposoby Chrystus iest
znákiem / ktoremu śie lu-
dźie sprzećiwiáią.
1. Znák iest Christus / to Christus si-
iest cel do ktorego strzelá- gnum id est
ią. Abowiem go Bog po scopus.
sobie postawił koncem
wszytkich dźieł swoich.
Náprzod ie dla chwały
swoiey czyni / potym dla
Chrystusa / iáko śię poka-
zuie z pismá. Przystáło Heb: 2.
temu / dla ktorego wszyt-
ko. Wszytkie rzeczy są
wasze / wy Chrystusowi / 1. Cor. 3.
á Chrystus Boży. Kto te-
dy w swoich sprawách nie
patrzy ná Chrystusá / iáko
ná cel y ná koniec swoy /
ten śie iemu sprzećiwia /
błądźi indźiey ie obracá-
iąc /

mes/ todrin ne tures atgos/ kayp ne turi tie/ kurie susikalbeio ßauditing żymy / ir iu atatikt/ ne atatinka/ prażaydżia/ ir ne tiktay ne igiia naudos/ bet papeyku ir giedu parneßa.

iac/ nie trafiá do tego celu/ przeto nie będzie miał zapłáty / iáko nie máią ći / ktorzy się zmowili strzeláć do celu / y weń tráfić/ a nie trafiáią/ przegrawáią/ y nie tylko nie dostępuią pożytku / ále nagánę y wstyd odnoßą.

2. Signum, i- miraculum.

2. Christus żinklas vntru budu/ tay ira praiewas ira/ iog nuog paties prasideimo sawo wisas pilnas buwo/ ir dabar ira praiewu/ Dwasiu ßwintu / ir iż Ponnos prasideio/ ir su tobulu ißmoniu tuoiaus buwo / dwi naturi wienoy persunoy Diewißkoy sudeti tureio/ gime be pażieydimo ponnistes motines sawos/ &c. ir dabar Sakramenty altoriaus tulu ir didżiu żinklu pilnas ira. Tam prießtarawo senieii heretikay/ kurie ne tikieio sunti drauge Diewo ir żmogaus/ ne tikieio / idant turetu persunu Diewißku but/ idant motina io turetu wadintis motina

2. Chrystus znák wtorym sposobem/ to iest/ cudem iest/ iż od sámego poczęćia swego wßytek był pełen cudow/ y teraz iest/ Duchem świętym y z Panny się począł/ y zaraz był z zupełnym rozumem/ dwie naturze w iedney osobie Boskiey złączone miał/ narodził się bez vßczerbku żadnego pánieństwa mátki swey/ &c. y teraz w naświętßym Sakramencie rozlicznych y wielkich cudow pełen iest. Temu się sprzećiwiali dawni heretykowie/ ktorzy nie wierzyli go być wespoł Bogiem y człowiekiem/ nie wierzyli/ ćby miał być Boską osobą / aby mátká iego

motina Diewo. Prieg tam klaydawo/ kayp butu anas wienu noru ne sutwertu turis essus/ ir kitu daug klaydawo/ ir tam zinkluy prieštarawo. Nu wel heretikay Kalwiniſtos prieštarauia prieš zinklus/ kuriuos anas daro Sakramenty aktoriaus.

3. Zinklas ira zime karieywiu/ karunu wadina/ tosp zimesp/ tay ira Christausp wisi zmones susirinkinet turi/ ir po tuo zinklu/ iey nori pergalet neprietelus/ turi kariaut; anays šarways apsiwilki/ kuriuos Apaštalas išſkayto. Jmkite wisokius šarwus ir ginklus Diewo etc. Prieštarauia tam zinkluy tas/ kuris welino ira karieywiu/ ir po io karunu karauia/ tay ira tukays budays nusideſt Mokieſtis azu tu kariony ira vmzina ſmertis / kayp bito Apaštalas. Mokeſtis nuodemes ira ſmertis.

iego miała się zwáć mátka Boża. Ktemu bladźili / iákoby on miał mieć iedną wolą nie ſtworzoną / y innych wiele bladźiło/ y temu się znákowi ſprzećiwiáłó. A teraz hérétycy Kálwiniſtowie ſprzećiwiáią się znákóm/ które ón czyni w náswiętſzym ſákrámenćie.

3. Znák ieſt żołnierſki/ chorągwią nazwány/ do tégo znaku/ to ieſt do Chryſtuſá máią się wſzyſcy ludźie zgrómadzáć/ y pod tym znákiem/ ieśli chcą zwyćiężyć nieprzyiaćioły / máią woiowáć/ w one się zbroie vbrawſzy / ktore Apoſtoł wylicza. Weźćie wſzelkie zbroie y oręża Boſkie etc. Sprzećiwia się temu znákowi ten/ ktory ieſt żołnierzem czartowſkim/ y pod iego chorągwią woiuie/ to ieſt rozmaitemi ſpoſobámi grzeſzy. Zapłátá zá te woyne ieſt wieczna śmierć/ iáko mowi Apoſtoł. Zapłátá grzechu ieſt śmierć.

3. Signum/ Vexillum

Rom. 6.

4. Signum i. ſigillum.

4. Zinkłas ira Chriſtus/ tay ira pećietis/ kaypo pats ſawi wadina gieſmeſe Sałamono/ ir liepiá dußiey idant ii kayp pećieti ßirdieſp ſawo priſpauſtu/ ir

Cen. 8.

Vnt pećio pridetu/ ir teyp ii iżſpauſtu/ tay ira toligi iám taptu/ io gieribes ßwyntas pirma ßirdziu pażindama ir miłedama/ o potam ir paćiu daygtu iuoſe pratintus ir iu weykałus tuk9 daritu. Kas mañ tarnauia paſkuy mani tegul eyt. Prießtarnauia tay pećietie/ kurie apłaydi wießpaties ſawo gieribes/ vnt wiſokiu piktibiu paſiłaydzia. Kayp tay tie daro/ kurie paſikieldami puykon/ tuo patimi prießtarauia nuſi żieminimuy wießpaties/ gayley ruſtaudami prießinaſi io romibey: nopikuntoy nenumałdomoy artimu ſawo turedami/ prieß io małoniby wiſiemus byndru kariauia ec.

4. Znák ieſt Chryſtus/ to ieſt pieczeć / iáko ſam ſiebie zowie w pieśniach Sálomonowych/ y każe duſzy / aby go iáko pieczeć do ſerca przyćiſnełá/ y ná rámie przyłożyłá/ y ták go wyrażiłá / to ieſt podobna śie iemu zſtáłá/ cnoty iego święte wprzod ſercem poznawáiąc y miłuiąc/ á potym y ſamą rzeczą w nich śię ćwiczyłá / y ſkutki ich rozmaite czyniłá. Kto mi ſłużi / niech zá mną idźie. Sprzećiwiáią śie tey pieczęći/ ktorzy opuśćiwßy páná ſwego cnoty/ ná wßelákie śię złośći roſpußczáią. Iáko to ći czynią/ ktorzy podnoßąc śię w pychę/ tym ſámym ſprzećiwiáią śie pokorze páńſkiey / okrutnie śię gniewáiąc/ ſprzećiwiáią śie iego ćichośći/ w nienawiśći nieubłagáney bliźniego ſwego máiąc/ przećiwko iego łáſkawośći wßytkim ſpolney woiuią ec.

Vnt

Unt pirmos Nedelos / potrims Karalums Euangelia Lukoß: 2.

KAd buwo Iezus dwilikos metu, eiunt iiemus ing Ierozolimu, pagal budo dienos ßwyntos, ir po iżpilditoms dienoms griżtunt, paſiliko waykielis Iezus Ierozolimoy: ir ne pamate gimditoiey io. A taridamies ii ſunti draugiey, eio ſdienu kielo, ir ießkoio io terp giminetu ir paziſtamuiu. A ne radi, ſugriżo ing Ieruzalem, ießkodami io. Ir ſtoios potrims dienoms, rado ii bażnicioy beſedinti widuy Daktaru, kłauſunti ir kłauſiunti iu. Aſtebeios wiſi, kurie o kłauſe, ißmonimuy ir atſakimams io. Ir regiedami ſtebeios Ir tare iop motina io. Sunau ku mums teyp padarey? Sitay tewas tawo, ir aß gayłedami ießkoiome tawis. Ir tare iump. Kodrin manis ießkoiot, nezinoiot iog tuoſe (dayktuoſe) kurie ira Tewo mano, reykia mań but? O iie ne ſuprato żodźio, kuri biłoio iump. Ir nueio ſu ieys, ir ataio ing Nazareth: ir buwo iiemus paduotas. O motina io ażułaykie wiſus żodżius tuos śirdiy ſawo. O Iezus dauginos ißmintiy, ir augime (metuoſe) ir miliſtoy Dewiep ir żmoneſe.

W Niedźiele Pierwßą po trzech Królách/ Ewang: V Luk. w Roz. 2.

GDY iuż był Iezus we dwunaśćie lećiech, gdy oni wstąpili do Ieruzalem wedle zwyczáiu świetá, á skonczywßy dni gdy śie wracáli, zostáło dźiećię Iezus w Ieruzalem: á nie obaczyli rodźicy iego. A mniemáiąc że on był w towarzystwie, vßli dźień drogi, y ßukáli go miedzy krewnymi y znáiomemi. A nie nálazßy, wroćili śię do Ieruzalem, ßukáiąc go. Y zstało śię po trzech dniách, náleźli go w kośćiele śiedzącego wpośrzodku Doktorow, á on ich słucha y pyta ich. A zdumiewáli śię wßyscy, ktorzy go słucháli, rozumowi y odpowiedźiom iego. A vyźrzawßy (go) wielce śię zdźiwili. Y rzekłá do niego mátká iego: Synu, przecześ nam tak vczynił? Oto oćiec twoy y ia żáłośni ßukaliśmy ćię. Y rzekł do nich: Czemużeśćie mię ßukáli? Niewiedźieliśćie, iż temi rzeczámi, ktore są Oycá mego, iam śię báwić powinien? A oni nie zrozumieli tego słowá, ktore im mowił. Y poßedł z nimi, y przyßedł do Nazáretu: y był im poddány. Lecz mátká iego wßytkie te słowá záchowáłá w sercu swym. A IEzus śię pomnażał w mądrośći, y w lećiech, y w łásce v Bogá, y v ludźi.

PVN-

PVNKTAY SAKIMV DIEWO żodżio iż Ewanielios.

PVNKTA KAZAN ZEWANIELIEY.

PVNKTAS. I.

Tułays budays źmones pa meta Diewu aba W. Iezu

1. PAmeta kas Diewu/ kad ſunkiey nuſideſt prieß ii. Buwote tieg anuo metu (tay ira budami pagoniſtey) be Chriſtuſo / tol atpuoky nuog draugies Izraelo / ſwećiey teſtamento/żadeimo wilties neturedami/ ir be Diewo vnt to ſwieto. Tuo budu pametis Diewu per ſunku nuſideimu gal atraſt wel / ir todrin raßtas ragina tu/kuris pameta Diewu idant io ießkotu Ießkokite tieg wießpaties/ kotay gal but raſtas/żadinkite io/kotay arti ira. Kayp butu taris/ bus tas metas/ kuriuo negaleſite raſti/ bus

PVNKT I.

Rozmaitemi ſpoſobami ludźie tracą Boga abo Pana Iezuſa.

1. Traći kto Boga/gdy ćießko grzeßy przećiw niemu. Byliśćie prawi w on czás (to ieſt będac w pogańſtwie) bez Chryſtuſa daleko odpadli od ſpołeczności Izraelá / gośćie teſtamentu/ obietnice nádźieie niemaiacy / y bez Bogá ná tym świećie. Tym ſpoſobem vtráćiwßy Bogá przez ćießki grzech / może go zaś znaleść/y przeto piſmo nápomina tego/ ktory vtraca Boga / áby go ßukał. Szukayćie prawi Páná / poki może być náleźiony / wzywayćie go poki bliſko ieſt. Jákoby rzekł/

Varijs modis amittitur Deus ſiue Chriſtus. Quaretis me, & non inuenietis Ioan. 7.

Prou. 1.

1. Peccato mortali.

Ephes. 2. ℣. 12.

Iſai. 55. ℣. 6.

kus kádu tol ne arti/tobrin ne-zatesite io sawisp za-dint.

2.A damnatis.

2. Pameta Diewu pa-skundinti pragari / ir daugiesn vnt vmzin io ra-sti negali. Ießkosite tieg manis / a ne rasite. Tadu Pro.1. zadinsmanis / o ne yßklau sijiu: vnksti kielsis / a ne ras manis.

3.A iustis quoad sensibilem deuotionem.

3. Pameta ii kartays teysus ir ßwynti vnt to swieto / bet ne iki galu a-ba wisetinay pameta / tay ira nuterioia ne teyp Die-wu pati / kayp gieriáus io kurias dowanas / świesiby vnt dusios skaystu / vnt kurios wietos tumsibe ko-ki vnt sirdies atayt / del kurios ne teyp iiemus ziba daiktay ßwynti / bet regi iu ôs kayp vkanay. Nute-rioia kartays pakaiu / o wie rioia ta turi nerimasti sir-dij / sunkiey nerimsta. Nu-terioia linksmiby / o wietou

rzekł / będzie ten czás / kto rego niebędźiećie mogli náleść / będzie kiedy dale-ko nie blisko / przeto nie będźiećie go mogli do śie-bie wołáć.

2. Tráca Bogá potę-pieni do piekła / y wię cey go ná wieki náleść nię mogą. Będźiećie mię prá-wi ßukáć / á nie naydźiećie. Tedy będą mię wzywáć / á nie wysłucham: rano wstá-ną á nie naydą.

3. Tráca go podczás sprá wiedliwi y święći ále nie do końcá ábo nie owßeki / to iest vtracáią nie ták Bogá sámego / iáko rácżey iego nie ktore dáry / świa-tłość ná dußy iásną ná kto rey miey sce ćiemność iá-ka ná serce przychodźi / dla ktorey nie ták im świecą rzeczy święte / ále widzą ie iáko we mgle. Vtracáią podczás pokoy / á miásto niego máią niepokoy ná sercu / y bárzo tęsknią. V-trácáią wesołość / á miá-sto niey nápadáią ich smętek

ios puoka vnt iu nukudi-
mas ir kartibe dušios Pik
na ape tay Psalmuose Do-
wido/ kuris apraßo/ kaip
sawo tarnus gierus Die-
was megina tukays apkay-
dimays / aba atimimays
saldibes širdies/ šwiesibes/
drutibes/ minkßibes mał-
dose/ sutrinimos ažu nusi-
deimus / ir kitu tokiu do-
wanu. Todrin ir pats Do-
widas ießko Diewo/ ßau-
kia iop/ budina ii kayp a-
žumigusi/ sakos essus ap-
kaystas / skundžias essus
arti prapulties / iey Die-
was io negielbetu / ir ki-
tus ragina /idant ießkotu
wisadu Diewo sawo / iop
pultus / iam wisadu mel-
stus. Dušia ßwynta aba
gieriaus Bažnižia giesme
se Salomono tunkiey ie-
ßko Diewo sawo numike-
toio sawo. Ießkosiu tieg
to/ kuri mili dušia mano/
apeysiu miestu / ir kitu
klausiasi. Ar regeiote kuri
mili dušia mano. Tasay
Pametimas Diewo/ kuriuo
tey-

y gorzkość dußna. Pekno
o tym w Psálmiech Da-
widowych/ ktory opisuie/
iáko swoich sług dobrych
Bog doświadcza/ rozmái-
tem opußczeniem/ ábo vm-
knieniem słodkośći serde-
czney / świátłośći / stá-
łośći/ zmiekczenia w mo-
dlitwách/ skruchy zá grze-
chy/ y inßych takich dárow.
Przeto y sam Dawid ßuka
Bogá/ woła do niego/ bu-
dźi go iáko snem vspokoio-
nego / powiáda śie być o-
pußczonym / skárży śie
być blisko zguby / iesliby
go Bog nie rátował/ y dru-
gich nápomina / áby ßu-
chali záwße Bogá swego/
do niego śie vćiekali/ iemu
śie záwżdy modlili. Dußá
święta/ abo ráczey kośćoł
wpieśniách Sálomonowych Cant. 1. 3. 5.
często ßuka Bogá swego
vkochánego swego. Będe
práwi ßukała tego/ ktore-
go miłuie dußá moiá/ obeyde
miásto: y drugich śie py
ta. Czy widźieliśćie tego/
ktoreego miłuie dußá moiá
To

1\. *Hac amißio in iustis ob venialia peccata contingit.*

teyſus ir ßwentas ii pa-
meta/ priſitinka del dwie-
iu ipaciey prieżaſtu. Wie-
na ira nuſideimay mażie-
ſni/ del kuriu atima Die-
was linkſmiby duśios/ pa-
kaiu/ świeſiby/ ir kitas do-
wanas / o tay dażnay da-
ro tiemus / kurie ne teyp
didy turi ſargiby vnt śir-
dies ſawo/ muſto niekanie-
kios / teypogi ne ſaugo
lieżuwio / daug tuśćiu ir
ne reykiamu żodżiu kalba/
ne ſergti akiu / áuſiu / ir
kitu paiautimu ſawo / per
kuriuôs daug labay mażu-
iu daſilaydżia kaltibiu/ ir
teyp tauciaſi eſſu ſauſays
vnt maldos/ kietays ir ſun-
kieys vnt gieru darbu. O-
tay perlaydżia Diewas del
tu mażuiu nuodemiu. Vntra
ira meginimas Diewo/ ku-

2\. *Ad probationem eorũ.*

riuô pratina ir mokia ſa-
wo tarnus kaip turi tobu-
łay tarnauti iám / iż tikros
meyles/ dowanay be kokiu
kayp butu algu/ linkſmi-
bes ir kitu. Nes pigay pa-
żint/ kas tikray Diewu mi-

li iż

To zgubienie Bogá / kto-
rym go ſpráwiedliwi y
świeći gubią / przytrafiá
śię dla dwu oſobliwie przy
czyn. Iedná ieſt grzechy
mnieyſze/ dla ktorych odey-
muie Bog poćiechę duſzną/
pokoy/ światło/ y inße dá-
ry/ á to często czyni tym/
ktorzy nie ták wielką má-
ią ſtraż ná ſercu ſwoiem /
myślą o fráßkách / tákże
nie ſtrzegą iezyká / wiele
prożnych y niepotrzebnych
słow mowią / nie ſtrzegą
oczu/ vßu / y inßych zmy-
słow ſwoich / przez ktore
śię bárzo wiela máłych
grzechow dopußczaią / y
ták czuią śię być ſuchymi
ná modlitwie/ twárdymi y
ćięßkimi do dobrych v-
czynkow. A to przepußcza
Bog dla tych máłych grze-
chow. Wtorá ieſt doświad-
czánie Boſkie / ktorem
ćwiczy y vczy ſwoie ſługi
iáko mu máią doſkonále
służyć z ſzczerey miłośći/
dármo bez żadnych iákoby
nagrod/ poćiechy/ świátła/

y ine

li iž to kad nopkaydžia po-
teriu/maldu/gieru darbu/
norint širdiy ne turi ſal-
dibes/ bet gieriaus karti-
by/nuludimu / kietiby ir
tingieimu vnt maldibes
á tečiau ne duoſtis tomus
ſunkibemus pergałet: bet
wiſa daro / ku pirma pa-
prati buwo darit / kad
tureio širdies linxmiby ir
džiauxmu. Kas wel tuo-
metu tiktay meldžias / kad
linxmu turi dušiu/ o kad
nuludusiu / wiſus pame-
ta poterius / apleydžia
bažniciu/ ir kitus gierus
darbus/ taſay ne tarnauia
Diewuy kayp ſunus gie-
ras Tewuy/ bet kayp ſum-
dinikas ažu algu Wieß-
pati. Kad Wießpats ne
duoſt algos / atſtoio nuog
io/ ießko kito Wießpaties/
kuriamažu pinigus paſi-
ſumdo/ o ne wienam do-
wanay ne tarnauia. Sunus
wiſadu tewuy ſawo nori ir
gieydžia inteykti/ ir nuog
io neſiſkiria niekadu/ wi-
ſu metu ſu tewu ir prieg te-

y inßych. Bo łácno po-
znáć/ kto ßczerze Bogá
miłuie/ z tego/ że nie opuß-
cza paćierzy / modlitw/
dobrych vczynkow/ choć
w ſercu nie ma ſłodkośći/
ále ráczey gorzkość/ ſmę-
tek/ twardość / y leni-
ſtwo ku nabożeńſtwu: á
przećie nie dáie ſie tym
ćießkośćiom zwyćiężyć:
ále wßyſtko czyni/ co był
pierwey zwykł czynić/ gdy
miał ſerdeczną poćiechę y
rádość. Kto ſie zás w ten
czás tylko modli/ kiedy ma
weſołą duße/ á kiedy ſmę-
tna/ wßytkie porzuca pa-
ćierze/ opußcza Kośćioł/
y inne dobre vczynki/ ten
nie ſłuży Bogu iako ſyn
dobry oycu/ ále iako na-
iemnik pánu zá zapłatę.
kiedy pan nie daie zapłáty/
odſtaie od niego/ ßuka in-
ßego páná / ktoremu ſię zá
pieniądze náymuie/ á zá-
dnemu darmo nie ſłuży.
Synowie záwße oycu
ſwemu chcą y żądáią do-
godźić/ y od niego ſie ni-

wu giwena. Teyp ir tarnay Diewo / wieni kayp ſumdinikay/ kiti kayp ſunus gieri iam tarnauia/ anie ažua kgu/dowanos/linxmibes/ßwieſibes/o tie dowanay/ ir be tu dowanu wiſados iam tarnaut gieydžia. Tu tadu Krikščionie ſaugokis/ kad ſawo Wießpaties ne pameſtumey ney vnt to ſwieto/ per ſunku nuſideimu/ ney vnt ano/per paſkundinimu vmžinu/del tog ſunkaus nuſideimo. Jr wel ne teriok Diewo dowanu / per mažieſnius/ o teyp vmžinay ji aptureſi / ir niekadu daugieſn pameſti ne gale ſi.

gdy nie odłaczáia/zawždy z Oycem y przy Oycu mießkáia. Tak y ſłudzy Božy/ iedni iáko naiemnicy/ drudzy iáko ſynowie dobrzy iemu ſłužą/ owi zá zapłate/y dár/ zá poćiechy/ świátłá ꝛc. á ći dármo/ y bez tych dárow záwždy mu ſłužyć žądáią. Ty tedy Chrześćiáninie ſtrzeß ſie/ ábyś kiedy Páná ſwego nie zgubił/ áni ná tym świećie/ przez ćießki grzech/ áni ná onym/ przez potepienie wieczne/ dla tegož ćießkiego grzechu. Ktemu nie trać Boſkich dárow przez powßednie / á ták wiecznie go otrzymaß/y nigdy go wiecey zgubić nie bedźieß mogł.

PVNKTAS. II.

Kur ieszkot Ckriſtaus.

Vbi Chriſtus quarendus ſit.

1. In cœlo.

DAug ira wietu/kurioſe galime ießkot W. Jezaus. Wieta kur dabar anas wiſadu giwena ira dun-

PVNKT II.

Gdźię szukáć Chryſtuſá

WJele ieſt mieysc/ ná ktorych možemy ßukáć P. Jezuſa. Mieysce/ gdźie teraz on zawždy mießka

dungus/ tinay po deśiney
Diewo Tewosedi. Tu day-
ktu kurie aukßtay ira ie-
ßkokite/ kur Christus ira
po deśiney Diewo sededa-
mas.
2. Wiéta / kurioy giwe-
na ira Szwenćiausias Sa-
kramentas altoriaus/ kur
ira tasay Sakramentas/
tinay ira ir Christus. Nes
teyp bilo Wießpats ape tay
Ewangeliose. Tay ira Ku-
nas mano/ tay ira Krau-
ias mano/ kur wel ira io
Kunas ir Krauias/ tinay
ira anas wisas ir su wisu/
kayp iżgulde pats żodzieys
anays. Kas tieg walgo
mani/ bus giwu del manis.
3. Wieta Christaus
Wießpaties/ kurioy wi-
sumetu giwena/ ira Ba-
żnićia io ßwynta / tay ira
draugie aba surinkimas
żmoniu tu/ kurie ing ii
teyp / kayp pridera / tiki.
Ape tay teyp tare Apaßta-
lump ir kitump mokiti-
niump sawo/ kurie buwo
draugie ir surinkimas io/
aba

mieszka/ iest niebo/ tám
ná prawicy Bogá Oycá
śiedzi. Tych rzeczy/ ktore
są wysoko/ szukayćie / Col. 3.
gdzie Christus iest śiedzą-
cy po prawicy Bożey. 2. In Sacra Eucharistia.
2. Mieysce/ ná ktorym
mieszka / iest naświętszy
Sákrament/ gdźie iest ten
Sákrament/ tam iest y
Christus. Bo ták mowi 1. Ioan. 6.
Pan o tym w Ewangeli-
ách. To iest ciáło moie gdźie
záś iest iego ciáło y krew/ Ioannis 6.
tam iest on wszystek y ze
wszystim/ iáko sam wyło-
żył słowy onemi. Kto mię
prawi pożywa/ będźie żył
dla mnie.
3. Mieysce Chrystusá P. 3. In Ecclesia Catholica.
ná ktorym każdego czásu
mieszka/ iest Kośćioł iego
święty/ to iest społeczność
ábo zebranie tych ludźi /
ktorzy weń ták/ iáko przy-
stoi/ wierzą. O tym ták
rzekł do Apostołow y do
innych vczniow swoich/
ktorzy byli społecznośćią
y zgromádzeniem iego /
ábo Kośćiołem. Oto ia
iestem

Matt. vlt. aba Bažnićiá io. Sztay
aß esmi su iums wisomis
dienomis iki galu swieto.
Todzin ir Ewangelioy tos
Nedelos budamas dwili-
kos metu/ ne kitur bet tik-
tay Bažnićioy noreio but
rastas. Noredamas ißmo-
kit wisus/ adunt kurie io ne
turi/ kayp tay ira pago-
nay/ aba Heretikay/ kurie
ii pamete / ießkotu io
Bažnićioy/ ne pakumpe-
se Zbaru sawo. Tay žinkli-
na ir ratßas anas Ezechi-
elo pranaßo/ kuris apra-
ßo Bažnićiu Christuso /
ir daug ios pastapciu/ mo-
kslu / Sakramentu / vnt
Ezech. c. 48. galo teyp baygia sawo
raßtu. Wardas miesto
zieg / tay ira Bažnićios
kuriu aprašineio/ nuog
anos dienos Wießpats ti-
naygi. Tasay wardas
Bažnićios ira Wießpats
zinay / tay ira giwena.
Teyp daktaru Bažnićioy
gal but rasttas. Daktaray
Ephes. 4. kayp mokitoiey gal tie-
mus/ kurie io nežino pa-
rodit/

iestem z wámi po wszyst-
kie dni aż do końcâ świá-
tá. Przeto y w Ewangeliey
dźiśieyszey bedac dwuna-
stu lat/ nie indźiey ále tyl-
ko w Kośćiele chćiał być
naleźion. Chcąc náuczyć
wszystkich/ áby ktorzy go
nie máia/ iáko to są po-
ganie/ ábo Hereticy/ kto-
rzy go zgubili / szukáli go
w Kośćiele/ nie w poka-
tnych Zborách swoich. To
znáczy y ono pismo Eze-
chiela Proroká/ ktory opi-
suie Kośćiol Chrystu-
sow / y wiele iego taiem-
nic/ náuk/ Sákrámentow.
Nákoniec ták kończy swe
pismo. Imie práwi miá-
stá/ to iest Kośćioła/ kto-
ry tám opisował/ od onego
dniá Pan tamże. To imie
Kośćiołá iest Pan tam/ to
iest mieszka. Miedzy Do-
ktorami w Kośćiele może
być náleźiony. Doktoro-
wie iáko nauczyćiele/ mo-
gą tym co go nie znáia vka-
zać/ y przeto ie postáno-
wił. Dał práwi Doktory y
paste-

rodit/ir todrin iſtate iuos.
Dawe tieg Daktarus ir
piemenis vnt ſtatimo ir
budawoimo Bażnicios. A
tay bus iki galu swieto/
kaip toygi wietoy Apaßa-
las bito. Kiekwienami
vmżiy Heyetikay pameti
Chryſtu/ iey kitur ießkoio
ne rado / io iey Biażniciov
tikroy terp Daktaru ießko
io/ pigay rado/ kaip żino-
me iż hiſtoriu ſenuiu Ba-
żnicios ßwyntos. Anie A-
rionay / Eutichionay /
Monothelitay/ ir kiti pa-
klidcley/ kurie Bażniciov
ießkoio/rado Chriſtu: Ra-
do ir Berengarius / ku-
ris pametis buwo Chriſtu/
ne tikiedamas ape ii iey
butu eſſus tikray ir potey-
ſey Sakramenty altoriaus.
Nes nuog Bażnicios
ßwyntos tuometu ir nuog
Daktaru ios baramas/ ir
mokiamas tikros tikibes/
ſuſiprato / ir atſigrizie iż
nauio ing tikru kelu/ in-
tikieio tieſay/ kurios mo-
kia Bażnicia ape ßwyn-
ciauſi

paſterze ná ſtáwiánie y
budowánie Kośćiołá. A
to będźie do końcá świátá/
iáko ná tymże mieyſcu
Apoſtoł mowi. Káżdego
wieku Heretikowie ktorzy/
zgubili Chryſtuſá/ ieśli
indźiey ßukáli/ nie náleźli
go/ieśli w Kośćiele praw-
dźiwym miedzy Doktormi
ßukáli/ łacno náleźli/ iáko
wiemy z hiſtoriy ſtárych
Kośćiołá świętego. Oni
Aryanowie/ Eutychyá-
wie/Monotelitowie/y inni
błędnicy / ktorzy w Ko-
śćiele ßukáli / náleźli
Chryſtuſá. Nálazł go y
Berengarius/ ktory go
był zgubił/ nie wierząc o
nim ieśliby był iśćie y
prawdźiwie w Sakrá-
menćie ołtarza. Bo od
Kośćiołá świętego w ten
czas y od Doktorow iego
zgromiony/ y náuczony
prawdźiwey wiáry/ vpá-
miętał ſię/y náwroćił ſię
znowu ná prawdźiwą
drogę/vwierzył prawdźie/
ktorey vczy Kośćioł o ná-
świętßym

čiauſi Sakramentu alto-
riaus. Raſtu tuogi budu
ir dabar muſiſzkiey Here-
tikay Chriſtu/ kuri pame-
te/ kad io Bażničioy ti-
kroy ieſzkotu/ bet iog to ne
daro/ todrin ne turi Chri-
ſtuſo Wieſzpaties ſawo.

4. In Corde humano
4. Wieta/ kurioy mieley
giwena Chriſtus/ira śir-
dis čiſta ir graži. Ape tay
teyp Apaſztalas kalba.
Klupauiu vnt kielu ma-
no Tewop etc. tay ira mel-
Ephes. 3.
dżiu/ adunt giwentu Chri-
ſtus per tikieimu śirdiſe iu-
ſu. Kunda ii tarnay Die-
wo śirdiy ſawo/ kad ape
ii muſto/ kad ilgay/ tun-
kiey / karſztay iam mel-
dżiaſi.

5. In Ecclesia
5. Wieta Bażnićia/ ku-
rioy Diewo žodi kügnigay
ſako/ ir iżpažinties nuode-
miu klauſo. Tinay kas
dażnay wayksčioia/ iey pa-
mete Chriſtu teriodamas
io miliſtu per ſunku kokį
nuſidetimu/ gal raſt klau-
ſidamas Diewo żodżio/ iż
kurio paſikrutino śirdis
ir ſu-

świetſzym Sákrámenćie.
Náleżliby tymże ſpoſobem
y teraz náſzy Hereticy
Chriſtuſa/ ktorego zgu-
bili/ gdyby w Kośćiele
prawdźiwym ſzukali/ lecz
iż tego nie czynią/ przeto
nie maią Chriſtuſá Páná
ſwego.

4. Mieyſce/ ná ktorym
rad mieſzka Chriſtus/
ieſt ſerce czyſte. O kto-
rym ták Apoſtoł mowi.
Klekam ná kolana moie
ku Oycu etc. to ieſt modlę
ſię aby mieſzkał Chry-
ſtus przez wiárę w ſer-
cach waſzych. Naydu ia go
ſłudzy Boży w ſercu ſwo-
im / gdy o nim rozmyśláią/ gdy mu ſię długo/
częſto/ y gorąco modlą.

5. Mieyſce Kośćioł/
w ktorym ſłowo Boże
Kápłani przepowiedáią/
y ſpowiedźi ſłucháią. Tam
kto częſto chodźi/ ieśli
zgubił Chryſtuſa tráćąc
iego łáſkę przez ćięſzki ią-
ki grzech/ może go náleść
ſłucháiąc ſłowá Bożego/
z ktore

Ir ſuſiminkßtina / pradeſt gayletis ažu piktibes ſawo / prieyt kunigop / paſiſako kuo Diewu mielu pažieyde / kunigas Diewo galiby atkeydžia iam nekeyſibes io / igiia tuoiaus Diewo miliſtu / ſtoiaſi teyſus / ir teyp Chriſtus iop ſugrißta / ir giwena iump / kaip pirmay giweno / negi buwo pameſtas per daſikeydimu didžio nuſideimo. Zinodamas tadu kur Chriſtus gali raſtis / tinay io ießkok / iey ii kadu / ko Diewie apſaugok / nuteriotumey / per netiki abo per kitu nuſideimu didy.

PVNKTAS. III.

Niekas Chriſtaus aba Diewo vnt to ſwieto tobułay raſti negali.

Pokolay žmogus giwena vnt to ſwieto / norint giwentu daug tukſtunčiu

z którego śię porußa y zmiękcza ſerce / y poczyna żałowáć zá złośći ſwe / przyſtępuie do Kápłaná / ſpowiada ſię czym Páná Bogá obráźił / Kápłan mocą Boſką odpußcza mu grzechy iego / doſtępuie nátychmiaſt łáſki Bożey / zſtáie ſię ſpráwiedliwym / y ták ſię Chryſtus do niego zwráca / y mießka w nim / iáko pierwey mießkał / niżli go był zgubił / przez dopußczenie ſię wielkiego grzechu. Wiedząc tedy gdźie ſię Chryſtus może znaleść / tám go ßukay / ieślibyś go kiedy / czego Boże vchoway / vtráćił / przez niedowiárſtwo ábo przez inny grzech ćięßki.

PVNKT. III.

Nikt Chryſtuſá ábo Bogá ná tym świećie doskonale naleść nie może.

Poki człowiek żyie ná tym świećie / choćby żył wiele tyśięcy lat / przez

Deũ ſiue Chriſtum non poſſe perfectè in hac vita inueniri.

stunčiu metu/ per wisu
sawo omžiu ne gal ceip za-
sti ir pažint Diewo/ kaip
prideretu/ ir kaip io didi-
be ir Maiestotas priwalo.
5. Quia scriptura dicit quærendum esse sēper.
5. Gal tay pasirodit iž
rašto szwynto/ kuris lie-
pia ieszkot Diewo wisados.
Ieszkokite tieg Wieszpa-
tes/ ir pasidrutinkite/ iesz-
kokite weydo io wisados.
Psa. 104.
Nes ira Diewas kaip
wieta aukso žiamey gili/
plati ir be galo/ tolaus ir
tolaus eiunti. Kaip tadu
tie/ kurie iž žiames kasa
auksu/ wisadu runda au-
ksu/ ir wisadu tolaus eyt
ieszkodami aukso/ kas die-
na runda ir ižkasa auksu/
ir kas diena ieszko aukso.
Nes ne gal wiso wienu
kartu rasti ir ižkasti/ to-
drin daliomis ižkasa ir
ima sawi auksu. Teyp
Wieszpaties musu Diewo
ne galim iki galu ir tobu-
lay rasti/ tay ira pažint/
kaip butu per dalas ii
numanome. Wienu kar-
tu mustome ape io gieriby/
vntru

przez wszytek swoy wiek
nie może ták náleść y po-
znáć Bogá/ iákoby przy-
stało/ y iáko iego wiel-
kość y máiestat potrzebu-
ie. Może sie to pokázáć z
pismá świętego/ ktore ka-
że záwżdy Bogá szukáć.
Szukayćie prawi Páná/
y vmacniayćie sie/ szu-
kayćie obliczá iego zá-
wsze. Abowiem iest Bog
iáko mieysce złótá w zie-
mi/ głębokie/ szerokie/ y
bez końcá/ dáley á dáley idą-
ce. Jáko tedy ći/ ktorzy z
ziemie wykopuią złoto/ zá-
wsze náyduią złoto/ y zá-
wsze dáley idą szukáiąc
złotá. Co dźień náyduią y
wykopuią złoto/ y co dźień
szukáią złotá. Abowiem
nie mogą wszytkiego ie-
dnym razem náleść y wy-
kopáć/ przeto po częśći
kopią y biorą złoto. Ták
Páná Bogá nászego nie
możemy do końcá y dosko-
nále náleść/ to iest po-
znáć/ iákoby przez czę-
śćigo rozumiemy. Raz
rozmy-

vntru kartu ape galiby/ trećiu ape iśminti/ ir teyp ape kitos io tikribes pa truputi ku gaudome/ ir kayp lusteli koki aukso saw nukaużiame. Ira Diewas kaip marias didżiausias/ á musu iśmonia ira kaip wiedrelis/ aba kaip śaukśtelis/ ne gal iśsemt mariu wisu/ truputi pasema/ ir teyp norint semtu per vmżiu/ niekadu neyśsemtu tu mariu. Tay ira norint wisadu daugiesn ir daugiesn kas diena numanitu świesiaus ir tobulaus Diewu: tećiau negali iki galu wiso/ iśmoniu sawo apimt ir permanit. Teyp Apaśtalas biło. Po daley aba pa truputi pażistame Diewu/ ir po daley pranaśauiame. Tasaygi Apaśtalas weyzdedamas vnt Diewo labay ażudingtu sudu kayp vnt mariu didżiausiu/ teyp praśuko iświdis tu gilumu. O gilibe tieg turtu iśmintíes ir żinios Diewo/ kaip neapimami ira

rozmyślamy o iego dobroći / drugi raz o mocy / trzeći raz o mądrośći / y ták o innych iego własnośćiách po trosze co chwytámy / y iáko po vkomeczku iákim złotá sobie vłámuiemy. Jest Bog iáko morze nawiększe/ á nász rozum iáko wiaderko/ ábo iáko łyżeczká/ nie może wyczerpáć wszystkiego morzá/ troche poczerpnie/ y ták choćby czerpał ná wieki / nigdyby niewyczerpał tego morzá. To iest/ choćby záwżdy wiecey á wiecey co dźień poymował iáśniey y doskonáley Bogá: przećie nie może do końcá wszystkiego ogarnąć y zrozumieć. Ták 1. Cor. 13. v. 9.
Apostoł mowi. Po częśći ábo po trosze znamy Bogá/ y po częśći prorokuiemy. Tenże Apostoł pátrząc ná Boskie bárzo skryte sądy iáko ná morze nawiększe/ ták záwołał obaczywszy iego głębokość. O głębokośći pra- Rom. 11. v. 33.

ſuday io / ir nenuſekami kieley io.

2. Quia eadē aſſerit, nō poſſe perfectè reperiri.

Iob. 11. v. 7. 8. 9.

2. Gal tay paſirodit ir iß to / iog raßtas ßwentas ſako negalinti ſunti dayktu / adunt kas Diewu tobukay raſtu / tay ira ißmonitu. Artes pedus Diewo permaniſi / ir tobukay wiſagalinti raſi? Aukßteſnis azu dungu / a ku dariſi? gilteſnis azu paziemes / a ißkur pazinſi? ilgi ſne ira azu ziami miera io / ir plateſne azu mariasę Ne ißilkſkite / nes ne apimſite. Kas regies ii ir ißſakis?

Eccl. 4. 3. 3. v. 3. 4.

3. Quia oſtendebat ſe in fumo, nube.

Iſai. 6. 3. reg. 8. 2. par. 5. v. 4.

3. Idant parodітu Diewas ſawo didiby ſunt nopimamu / daznay rodes pranaßamus dumuoſe / debeſiy / vkanay.

Ob intellectus noſtri debilitatem.

4. Ißmonia muſu kuny imerkta ir kaip purwuoſe nuklimpus / ne eſti patogi vnt ißmonimo Diewo / kuris

wi bogactw madrośći y vmieiętności Boſkiey / iáko ſą nieogárnione ſady iego y nie wybadáne drogi iego.

2. Może ſie to pokazáć y z tego / iż piſmo świete powiada / że nie można ieſt rzecz / áby kto Bogá doſkonale nálazł / to ieſt zrozumiał. Podobno ślady Boſkie ogárnieß / y doſkonále wßechmocnego znaydzieß? Wyżßy nád niebioſá / á coż vczyniß? głebßy nád piekło / á ſkadże poznáß? dłużßa ieſt niż ziemia miárá iego / ßerßa niż morze? Nieuſtawayćie / bo nie ogárniećie. Kto go vyrzy y wypowie?

3. Aby pokázał Bog wielkość ſwoie być nieogárniona / czeſto śie w piśmie pokázował prorokom w dymie / w obłoku / y we mgle.

4. Rozum náß / ktory ſie w ćiele zánurzył / y iáko w błoćie vlgnał / nie ieſt ſpoſobny na zrozumienie Bogá /

kis ira Dwasas ir świesi-
be skaysčiausia/ žibunti ir
twaskunti be mieros: akis
wel musu dušios tay ira
išmonia labay silpna/ ne-
gal vnt saules nesutwer-
tos/ vnt Diewo šwiesiau-
sio teyp kaip reyktu /
weyzdet. Kaip pełeda ir
šikšniosparniey negal die-
noy vnt świesibes sau-
les weyzdet/ bet wakaru
tiktay/ kad labay maža
ira świesibe/ tuometu gal
truputi regieti iž tos świe-
sibes. A tay todrin negal/
nes labay silpnas ir ketas
turi akis / neišklinčia
świesos saules widuy die-
nos labay žibunčios. Teyp
ir mes turime akis dušios
tay ira išmoniu labay
ketu / mažu / silpnu/ ir
teyp kaip pełedas kaip
šikšniosparniey / pako-
kay vnt to swieto esme/ ne
galim weyzdet vnt Wieš-
paties Diewo / tay ira ne-
galim io tobukay pažint/
truputi ku ir labay maža
pažistame gi. Todrin ru-
pinne

Bogá / ktory iest duchem
światłośćią naiaśnieyszą/
świecącą y błyszczącą się
bez miáry: oczy záś násze
duszne/ to iest rozum bar-
zo słaby/ nie może na słoń-
ce niestworzone/ ná Bo-
gá naiaśnieyszego/ ták
iákoby potrzebá pátrzyć.
Jáko sowá y niedoperze nie
mogą ná świátłość słone-
czną pátrzyć/ ale tylko wie-
czor/ kiedy bárzo máłe iest
świátło/ w ten czás mo-
gą troche widźieć z tego
świátła. A to dla tego nie
mogą / bo bárzo słábe
y tępe máiąc oczy / nie
mogą znieść świátłá sło-
necznego w śrzod dnia
barzo świecącego. Ták y
my mamy oczy duszne/ to
iest rozum bárzo tępy /
máły/ y ták iáko sowy /
iáko niedoperze pokiśmy
ná tym świećie/ nie może-
my patrzyć na Páná Bogá
swego/ to iest/ nie możemy
go doskonále poznáć troche
co y bárzo máło poznawa-
my go przeto stáraymy się
bár-

pinkimes kokay giwi esme tabiaus pomažam pažint Wießpati sawo/ wisadu kaip liepia raßtas / ießkokime io.

PVNKTAS IV.

Ko waykay turi mokitis.

Quæ à pueris discenda.

Timor Dei. Tob. 1. 1. reg. 1.

1. TVri mokitis baymes Diewo. Teyp Tobias mokie suneli sawo nuog mažimes biiotis Diewo. Anna Samueli sawo tuotaus nužindžius atdawe Bažničion vnt garbos Diewuy. Motina septiniu sunu Machabeußu del ßwento vžaukleimo iu wadinaßi kabay stebuklinga.

2.Mach.7.8.

2. Temperantia & sobrietas.

2. Turi mokitis mestibes aba mieros gierimy ir walgimy / idant ne pasunktu ir iprastu apsiri imop/idant ne butu kepunays/smalscieys/ ir smagurauiuncieys. Teyp sunus Heli iz-lepinti pakado biauriey/ir biauribese giweno. Tewas ne teyp kaip prideretodraude/žodžieys tiktay graudena / a vnetay

bárziey á bárziey poznáwáć P. Bogá swego/ záwzdy iáko káze pismo ßukaymy go.

PVNKT. IV.

Czego się dźieci máią vczyć.

1. MAia się vczyć boiázni Bozey. Tak Tobiaß nauczał synaczká swego z máłych lat bać się Paná Bogá. Anná Samuelá swego záraz od pierśi oddáłá do kośćiołá ná chwałę Bozą. Mátká śiedmi synow Máchábeyczykow / dla Swiętego ich wychowánia zowie się bárzo dźiwną.

2. Máią się vczyć miernośći w pićiu y w iedzy / áby się nie przyzwyczáiáli do obzárstwá / zeby nie byli pießczonemi / ná łákoći się rdawáiąc. Tak synowie Helego wypießczeni rospuśćili się ßpetnie/ y w ßkárádośći zyli. Oćiec nie tak ich iáko przystáło powśćiągał / słowy ie tylko karał / á ono

vntay reykie kuo kietu to-
kiu lepunu nuog pikto nu-
grasit/ ir vnt giero pri-
wodziot. Todrin pats te-
was buwo pakarotas/ ir
sunus wienoy dienoy azu-
mußti. Prieß wel anie way
kieley ßwynti Danielis/ ir
io drauginikay turi giriu
didy nuog Diewo raßty/
iog pasnikawo / ir labay
miernay walgie: todrin
Diewas dawe iiemus iß-
minti labay didy. S.
Mikaloius zindulis da-
bar budamas pradeio pa
snikaut seredamis ir pe-
tniciomis truputi ku wa-
karop zizdamas.

3. Turi mokitis tilet ir
maza labay kalbet. Ne
wieno zodzio giedißko ney
girdet / ney ißtarit / ney
ißmonit. Teyp S. Hiero-
nimas Letops raßo.

4. Tury mokitis klausit
wiresniu sawo / tewo /
motinos/mokitoiu/nulinkt
iuos ir garbint. Tuos
kieturis dayktus azukay-
kie ir Jezus kayp iß E-
uangelios zinoma ira:

no trzebá było czym twar-
dym takich swowolnikow
ode złego odrazić y ná do-
bre náwodźić. Przeto sam
oćiec był pokárány/ y sy-
nowie iednego dnia pozá-
biiáni. Przećiwnym sposo- 1. Reg. 2.
bem one dźiatki święte
Dániel y towárzyße iego Dan. 1.
máią zálecenie wielkie od
Bogá w piśmie/ że pośći-
li / y bárzo miernie iedli /
przeto im dał Bog ma-
drość barzo wielka. Mi-
kołay S. v pierśi ießcze
bedacy poczał pośćić/ we
śrzody y w piatki trochę
ku wieczoru ssac.

3. Maia sie vczyć mil- 3. Taciturnitas.
czenia y bárzo máło mo-
wić. Zadnego słowá sro-
motnego áni słyßeć / áni
wyrzec/ áni rozumieć. Tak
S. Jeronim w liśćie swo-
im do Lety piße. 4. Obedientia superioribus debita.

4. Má śie dźieći vczyć
słucháć stárßych swoich/
oycá/mátki/nauczyćielow/
ßánowáć ich y czćić. Te Ephes. 6.
cztery rzeczy záchował P.
Jezus/iáko z Ewángeliey
wiadomo iest. NA

Unt Antros Nedelos po trims Karalums/ Ewangelia.

Jono 2.

ANuo metu: Swodba buwo Kanay Galileos, ir buwo motina Jezaus tinay. Pakwiestas teipag buwo ir Jezus ir mokitiniey io unt swodbos. A kad ne teko wino, taria motina Jezaus iop. Wino ne turi. Jr tare iey Jezus. Kas man ir taw żmona? Dabar notaio watunda mano. Taria motina oi tarnams. Ku norint taris iums, darikite. A buwo tinai iż akmenio sudày sieśi padeti pagal apćisłimo zydu, kuriosn tilpodu aba tris wiedray. Tare iiemus Jezus: Pripilkite sudus wundenim. Jr pripile iuos sklidinus. Jr tare iiemus Jezus. Semkite nu, ir nesskite użweyżdetoiuy swodbos Jr nunesie. A kad paragawo użweyzdetoias swodbos wundenio winan permaynito, ir neżinoio iżgi kur butu essus, bat tarnay żinoio, kurie seme wundeni, pawadina iaunikio użweyzdetoias swodbos, ir tare iam. Kiekwienas żmogus pirm gieru winu duost: A kad pasigieria, tadu tu kuris ira płakiesnis. A tu ażułaykiey gieru winu ik śiołay. Tu padare pradziu żinkłu Jezus Kanay Galileos, ir apreysskie garbu sawo: Jr intikie io ing ii mokitiniey io.

W Nic

W Niedźiele Wtora po trzech Krolach/ Ewangelia v Jana S. w Rodz 2.

WOnczás: Były gody małżeńskie w Kanie Galileyskiey: á byłá tám mátka Jezuſowá. Wezwány też był y Jezus, y vczniowie iego ná gody. A gdy nie ſtało wina, rzekłá mátka Jezuſowá, do niego: Wina nie maia. Y rzekł iey Jezus. Co mnie z toba niewiáſto? Jeſczeć nie przyſzłá godźina moiá. Rzekłá mátká iego sługom. Cokolwiek wam rzecze, to czyńćie. Y było tám ſześć ſtagiew kámiennych, według oczyśćienia Zydowskiego poſtáwionych, bioracych w ſie każda dwie álbo trzy wiádra. Rzekł im Jezus: Nápełnićie te ſtagwie woda. Y nápełnili ie aż do wierzchu. Y rzekł im Jezus: Czerpayćieſz teraz, á donieśćie przełożonemu weſela. Y donieśli. A gdy skoſztował przełożony wody oney, ktora ſie zſtáłá winem, á nie wiedźiał skadby było, lecz słudzy wiedźieli, ktorzy wode czerpáli: wezwał oblubieńcá on przełozony, y rzekł mu. Káżdy człowiek pierwey dáwa wino dobre: A gdy ſobie podpiia, tedy podley ſze. A tyś dobre wino záchował áż do tego czaſu. Ten początek cudow vczynił Jezus w Kanie Galileyskiey, y okazał chwałe ſwa, y vwierzyli weń vczniowie iego.

PUNKTAY SAKIMU DIEWO żodżo iż Ewangelios.

PUNKTA KAZAN Z EWANIELIEY.

PUNKTAS. I.

Moteriſte żmoniu ira żinklu moteriſtes W Chriſtaus ſu Baźnićiu.

1 TOdrin moteriſte żmoniu żinklina moteriſty - Wieſzpaties Chriſtaus ſu Bażnićiu/ iog wiena tiktày turi but mote wiruy ſawo nauiamy teſtamenti/ ne dwi/ ne tris/ ne kaip ſenami teſtamenti kartays wienas wiras turedawo daug moteru. Perleyde tay Diewas tuo metu/ bet nunay liß wienos turet ne dera. Teip ir Bażnićia ira wiena ſu-
Cant. 6. żieduotine Wieſzpaties mu
Ioan. 10. ſu/wiena karwelićia/wie-
1 Cor. 12. na awine/ wienas kunas/
1. Tim. 3. wieni namay.

2. Neſiſkirimas ira moteriſtey żmoniu/ iki ſmerti

PUNKT. I.

Małżenſtwo ludzkie ieſt znákiem małżenſtwá Pana Chryſtuſowego z kośćiołē.

1. DLa tego małżeńſtwo ludzkie z náczy małżeńſtwo Páná Chryſtuſowe z kośćiołem/ że iedná tylko ma być żoná mężowi ſwemu w nowym teſtámenćie/ nie dwie/ nie trzy / iáko w ſtárym zákonie podczas ieden mąż miewał wiele żon. Dopuśćił tego Bog ná ten czas/ ale teraz krom iedney nie godźi ſię mieć. Ták y kośćioł ieſt iedna oblubienica Páná náßego/iedna gołębica/ iedna owczarnia / iednem ćiátem/iednym domem.

2. Nierozdźielność ieſt w małżenſtwie ludzkim/ do

timegal wienas vntro pameſt/ aba negal nieku buduſ ſkirtis. Teyp ir moteriſtey Chryſtaus ira neſiſkirimas nuog Bażnicios vmżinas. Niekadu Chryſtus neſiſkirs nuog Bażnicios/ ir vnt vmżiu ios nopleys. Sużieduoſiu tawi man vmżinay bito Pranśiep.

do śmierći nie może ieden drugiego porzućić / ábo nie mogą śię żadnym obyczáiem rozdzieláć. Ták y w małżeńſtwie Chryſtuſowem ieſt nierozdzielność wieczna od Kośćiołá. Nigdy śię Chryſtus nie odłączy od Kośćiołá/ y ná wieki go nieopuśći. Poślubięćię ſobie wiecznie / mowi v proroká.

Non poteſt deſerere nec deſeri á viro ſuo ad mortem.

Oſe. 2.

3. Idant mote megtu wiruy ſawo/ redoſi ir diktomis brungiomis: Teyp ir Bażnicia ira kayp karalene/ kuri labay brungieys rubays grażinaſi ir redoſi/ żimćiugais/ aukſu/akmenimis żibunćieys / ir wiſokiomis grażibemis. Stoios tieg karalene po deśiney tawo rubuoſe iż aukſo/ aowitkta tulibemis. Ir Ezechielis daug dayktu iżſkayto/ kurieys ana redoſi.

3. Aby śię żoná podobáłá mężowi ſwemu/ vbierá śię w vbiory koſztowne: Ták y kośćioł ieſt iáko krolowa / ktora śię bárzo drogiemi ſzatami zdobi y przybiera / perłami / złotem / kámieńmi świętnemi / y wſzelkiemi vbiorami. Staneła práwi krolowa po práwicy twoiey w ſzátách złotych/ przyobleczoná w rozmaitośći. I Ezechiel wiele rzeczy wylicza/ ktoremi śię oná przybiera.

3. Studioſa eſt ornatus vt placeat ſponſo.

Pſ. 44.

Ezech. 16.

4. Sużieduotine nutekiedama ażu wiro/ aplaydżia tewu / motinu / giminy / namus/ tewiſkſćiu/ ir praſine-

4. Oblubienicá idąc zá mąż/ opuſzcza oycá/ mátkę/ rodzinę / dom / y oyczyznę/ á przenośi śię w dom/ do

4. Deſerit parentes & patriã & transfert ſe in domum ſponſi.

ſineßa namuoſna / tewik-
ſćion/giminen wiro ſawo.
Teyp Bażnićia ſużieduoti-
ne Chryſtaus nutekiedama
ażu io per tikiby / wilti ir
meyly/apleydżia tewu ſa-
wo/tay ira ſwietu tu/ mo-
tinu/tay ira kunu/ aba gie-
riaus pagoniſty / atſiżada
welino/ ir wiſu io darbu/
nuwelka nuog ſawis ſenus
Deut.21.v.12. rubus / ꝛc. Kayp figura
żinklino. Toſpi Dowidas
Pſ.44. teyp kalba. Klauſik dukte/
ir weyzdek/ ir nulink auſi
tawo / ir użumirßk żmoniu
ſawo/ir namu tewo ſawo.
v Tribulationes patiuntur varias coniuges. 5. Ape wiru ir moteri A-
paßtalas bilo / iog ſunki-
bes ir priespaudas kuno
tures. Chryſtus Bażnićios
1.Cor.7. wedeias kinte daug ſun-
kibiu / wargu / ir ſopulu
vnt kuno ir vnt dußios /
Ephes.5.v.25. vnt gało ir numire del ſa-
wo ſużieduotines ir paſa-
wintines. Chryſtus tieg
numileio Bażnićiu ir ſawi
pati iżdawe ażu iu. Bażni-
ćia teypagi paſawintine
Chriſtaus kinćia daug ir
tulu

do oyczyzny / do rodźiny
męża ſwego. Ták kośćioł
oblubienicá Chryſtuſowa
idąc zań przez wiárę / ná-
dźieię y miłość / opußcza
oycá ſwego / to ieſt świát
ten / mátkę / to ieſt ciáło /
ábo raczey pogáńſtwo/od-
rzeka śię czartá/ y wßyt-
kich iego ſpraw/ zwłoczy
z śiebie ſtáre ßaty/ꝛc. Jáko
figurá w piśmie znáczyłá.
Do tey Dawid ták mowi:
Słuchay corko / á pátrz/
y ſkłoń vcho twoie / y zá-
pomni ludu twego / y do-
mu oycá twego.
5. O mężu y żonie Apo-
ſtoł mowi/ że ćięßkośći y
vćiſki ćiáłá będą mieć.
Ták Chryſtus kośćiołá
oblubienicę ćierpiał wie-
le ćięßkośći/ y boleśći ná
ćiele y ná dußy / ná końiec
y vmárł dla ſwey oblubie-
nice. Chryſtus prawi v-
miłował kośćioł/y ſámego
śiebie wydał zań. Kośćioł
tákże oblubienicá Chry-
ſtuſowa ćierpi wiele y roz-
licznych vćiſkow/ nędz/ y
bole-

kuku priespaudu / wargu ir sopulu / kartays ir numirßta del Chrystaus sawo numiletoio. Kurie tieg priguli Chrystusop/ nukrißiawoio kunu sawo su piktumays ir gieyduleys.

bolesći / podczás y vmierá dla Chrystusá swego vkochanego. Ktorzy prawi przynależą do Chrystusá / vkrzyżowáli ćiáło swe/ z złośćiámi y żądzami. Gal. 5. v. 24.

PVNKTAS II.

Kiti paliginimay terp moteristes żmoniu ir terp moteristes Chrystaus su Bażnićiu.

1. GAlwu moteristes ira wiras/ tay ira/ wiresniu moteres ira wiras. Teyp Chrystus ira wiresniu/ ira Wießpatim/ ira galwu bażnićios sawo. Anas tieg galwu vnt wisos bużnićios.

2. Mote ira garba wiró / tay ira wiras turi giriu ir garbu iż moteries sawo. Teyp Chrystus turi didi garbu iż Bażnićios sawo. Apaßtatay tieg (kurie buwo grażiausia dala bażnićios) garba Chrystaus

Busi

PVNKT II.

Insze porownania miedzy małżenstwem ludkiem, y miedzy małżenstwem Chrystusá z kośćiołem.

Alia analogia inter matrimoniũ humanũm & ſpirituale Christi cum Ecclesia.

1. GŁowá żony iest mąż / to iest stárszym żony iest mąż. Ták Chrystus iest stárszym/ iest pánem / iest głowá kośćiołá swego. On prawi głowá nad wszytkim kośćiołem.

1. Caput mulieru est vir

1. Cor. 11.

Ephes. 1.

2. Zoná iest chwáłá mężá/ to iest mąż ma chwałę y cześć z żony swey. Ták Chrystus ma wielką chwałę z kośćiołá swego. Apostołowie prawi (ktorzy byli napięknieysza częśćią kośćiołá) chwałą Chrystusá. Bedźieß

2. Mulier est gloria viri.

1. Cor. 11.

2. Cor. 8.

Iſai.62. Buſi karunu garbos run-
koy Wieſʒpaties / ir karu-
nu karaliſtes runkoy Die-
wo tawo.

Amor reciprocus. 3. Del meyles byndros /
kuriu terp ſawis turi: teyp
Chryſtus labay numilejo
bažničiu ſawo / ir iž tos
meyles iždawe ſawi pati
vnt kunčiu bayſiu / ir vnt
ſmerties. Chryſtus tieg
Ephſ.5. numilejo bažničiu / ir ſawi
pati iždawe ažu iu. Bažni-
čia teypogi mili Chryſtu /
Cant. kurios meyly tobulu apra-
ſʒe Salomonas gieſmeſe
ſawo.

4. Prolis procreatio. 4. Moteriſte žmoniu ira del
wayku / kurie iž ios giema:
teyp bažničia gimdžia
Chryſtuy ſunus ir dukte-
ris be ſkayčiaus. Bet čia
ira ſkirius moteriſtey Chri
ſtaus nuog moteriſtes
žmoniu. Pirmas / bažnicia
2.Cor.11.v.2. wiſados ira Ponna čiſta /
ir motina wayſinga. Pon
nu wadina iu Apaſʒtalas:
Suži dawau aba ſukalbe
iau ius ažu wieno wiro /
ponnu čiſtu ſtatit Chry-
ſtuy.

dzieſʒ korona chwały w re
ce Páńſkiey / y korona
kroleſtwá w rece Bogá
twego.

3. Dla miłośći zobopol-
ney / ktora miedzy ſoba
máia: ták Chryſtus bárzo
vmiłował Kośćioł ſwoy y
z tey miłośći wydał śiebie
ſamego ná meki ſrogie y
ná śmierć. Chryſtus prawi
vmiłował kośćioł / y śie-
bie sámego wydał zań. Ko-
śćioł tákże miłuie Chryſtu
ſtuſa / ktorego miłość do-
ſkonáłá opiſał Salomon
w pieśniach ſwoich.

4. Dla ſynow y corek / kto
re śie rodza: ták kośćioł ro
dzi Chryſtuſowi ſyny y cor
ki bez liczby. Ale tu ieſt ro-
znośc w małżenſtwie Chry
ſtuſowem od małżeńſtwa lu
dzkiego. Pierwſʒa / kośćioł
zawſʒe ieſt panna czyſta /
y matka płodna. Panna
zowie go Apoſtoł: Poślu-
biłem wás zá iednego me-
żá pánna czyſta ſtáwić
Chryſtuſowi. Zowie tenże
Apoſtoł y matka. Cro

kto-

ſtuy. Wadina taſgi Apaß-
tatas ir motinu. Ana kuri
aukßtay ira Jeruzalem /
kuri ira motina muſu.
Ponna ira bažnićia del ći-
ſtibes ſawo / motina del
wayku / kuriůos gimdžia.
Vntras ſkiriůs / wienu kar-
tu daug tukſtunčiu gim-
džia / ko ne gal ne wiena
kita motina / reta dwinus
gimdžia / ir tay ſu neißſaki-
tu ſopulu. Trećias / kitos
motinos gimdžia ſunus ir
dukteris tokio ſtono aba
ſtowio / kokio paćios ira.
Grina ir vbagie vbagu ir
grinu wayku gimdžia / ne-
walnikie newalniku / ba-
iore baiaraytį / kunige ku-
nigaykßti / karalene kara-
lunu. Bet bažnićia gimdžia
wiſus aukßtos giminės /
gimdžia ſunus Diewo pri-
imtuoſius / gimdžia kara-
lunus / kunigaykßčius dun-
gaus karaliſtes / gimdžia
ßwyntus / labay gražius.
Kad to vžgimimo patis
ne terioću / wiſi poſmerti
karalumis vmžinays butu.
Ape tay raßto daug raſi.

ktore w gzore ieſt Jeruza
lem / ktore ieſt matka na- Gal. 4. ✠. 26.
ßa. Pánna ieſt kośćioł dla
czyſtośi ſwoiey / mátka dla
dżieći / ktore rodżi. Druga
rożność / o raz wiele ty-
śiecy rodżi / czego nie mo-
że żadna inna matka / rzad-
ka bliźnietá rodżi / y to z
niewypowiedżiana boleścią.
Trzećia / inne matki rodzą
ſyny y corki tákiego ſtanu /
iákiego ſame ſą. Vboga
vbogie dżiećię rodżi / nie-
wolnicá niewolnika / ślá-
chcianká ślachćicá / kśieżna
kśiążę / krolowa krolewi-
cą. Lecz kośćioł rodżi
wßytkich wyſokiego rodu /
rodżi ſyny Boże przyſpo-
ſobione / rodżi krolewice /
kśiążętá kroleſtwa nie-
bieſkiego / rodżi świete /
bárzo piękne. Gdyby tego
vrodzienia ſámi nie tracili /
wßyſcyby po śmierći kro-
lámi wiecznemi byli. O
tym piſma dość naydżieß.

5. Communicatio bonorũ & titulorum.

5. Del nudalijmo titulu / wireſnibiu ir kito daug giaro. Kuturi wiras/ tay duoſtis ir io ſužieduotiney. Kad kuri nuteka ažu kara laus ne budama gimines karalaus/ ima titulu didy nuog wiro ſawo karalaus/ ir wadinaſi karalene. Nuteka ažu kunigaykscio / wadinaſi kunigie / teypagi ir ape kitas aukſʒtibes numanik. Tuogi budu ir Chriſtus duoſti bažnićiey ſawo titulus ſawo. Anas

Pſ. 2. Pſ. 44. ira karalus/ bažnićia ira karalene. Anas ira ſudžia/ dawe ir bažnićiey idant

Ioan. 20. ſuditu ir dabar vnt žiames per kunigus/ ir gaty ſwieto. Apaſʒtalay ir kiti didei ni ſʒwyntieu bus ſudžiomis /

Ioan. 8. ✝. 12. ir draugie ſu Chriſtuſiu ſudis. Chriſtus ira świeſibe / dawe ir bažnićiey tu

Mat. 5. wardu. Jus eſte świeſibe

Pſ. 109. ſwieto. Chriſtus ira kunigas / paſtate ir bažnićioy

Ioan. 20. kunigus. Ir teyp perzyk wiſus titulus / o raſi maža ne wiſus bažnićiey duotus. PVNK-

5. Dla vdźielenia tytułow/ przełożenſtw/y innego wiela dobrego. Co ma mąż/ to śię daie y iego obiubienicy. Kiedy ktora idźie zá krola nie będąc rodu krolewſkiego / bierze tytuł wielki od męża ſwego krola/y zowie śię krolowa. Idźie zá kśiążę / zowie śię kśiężna/ także y o drugich wyſokośćiach rozumiey. Tymże ſpoſobem y Chryſtus daie Kośćiołowi ſwemu tytuły ſwoie. On ieſt krolem/kośćioł ieſt krolowa. On ieſt ſędźia / dał y Kośćiołowi áby ſądźił y teraz ná źiemi przez kapłany/ y ná końcu świátá. Apoſtołowie y inni niektorzy świeći będą ſędźiami / y weſpoł z Chryſtuſem będą ſądźić. Chryſtus ieſt świátłość świátá/dał y Kośćiołowi to imię. Wy ieſteśćie świátłość świátá. Chryſtus ieſt kapłan/poſtanowił y w kośćiele kápłany. Jtak przeydźi wſzytkie tytuły/á naydźieſz máło nie wſzytkie Kośćiołowi dáne. PVN-

PVNKTAS III.

Kayp ceremonias swodbos, nuog żmoniu senuiu ażułaykamas, swodbay Christaus su Bażnićiu pridera?

1. CEremonia/ kuriu senieii żmones swodbay ażukaykidawo / buwo ta. Sużieduotine weydu sawo panećiu płonu ażudingdawo. Teyp Rebeka iżwidus sawo Izaaku iauniki ażudingie sawi skreysty / aba płosćiu. Ir Ezechielip biko ape synagogu sużieduotiny sawo Diewas teyp. Iżtiesiau dungatu mano vnt tawis. Prieżastis tos Ceremonios ira ta. Kuri nuteka ażu wiro / ne turi kitiemus roditis/ idant iiemus megtu / ir nuog iu butu miketa/ bet ape tay rupintis tur/idant tikram wiruy megtu/ir nuog io butu miketa. Tu Ceremoniu regime ir vnt Bażnićios sużieduotines Chrystaus. Tu-

ridun.

PVNKT III.

Iáko obrządki godowne, od ludźi starych záchowáne, godom Chrystusowym z kośćiołem przystoią?

1. OBrzadek / ktory starzy ludźie ná godźiech záchowywali / był ten. Oblubienicá twarz swoie rántuchem ćienkim zákrywáłá. Ták Rebeká vyrzawszy młodego páná swego Izaáká/zákryłá śie płászczem. I v Ezechielá mowi o synagodze swey Bog ták. Rozćiagnałem szate moie nád toba. Przyczyná obrzadku tego iest ta. Ktora idźie za mąż/nie ma śie innym vkázowáć/ áby śie im podobáłá / y od nich byłá miłowána / álé o to śie stáráć ma / áby śie własnemu mężowi podobáłá/ y od niego byłá miłowána. Ten obrzadek widźimy w kośćiele oblubienicy Chrystusowey. Ma-

zasło-

1. *Ritus antiqui nuptiarum accōmodantur nuptijs Christi cum Ecclesia.*

1. *ritus velamen super oculos sponsæ.*

Gen. 42.

Ezech. 16.

ridungalu vnt akiu ſawo
aba ažudingimu. Nes tu-
ri tikiby / kuri ira druta
ir tikra / bet ira tumſi / ir
teyp ažudingia akis ios / iog
negal regiet Diewo ſzwie-
ſiey / ney Chriſtaus ſawo
numiletoio paſawintinio /
pakolay vnt žiames giwe-
na. Per tikiby wayksčioia
2. Cor: 5. me / á ne per weydu aba pa-
wayzdu regimu. Ira da-
wadžiaimas dayktu nere-
gimu Apaſztaliep. Sakra-
mentus turi regimus / a mi
liſtu iužſe ne regimu imi.
Teypagi ažudingia ſawo
daug gieru darbu / idant
iž iu nepaſikiektu / ir tuščio
giriaus nuog žmoniu ne ie
ſzkotu. Tu ažudingimu re-
gime ir vnt Chriſtaus.
Nes ir anas buo ažuding-
tas pirm figuroſe ſeno te-
ſtamento / ažudingtas
buwo žmogiſtey ſawo /
nes Diewiſtes io nie-
kas neregieio terp žmo-
niu / ažudingtas buwo
ſabiauſey dienoy kunčios
ſawo / kuo metu ne pažint
buwo

zaſłonę ná oczách ſwoich.
Abowiem ma wiarę / kto-
ra ieſt mocna y prawdźi-
wa / ale ieſt ćiemna / y ták
zakrywa oczy iey / że nie
może widźieć Bogá iáśni /
áni Chryſtuſá ſwego vko-
chánego oblubieńcá / poki
na źiemi żyie. Przez wiarę
chodźimy / á nie przez przy-
kład widomy. Jeſt dowod
rzeczy nie widomych v A-
poſtołá. Sákrámenty máſz
widome / á łáſkę w nich
nie widomą bierzeſz. Ták-
że zákrywa ſwoich wiele v-
czynkow / áby ſie z nich nie
wynośił / y prozney chwa-
ły od ludźi nie ſzukał. Tę
zaſłonę widźimy y ná Chry
ſtuśie. Bo y on był zákry-
ty przed tym w figurách
ſtárego teſtámentu / á zá-
kryty był w człowieczeń-
ſtwie ſwoiem / bo Boſtwá
iego nikt nie widźiał mie-
dzy ludźmi / zákryty był
nabárźiey w dźień męki
ſwoiey / ktorego czáſu nie
znáć go było. Abowiem
nie miał okraſy áni piękno
śći

buwo io. Nes ne turejo grážibes ney weydo kayp pranaßas kalba. Vnt galo ira ažudingtas ir dabar Sakramenty altariaus ir pagal žmogiſtes ir pagal Diewiſtes.

2. Ceremonia/ Waynikays iž tulu žoliu/iržiedu/iž myrrhos/ iž erßkieciu nupintays redidawa ſenieii tuos kurie paſiimdawa. duodami mokſlu/ iog daug tami ſtony ſunkibiu ir wargu reyks ižkiſt. Teyp Bažnićia ir Chriſtus ios paſawintinis kinte daug ſopulu vnt dušios ir vnt kuno. Ape Chriſtaus ſunkibes ir kunćias plaćiey raßo Ewangeliſtas. Ape bažnićios prieſpaudas pilna raßto. Pati ape ſawi teyp bilo. Runkos mano laßo myrrhu/tay ira darbuoſe mano daug ira kartibes. Jr Chriſtus ape iu. Kaip lilia terp erßkiećiu/ teyp prietelka mano/ tay ira bažnićia terp dukteriu. Erßkićiey bada kru-

Ee rina

śći / iáko prorok mowi. Iſai: 53. v. 2.
Ná koniec ieſt záſloniony y teraz w Sákramenćie ołtarzowym y według człowieczeńſtwá y według Boſtwá.

2. W wieńce z rozmáitych źioł y kwiećia/ z miry/ z ćiernia vplećione przybierali ſtarzy tych / ktorzy śie żenili. daiąc náukę/ iż wiele w tym ſtánie ćiężarow y nadz potrzebá będźie wyćierpieć. Ták kośćioł y Chryſtus iey oblubieniec ćierpiał wiele boleśći ná duſzy y ná ćiele. O Chryſtuſowych ćiężárách y mękach ſzeroko piſzą Ewanieliſtowie. O vćiſkach Kośćiołá pełno piſmá. Sam o ſobie ták mowi. Ręce moie kapały myrrhą/to ieſt w ſpráwách moich wiele ieſt gorzkośći. J Chryſtus o nim. Jáko lilia miedzy ćierniem/ ták przyiáćiołká moiá miedzy corkámi. Ciernie kole/krwáwi/dra-

2. Coronæ ex myrrha & ſpinis, quibus coronabantur.

Ee pie

wina/ draſko kunu ir ſunkiey ziеydžia: teyp bažnićia turi daug erßkiećiu / kurie iu perſekioia/ wargina/ paganay/ heretikay/ ir patis pikti ſunus Katholikay.

pie ćiáło y ſrodze obrażá, ták kośćioł ma wiele ćierniá/ ktore go prześladuia/ trapia / pogánie / heretycy / y ſam źli ſynowie kátolicy.

3. Emptio ſpõſarum a ſponſis.

3. Ceremonia iaunikiey aba wiray pirkdawo ſaw ſužieduotines aba moteris pinigays/ darbu aba kitu kuriuo budu. Jakobas patriarcha ſunkieys darbays per ſeptiniolika metu nupełne ſaw Liiu ir
Gen: 29. Racheli. Dawidas ažu Michol karaličiu ſaw žadetu
1. Reg: 18. nuog Saulo śimtu pamußtuiu Philiſtinu. Sichem
Gen: 34. kunigaykßtis ažu Dinu dukteri Jakoba Patriarchos ſiule pinigus tewuy ir broliamus ios/ kiek noretu. Teyp ir Chriſtus pirko ſabay brungiey ſawo ſužieduotiny bažniciu/ ne aukſu/ ney ſidabru/ bet krauiu ßwenčiauſiu. Par-
Act: 20. ℣. 28. ſtate tieg ius Wiſkupus
Ephes: 5. waldžiot bažnićiu Diewo/ kuriu igiio aba nupełne krauiu

3. Oblubiency kupowáli ſobie oblubienice zá pieniadze/ zá robote / abo iakim inßym ſpoſobem. Jakob Patryárchá ćießkiemi pracami przez śiedmnaśćie lat záſłużył ſobie Liia y Rachele. Dawid Michol krolewne / ſobie obiecana od Saula /przez ſto pobitych Filiſtynow. Sychemſkie kśiążę za Dyne corkę Jákobá Patryarchy ofiárowało pieniadze oycu y bráciey iey / ileby chćieli. Ták y Chryſtus kupił barzo drogo ſwoie oblubienice kośćioł/ nie zá złoto/ ani zá ſrebro/ ale za krew naświetßa. Poſtánowił ich práwi Biſkupami /áby rzadźili kośćioł Boży/ ktorego nábył krwia ſwoia. Wydał ſamego śiebie

krauiu sawo. Jżdawe sawi pati ażu iu / tay ira ażu bażnićiu. Pirkti este pirkimu brungiu.

4. Kieldawo stalu aba puotu daridawo didy tußu walgiktiu ir gierimu pilnu. Teyp apraßo Ezechielis ir skayto penukßtus tulus / duonu / medu / aliwu / winu ꝛc. Swodboy Christaus su bażnićiu ira puota dide ir apstas walgiktos ir girkto. Guldżiakas diena vnt stało duonu giwu / kuriu peni sawo suźieduotiny bażnićiu / ta duona ira kunas io swenćiausias Sakramenty altariaus. Girdżia iu gierimu brungiausiu krauiu sawo. Kitos walgiklos ir girktay ira żodis Diewo / gaylista ażu nusideimus / giery darbay / priespaudos ir kiti tuli / ape kuriuos kitur kalbesis.

5. Ceremonia / Nakti ir su żiburieys aba su lampomis swodbu daridawo. Naktis żinklina tu

vnt

śiebie zań / to iest zá Kośćioł. Kupieni iesteśćie kupnem drogiem. 1. Cor: 6.

4: Wystawiano stoł abo vczte czyniwáno wielka rozmáitych pokarmow y napoiow pełna. Tak opisuie Ezechiel y wylicza pokarm rozmaity / chleb / miod / oley / wino ꝛc. Ná godźiech Chrystusowych z Kośćiołem iest bánkiet wielki / y dostatek pokarmu y napoiu. Kładźie co dźień ná stoł chleb żywy / ktorym karmi swoie oblubienice Kośćioł / ten chleb iest ćiáło iego naświętße w Sákramencie Eucharistiey. Nápawa pićiem nadroższem krwia swoia. Inße pokarmy y nápoie sa słowa Boże / pokuta zá grzechy / dobre vczynki / vćiski / y inße rozmaite / o ktorych śie indźiey będźie mowiło.

4. Conuiuium nuptiale.

Ezech 16.

5. W nocy y z pochodniámi abo z lampami gody czyniwali. Noc znaczy to ná źiemi pomieszkanie / ia-

ko ś.

5. Celebratio nuptiarum noctu cum lucernis olim fiebat.

vnt ziames pagiwenimu
kayp ś. Petras bito. Kiek-
wiena dušia dabar turi nu
tekiet ažu Christaus / tay
ira per tikru tikiby iop
pristot/ir bažnicion io ieyt/
krikßtitis /ir kitus sakra-
mentus priimt / tay ira
nutekiet ažu Czristaus/ po
smerti to niekas negales
darit. Jra ir Ewangelioy
Mat. 25. apetu nakti/ kurioy sako
Wießpats priežodi / ape
dešimti ponnu / kurias
nakti laukie vnt swodbos
sužieduotinio ir sužieduoti-
nes. Lampas zinklina mey-
ly terp tu/ kurie pasiima/
terp wiro ir terp moteries
pagal anu žodžiu. Lam-
Cant. 8. pas io/ lampas vgnies ir
liepsnu / ir tuoias išgul-
džia/ kás isimano per vgni
wadindamas iu meyly.
Daug tieg wundenu nega-
leio ážugiesit meyles.

De laude nuptiarum.

PVNTKAS IV

Ape priežastis moteristes.

1. Est pulchritudo sponsa. 1. PRiežastis / del ku-
rios

ko S. Piotr mowi. Każdá
dußa teraz má iść záChry-
stusa/ to iest przez pra-
wdziwą wiárę do niego
przystáć / y do kośćiołá
iego wniść/ krzćić śie y
inße Sákrámenty przy-
iąć / to iest iść záChrystu-
sa/ po śmierći tego nikt
niebędźie mogł czynić.
Jest y w Ewanieliey o tey
nocy / w ktorey powiada
pan przypowieść o dźie-
śiąći pánien/ ktore w no-
cy czekáły ná gody oblu-
bienicá y oblubienice. Lám-
pá znáczy miłość miedzy
tymi / ktorzy śię żenią/
miedzy mężem y miedzy żo-
ną / według onych słow.
Lámpá iego/ lámpá ogniá
y płomieni / y záraz wy-
kłada/ co śię rozumie przez
ogień / zowiąc go miło-
śćią. Wiele prawi wod nie
mogło zágáśić miłośći.

PVNKT IV

O przyczynach małżeństwá

1. PRzyczyna/ dla kto-
rey

rios kas paima kuriu ſaw
ažu moteri/ira gražibe di-
de. Bet Chriſtus Wießpats
ne todrin bažničiu/tay ira
dušias žmoniu paieme.
Nes buwo wiſas kabay
biaurias/bayſias ir iuodas
nuſideymays tulays pa-
teptas. Teyp bážničia pa-
ti ape ſawi biło.. Juoda
eſmi/tay ira išgi manis pa
čios. Nes kiekwienas žmo
gus nuſideimy praſidest/
Szitay tieg neteyſibeſe pra
ſideiau / ir griekuoſe pra-
deio mani motina mano.
Norint iš ſawis biauri bu-
wo/ bet Chriſtus iu paie-
mis tuoiaus gražiu daro/
ir todrin priduoſt teyp ba-
žničia anump zodžiump
tuos. Bet graži eſmi. Jey
iuoda kayp graži? Juoda
iš manis / graži iš Chri-
ſtaus / kuri Chriſtus wi-
ſu gražiu daro / ir teyp a-
pe iu biło. Wiſa graži eſſi/
ir nera ſuodies aba patepio
tawimp. Jr Apaßtalas ſa
ko teyp nuprauſtu nuog
Chriſtaus/kad ne turi ney
patepio ney raukßles kurios.

rey kto poymuie ſobie kto-
ra zazone/ ieſt piękność
wielka. Lecz Chryſtus
Pan nie przeto kośćioł /
to ieſt duße ludzkie poiał.
Abowiem były wßytkie
bárzo ßpetne/ ßkáradne y
czarne/ grzechami rozma-
itymi pomazáne. Ták ko-
śćioł ſam o ſobie mowi.
Czarnam ieſt prawi / *Cant. 1.*
to ieſt ze mnie ſámey. Bo
káżdy człowiek w grzechu
śie poczyna. Oto prawi w
niepráwośćiách ieſtem po
częty/á w grzechách pocze- *Pſ. 50.*
łá mie mátka moiá. Cho-
ćia z śiebie ßpetna byłá/
lecz Chryſtus ią poiawßy
záraz piękna czyni/y prze
to przydźie ták kośćioł do
onych słow te. Jeżeli czar-
na/ iákoż piękna? Czarna
ze mnie/piękna z Chryſtu-
ſa/ ktora Chryſtus wßyt-
ke piękną czyni / y ták o
niey mowi. Wßytkaś pię-
kna/ y nie maß w tobie zma
zy. J Apoſtoł powiada ták
być vmyta od Chryſtuſa/
iż nie ma áni zmazy / áni
zmárſtku żadnego.

2. Nobilitas familiæ.

2. Paima kas moteri del baiaristes aba aukßtibes didźiu namu / zimios kakios gimines / norint grazibes ne turetu / iey karalicia / iey kunigie / rungiaſi tokiump daug / kad primano. Bažnićia kuriu Chriſtus paieme / buwo łeta / płaka / newalnikie welino / dukte artoio Adomo / neturinti ne iokios aukßtibes aba zimibes iß gimines. Tećiau Chriſtus iu ſaw paſawino ir aprinko ażu ſużieduotiny ir iß łetos padare łabay didźiu karalieny.

Pſalm: 44. Stoios po deśiney tawo karaliene

2. Przyczyná. Poymuie kto żonę dla ślachectwá / ábo wyſokośći wielkiego domu / znamienitego iákiego rodu / choćby piękności nie miała / ieśli krolewna / ieśli kśiężná / kwápi śię do tákich wiele / gdy przemoga. Oblubienica / to ieſt Kośćioł / ktorą Chryſtus poiął / była proſta / podła / niewolnica czartowſka / corka oracza Jadama / nie máiąca żadney wyſokośći ábo znamienitośći z rodzaiu. Przećię Chryſtus ią ſobie poślubił y obrał zá oblubienicę / y z podłey vczynił bárzo wielką krolową. Stanęła po prawicy twoiey krolowa.

3. Diuitiæ

3. Del turto / ir didźiu pinigu / weda kas kuriu / nożint ney grazibes / ney namu / ir gimines didźios ne butu. Bažnićia buwo grina / nieko giero ne tureio / be łobio / be turio / pawargele. Tećiau Chriſtus iu ſaw aprinko / nes ne del turto noreio ios paimt / bet

Del

3. Dla bogactw / y dla wielkich pieniędzy / poimuie kto ktorą / choćby ani piękności / áni domu y rodu wielkiego nie była. Kośćioł / to ieſt oblubienica Chryſtuſowa była vboga / nic dobrego nie máiąca / bez máiętnośći / nędzna. Przećię Chryſtus ią

ſobie

del kitu priežaſciu dideſniu.

4. Ažukaykimas gimines ir familios aba namu. Nes per moteriſty pleme ažuſilayko / namay ilgay patinka / wayloſi / ir iwiſi ne graytay aba niekadu ne gayſʒta. Jžgayſʒus butu wiſa gimine žmoniu ir v nžinay prapuolus; kad butu ſunus Diewo kunigayſʒtis dungaus ir žiamenios ne priemis. Ta ažu tokio karaluno aba karalaus wiſu karalu nutekieius pagimde ir kas diena gimdžia ſunus Diewo ir dukteris dungaus karaliſtes. Dawe tieg iiemus galiby / idant ſtotus ſunumis Diewo. Jr teyp del tos moteriſtes prawiio pleme ſzwenta ir wayku teyp dauž / kad iau niekadu iżgayſʒt negales.

5. Labay diden karſʒtinen kuno ir dušios impuolo žmones pa nuſideimu

ſobie obrał / bo nie dla maietnośći chćiał ią poiąć / ale dla inſzych przyczyn więkſzych.

4. Przyczyna / zachowánie rodźiny y familiey ábo domu. Bo przez małżeńſtwo plemie śie záchowuie / dom długo trwa / mnoży śie / y rozmnożony nie prętko / ábo nigdy nie niſzczeie. Zginełaby była wſzytka familia ludzka ná wieki / by iey był Syn Boży kśiążę nieba y źiemie niepoiął. Tá zá tákiego krolewicá ábo krolá wſzytkich krolow ſzedſzy / porodźiłá y co dźień rodźi ſyny Boże y corki krolestwá niebieſkiego. Dał im práwi moc / aby śię zſtáwali ſynami Bożymy. J ták dla tego małżeńſtwá roſkrzewiło śię plemię święte y dźiećí ták wiele / że iuż nigdy zniſzczyć nie będźie mogło.

5. Bárzo w wielką gorącżkę ćieleſną y duſzną wpádli ludźie po zgrzeſzeniu

4. Conſeruatio familiæ.

Ioan: 1.

5. Remedium concupiſcentiæ.

deimu Adamo. Dega v-
gnis gieydulu piktu wi-
ſuoſe. Vnt gieſimo tos liep-
ſnos iſtate Diewas mote-
riſty/ kas negal be ſude-
gimo iżkiſt tos vgnies/
Apaßtałas ſako/ giereſni
ſunti paimt motery/ negi
degt. Jog tadu Bážni-
ćia liepſnawo tułomis v-
gnimis biauru gieydulu ir
kuno ir duśios/ degie wiſa
karſciomis tabay liepſno-
mis biauribiu budama
paganku/ ir kayp raßo
Apaßtałas/ teyp bayſiey
buwo pałodus/ net gieda
ir paminet. Todrin ſunus
Diewo paieme iu ſaw ażu
Rom: 1. ſużieduotiny/ idant nuog
io ćiſtu ſtotus/ nuog
ßwento ßwentu taptu/ ir
iż biaurios paleyſtuwes
pradetu but wieżliwa ir
wiſokios ßwentibes pilna.
Jr teyp ſtoios/ kayp regi
wiſas ſwietas/ ir raßto
apetay pilna. Neſuſiſkay-
to / kurie dabar ba-
żinćiay ßwentoy giweno
wiſokioy ćiſtibey/ nekal-
tibey

ßeniu Jádámowym. Gore
ogień złych żądz we wßyt-
kich. Nagaßenie tego pło-
mienia poſtánowił Bog
małżeńſtwo/ kto nie może
bez zgorzenia wytrwáć
tego ogniá/ Apoſtoł mo-
wi/ lepiey ieſt poiąć żonę/
niżli gorzeć. Iż tedy ko-
śćioł/ to ieſt oblubienicę o-
garnął płomień wielora-
kich ogniow ſproſnych
żądz y ćiáłá y duße/ go-
rzała wßytka w gorących
płomieniach ßkaredośći
będąc w pogáńſtwie/ y
iáko piße Apoſtoł/ ták śię
byłá bárzo roſpuśćiłá/ áż
wſtyd y wſpominąć. Prze-
to ſyn Boży poiął ią ſobie
zá oblubienicę/ áby śię od
niego czyſta zſtáłá/ od
świętego święta byłá/ y z
ſproſney nierządnice po-
częłá być oblubienicą v-
czćiwą y wßelákiey świą-
tobliwośći pełna. I ták
śię zſtáło/ iáko widzi wßy-
tek świát/ y piſmá o tym
pełno. Niezliczeni ſą/ kto-
rzy teraz w kośćiele św. ie
tym

tibey / be darbu giediszku / kayp Aniełay / be kuno essu / teyp szwyntay pokim Diewo ir dusias ir kunus sawo nepateptus ir neiżągtus azulayko. Jra ir kitos priezastis / bet dabar gana tu bus.

tym żyią we wszelákiey czystości / niewinności / bez sprosności / bez vczynkow sromotnych / iáko Aniołowie / bez ćiała będący / ták świątobliwie przed Bogiem y dusze y ćiáłá swe niepokalane záchowuią. Są y inne przyczyny / ále teraz dosyć tych będźie.

❦ ❦ ❦

Vnt Trećios Nedelos po Trims Karalums Ewang. Matth 8.

ANuo metu. Kad nużingie Jezus nuog kalno, eio paskuy ii minios dides. A śitay raupuotas prieis klonioios iam bilodamas. Wießpatie, iey nori, gali mani apćiſtit. Jr iż tieſis runku Jezus, paſiliteio io taridamas: Noriu, buk ćiſtas. Jr tuoiaus ápćiſtiti buwo raupai io. Jr tare iam Jezus. Weyzdek idant niekam neſakitumey to: bet eyk parodikis kuniguy: ir afierawok dowanu, kuriu liepe Mayżieśius vnt ſwiećiimo (ludimo) iiemus. A kad ieio ing Kapharnaum, ataio iop śimtinikas praśidamas io ir bilodamas. Wießpatie tarnas mano guli namie paraliżium negalis, ir ſunkiei mućiias. Jr tare iam Jezus. Aß atayſiu, ir iżgidiſiu ii. A atſakidamas śimtinikas tare Wießpatie ne eſmi wertas, idant ieytumey po ſtogu mano, bet tiktai tarik żodi, á bus iżgiditas tarnas mano. Nes ir aß żmogus eſmi, po waldżiu eſſus (paſtatitas) turis po ſawim karieywius, ir tariu tam eik, ir eit, ir kitam eykś, ir atait, ir tarnuy mano, darik tai, ir daro. A iżgirdis tai Jezus ſtebe ios, ir paskuy ſawi eiuntiemꝰ tare. Vżtieſu ſakau iumꝰ ne radau teyp didżio tikiemio Jzraeliy. A ſakau iums iog

daug

daug nuog vżtekieimo ir vżſileydimo ſaules atays, ir ſeſis ſu Abrahamu, Iſaaku ir Iakobu karaliſtey dungaus. A ſunus karaliſtes bus iſſmeſti tumſibeſn wirſſutineſn, tinai bus werkſmas ir grieżimas duntu. Ir tare Iezus śimtiniku y: Eyk ir kayp intikieiei, tegul ſtoias taw. Ir ſwey ku ſto:os (pal. eyka) tarnas anay walunday.

****

W Niedźiele trzećia po trzech Krolách Ewangelia v Mattheuſſa S. w Rozd. 8.

WOn czas: Gdy ſſtapił Iezus z gory, ſſły zá nim wielkie rzeſſe. A oto tredowáty przyſſedſſy pokłonił śie mu, mowiac: Pánie, ieſli chceſſ, możeſſ mie oczyśćić. Y śćiagnawſſy Iezus reke dotknał śie go, mowiac. Chce, badź oczyśćion. Y był zárázem oczyśćion trad iego. Y rzekł mu Iezus: Pátrz ábyś nikomu (tego) niepowiedał: ále idź: vkaż śie kápłanowi: y ofiáruy dar, ktory przykazał Moyżeſſ ná świádectwo im. A gdy wſſedł do Kápharnaumá, przyſſedł do niego rotmiſtrz, proſſac go, y mowiac:

mowiac: Pánie, sługá moy leży w domu powietrzem ruſʒony, y ſrodze vtrápiony. Y rzekł mu Jezus: Ja przyidę, á vzdrowię go. Y odpowiedáiac rotmiſtrz, rzekł. Pánie nie ieſtem godźien ábyś wſʒedł pod dách moy: ále tylko rzekni słowem, á bedźie vzdrzowion sługá moy. Boćiem y ia ieſt człowiek pod władza poſtáwiony, maiacy pod ſoba żołnierze, y mowię temu: Jdź, á idźie: á drugiemu: chodź á pr~~chodźi, á sludze moiemu: czyń to, á czyni. A vsłyſʒawſʒy to Jezus, dźiwował śie, y rzekł tym ktorzy ſʒli zá nim. Záprawdę wam powiedam, nie nálazłem ták wielkiey wiáry w Jzraelu. A powiádam wam, iż wiele ich ze wſchodu słońcá y z záchodu przyida, y vśieda z Abráhamem y Jzáakiem y Jakobem w kroleſtwie niebieskim: á ſynowie kroleſtwá beda wyrzuceni w ćiemnośći zewnętrzne: tám bedźie płácz y zgrzytánie zębow. Y rzekł Jezus rotmiſtrzowi: Jdź, á iákoś vwierzył, niechći śię ſtánie. Y ozdrowiał sługa teyże godźiny.

PVN-

PVNKTAY SAKIMV DIEWO
żodżio iź Ewangelios.

PVNKTA KAZAN Z EWANGELIEY.

PVNKTAS I.

Septini buday, kurieys rau pay nuſideimu gal but nuprauſti.

1. JRa krikßtimas / vnt kurio wiſoki nuſideimay atſiteydźia. Tegul krikßtiias kiekwienas iź iuſu wardan Jezaus Christaus vnt atlaydimo nuſideimu. Krikßtikis ir numazgok nuſideiimus tawo.

2. Jra ſakramentas gayliſtos. Kuriu atteyſite nuſideimus / bus attayſti.

3. Tobulas ſopulis aba ſutrinimas ſirdies ażu nuſideimus / todryn iog Diewu kas ieys pażieyde. Jey tieg bediewis / piktas żmogus gayleſis ażu wiſus ſawo nuſideimus / kurios

PVNKT I.

Siedm ſpoſobow, ktoremi trąd grzechowy może być oczyśćiony.

1. JEſt Chrzeſt / ná ktorym wßelkie śie grzechy odpußczaią. Niech śie krzći każdy z was w imie Jezuſá Chryſtuſá ná odpußczenie grzechow. Chrzći śie y obmyy grzechy twoie.

2. Jeſt Sakráment pokuty. Ktorych odpuśćićie grzechy / będą odpußczone.

3. Doſkonały żal ábo ſkruchá zá grzechy / przeto iż Bogá kto nimi obráźił. Jeśli prawi niezbożny będźie pokutował zá wßyſtkie grzechy ſwoie / ktore vczynił / á będźie ſtrzegł wßech

Septem modi mundandi ſe à lepra peccati.

1. Baptiſmus.

Act. 2. ℣. 38.

Act. 22. ℣. 16.

2. Sacramentum pænitentia.

Ioan: 20.

3. Contritio perfecta.

Ezech. 18 ℣. 21.

riuos padare / ir saugos wisu prisakimu mano / ir padaris sudu ir teysiby/ giwenimu giwas bus / a ne numirs.

4. Amor Dei perfectus. 4. Meyle Diewo tobula/ kad kas mili Diewu ne del ko kito / bet del paties Diewo/ iog anas ira gieribes ir grazibes neiszsakitos/ iog ira garbos ne iszmesztuotos/iog wisa giara sawimp turi &c. Toki meyle iszmayko wisokius nusideimus. *1. Petr 4.* Meyle tieg azudingia daugiby nusideimu. *Luc. 7.* Atleydziasi iey daug nusideimu/nes daug numileio.

5. Omnia Samenta suo modo. 5. Vnt kitu wisu Sakramentu atleydziasi nusideimáy / kad kas gieru sirdziu / ne iausdamas sawimp didziu nusideimu / norint iuos ir turetu/tump prieyt/kayp mokia Theologay.

6 Oratio. 6. Malda / todryn liepe melstis Wieszpats teyp. *Mat. 6.* Atleysk mumus kaltes musu/ kayp ir mes atleydziame

wszech przykazáń moich/ á będzie czynił sąd y spráwiedliwość/będzie żywotem żyć á nie vmrze.

4. Miłość Boża doskonáła/ gdy kto miłuie Bogá nie dla czego innego / ale dla sámego Bogá / iż on iest chwały niezmierney / iż wszytko dobre w sobie ma &c. Táka miłość wyniszcza wszelkie grzechy. Miłość prawi zakrywa wielość grzechow. Odpuszcza się iey wiele grzechow/ ábowiem wiele vmiłowáłá.

5. Na wszytkich inszych Sákramentach odpuszczáią się grzechy/ gdy kto dobrym sumnieniem nie czuiąc w sobie wielkich grzechow / choćby ie y miał/ do nich przystepuie/ iáko vczą Theologowie.

6. Modlitwa/przeto kázał się modlić Pan ták. Odpuść nam winy násze/ iáko y my odpuszczamy wino-

me ſawiemus kaltiemus. Bet tay iżſimano ape atleydimu mażieſniu grieku/ a iey didżiuoſe kas budamas meldżiaſi/ iey iż ſirdies nori iu pameſt/ iżmeldżiamiliſtu/ idant gaketu weykiey per Sakramentu gayliſtos apturet atleydimu/ aba per tobutu gayleimu ſirdies/ kuris atleydżia wiſokius nuſideimus/ kayp iau aukſćiaus ira pamineta.

7. Darbay mielaſirdiſtes/ peneimas aba apdingimas pawarguſiu/ kad kas tay daro kayp krikſćionis iż mielaſirdiſtes. Bet ir tie darbay nuſidemˀ mażieſniˀ atleydżia/ o vnt dideſniu atleydimo iżmeldżia /aba kayp butu nupelna ne iż teyſibes/bet iż prideretmo/ idant Diewas tokiam kuris didżiuoſe budamas nuſideimuoſe tuos ſżwentus darbus daro/duotu prieyt Sakramentop gayliſtos/ aba duotu tobulu meyky ſawo/ kayp ape maldu iau

winowaycom náſzym. Ale śię to rozumie o odpuſzczeniu mnieyſzych grzechow/ á ieśli w wielkich kto będąc modli śię/ ieśli z ſercá chce ie porzućić/ vpraſza łáſkę/ aby mogł pręcko przez Sakráment pokuty otrzymáć odpuſzczenie/abo przez doſkonáły żal ſerdeczny/ ktory odpuſzcza wſzelakie grzechy/ iako śię iuż wyżey námieniło.

7. Vczynki miłośierne/ karmienie ábo okrywánie vbogich/gdy to kto czyni iako Chrześćiánin z miłośierdźia. Lecz y te vczynki mnieyſze grzechy odpuſzczáią/ á na odpuſzczenie wielkich łáſkę záſługuią nie z ſpráwiedliwośći/ ale z przyſtoynośći żeby Bog tákiemu/ ktory w wielkich grzechách będąc te święte vczynki czyni/ dał przyſtąpić do Sákrámentu pokuty/ ábo dał doſkonáłą ſkruchę/ ábo doſkonáłą miłość ſwoię/ iáko o modlitwie 7. Eleemoſyna.

iau ira pamineta. Vgni
Eccli. 3. tieg deguncziu ażugieſia
wunduo/ a mietaśirdingas
darbas prieśinaſi nuſidei^
mamus. Nuſideimus
Dan. 4. tawo atpirk meylaśirdin^
gays darbays/ ir netey^
ſibes tawo ſuſimilimu vnt
pawarguſiu. Gali tuos
ſeptinis budus nuprauſi^
mo nuog raupu duśios
priliginti ſeptintemus i^
4. reg. 5. merkimamus Naamano/
raupuoto vpey Jordany.

iuż śie przypomniáło. O^
gień prawi goraiacy gáśi
woda: á iałmużna grze^
chom śie ſpr:ęćiwia. Grze
chy twoie iáłmużnámi od^
kupuy: á nieprawośći twe
miłośierdźiem nád vbo^
gimi. Możeſz te śiedm ſpo^
ſobow ocżyśćienia od trą^
du duſznego przyrownáć
śiedmiorakiemu meczániu
Naamaná trędowátego
w rzece Jordanie/ iáko
ieſt w kśięgach krolew^
ſkich.

PVNKTAS II.

Qualis dex-tera & ſini-ſtra man⁹ Dei in hoc & in futuro ſeculo.

Iżtieſis runku paſiliteio io:
Deśine Diewo runka iłga,
à kayre trumpa vnt to
ſwieto, vnt kito piktiemus
deśine łabay trumpa, à
kayre łabay iłga bus.

pVNKT II.

Wyćiągnawſzy rękę do^
tknął śię go. Prawa ręká Bo^
ska długa, á lewa krotka
na tym świećie, ná inſzym
prawa barzo krotka z tym,
a lewa barzo długa będźie.

DAżnay ſkaytome rá^
ſzty ape Diewo run^
kas/ ape dešiny ir ape kay^
ri. Per runkas iżſimano
darbay Diewo/ kad gie^
ray mumus daro/ kad do^
wanas tulas duoſti/ wa^
dinaſi

CZeſto czytamy w pi^
śmie o Beſkich rękach/
o práwey y o lewey. Przez
rece rozumieia śie ſpráwy
Boſkie/ kiedy nam do^
brze czyni/ kiedy dary roz^
liczne dáie/ zowią śie te
iego

dinaſi tie io darbay runka
dešine. Kad wel mus ažu
piktibes muſu koroia ir tu
tays budays ſlogina / tos
korones/ tie mušiey ir pla-
kimay wadinaſi ruka kay-
re. Kayre io po galway ma
no o dešine io apkabins ma
ni. Po kayrey ožiey/ a pode
šiney awis ſtowes dienoy
paſkutiney. Nes ožiey pa-
ſkundon/ a awis dungaus
karaliſteneys. Dešine tadu
Diewo ira dabar kabay
ilga ir išties ſta / beria gie-
radeiſtes/ ſiuta dowanas
ſawo wiſiemus / bet pa-
tis imt noretu/ ir ſkun-
dziaſi Diewas vnt žmo-
niu/ iog ne ima iž tos run-
kos io dowanu tays žo-
džieys. Nutrumpintagu
ir maža tapo runka mano/
idant negalečia išpirkt?
Kayp butu taris/ ne trum
pa/ bet ilga / ne maža/ bet
dide ira runka mano / gali
wiſa giera iumus darit/ ir
dowanot. Jr teyp patey-
ſey ira/ ne palauia / bet
wiſadu beria dowanas vnt
ſutwerimu ſawo. Atweri

iego vczynki ręką prawą.
Kiedy záś nas zá złośći
náſze karze/ y rozmáitymi
ſpoſoby vćiſkáżte karánia/
te plagi/ y bićia zowią
śię ręką lewą. Lewa ręká Cant. 2. v. 6.
iego pod głową moią: á
práwicá iego obłapi mię.
Po lewey ręce kozłowie/
á po práwey owce będą
ſtáć w dźień oſtateczny.
Bo kozłowie do piekła/ á
owce do kroleſtwá nie-
bieſkiego poydą. Práwicá
tedy Boſka ieſt teraz bar-
zo długa y wyćiągniona/
ſypie dobrodźieyſtwá /
ofiáruie dáry ſwoie wſzyt- Dextera Dei
kim/ byle ſámi bráć chćie- in hoc ſeculo
li/ y ſkárży śię Bog ná longa.
ludźie/ że nie biorą z tey
ręki iego dárow/ tymy Nunquid ab-
słowy. Izali ſkrocona y breuiata &
máluczka śię zſtáłá ręká paruula fa-
moia/ żebych nie mogł wy- cta eſt manus
kupić? Jákoby rzekł/ nie mea. Isai: 50.
krotka/ ále długa/ nie má- v. 2.
ła/ ále wielka ieſt ręka mo-
ia/ może wſzytko dobre
wám czynić y dárowáć.
J ták prawdźiwie ieſt /

tieg tu runku tawo/ir pasotini wisokiu zweri. Ta runka peni wi us giwius ki. Kwienam tikru penukßtu duodama kas diena/ ir mažiausios kirmeles sliek omesly gulincio nopleydžia. Ta žmonemus duosti walgiktu ir girktu/ ta iues rubays apdingia/ kayp Wießpats patsay sako Ewangelioy. A liß tu dowanu prigimtuiu tol brungiesnes ir didesnes duosti mumus ir dawe kitas iż dungaus. Dawe mumus Sunu sawo/su kuriuo draugie iżbere vnt musu wisa giera/ ku sawimp tureio/ kayp Apaßtas bilo. Dawe ir duosti Sakramentus/ir per iuos milistu sawo / kuriu paßwentia duszias musu/ ir kitu daug be skaytlaus siula pokolay giwiesme vnt žiames. Iżtiesiau tieg runku mano/ a nebuwo kas vnt ios paviżdetu. Kayre wel runka vnt to swieto ira labay trumpa.

Nes

Aperis manū tuam. Ps. 44 ℣. 21.

Matth: 6.

Rom: 8.

Prov: 1.

Sinistra Dei in hoc seculo breuis.

nie przestaie / ále záwżdy sypie dary na stworzenia swoie. Otwarzaß ty prawi reke swoie/a napełniaß wßelkie zwierze. Tá reka karmi wßytkie zwierzetá/kazdemu pewny pokarm daiac co dzień/y namnießego robaczka/ w gnoiu leżacego nieopußcza. Ta ludziom daie iadło y napoy/ta ie ßatami okrywa/ iako Pan sam powiada w Ewangeliey. A oprocz tych darow przyrodzonych daleko drożße y większe daie nam y dał inne z nieba. Dał nam syna swego/z ktorym wysypał wespoł na nas wßytko dobre/ co w sobie miał/iáko Apostoł mowi. Dał y daie Sakramenty święte/ y przez nie łáske swoie/ ktora poświaca dusze naße/ y innych wiele bez liczby ofiáruie poki ámy żywi ná ziemi. Wyciagałem práwi reke moie/a nie był ktoby poyżrzał. Lewa záś reka w tym świecie iest bárzo krotka.

Nes nieko taſay karalus
nuog ſawo padanu ne ima.
Ku dowanaſi iam / aba
ku iž runku tawo ims?
Diewas mano eſi / giaro
mano ne primatay. Wel
trumpa ira del to / iog a-
ba ne koroio vnt to ſwieto
piktadeiu / aba labay lin-
gwu karony koroio / lau-
kdamas ſuwiſp apſigrižį-
mo iu kuntriey tieg apeytis
d l iuſu / ne noredamas
idant kurie praputtu / bet
idant wiſi gayliſtoſp ſu-
grižtu. Kad koroio rikßte-
ly plaka kayp waykus
mažus / ir tu negi ažukirs /
pirma redžiaiu ir graſſo-
ſi / iey ižlepi waykay ſiauſt
lauiaſi / pameta rik-
ßty ir ne paſiliti iu. Teyp
Jeremiaśiuy parode rik-
ßey / kuriu tureio plakt
Židus / kad ios ne ižſigun-
do / parode pu du pakur-
tu vgnim. Ta rikßte ir
puodas degus žinklina ne-
walu Židu Babiloniøy ir
kitos korones / kuriomis
iuos Diewas ſlogina vnt

kuo

krotka. Bo nic ten Krol
od ſwoich poddánych nie
bierze. Co podaruieß ie-
mu / ábo coz rak twoich
weźmie? Bog moy ty ie-
ſteś / dobr moich nie po-
trzebuieß. Krotka záś ieſt
dla tego / że ábo nie karze
ná tym świecie złoczyn-
cow / ábo bárzo lekkiem ka-
raniem karze / czekáiac
ich náwrocenia. Cierpli-
wie śię práwi obchodzi
dla was / niechcąc żeby
ktorzy zgineli / ále żeby
śię wßyscy do pokuty ná-
wroćili. Gdy karze rozcze-
ka bije iáko dziatki
małe / y to nim zatnie
wprzod ią vkázuie y prze-
graża śię / iesli swawolne
dźieći wśćiekáć śię prze-
stana / porzuca rozge y
nietyka ich. Ták Jere-
miaßowi vkazał rozge /
ktora miał karáć Zydy /
gdy śię iey nie zlekli / vká-
zał gárniec ogniem pod-
palony. Ta rozga y gar-
niec goraiacy znáczy nie

wola

Quid donabis ei aut quid accipiet de manu tua? Iob: 35.

2. Pet. 3.

tos žiames. Kitami wel świety runka dešine piktiemus labay bus trumpa. Nes nieko iemus giero pragari de[illegible]untiemus ne daris/ ir wieno ßlako wundenio vnt atwesimo ležuwio ne duos: kayre prieß bus smarkiey ilga. Nes per wisus vmžius liepsnoie degins/ ir kitomis kunčiomis labay smarkiomis mukis. Klausiasi pranašas: kas [illegible] tieg giwenti iž iuſu ugeiy prawiritunčioy/ kas giwens iž iuſu [illegible] amžinuoſe?

Dextræ Dei in futura vita impijs breuißima

Luc: 15.

Laua ijſdem longißima.

Quis habitabit ex vobis cũ ardoribus ſempiternis. Iſai. 33. v. 14.

wola Babilońska na Żydy/ y inne káraniá/ ktoremi ie Bog obćiążał na tym świećie. Na inßym zaś świećie prawa ręka złym barzo będźie krotká. Bo nic im dobrego w piekle goraiącym nie będźie czyniła/ y iedney kropie wody ná ochłodzenie ięzyká nie da: Przećiwnym obyczaiem lewa będźie haniebnie długa/ bo przez wßytkie wieki w płomieniu będźie paliłá/ y innemi mękámi barzo srogiemi będźie dręczyła. Pyta śię Prorok: ktoż práwi z was będźie mogł mießkáć z ogniem pożeraiącym: kto z was zmießka z paleniem wiecznym?

PVNKTAS III.

Figura Sacramenti pænitentiæ & qualitates eius.

Eyk parodik ſawi kuniguy, ir aſierawok dowanu. Tays żodżieys rodżiaſi Sakramentas gayliſtos, ir tikribes io.

Daug Wießpats muſu pirma prateyde figu-

PVNKT III.

Idź pokaż śię Kápłanowi &c. W tych słowiech pokazuie śię Sakráment pokuty świętey y właſności iego.

Wiele Pan nież wprzod prze-

ru Sakramento gaylistos/ negi ii istate/ idant žmones iop prisirinktu.

1. Figura buwo ana gaylista ir pasisakimas nusideimu/ kuri dare pokim Jono krikßtitoio/ iump krikßtidamies. Krikßtiios tieg išpažindami griekus sawo. Kayp krikßtimu Jono rinkosi žmones krikßtimop Chrystaus/ teyp gaylistu ir sakimu nusideimu Sakramentop gaylistos/ kuri Christus tureio istatit.

2. Figura buwo nusiuntimas raupuotu kunigamp/ kayp ir ßios dienos Ewangelioy regime.

3 Kad liepe asiličiu ir asilaytį Apaßtalamus atrißt/ ir sawisp atwest. Kayp S. Aug. išgulozia.

4. Kad Lazoriu atgaywintu grabi/ liepe teypagi Apaßtalamus išrißt iš ryšiu/ kurieys buwo surißtas. Jau kurios butu tikri-

przestał figur Sákrámentu pokuty/ niž go postánowił/ aby śie ludźie do niego gotowáli.

1. Figurá była oná pokutá y spowiedź / ktorą czynili przed Janem Chrzćićielem/ v niego śie chrzcząc. chrzćili śie prawi wyznawaiąc grzechy swoie. Jáko chrztem Janowym przyprawowáli śie ludźie do Chrztu Chrystusowego; ták pokutą y wyznániem grzechow do Sakrámentu pokuty / ktory Chrystus miał postánowić.

1. Figura.
Matth: 3.

2. Figura była odesłanie trędowatych do Kapłánow / iáko y w dźiśieyßey Ewánieliey widźimy.

2. Figura
Matth: 21. ℣. 7.

3. Kiedy kazał oślicę y ośle Apostołom odwiązáć y do śiebie przywieść. Jáko S. Aug. wykłada.

3 Figura.
Mat. 21.

4. Gdy Lázarzá ożywionego w grobie kazał tákże Apostołom rozwiązáć z zwiąskow / ktorymi był związány. Już ktoreby były

4. Figura.
Ioan: 11.

tikribes Sakramento gay-
lijtos trumpay palitisiu.

Qualitates.

1. Pœnitentia non differenda.

1. Metu turi krikſčionis eyt top Sakramentop ne atguldinet nuog dienos ik dienay/ kadiaug aſi essus ſunkiuoſe nuſideimuoſe. Vnt to ragina žodis W. kad bilo. Eyk tieg ſu raupays tawo kunigop/ ir iey taſay tuoiaus tio liepiamas ju raupays kuno kunigop/ tol grayčiaus reykie eyt kunigop krikſčioni ſu raupays dušios. Atguldit ira tabay nedruſu. Nes kas gal žinot iey ſulauks kitos dienos? Wel iž kur žino/ iey Diewas kitadu perleys prieyt top Sakramentop? Daug iu mirdami gieyde kunigo/ á negaleio turet. Dabar kuo ilgiaus trunka atguldidamos/ tuo labiaus ažumiršta nuſideimu/ kuriuos padare/ ir teyp negales iu ſkayčiaus kad nores/ ſakit. Prieg tam taſay atguldimas daro paprati tru-

byty wiáſnośći Sakrámentu pokuty/ krotko dotkne.

1. W czas ma Chrześćianin iść do tego Sakramentu/ nie odkładáć ode dnia do dnia/ gdy śie czuie być w wielkich grzechach. Nád to/ napomina ſłowo páńſkie/ gdy mowi. Idź práwi z trądem twoim do kápłaná/ y ieśli ten co mu kazáno zaraz ſzedł z trądem ćieleſnym do kapłaná/ daleko prędzey trzeba iść do kaplana Chrześćianinowi z trądem duſznym. Odkładáć ieſt bárzo nie beſpieczno. Bo kto może wiedźieć/ ieśli doczeka inſzego dnia? Potym ſkąd wie ieśli Bog inedy dopuśći przyść do tego Sakramentu? Wiele ich żądało vmieráiąc kapłana/ á nie mogli mieć. Jeſzcze im dłużey omieſzkawa odkładáć/ tym barziey zapominá grzechow/ ktore vczynił/ y tak nie będźie mogł ich liczby zło-

będźie

drutesni vnt darimo nusidei nu tuku / ir wisadu sunkiesni ir wargiesni top Sakramentop prieimu. Vnt galo didziu abidu ir neteysiby daro zmogus duszia y sawo / tu apleyzdadamas serguncziu sunkiey ir baysius zieyzdus turinčiu / ko ne daro / kad kunas negaly kokiu turi / aba ita pazieystas / tuoiaus kayp primanus ießko way stitoiu / kurie ii gidiru.

2. Turi but ćielas pasakinas wisu sunkiu nusideimu / ne puse / ne trećia dala / ir nieku budu ne reykia skirt nusideimu ing dalas / kayp kartays prastieii daro. Ne gieray surinki kalt s ne wisas suskayti atayt top Sakramentop v nay / du modami sawimp vt vntros ißpazinties kitas pasakisiu. Didis paklidi nas tay / turi wienu kartu wisus sakit nusideimus

bedźie chćiał / powiedźieć. Ktemu to odkładanie czyni zwyczay trwalßy na czynienie grzechow rozlicznych / y zawżdy ćięßßy y trudnieyßy do tego Sakramentu przystęp. Na koniec wielka krzywdę y niesprawiedliwość czyni człowiek duszy swey / one opußczaiąc chorzeiąca ćięßko / y srogie rany maiąca / czego nie czyni / gdy ciało niemoc iaka ma / abo iest obrażone / zaraz iako może ßuka doktorow / ktorzyby ie leczyli.

2 Ma być cała spowiedź wßytkich ćięßkich grzechow / nie połowice / nie trzećiey częśći / żadna miara nie trzeba dzielić grzechow na częśći / iako czasem prości czynia. Nie dobrze grzechy zebrawßy / nie wßytkie zliczywßy / przychodza do tego Sakramentu porywcze / myśląc w sobie / że się na drugiey spowiedźi inßych wyspowiadam. Wielki to 2. Integra.

błąd

mus / kitayp ne ćiekas iżpazinimas nuſideimu ir todrin niekos po iey. Kita tay/ kad ſu didżiu rupeſćiu kas muſte ape ſawo nuſideimus/ ir nieku budu tuometu notmine kuriu ſunkiu/ ir teyp ne iausdamas ſawimp iu / gieru ſirdżiu tuos tiktay / kuriuos atmena ſako/ potam ne graytay vßmena ir kitus/ tuometu ne nuſideſt ſkirdamas nuſideimus. Nes iż neżinies ſkiria / ir vnt vntros / iżpażinties ſuos ſako. To mokia taſay żodis Wießpaties. Parodik tieg ſawi. Kayp butu taris/ wiſu ſawi/ ne puſi ne dalu parodik/ wiſus nuſideimus iżſakik. Wel kad biło/ parodik ſawi Ne minek kitu vnt iżpażinties/ ſu kurieys nuſideiey / kad to ne reykia/ á labay retay reykia minet/ ir kad kunigas klaus.

3. Tur.

błąd/ maß iednym rázem wßytkie powiedźieć grzechy/ inaczey nie cała ſpowiedź / y przeto nic po niey. Inßa to / gdy z wielką pilnośćią kto myśli o ſwych grzechach/ y żadną miárą w ten czas nie pomniał ktorych ćięßkich / y ták nie czując w ſobie onych/ dobrym vmyſłem te tylko/ ktore pomni powiáda/ potym nie rychło przypomina y inße/ na ten czás nie grzeßy/ dźieląc grzechy. Bo z niewiadomośći dźieli/ y ná drugiey ſpowiedźi ie powiada. Tego vczy to słowo pańſkie. Pokaż śię prawi. Jákoby rzekł/ wßytkiego śiebie / nie połowicę/ nie część pokaż/ wßytkie grzechy wypowiedz. A temu gdy mowi/ pokaż śię. Nie wſpominay inßych ná ſpowiedźi / z ktorymiś grzeßył / gdy tego nie potrzebá/ á bárzo rzadko potrzebá wſpominać/ y gdy kapłan będźie pytał.

3. Turi krikśćionis ſakit
ſawo nuſideimus pokim
kunigo/ kuris Diewo ga-
liby gali atleyſt iuos. Ku-
riu at keyſite nuſideimus/
bus atleyſti. Eyk tieg pa-
ſirodik kuniguy.

4. Reykia Diewuy deka-
wot po iżpażynimuy nuſi-
deimu/ kayp ażu didi ka-
bay gieradeiſty io/ kuriu
daro kad prikeydżia top
Sakramentop / ir teyp
pigay wiſas atleydżia nuo
demes. Nieko ne priwało/
tiktay kad żmogus vnt
ſawis tiktay paſakitu/ ku
pikto padare/ir gayletus
ażu tay/ ne noredamas
daugieſn ney tu / ney kitu
nuſideimu daſikeyſt/ á tuo-
iaus Diewas atleydżia. Ne
kayp vnt ſudo żmoniu/
kad piktadeia paſiſako ku
padaris / ne iżkeydżia io
luoſo ſudżia/bet tuo gray-
ćiaus koroia / aba vnt
ſmerties apſudiia. Wel
dowanay Diewas atley-
dżia. Dabar tunkiey ka-
bay atleydżia/ne ażumeta

 ſkay-

3. Ma Chrześćiánin po- *3. Coram Sa-*
wiádáć ſwoie grzechy *cerdote.*
przed kápłanem / ktory
Boſką mocą może ie od- *Ioan. 20.*
puśćić. Jáko mamy w pi-
śmie. Ktorych odpuśćićie
grzechy/będą odpuſzczone.

4. Trzeba Bogu dźięko- *4. Gratitudo*
wáć po ſpowiedźi / iáko *erga DEUM*
zá wielkie bárzo dobro- *pro illa.*
dźieyſtwo iego/ktore czy-
ni/ gdy przypuſzcza do tego
Sákrámentu/y ták łácno
wſzytkie odpuſzcza grze-
chy. Niczego nie potrze-
buie/ tylko áby człowiek
ná ſię ſzczerze powiádał/
co złego vczynił / y żało-
wał zá to/niechcąc ſię wię-
cey áni tych / áni inſzych
grzechow dopuśćić/á zá-
raz Bog odpuſzcza. Nie
iáko ná ſądźie ludzkim/
gdy złoczyńcá wyzna co
vczynił/ nie wypuſzcza go
wolnego ſędźia/ ále tym
prędzey karze / ábo ná
śmierć ſkázuie. Atemu
dármo Bog odpuſzcza.
Jeſzcze często bárzo odpu-
ſzcza/ nie zámierza liczby/

 iłekroć

ſkayčiaus/ kiek kartu kas nuſideſt/ ir iž širdies gaylis/ tiek kartu atleydžia. Kas tay iž žmoniu daro? Ir wienu kartu pažieyſti ne nori atleyſt/ á iey dutris/ nera kayp ir melſt ape atleydimu del kietibes širdies iu. Ira ir kitu daug priežaſčiu/ del kuriu žmogus turi dekawot Diewuy/ ažu tu teyp reykiamu Sakramentu/ kuriop ii prileydžia. To ir žodis Wießpaties mokia. Aſierawok tieg dowanu a žu apčiſtiimu nuog raupu kuno. Jey ažu apčiſtimu nuog raupu kuno reykie Diewuy aſieros atáduot/ kayp tol tabiaus reykia atáduot ažu apčiſtiimu raupu dušios?

ilekroc kto zgrzeßy / y z ſerca żáluie/ tylekroć odpußcza. Ktoż to z ludźi czyni? Jieden raz obráženi nie chcą odpuśćić/ á ieśli dwa/trzy/ nie maß iáko y prośić o odpußczenie dla twardośći ſercá ich. Jeſt y innych wiele przyczyn/ dla ktorych człowiek ma dźiekowáć Bogu/ zá ták potrzebny Sákrament/ do ktorego przypußczago. Tego y ſłowo Páńſkie vczy. Ofiaruy práwi dar zá oczyśćienie od trądu ćieleſnego. Jeśli zá oczyśćienie od trądu ćieleſnego trzeba Bogu ofiáre oddáć/ iáko dáleko bárziey potrzeba oddáć zá oczyśćienie trądu dußnego?

PVNKTAS IV.

Ape treiokius raupus.

De triplici lepra.

Leuit: 13.

Treioki raupay buwo/ kayp ſkaytome / terp Zydu. Raupay kuno/rubu ir

PVNKT IV.

O troiákim trądźie.

Troiáki trąd był/ iáko czytamy/ miedzy Zydámi. trąd ná ćiele/ ná ßáciech/ná domie

sky / nenamuose Diewo /
bet pakumpese ir hotose
katru daužosi. Kuris ne
klausis Bažničios/ tegul
esti taw kayp paganas ir
rayškus nusideieias.

2. Raupuoti tureio dra-
panas nešiot vnt sawis su
praierkays aba dungaku
ne susiutu. Heretykay ne
turi wienibes ir sudermes
ney terp sawis/ ney su Ba-
žničiu Wiešpaties Chri-
staus / kayp žinama tay
kiekwienam. Katholikay
priešt tikiey ir wisokiami
mokslay ir terp sawis wisi
ir su motinu sawo Bažni-
čiu sudera pagal graude-
nimo Apostalo. Su sie-
lawartu aba su rupesčiu
ažulaykikite wienati dwa-
so etc.
3. Raupuoti nasrus iupu
aba dungalu kalti buwo
ažudingt / o tay del biau-
raus kwapo / kuris iž wi-
duriu iu garawo / idant
sweyku iuo ne liestu / ir
sweykatos iu ne zieystu.
Teyp

tolikow odłączeni / nie
w mieście/ nie w domu
Bożym / ále w kątách
y w iáskiniách łotrow-
skich tułáią się. Kto
nie będzie słuchał Kościo- *Matth: 18.*
ła/ niechći będzie zá po-
ganiná y iáwno grzesznika.
2. Trędowáći mieli száty *2. Quia scissa*
nośić ná sobie rozdarte. He- *habent vesti-*
retycy nie máią iedności / *menta.*
y zgody áni miedzy sobą /
áni z Kośćiołem Páná
Chrystusowym/ iáko wiá-
domo to káżdemu. Kato-
licy przećiwnym oby-
czáiem w wierze y we
wszelkiey náuce y miedzy
sobą wszyscy / y z mátką
swoią Kośćiołem zgadzá-
ią się/ według napominá-
nia Apostolskiego. Stáráć *Ephes. 4.*
iąc się ábyśćie záchowáli
iedność duchá w związce
pokoiu. *3. Qui os te-*
3. Trędowáći vstá suknią *gunt ob ha-*
ábo odźieniem powinni *litum pesti-*
byli zátykáć/ á to dla szpe- *lentem.*
tney woniey / ktora się ze
wnętrzności ich kurzyłá/
áby zdrowych nią nie zá-
rážáli/ y zdrowia ich nie

Teyp iž burnos heretiku ypačiey ministru kayp iž pragaro rukšta kwapas aba garas ne iškinčiamay smirdus/ biauriu paklaydu ir be giedos meku prieš Bažničiu šwyntu/ kurio idant iu klausitoiey ne iaustu/ žumbu kakiuo rašto iškwirsto / nasis iu ažukimša.

obražáli. Ták z gęby heretikow/ á zwłaszczá ministrow ták z pjekłá kurzy śię wonia abo párá niezno śnie smrodliwa / plugawych błędow y niewstydliwych kłamstw przeciw Kośćiołowi świętemu/ ktorey áby ich słuchacze nie czuli/ sztuką iaką pismá zfałszowanego/ ich nozdrzá zatykaią.

4. Quia nudo capite sunt.

4. Raupuotiemus isakita buwo nuogu one pridingtu galwu turet. Teyp heretikay su nuogu waykščioia galwu. Nes ney tikies tikros skidu/ney wilties drutos šalmu gal ios pridingt/ kokay raupuotays/tay ira heretikays at liekti/kuriuose nera tikies tiesios/o kas paskuy to eyt ney wilties išgamino vmžino. Ape tiki tieg kayp eldiia susikule / tay ira nuterioia tikieimu keyzdamies ing paklaydas.

1.Tim. 1. 19.

4. Trędowátym roskazáno było nágą á nie przykrytą głowę mieć. Ták heretycy z nágą chodzą głową. Bo ani wiáry prawdźiwey tarczą/ áni nádźieie mocney przyłbicą iey przykryć nie mogą / poki trędowátymi / to iest heretikami zostáią / w ktorych nie masz wiáry prawdźiwey / á co zá tym idźie/ ani nádźieie zbawienia wiecznego. Zstrony wiáry prawi iáko okręt rozbili śię / to iest vtra-caia wiárę pusz czaiąc śię n błędy.

5. Quia clamant se esse sordidos.

5. Raupuoti tureio šaukt ir

5. Trędowáci mieli wo- łáć

ir ſakkis eſſu biaurumis
ir iʒteptays. Teyp here-
tikay patis vnt ſawis iʒ-
paʒiſta / kad ira biaurus
ſuodimis nuodemiu dar-
gus; Radung tiki ir mo-
kia iog nuſidemay notſi-
keydʒia vnt kryk ſto / ney
vnt kito kurio Sakramen-
to / bet pridʒiuwi ir priſe-
kiaba kayp butu iſigieri
prieg duſiay atliekti: iʒ
wirſʒaus wienok ſako ſun-
ti aʒudingtas biauribes
iu / ir ne priſkaytomas
ſaw. Graʒieys tadu iʒ wir-
ſʒaus dares / o widuy biau
rieys / kayp meſʒlas ſnie-
gays apipiltas: aba kayp
Wieſʒpats bilo ira kayp
grabay balti iʒ oro / o wi-
dui pilni kautu ſmirdun-
ciu. Bet tokiemus grum-
dʒia tasgi Wieſʒpats vm-
ʒinu paſkundu.

łáć y powiádáć śię być
nieczyſtymi y pomázány-
mi. Ták heretyci ſami na
śię wyznawáią / że ſą ſpro-
śni / plugaſtwy grzechow
brzydcy / ponieważ wie-
rzą y vczą / że śię grzechy
nieodpuſzczáią na krzćie /
ani na innym ktorym ſa-
kramenćie / ale przy-
ſchnawſzy y przywrzá-
wſzy abo iákoby wpoiwſzy
śię przy duſzy zoſtáią: z
wierzchu iednák powiá-
dáią że ſą zákryte ſzpetno-
śći ich / y nie bywáią przy-
czytane im. Pięknymi śię
tedy z wierzchu czynią / á
we wnątrz ſzpetnymi iáko
gnoy śniegiem oſypány: á-
bo iáko Pan mowi / ſą iáko
groby białe ze wnątrz / á
we wnątrz pełne kośći
śmierdzących. Lecz tákim
grozi tenże Pan wiecznem
potępienięm.

Caluin. lib: inſtit: 3. cap: 12. §. 4. omnia hominum opera, nihil ſunt niſi ſordes &c. cap: 12. § 9. & 11

Matth. 23. v. 27.

6. Ne giweno ſu kitays
kariowetey. Teyp hereti-

6. Nie mieſzkáli z drugi-
mi w obozie. Ták heretycy

6. Quia extra caſtra manent.

kay ne kariauia ney ſu ku-
nu / per pasnikus ii nuog
biauribiu ir piktu gieydu-
lu drauzdami/ ney ſu ſwie-
tu io gierius pamezdami /
ney ſu welinu nuog io pa-
gundu wiſokiu gindamies.
Paćiu tiktay tikieimu ſa-
kos buſiu iſganitays. Er-
dwas tieſa taſay ira kia-
las / bet ſiũo tieſiagiey
braukia ing pragaru/ dun
gun kayp giway iuo ne
iſzkaks.

nie wowuia áni z ćiálem /
przez poſty ie od ſpro-
ſnych y złych żądz hamu-
iac/ áni z świátem/ iego
rozkoſzy pomiataiac / ani
z czártem/ od iego śie po-
kus wſzelakich broniac.
Sama tylko wiara powia
daia że beda zbawieni.
Szerokać wprawdźie ta
ieſt drogá/ ále nia proſto
pedza do piekła/ do nieba
iák żywo nia nie zaydą.

PVNKTAS VI.

Quadruplici exercitu Chriſtus peccatores debellat.

Kietwerioki kariey, kurieys Chriſtus W. kariauia prieſz nuſideieius.

SImtinikas pripažiſta
Chriſtu turinti po ſa-
wim karius / anays žo-
džieys: Wieſzpatie ne eſmi
wertas ꝛc. bet tiktay tarit
žodžiu/ o paſweyks tarnas
mano. Nes ir aſz eſmi žmo-
gus po galibey eſſus / tu-
ris po manim karteywius/
ir tariu tam eyk / ir eyt/
o kitam eyks/ ir atayt-
Kaup

pVNKT VI.

Czworákie woyska, ktore mi Chryſtus Pan woiuie przećiw grzeſznikom.

SEtnik przyznawa /
że Chryſtus ma pod
ſobą woyſka/ onemi ſłowy
Panie nie ieſtem godźien
ꝛc. ale tylko rzekni ſło-
wem/ a ozdrowieie ſługá
moy. Bo y ia ieſtem czło-
wiek pod moca bedacy /
máiacy pode mna żołnie-
rze/ y rzekę temu pódź/ y
idźie/ y drugiemu chodź
ſam

Kayp butu taris/ ir tu turi kariaunikus / tay ku liemus isakay / daro. Tas paralizius ita tawo karieywis/ kuris prieß mano tarnu kariauia/ liepk palaut musio / o tuoiaus pasweyks. Idant tay gieriaus ißmanitume / turime zinot / kad Christus turi kietweriopus karius/ kurieys karauia prieß nusideieius.

1. Karias ira Anieku gieru ir piktu. Teyp per wienu ciktay pamusie Asiriionu simtu aßtuonias desimtis ir pinkis takstunćius wienay naktiy. Ir psalmy. Nusiunte tieg prieß iuos rustiby narßto sawo ꝛc. priespaudu per anielus piktus. Sauli karalu wargina piktas dwasas / tay ira sietonas nuog Wießpaties vnt to perleystas.

2. Karias iß zmoniu surinktas. Tuo Diewas dažnay kitus karalistes i-

weykia

sam/ y przychodźi. Jákoby rzekł/ y ty masz woiowniki/ to co im roskázuiesz czynią. Ten paráliż iest twoy żołnierz / ktory przećiwko memu słudze woiuie / każ mu przestáć boiu / á záraz sługá moy ozdrowieie. Zebysmy to lepiey zrozumieli / mamy wiedźiec/ że Chrystus ma czworákie woyska / ktoremi woiuie przećiwko grzesznikom.

1. Woysko iest áníołow dobrych y złych. Ták przez iednego tylko pobił Asyryyczykow sto ośmdźieśiat y pięć tyśiecy iedney nocy. I w psálmie: Posłał práwi przećiwko nim gniew zápálczywośći swoiey ꝛc. vćisk przez ánioły złe. Saula krola dręczył zły duch/ to iest szátan/ od Páná na niego przepuszczony.

1. Exercitus Angeli boni & mali.

Isai: 37.

Ps: 77.

1. Reg: 16.

2. Woysko z ludźi zebráne. Tym Bog częstokroć drugie krolestwa pokonywa/

2. Homines præcipue infideles.

y one

weykia / ir ias iki galu iſnayko. Teyp źidu karaliſty iſwerte per Nabuchodonoſoru karalu Babylonios.

Iſai: 10.

Aſſuras rikſte ruſtibes mano / ir lazda ir anas / ꝛc. Eimineſp wiluncioſp nuſiuſi ii / ir prieſ źmones narſto mano iſakiſiu iam / idant parinktu naudas ꝛc.

3. Creaturæ rationis expertes.

3. Karias ira iź ſutwerimu ne turinčiu iſmonios. Tays kariauia prieſ neprietelus ſawo kayp raſty ſkaytome / o tunkiey mažays taydaro / kayp tay ira muſios / uoday / kirmeles / wabuolay. Tuo Aegipcianus ſlogino / muſiomis / warlemis ꝛc.

Exod: 8.

ir norint mažas tay ira beſtiekes: wienok ias Diewas wadina didźiu ſawo drutiby. Wabuolay / ir kirmeles ſtipribe mano dide / kuriu nuſiunčiau prieſ iuos.

Ioel: 2.

Morbi, fames, peſtis.

4. Karias ira badas / maras / ligos tulos. Tu turi ſawo runkay / ir kad nori

y one do końcá wyniſzcza. Ták żydowſkie kroleſtwo wywroćił przez Nabuchodonozorá krola Bábilońſkiego. Aſur rozgá gniewu mego / y laſka ieſt on / ꝛc. do narodu zdradliwego poślę go / y przećiw ludowi zápalczywośći mey rozkaże mu / áby zebrał korzyśći.

3. Woyſko ieſt z ſtworzenia nie maiącego rozumu. Tym woiuie przećiwko nieprzyiáćiołom ſwym / iáko w piśmie czytamy / á czeſto máłym to czyni / iako to ſą muchy / komory / bąky. Tym Eipcyany śćiſkał / muchámi / żábami ꝛc. y choć máłe to ſą beſtyyki: iednak ie Bog zowie wielką ſwoią mocą. Bąky y robaky moc moiá wielká / ktorąm poſłał przećiwko nim.

4. Woyſko ieſt głod / mor / choroby rozmaite. To ma w ſwey ręce / y gdy chce

wolá

nori pažádina iu prieß
karaliſtes kurias / prieß
mieſtus / namus/ ir pieß
kiekwienu žmogu. Jr da-
ro tay tunkiey ligomis tu-
komis ſlogindamas nuſi-
deieius/ idant ſuſipraſtu
ſawo piktibey/ ir iop per
gayliſti ſugrižtu. Pawa-
dino tieg bado vnt žiemes.
Jkeyde maru ing J raeli.
To kario newienas kara-
lus žiemes ne turi ſawo
runkoy/ pats karalus wi-
ſu karalu iuo waldžioia
Chriſtus/ io tiktay taſay
karias baſſo klauſo/ vnt
io tiktay iſakimo aba wie-
no moſtereimo iam ſtatos/
ir tolay kariauia/ kolay
anas liepia. Tuo ne ti-
ktay neprietelus ſawo po
ſawo koiams pa nužo/ bet
ir tarnus ſawo megina
wargindamas iuos ligo-
mis ſunkiomis del dide-
ſnes karunos aba atgos
ažu iu kuntriby/ kuriu io-
ſe ažutayko / ir tuto ſe gie-
ribeie pratinaſi/ ir tobu-
liby didžiu igiia.

woka ich przećiwko kro-
leſtwom ktorem / prze-
ćiwko miáſtom/ domom/
y przećiwko każdemu
człowieku. J czyni to
czeſto chorobami rozmái-
temi śćiſkaiąc grzeßniki/
aby śię vpámiętali w ſwo-
iey złośći/ y do niego śię Pſal: 104.
przez pokutę nawroćili.
Zawołał prawi głodu ná
źiemię. Wpuśćił mor w 2. Reg: 14.
Jzraelá. Tego woyſká żá-
den krol źiemſki nie ma w
ſwey ręce/ ſam krol wßyt-
kich krolow nim władnie
Chryſtus / iego tylko to
woyſko głoſu ſłucha/ ná
iego tylko roſkazánie
ábo iedno ſkiwienie iemu
śię ſtáwia/ y poty woiuie/
poki on każe. Tym nie tyl-
ko nieprzyiaćioły ſwoie
pod ſwe nogi podbiia/ ale
y ſług ſwoich do ſwiadczą
trapiąc ie chorobami ćię-
ßkiemi dla większey korony
abo zapłaty zá ich ćierpli-
wość / ktora w nich zá-
chowuia / y w rozmaitych
śię cnotach ćwiczą/ y do-
ſkonáłośći wielkiey doſtępuią.

Unt kietwirtos Nedelos
po trims Karalums Ewangel.
Mattheuß. 8.

ANuo metu. Kad Jezus ineio eldiian, eio paskuy ii mokitiniey io. Aśitai pawiskinimas didis ſtoios mariose, teyp kád eldiia wilniomis vżdingies, a anas miegoio. Jr prieio mokitiniey io, ir pabudino ii taridami. Wießpatie giałbek mus, prapuołame. Jr tare iiemus. Kam biiotes mażatikiey? Tadu kiełys iſakie weiamus ir mariomus, ir ſtoios nutilimas didis. A żmones ſtebeios biłodami, kokſaitas ira, iog weiey ir marios kłauſo io.

Niedźiele czwarta po
trzech Królách Ewánielia.
V Máteuſzá W Rozd. 8.

WOnczas: Gdy Jezus wſtąpił w łodź, weßli zá nim vczniowie iego: A oto wzruſzenie wielkie zſtáło ſię ná morzu, ták iż wáły łodź okrywáły, á on ſpał. Y przy-

Y przystąpili k niemu vczniowe iego, y obudźili go, mowiąc Pánie záchoway nas, giniemyć. Y rzekł im Jezus: Czemużeśćie boiażliwi, máłowierni? Tedy wstawszy roskazał wiátrom y morzu, y zstało śię vćiszenie wielkie. A ludźie śię dźiwowáli mowiąc: Iákiż to iest ten, że mu y wiátry, y morze są posłuszne?

PVNKTAY SAKIMV DIEWO żodźio iż Ewangelios.

PVNKTA KAZAN ZEWANIELIEY.

PVNKTAS I.

Weiey ir marios kłauso io. Kaip kłausit Diewo paweyksłu sutwerimu iszmonios ne turińćiu.

PVNKT I.

Wiátry y morze słucháią go. Iako słucháć Bogá przykłádem stworzenia rozumu nie máiącego.

Qualis obedientia Deo præstanda exemplo creaturarum rationis expertium.

1. Treiopay Diewo kłáuso sutwerimay/ kurie iszmonios neturedami nieko nenumano. Pegal prigimimo/ kad daro tay/ ku Diewas liemus nuog pradźios swieto liepe: Saule wisadu źiba

1. Troiáko Bogá słucháią stworzenia/ ktore rozumu nie maiąc nic nierozumieią. Według przyrodzenia/ gdy czynią to/ co im Bog od począt-ku świátá kazał. Słońce záwsze świeci/ gwiazdy/ mie-

1. Illæ secundum naturã ei parent.

žwayzdes ir menuo: Nes teyp Diewas iſakie. Vgnis wiſadu karßta ir ſwieſi / degina ir žibina / wunduo ſlapias ir ßaltas / žiame wiſadu žiela / tukas žoles / medžius / iawus ſawimp gimdžia / kaip Diewas iſtate. Teypagi ir wiſi ſutwerimay ažulayko tay / ku Diewas iiemus darit paſkire / ir teyp wiſami Diewo klauſo.

miesiąc / bo ták Bog rozkazał. Ogień záwße gorący y iaſny / pali y świeći / wodá mokra y zimna / ziemia záwße rozliczne zioła / drzewá / zboża w ſobie rodzi / iáko Bog poſtanowił. Tákże y wßytkie ſtworzenia záchowuią to / co im Bog czynić náznaczył / y ták we wßytkiem Bogá ſłuchaią.

2. Contra naturam.

2. Klauſo Diewo ir prieß prigimimu ſawo / kad daro / ko iž naturos negal darit / ir wel ne daro / kad ažudraudžia / ku iž tosgi naturos gali darit. Teyp vgnis triiu wayku Babylonios pećiuy ne degina / ir ne wieno plauko iu nepaliteio / ney rubu. Nes Diewas iey tuo metu degint ne liepe / todrin ažumirßa prigimimo ſawo / idant klauſitu Diewo ſutwertoio ſawo.

2. Słucháia Bogá y przećiw przyrodzeniu ſwemu / gdy czynią / czego z natury nie mogą czynić / y zaś nie czynią / gdy zabrania / co z teyże natury mogą czynić. Ták ogień troygá dźiatek w Babilońſkim piecu nie palił / áni żadnego włoſá ich nie dotknął. Abowiem Bog mu ná ten czas palić nie kazał / przeto zapomniał przyrodzenia ſwego / áby ſłuchał Bogá ſtworzyćiela ſwego.

3. Supra naturam.

3. Klauſo Diewo daugieſn daridami negi ſilos iu gali /

3. Słuchaią Bogá / więcey czyniąc / niż ſiła ich może /

śu gali / kad Diewas lie-
pia. Teyp wunduo mate-
riiu turis / paſiliti dušios
ir numazgoia ſuodis ios /
kuri ira dwaſiu. Iž prigi-
mimo tiktay gali kunu nu
pkauſt / bet nuog Diewo
liepiamas nupkaudžia ir
dušiu. Teyp vgnis ne gal
degint / tiktay daylktus iž
moterios padaritus / kaip
medžius / kunu ir kitus ta-
kiûos: a tećiau kad Die-
was liepia degina day-
ktus / kurie dwaſays ira be
materios. Ir teyp pragá-
ri welinus / kurie ne turi
kuno / teypag ir dušias
žmoniu degina.

1. Nuog tu ſutwerimu
mokikimes klauſit Diewo
pagal prigimimo muſu
tay iar išpildidami dešimti
priſakimu io / kuris ira pa-
gal naturos muſu / ir wa-
dinaſi tieſa prigimta / aba
ſu mumis gimus / kuriu
turime irašitu išmonioy
ſawo.

2. Klauſikime Diewo ir
tuoſe daylktuoſe / kurie

Ak prieś-

może / gdy Bog każe. Ták
wodá materyálna / dotyka
śie duße / y omywa pluga-
ſtwá iey / ktora ieſt duchem.
Z przyrodzenia tylko mo-
że ćiáło opłokáć / ále gdy
iey Bog każe / obmywa y
duße. Ták ogień nie może
palić / tylko rzeczy má-
teriálne / iáko drzewá /
ćiáło / y inne tákie / á
przećie gdy Bog każe / pa-
li rzeczy duchowne. I ták
w piekle czárty / ktorzy nie
máią ćiáłá / tákże y duße
ludzkie pali.

1. Od ſtworzenia tedy
vczmy śie ſłucháć Bogá
według przyrodzenia ná-
ßego / to ieſt wypełniáiąc
dźieśięć przykazań iego /
ktore ieſt według nátury
náßey / y zowie śie zakonem
przyrodzonym / ktory ma-
my nápiſany ná rozumie
ſwoim.

1. *Homo obedit Deo ſecundum n[...]turam ſeruan do decalogũ.*

2. Słuchaymy Bogá y w
tych rzeczach / ktore śie

2. *Contra naturam paßiones franando.*

Ak ſprze-

priešinaſi muſu prigimi-
muy. Kayp tay ira mari-
nimas piktu gieydulu/ku-
rie daugio nori prieß Die-
wo noru. Nuſigiert/apſi-
rit/ pateykaut/ paſiteyſt
vnt biauribiu ir kitu tokiu
gieydžia kunas: bet ne rey-
kia tami io klauſit/reykia
io tuos pagieydimus
marint/ wargint/ ir ſto-
gint. Nes Diewas liepia
kunu križiawot/ tay ira
tukays budays ii korot/ ir
nuog pikto drauſt. Kas
Ioan: 12. tieg mili dušiu ſawo vnt to
ſwieto prazudis iu/ tay
ira kas inteykia kunuy ſa-
wo aba gieydulamus io
prieß Diewo noru/ pra-
puldins dušiu ſawo: a kas
ne kinčiá dušios ſawo: tay
ira ne tepina kuno/ aba
ne daro to / ko nori pikti
pagieydimay io/ vnt vm-
žino giwenimo ažukayko
ſu.

ſprzećiwiáia náßemu przy
rodzeniu. Jáko to ieſt v-
martwienie złych žądz /
ktore wielie chcą przećiw
Boſkiey woley. Vpić śie
obežrzeć śie/ proznowáć /
roſpáſáć śie ná wßeteczeń
ſtwo / y inßych tákich rze-
czy žąda ćiáło. Lecz nie
trzebá go w tym ſłucháć /
ale raczey iego te požą-
dliwośći martwić / ka-
ráć / y trapić. Abowiem
Bog káže ćiáło krzyžo-
wáć/ to ieſt rozmáitymi
ſpoſobámi ie dręczyć/od
złego hámowáć. Kto prá
wi miłuie duße ſwą ná
tym świećie/ zgubi ią/ to
ieſt kto wygadza ćiáłu
ſwemu ábo žądzom iego
przećiwko Boſkiey wo-
ley / zatráći duße ſwą / á
kto nienawidźi duße ſwey/
to ieſt nie pieśći ćiáłá/ á-
bo nie czyni tego / czego
chcą złe požądliwośći ie-
go/ ná wieczny žywot za-
chowuie ią.

3. Supra naturam actus exercendo supernaturales

3. Turime klauſit Diewo
ir daugieſn negi ižgali
pri-

3. Mamy ſłucháć Bogá
y więcey niž przemože przy
rodze-

prigiminas muſu. Kayp
tay ira tikiet tam/ ku ap-
reyßkia mumus/ norint
nieku budu to ißmanit ne
galim: Liepia Diewas ti-
kiet iog ſakramenty alta-
riaus ira po anu teyp ma-
žu hoſtiiu kunas ir krauias
io. Reykia čia Diewo
klauſit. Sako Diewas iog
kunas muſu/ kuris ſupus
ir ing ziamy pabirs/ ta-
ſaygi kielſis/ á nekitas.
Tos akis bus mumus ſu-
werſtos/ kurias dabar tu-
rime. Regiſi wargu tay
ißmoniey muſu: bet reykia
Diewo klauſit/ ir teyp
kaip mumus liepia/ tikiet.
Teypagi ape kitus day-
ktus labay aukßtus ir gi-
lus/ kuriſios Diewas ap-
reyßkie/ ißmanik. Idant
Diewo wiſami klauſitume
ku mumus iſako/ gali mus
paiudint paweykſlas tu
ſutwerimu/ kurie neißma-
na/ á tečiau labay wey-
kiey ir tobulay klauſo Die
wo. Girdi Ewangelioy/
weiey ir marios tuoiaus
ſiauſt

rodzenie náßе. Iáko to
ieſt wierzyć temu/ co ob-
iawil nam/ choć žadną
miarą tego rozumieć nie
možemy. Každe Bog wie-
rzyć/ iž w Sákrámenćie
Euchariſtiey ieſt pod oną
tak małą hoſtyą ćiáło y
krew iego. Trzeba go tu
ſłuchać. Powiada Bog/
że ćiało naße/ ktore ſpro-
chnieie y w ziemie śię ro-
ſypie/ toż z mártwych
wſtanie/ ánie inße. Te oczy
będą nam przywrocone/
ktore teraz mamy. Zda
śię trudno to rozumowi
naßemu. Lecz trzeba Bo-
gá ſłuchać/ y ták/ iako
nam každe/ wierzyć. Tákže
o innych rzeczách barzo
wyſokich y głebokich/ kto-
re Bog obiawił/ rozumiey.
Zebyśmy Bogá we wßyt- *Motiua obe-*
kim ſłuchali/ co nam ro- *dientiæ.*
ſkazuie/ može nas pobu-
dźić przykład tego ſtwo-
rzenia ktore nie rozumie/ 1. *Res inſen-*
á przećię bárzo pretko y *ſibiles.*
doſkonale ſłucha Bogá.
Słyßyß w Ewanieliey/
wiat

ſtauſt palowe ir nutiko/kad
Chryſtus zodi tiktay iſzta-
re drauzdamas. Tikek tieg
o nutiko / ir tuoiaus nuri-
mo. Tay regiedami zmo-
nes ſtebeios bikodami. We-
iey ir marios klauſo io.
Gali paiudint Aniełay /
2. Angeli. kurie kaip vgnis tuoiaus
ſzako łabay wieykiey darit
Pſ. 102. tay/ ku Diewas iſako / ir
todrin teyp raſztas ape
iũos biko. Tarnay io / ku-
rie darote noru io. Gali
paiudint pats Diewas /
kuris klauſo ir daro noru
3. Ipſe Deus. tarnu ſawo. Teyp Joſwes
Ioſue 10. ℣. 14. klauſe Diewas / kad anas
liepe ſaułey ſtowet : ſto-
weio tieg klauſunt Wieſz-
pat balſo zmogaus. Ga-
4. Chriſtus li paiudint W. Jezus
Dominus. Chryſtus / kuris klauſe
Diewo iki ſmerti/ á ſmier-
Phil: 3. ti kriziaus. Gali paiudnt
ſzwentieii kurie łabay di-
dziuoſe dayktuoſe ir wargiuo
ſe kláuſe Diewo. Iſaias
5. Sancti. nuogas waykscioio per mie
Iſai: 20. ſtu liepiamas nuog Diewo.
Ezechielis per tris ſim-
tus ir

wiátry y morze zaraz ſza-
leć przeſtały / vmilkły/
gdy Chryſtus ſłowo wy-
rzekł zakázuiąc. Zamilkni
práwi/ a zamilkło/ y za-
raz vćichło. To widząc
ludzie dziwowáli ſię mo-
wiąc. Wiątry y morze ſą
mu poſłuſzne. Mogą po-
budźić aniołowie ktorzy
iáko ogień zaraz śię pory-
waią bárzo prętko / czy-
nić to/ co im Bog roſka-
zuie / y przeto ták pi mo o
nich mowi. Sludzy iego
ktorzy czynićie wolą iego.
Może pobudźić ſam Bog/
ktory ſłucha y czyni wolą
ſług ſwoich. Ták Jozwe-
go ſłuchał Bog / gdy on
kazał słońcu ſtać: ſtało
prawi gdy vſłuchał Pan
głoſu człowieká. Mo-
że pobudźić Pan Jezus
Chryſtus / ktory ſłuchał
Bogá do śmierći/ á śmier
ći krzyżowey. Mogą po-
budźić świećći/ktorzy barzo
w wielkich rzeczach y tru-
dnych ſłuchali Boga. Iza-
iaſz nagi chodził przez mia
ſto/.

ius ir dewinias deſimtis dienu vnt ßono guleio / ir trußas kieltuwu ede ir kiti daug ſtebuklingu Diewo iſakimu pilde.

PVNKVAS II.

Mários żinkliná mumus zmoniu giwenimu vnt źiames.

1. MArios ira karćios: teyp pagiwenimas źmoniu labay kartus ira / ir pilnas wargu. 2. Nenurimſta marios / tunkiey ßiauća: teyp żmones nerimſta / mußaſi / kiauiaſi wiſadu / kariones dides daro. 3. Weiey mariâs mayßo ir blaßko / teyp żmones / pikti iu pagieydimay way diia ir ruſtina / ir bayſius mayßtus terp iu daro. 4. Marioſe wiena żuwis dide mażieſny prariia: teyp żmones didziunay ſwieto ſetus ir pawarguſius iżgayśina / krumta / prariia. 5. Marioſe ira pawundenimis

ſto / gdy mu Bog kazał Ezechiel przez trzyſta y dźiewięć dźieśiąt dni ná bok leżał / y gnoy bydlecy iadł / y inni wiele dźiwnych Boſkich mandatow pełnili.

PVNKT II.

Morze znáczy nam ludzkie żyćie ná źiemi.

Mare eſt ſymbolum vitæ humanæ.

1. MOrze ieſt gorzkie: ták żywot ludzki barzo gorzki ieſt y pełen nędz. 2. Nieuſpokaia śię morze / częſto ßaleie: ták ludźie nieſpokoyni bywáią śię záwżdy / woyny wielkie czynią. 3. Wiatry morze mießáią y tłuką: ták y ludźie / złe ich pożądliwośći buntuią / gniewáią / y do ſrogich rozruchow ie pobudzáią 4. W morzu iedna ryba wielka mnieyßą pożera: ták ludźie wielmożni tego świata / proſtych vbogich nißczą / gryzą / y pożeráią. 5. W morzu ſą pod wodámi

denimis pasleptos uolos a
ba akmieniey didy/ vnt ku-
riu vžpuoty eldiios / susi-
kula/ sutra/ susidaužo: teyp
terp žmoniu daug ira
smuklu ir žabungu/ ku-
rieys wieni kitus iklludžia
ir paspindžia / apgauia
ir teyp iuos pražudžia. 6.
Juokiasi ir žaydžia ma-
riosé dide žuwis wadinasi
Cetus / drako. Teyp žay-
stus saw daro welinas vnt
maria to swieto / iuokias
iž žmoniu / tulays budays
iůos priwildamas ir prá-
ridamas. 7. Marios kas
diena pereyt krasztus ir
wel sugrižta / aba ižsileia
ir wel iž krasztu sugriž-
ta aba atsileia sawo wie-
ton. Teyp wisi dayktay
to swieto atayt ir wel par-
eyt / pasirodžia ir tuoiaus
ižgayszta / giema ir mir-
szta / darosi ir gadinasi. 8.
Wisos vpes inteka ma-
riosna / á tečiau marios ne
patwista / aba ne kielasi:
teyp śirdis žmoniu ne turi
soties iž sutwerimu / no-
rint wisus nuritu / mažas

mi skryte opoki ábo ká-
mienie wielkie / na ktore
wpadszy okrety rozbiiaią
śię y rozsypuią: tak miedzy
ludźmi wiele iest łapaczek
y śideł / ktorymi iedni dru-
gich wichlią / łowią / oszuky-
wáią / y ták ie zatracáią.
6. Żartuie y igra w morzu
wieloryb. Ták igrzyská
sobie stroi czart na morzu
teo świátá / szydźi z ludźi /
rozmaitymi ie sposobami
oszukywáiąc y pożeraiąc.
7. Morze co dźień prze-
chodźi brzegi / y záś śię wrá-
ca / abo śię wylewa z brze-
gow / y záś śię wraca /
ábo śię odlewa ná swe
mieysce. Ták wszytkie
rzeczy tego świátá przy-
chodą / y záś odchodzą /
pokazuią śię / y zaraz gi-
ną / rodzą śie y vmieraią /
czynią śie / y psuią śię.
8. Wszytkie rzeki wćiekáią
w morze / á przećię mo-
rze nie wylewa / abo nie
podnośi śię: tak serce ludz-
kie nie ma sytośći z stwo-
rzenia choćby wszytko po-
łkneło

tay kuſnis ne galiuo paſiſotint. 9. Rukays aba dumays apdingiaſi marios: teyp ſwietas rukſta / dumu pilnas / ne regi / ku turetu regiet del vkanos ſirdies. 10. Sako raſztas log Diewas marias wiſtiktais kaip wayku ſuwiſte. Wiſadu ſwietas ira wáyku / kuris ne nuwokia / reykia to ſuwiſtit aba ſuriſzti idant neſiauſtu. 11. Turi marios ſawo rubežiu aba kraſztu iž žwirždu / tump atati nutila / ir tinay ſuſikula iu wilnios: teyp ſwietas / aba žmones turi ſawo galu / kuriop atati pameta ſawo puyku / pagriauia ſawo ſirdies auſztiby / palauia ſiauſti / taſay kraſztas ira / žwirždžy / žiame / kapay / grabas / kurian impuoly nutila ir lauiaus wiſo / ku dare.

łknełó / máły to kes nie może śie im náſyćić. 9. Párámi ábo dymem okrywa śie morze: ták świát kurrzy śie / dymu pełen / nie widźi coby miał widźieć dla mgły ſerdeczney. 10. Powiada piſmo / że Bog morze w pieluchy ják dźiećie vwinął. Záwżdy świát ieſt dźiećiećiem / ktore nie rozumie / trzeba go vwinąc ábo związáć żeby nie ſzálał. 11. Ma morze ſwą granicę ábo brzeg z piaſku / do tego przyſzedſzy vmilka / y tam śię rozbiiáią iego náwałnośći: ták świát / abo ludźie maią ſwoy koniec do ktorego przyſzedſzy porzucaią ſwoię pychę / obálaią ſerca ſwego wynioſłość / przeſtáią ſzaleć / ten kres ieſt dźiárſtwo / źiemia / mogiła / grob / w ktory wpadſzy vmilkáią / y przeſtáią wſzytkiego / co czynili.

Cauſa motus maris naturalis & myſtici.

PVNKTAS III.

Prieżaſtis del kuriu ſiaučia marios ir ſwietas, kuri żinklina marios.

Naturalis tres, venti, belluæ, luna.

Myſtici 1. venti paſsionum.

Dan: 7.

2. Belluæ monarchia.

TRis ipaćiey prieżaſtis marias pakrutina/ ir kayp butu ias iruſtina. Weiey/ beſtios/ ir menuo. Teyp ir marias to ſwieto tay ira żmones waydiia/ pirm weiey piktu pagieydimu/ á tie ira ipaćiey kieturi. Meyle/ bayme/ nuludimas aba śiekawartas/ ir dziaugſmas. Teyp regieio pranaßas kayp kieturi weiey kawoſi terp ſawis marioſe didźioſe. Marios iżſimano ſwietas/ kieturi weiey/ kieturi affektay żmoniu iau pamineti. Wel marias mayßo beſtios tukos/ kurias ioſe giwena. Tas regieio pranaßas. Wiena buwo kayp lewikia/ vntra toligi meßkay/ trećia toligi kuśiny/ kietwirta terp wiſu rusćiauſia ne tu reio wardo. Tos kieturios beſtios

PVNKT III.

Przyczyny dla ktorych ſzaleie morze y świat, ktory znáczy morze.

TRzy oſobliwie przyczyny morze poruſzaia/ y iakoby w nim rozgniewanie ſprawuią: wiátry/ beſtye/ kśiężyc. Tak y w morzu tego świátá/ to ieſt w ludźiech rozruchy czynią/ náprzod wiátry afektow nieuſkromionych/ a te ſą oſobliwie cztery. Miłość/ boiáźń/ ſmutek ábo fraſunek/ y radość. Ták Daniel Prorok widźiał/ iáko cztery wiátry potykaią śię miedzy ſobą na morzu wielkiem. Morze rozumie śię świát/ cztery wiátry/ cztery afekty ludzkie iuż pomienione. Potym morże mieſzáią beſtyie rozliczne/ktore w niem mieſzkaią. Te widźiał Daniel prorok. Jedna była iako lwicá/ druga podobna niedźwiedźiowi/ trzećia podobna ryśiowi/ czwarta

beſtios zinklina kieturias monarchias aba karaliſtes: bet dwaſingay iszſimanit gali kietwieropa kariliſte nuſideimu / biauribes / trokßtawimo / puykos / irwiſokios piktibes. Meßka zinklina pagieydimu kuno ir biauribes. Nes ta beſtia ira biauri / vnt medaus kab ay ſmalſti / vnt akiu neſweyka / waykus netobulus gimdzia / bet kayp meſos tiktay kuſtu koki. Tay wiſa rundaſi neciſtibeſe. Lusis turi odu margu piknu margibiu kayp akiu kokiu. Todrin zinklina trokßtauiuncius lobio ir turto prabinktay Tie pilni akiu vnt naudu vnt ſurinkimo pinigu / á akli daykтuoſe dusios iszganimo Lewas ira isz prigimimo puykas / zinklina didziauiuncius paſiputuſius ir aukßtos ſirdies zmones. Kietwirta beſtia be wardo zinklina wiſokius nuſidimus ir piktibes tu-

Ll ios

czwarta miedzy wßytkiemi nagniewliwßa nie miała imienia. Te cztery beſtyie znaczą / cztery monarchie abo kroleſtwa: lecz duchownie rozumieć ſie może czworakie kroleſtwo grzechowe / ćieleſnośći / łakomſtwa pychy / y wßelkiey złośći. Niedzwiedz znaczy ćieleſność. Bo ta beſtyia ieſt ni czyſta / ná miod barzo łakoma / ná oczy nie zdrowa / dźieći nie doſkonałe rodźi / iako mieſa tylko ßtukę iaka. To wßytko znayduie ſie w nieczyſtośćiach. Ryś pełen pſtroćin iák oczu iákich znaczy łakomych. Ci bowiem pełni ſą oczu ná pożytki / ná zbieranie pieniedzy / á ślepi w rzeczach dußnego zbawienia. Lew ieſt z przyrodzenia pyßny / y przeto znaczy harde / y nádete. Czwarta beſtyia bez imienia / znaczy grzechy y złośći rozmaite ludzkie. Ná koniec porußa y rozdra-

3. Luna i. humana inconſtantia.

Ll znia

las žmoniu. Vnt gało pa-
krutina ir inartina ma-
rias menuo / kuris kad
auga / ir wunduo mariu
kielaſi ir kayp butu auga/
kad mažin eyt ir gayſzta/
ir mariu wunduo nupuo-
la žiemiaus. Tas menuo
žinklina žmoniu netwir-
tiby ir nerimaſti/ teypagi
ir wiſu dayktu. Nes žmo-
nes kiti didžieys paſtoia
ir aukſztay vžlipa vnt wi-
reſnibiu kokiu: bet ne vž-
ilgay iž nauio nupuola iž
aukſztibiu/ ir baysiey ſuſi-
kula/ iž aukſztu tumpa žie-
mi/ iž didžiu maži/ iž didžia
turi[illegible] elgietos. Todrin ne
reykia tureti padukuſio
dayktuoſe to ſwieto/ ney
wireſnibeſe/ ney kituoſe
tokiuoſe.

źwia morze kśieżyc/ kto-
ry gdy rośćie/ woda śię
morſka podnośi/ y iako-
by rośćie/ gdy śię zmnieyſza
y ginie/ y woda teſz mor-
ſko opada niżey. Ten kśię-
życ znáczy ludzką nie ſtate-
czność/ tákże wſzytkich in-
nych rzeczy. Bo ludźie
drudzy wielkimi zoſtáią y
wyſoko wſtępuią ná vrzę-
dy/ ná przełożeńſtwa iá-
kie; ále nie zá długo zno-
wu ſpadáią z wyſokośći/
y srodze śię zbiiáią/ z wy-
ſokich zſtáią śię niſkimi/
z wielkich máłymi/ z bogá-
tych żebrakámi. Przeto
nie potrzeba mieć vfności
w rzeczach tego świátá/ áni
w maiętności/ áni w prze-
łożeńſtwie/ áni w inſzych
tákich márnośćiách.

PVNKTAS IV.

Quid factu opus ne nauigátes ad portum vitæ æternæ, naufragium faciant.

Ku darit idant eldiioy ir-
damies per marias to ſwie-
to, ne nuskiſtumie, bet vm-
žinoſp karaliſteſp nupłau-
ktume.

1\. REykia aprinkt eldi-

1. Eligenda nauis fortis.

PVNKT IV.

Co czynić, żebyśmy, w ło-
dźi żegluiąc po morzu te-
go świátá, nie vtonęli, ále
do wiecznego Króleſtwá
przypłynęli.

1\. POtrzeba obráć o-
kręt

kos ſtipros ir drutos / kuri ne pigay gal ſuirt ir ſuſikult vnt akmenu vżpuolus / aba nuog wilniu ir weiu metama ne ſuſitaużo. Toki ira Bażnićia ſzwenta Katholiku / ne Lutheru ne Kalwinu / ne kitu heretiku. Ape tos drutiby ir ſtipriby Chriſtus kalba: Wartay peklos tay ira galibes wiſokios ne tiktay żmoniu tyranu / bet ir paciu welinu ne pergales ios.

2. Reykia weyzdet vnt to / idant ta eldiia turetu ſtirniku gieru / kuris gieray menaſi to darbo / ir żino kaip turi waldżiot eldiiu. Taſay ſtirnikas ira pats Wieſzpats muſu Jeſus Chriſtus / anas toy eldiioy bażnicios ſawo ira. Sztay tieg aſz eſmi ſu iumis wiſomis dienomis iki pabaygoy ſwieto. Dawe taſay ſtirnikas ir kitus ſtirnikus / kurie priweyzdetu tos io eldiios. Tie ira daktaray / Wiſkupay ir kiti mokitoiey: Lutheru ir Kal

winu

kret mocny y trwały / ktory na kamienie wpadſzy / ábo od nawałnośći y wiatrow nie może śie łacno rozbić. Taki ieſt kośćioł świety katolicki / nie Luterſki / nie Kalwinſki / nie inſzych Heretikow. O iego ſtałośći y mocy Chryſtus mowi. Bramy piekielne / to ieſt śiły wſzelakie nie tylko ludzkie / ale y czartowſkie / nie zwyćiężą go.

2. Potrzeba patrzyć na to / aby ten okret miał ſternika dobrego / y biegłego w żeglowaniu. Ten ſternik ieſt ſam P. Chryſtus / ktory okret kośćioła ſwego kieruie. O to prawi ia ieſtem z wami po wſzytkie dni do ſkonczenia świata. Dał ten ſternik y inne ſterniki / ktorzyby przyźrzeli tego okretu. Ci ſą Doktorowie / Biſkupi / y inni nauczyćiele: Luterſkie y Kalwinſkie łodki nie maią ſternika Chryſtuſa ſamego / ani innych od niego poſtano

wionych

2. Nauclerus peritus.

Mat. 16.

Mat. vlt.

Ephes. 4.

winu eldiiekes neturi ſtir-
niko Chriſtaus paties /
ney kitu nuog io iſtatu/
kiekwienas terp iu ſtirni-
kas/kiekwienas moka iitis
ing karaliſty dungaus /
kayp iiemus regiſi/ bet
plaukia tieſiagiuy ing
pragaru pati.

3. Onera navim gravantia eijcienda: 3. Kad labay apſunkinta
eldiia grimzda ing dugnu
ir ſkiſta / tuometu rey-
kia iſzmeſti iß ios wiſokias
ſunkias prekies. Sunkus
dayktay/kuriuos kartays
inkrauia eldiion źmones/
ira turtas to ſwieto/ ir pi-
kti pagieydimay ſurinki-
mo pinigu / girtibes /
biauribes ir kiti. Tuos wa-
dina raßtas ſwarays. Ne-
Pſ. 37. v. 5. teyſibes tieg mano kayp
ſunkus ſwaras apſunkina
mani. Ape trokßtawimu
turto biło Apaßtałas: Nu
1. Tim. 6. v. 9: ſkundina tieg ing prapul-
ti. Nuog apſiriimo ir apſi-
Luc. 21. łakimo Wießpats mus
draudźia tays źodźieys:
Weyzdekite idant ßirdis
iuſu ne butu apſunkintos
ap-

wionych/każdy miedzy ni-
mi ſternik / każdy vmie
żeglowáć do kroleſtwá
niebieſkiego / iáko śie im
zda / ále płyną proſto do
piekłá ſámego.

3. Gdy bárzo obćiążona
łodź pogrąża śię do dná y
tonie/ w ten czas potrzebá
wyrzućić z niey wßelkie
ćięßkie kupie. Cięßkie
rzeczy/ktore czáſem kłádą
w łodź ludźie/ſą bogáctwá
y chciwość do pieniędzy/ſą
pijáńſtwá / nieczyſtośći/
y inße. Te zowie piſmo ćię-
żárem. Nieprawośći prá-
wi moie iáko ćięßkie brze-
mię obćiążyły mię. O prag-
nieniu máiętnośći mo-
wi Apoſtoł. Zátápiá prá-
wi w przepáść. Od obżár-
ſtwá y opilſtwá ſam Pan
odwodźi temi / słowy.
Pátrzćie áby ſercá wáße
nie były obćiążone obżár-
ſtwem y pijáńſtwem. Trze-
bá tedy te ćiężáry rzucáć
w morze

apsiriimu ir girtiby. Rey-
kia tadu tuos swarus mest
ing marias krauio W. Je-
zaus Chrystaus. Wel rey-
kia ißsemti wisadu wun-
deni / kurię inteko pra-
skikes ing eldiiu pomazam.
Tas wunduo ira tuli ma-
ziesni nusideimay / ku-
riuosn daznay impuolame:
ißsemam / kad gaylimes
azu iuos bilodami pote-
riuy: Atleysk mumus kalti-
bes musu: ißsemam kad su
gaylistu śirdin aba kruti-
nen mußames / kad wun-
deniu ßwystu pasitaßko-
me / kad vbagamus ku
paduome del Diewo / ir ki-
tays tułays budays gieru
darbu izkeiom iz eldiios
duśios musu tu wundeni
kaltibiu kyngwesniu.

4. Reykia dabotis vnt
źwayzdziu / kurios rodzia
tu ßali / kurion iriames.
Tos źwayzdes ira Diewo
prisakimay swiesus ir skay
sti / kurie apświećia śirdi
musu / ir tiesu kielu mu-
mus rodzia karalisten Die-
wo /

w morze krwie Pana Chry
stusowey. Potym trzeba
wyczerpywać wodę / kto-
ra wćieka przez dźiury do
łodźi pomału. Ta woda są
rozmaite mnieysze grzechy
w ktore często wpadamy /
wyczerpywamy gdy żału-
iemy zà nie mowiąc w pa-
ćierzu: Odpuść nam winy
nasze: wyczerpywamy /
gdy z żalem w pierśi śię
biiemy / gdy śię święconą
wodą kropimy / gdy vbo-
gim co podaiemy dla Bo-
gá / y inszemi rozmaitymi
sposobami dobrych vczyn-
kow wylewamy z łodźi
dusze naszey tę wodę win
mnieyszych.

4. Trzeba patrzyć ná gwiá-
zdy / ktore pokazuią tę
stronę / do ktrorey płynie-
my. Te gwiazdy są Boskie
przykazania świetne y
iasne / ktore oświecaią
serce nasze y prostą drogę
nam pokazuią do krole-
stwa

4 Attendendum ad stellas.

Ps. 18.

Pſalm. 18. wo kurian plaukiame. Pri
ſakimas Wießpaties ßwie-
Matth. 19. ſus / apßweicius akis. Jey
nori ineyt giwenimau /
ażulaykik priſakimus.

*5. In tempe-
ſtate ancho-
ra iacienda.*

5. Kad meto eldiju weiey
ir wilnios mariu reykia
ios ażuſtabdit katu giela-
żiniu / adunt ne butu ſu-
kulta. Tas katas gielażi-
nis ira wiltis druta / ku-
riu turime pakelt Die-
wop tikiedamies ir lau-
kdami nuog io padeimo
ßwento / kuri duoſt wiſie-
mus pagundimuoſe ir ſun-
kibeſe eſſuntiemus / kad
iop puolaſi ſu didżiu pa-
dukſiu.

*6. Ventis & fluctibus ſa-
uientibus Chri-
ſtus excitan-
dus.*

6. Kad weiey ir wilnios
mariu bayſiey vnt eldi-
ios użpuldinéia: tuometu
reykia Wießpaties budint:
tay ira melſtis iam karßtay
ir nuoßirdżiey: Kayp A-
paßtalay dare / ßaukie
Wießpatieſp ir pabudino
ii praßidami: Wieß pa-
tie gielbek mus / pra puo-
lame iey negielbesi.

7. Daug

ſtwa Bożego / do ktorego
płyniemy. Przykazanie
Pańſkie iaſne / oświeca-
iace oczy. Jeśli chceß
wniść do żywota / zacho-
way przykazania.

5. Gdy rzucaia okręt
wiatry / y nawałno-
ści morſkie / trzeba go za-
ſtanowić kotwica żela-
zna / aby śie nierozbił.
Ta kotwica żelazna / ieſt
nadźieia mocna / ktora
mamy podnośić do Boga /
ſpodźiewaiąc śię y czeka-
iąc od niego pomocy świę-
tey / ktora daie wßytkim w
pokuſach y w ciężkośćiach
będącym / gdy śię do niego
vćiekáia z wielką vfno-
śćia.

6. Gdy wiátry y nawáł-
nośći morſkie bárzo ná
łodź nápadáia: w ten czas
trzeba Pana budźić / to
ieſt modlić śię iemu gorą-
co y ſerdecznie: iáko Apo-
ſtołowie czynili / wołáli
do Pana / y obudźili go
proßac: Pánie zachoway
nas / giniemy ieśli nie ra-
tuieß.

7. Daug labay padeſt we-
iey gieri tiemus/ kurie iria-
ſi per mariás/ ir be iu nie-
kas negal per ias plaukt/
ney iſzkakt ton karaliſten
aba ziamen/ kurian teydes:
prieſz wel reykia tabay ſer
gietis weiu piktu / kurie
gal eldiiu ing ſwetimu ſza
li ing neprietelu ziami nu-
neſzti. Weiey pikti/ kurie
pućia vnt mariu/ ir pekiō
neſza eldiiu/ ira mokſlas
Heretiku/ Luteru/ Kal-
winu &c. Ape tuos bilo A-
paſztalas. Dawe tieg mu-
mus mokitoius ir pieme-
nis/ idant ne neśiotu muſu
wiſokias weias/ aba i-
dant neſiſuktume śin ir
tin klayduodami. Ne klau-
ſik makſlo Luteru/ ſer-
giekis weiu tu/ kurie pe-
kton neſza. Kitas weias ira
puyka/ śirdies aukſztibe/
ir tas neſza pekton. Bara
Apaſztalas/ kurie paſipu-
ti buwo tuo weiu. Ir ius
tieg paſiputet. Ira ir kitu
daug weiu piktu kuriuos
galeſi iſzſkaytit ćionay.
Gieri

Wiele barzo pomagaią — 7. Venti ſecundi obſeruandi. malî verò cauendi.
wiatry dobre tym/ ktorzy
żegluią po morzu / y bez
nich nikt nie może po niem
płynąć / ani doiacháć do
tego kroleſtwa abo zie-
mie/ do ktorey śię puśćił
przećiwnie záś trzeba śię
barzo ſtrzec wiatrow złych/
ktore mogą łodź w cudzą
ſtronę / do nieprzyiaćiel-
ſkiey ziemie zánieść. Wia
try złe ktore wieią na mo-
rze/ y do piekła niosą łodź
ieſt náuká Heretycka /
Luterſka/ Kalwińſka &c.
O tych mowi Apoſtoł. — Epheſ. 4.
Dał nam prawi nauczy-
ćiele y paſterze / aby nas
nieunośił wſzelki wiatr/ á-
bo żebyśmy nie krążyli ſam
y tam błądząc. Nie ſłu-
chay náuki Luterſkiey /
ſtrzeż śię wiatrow tych/
ktore do piekła niosą. In-
ſzy wiatr ieſt pychá/ y tá
nieśie do piekła. Strofuie
Apoſtoł/ ktorzy śię byli ná
deli tym wiatrem. I wy-
ście śię prawi nadeli? Ieſt — 1. Cor. 5. ℣. 2.
y innych wiele wiatrow
złych

Gieri weiey ſeptinios da-
wanos Dwaſios ſzwentos:
kurie pućia vnt eldiios
dusios muſu/ ir neſza iu
ing karaliſty vmzinu. Gie-
ri darbay/ gieribes wiſo-
kios/ ir ſzwentibe dusios.
Tays weiays teyſkis/
tays plauk ing tewikſćiu
ſawo ſzwentu/ o teyp kay-
mingay ioſp iſzkakſi/ á nie-
kur kitur ne nukliſi.

złych/ ktore bedźieſz mogł
wyliczyć tu. Dobre wia-
try śiedm darow Duchá
świetego: ktore todź duſze
naſzey nioſą do kroleſtwa
wiecznego. Dobre vczyn-
ki/ cnoty wſzelkie y świa-
tobliwość duſze. Tymi śie
wiátry puſzczay/ tymi że-
gluy/ tymi płyń do oy-
czyzny ſwey świetey/ á tak
ſzcześliwie do niey doie-
dźieſz nigdźiey niezabłą-
dźiſz.

Vnt Pinktos Nedelos

po trims Karalums Ewangel. Matt: 13.

ANuo metu. Pasakie Jezus mokitiniams sawo tu priliginimu. Prilig inta ira karaliste dungaus żmoguy, kursay paseio gieru seklu vnt dirwos sawo. A kad miegoio żmones, ataio neprietelus io, ir vżseio kukalus widuy kwiečiu, ir pareio. A kad vżaugo żole, ir waysiu padare, tadu pasirode ir kukaley. Jr prieii tarnai Wieśpaties aba Sieyminiko, tare iam. Wieś-patie, Negu gieru seklu paseiey vnt dirwos tawo? Jżkurgi tur kukalus? Jr tare iiemus. Neprietelus żmogus tay padare. O tarnai tare iam. Nori eysime iżrausime iuos? (surinksime?) Jr tare. Ne, adunt artes (nekas) raudami kukalus, ne iś rautumite su ieys draugie ir kwiečiu. Perleyskite abeiems augt ik piumeni (piuktey) o metu piumenies tarisiu piaweiams. Surinkite iuos peduosn vnt sudeginimo, o kwiečius sukraukite kluonan mano.

W Niedźiele piątą po trzech Krolách Ewangel. v Mattheuszá ś. w Rodz. 13.

WOnczás: *Mowił Jezus vczniom swym to podobieństwo. Podobne iest krolestwo niebieskie człowiekowi śieiącemu dobre náśienie ná roley swey. A gdy ludźie spáli, przyszedł nieprzyiaćiel iego, y náśiał kąkolu miedzy pszenicą, y odszedł. A gdy vrosłá trawá, y owoc vczyniłá: tedy śię pokazał y kąkol. A przystąpiwszy słudzy gospodárscy, rzekli mu: Panie, izáliś nie pośiał dobrego náśienia ná roli twoiey? Skąd tedy kąkol ma? Y rzekł im: Nieprzyiazny człowiek to vczynił. A słudzy mu rzekli. Chcesszże iż poydźiemy y zbierzemy go? A on rzekł, Nie: byśćie snadź zbieráiąc kąkol, niewykorzenili záraz z nim y pszenice. Dopuśććie oboygu społu rość, áż do żniwa: a czásu żniwá rzekę żeńcom: Zbierzćie pierwey kąkol, á zwiążćie gi w snopki ku spaleniu: A pszenicę zgromadźćie do gumná moiego.*

PVN-

PVNKTAS I.

Kad miegoio żmones &c. kuriami miegi vżseio neprietelus kukalus?

1. Miegas ira prigimtas/kuriuo żmogus darbays nuwargintas atilsi saw dáro/ir sitas pasilpnintas padrutina ir pastiprina. Kuo miegu miegunt żmogu/ negal vżset neprietelus kukalu / tay ira priwest vnt kokio nusideimo. Nes negal żmogus nusidet nieku budu/ kuo metu neżino ape sawi ir nieko ne numano / bet ira maża kayp ne numiris. A takiuo ira kad miegti. Ne turi išmonios/ney luosonoro/ a beto ne destis ne wienas nusideimas.

2. Miegas ira smertis. Teyp rašty tunkiey wadinasi. Kad duos numiletiemus sawo miegu / tay ira smerti. Apaštalas dażnay numirusius atgoio megun-

PVNKT I.

Gdy spali ludźie &c. w ktorym spaniu pośiewa nieprzyiaćiel kąkol?

Quo somn dormientibus hominibus inimicus superseminet zizania?

1. Spanie iest przyrodzone / ktorym człowiek pracámi zmordowany / odpoczynek sobie czyni/ y śiły ostabione pośila y zmacnia. Tym sne gdy człowiek spi nie może pośiać nieprzyiaćiel kąkolu / to iest náwieść ná iáki grzech. Bo nie może człowiek zgrzeszyć żadnym sposobē kiedy niewie o sobie/ y niczego nierozumie/ ale iest mało nie iako vmarły. A takim iest gdy spi. Niema vżywania rozumu ani wolney woley / á bez tego nie dźieie się żaden grzech.

1. Somnus naturalis.

2. Spánie iest śmierć. Ták się w piśmie często zowie. Gdy da miłym swym spánie / to iest śmierć. Apostoł często vmarłych zowie spiącymi. Na tákich/kto-

2. Mors.

Ps. 126. Cum dederit dilectis suis somnum.

1. Thessal: 4. ỳ.12.

rzy

gunśieys. Vnt tokiu tuo miegu ažumigusiu negal neprietelus vžſet kukalu nuſideimo. Nes numiri ßwentieii aba teyſus žmones negal kitami ſwieti prieß Diewu nuſidet. Nes ira iau tokioy wietoy ir tokiami ſtony/ kuriami ney giero ko ney pikto negal nupelnit. Jau kielu ſawo pabaygie / kielaudami tay ira vnt ſwieto giwendami gierus aba piktus nupelnus ſaw ažudirbo. Pakotay tieg metu turime/ darikime giera/ pakotay darbimete dirbkime nes ſawo metu piauſime/ tay ira peneſimes karaliſtey dungaus nupelnays gieru darbu.

Galat: 6. v. 10.

3. Miegas ira muſtimas ßwentu ir vmžinu dayktu ape Diewu / ape Chriſtu/ ape karaliſty dungaus ir ape kitus. Teyp dare dušia ana/ ir tuo miegu miegoio/ kuri ape ſawi teyp bilo. Aß miegmi/ o širdis mano iuta. Teyp miegodama dušia

3 Cõtemplatio rerum diuinarum.

Cant: 5. v. 2.

Ego dormio, & cor meum vigilat.

rzy tym ſpaniem záſneli / nie może nieprzyiaćiel pośiać kakolu grzechowego. Bo vmárli świeći abo ſpráwiedliwi nie mogą ná inßym świećie przećiwko Bogu grzeßyć. Abowiem iuż ſą ná takiem mieśçu y w takim ſtanie/ w ktorym nic ani złego ani dobrego niemogą zaſłużyć. Już drogę ſwą ſkończyli/ pielgrzymuiąc / to ieſt ná świećie żyiąc dobre abo złe zaſługi ſobie zarobili. Poki práwi czas mamy/ czynmy dobrze / poki czas roboty robmy: ábowiem czaſu ſwego żąć będziemy / to ieſt będziem śię karmić w krolestwie niebieſkiem zaſługami dobrych vczynkow.

3. Spanie ieſt rozmyślánie świętych y wiecznych rzeczy o Bogu / O Chryſtuśie/ o krolewſtwie niebieſkiem/ y o inßych. Ták czyniłá duſzá oná/ y tym ſpániem ſpałá / ktora o ſobie ták mowi. Ja śpię / á ſerce me czuie. Ták śpiąc duſzá

ßia negal nuſidet. Nes to-
kiuo miegu ažumigus /
ira ſu Diewu ſuwieninta ir
mili ii / todryn neprietelus
negal vnt ios vžſiet kukalu
4. Miegas ira nuſidei-
mas ſunkus / ape kuri A-
paßtalas. Kielkis / kuris
miegſi / o kielkis iž numi-
ruſiu / o apświes tawi
Christus. Kad tuo miegu
žmones miegti / daug kuka-
lu vžſeia neprietelus / tay
ira priwedа vnt daugio
kitu ir tulu nuſideimu. Nes
wienas ſunkus nuſidei-
mas ſawo ſunkiby kituoſu
traukia.
5. Ira miegas / wireſniu
nepriwayzda / apleydi-
mas tu / kuriuos turi ſawo
waldžioy. Kad ne bara /
ne iuda / ne korota piktu
darbu / kuriuos regi ſawo
ßieyminoy / tarnuoſe / ir
kituoſe kurie iiemus ira
paduoti vnt waldžios.
Kad wireſnieii miegti /
daug kukalu vžſeia dußiu
neprietelus. Todryn Die-
was graudena wienu Wi-
ſkupu

nie może z grzeſzyć. Bo tá
kim ſnem záſnawßy ieſt z
Bogiem ziednoczona y mi
łuie go / dla tego nie przy-
iaćiel nie może na niey po-
śiać kąkolu. 4. Peccatum mortale.
4. Spánie ieſt grzech
ćießki / o ktorym Apoſtoł.
Wſtań ktory ſpiß / á po-
wſtań od vmárłych / á o-
świeći ćie Chryſtus. Gdy Surge qui dormis.
tym ſnem ludźie ſpią / wiele
kąkolu pośiewa ni przy- Ephes. 5. v.
iaćiel / to ieſt náwodźi ná 14.
wiele innych y rozlicznych
grzechow. Bo ieden ćie-
ßky grzech ſwą ćießko-
śćią do inßych ćiągnie.
5. Jeſt ſpánie / ſtárßych 5. Superiorum iniuria.
niedozor / opußczánie tych
ktore máią w ſwey wła-
dzy. Gdy nie ſtrofuią / nie
gromią / nie karzą złych v-
czynkow / ktore widzą w
ſwey czeládźi / y w innych
ktorzy im ſą podani ná
rząd. Gdy ſtárßy ſpią /
wiele kąkolu pośiewa du-
ßny nieprzyiaćiel. Przeto
Bog nápomina iednego
Biſkupá, Czuyny bądź y
poe

Eſto vigilans & confirma cætera. Apoc. 3. ℣. 2.

Dormientes & amantes ſomnia &c. ſpeculatores eius cæci. Iſai. 56. ℣. 11.

ſkupu iutek/ ir padrutink kitus / kurie tureio numirt. Kayp butu taris: iey ne iuteſi ganidamas ſtodu tawo / kayp daug iau prapuola/ teyp ir kiti prapuls. Wiſos beſtios lauko eykšite vnt prarijmo / wiſos beſtios miſzko. Priweyzdetoiey io akli wiſi/ nežino wiſi / ſzunes kurie negal lot/ regi niekus / miegti ir mili miegu. Girdi kas deſtis ſu kielturwomis/ kad miegti piemenes: kas deſtis ſu dušiomis žmoniu / kad miegti kunigay/ mokitoiey/ wireſnieii? ſuſieyt beſtiios/ pleſzo draſko awekes/ ir dušiu neprietelus nuſideimu tuku kukalus/ tuo metu daugiauſiey ſeia.

potwierdź rugich / ktorzy mieli vmrzeć. iakoby rzekł ieſli nie bedźieſz czuł páſac trzode twoie/ ták wiele iuż zgineło/ ták y inni zgina. Wſzytkie beſtyie polne podźćie ſam ná požárćie/ wſzytkie beſtyie leśne. Dozorcy iego ślepi wſzyſcy/ nie wiedza wſzyſcy/ pśi ktorzy nie moga ſzczekáć/ widźa marność/ ſpia/ y lubia ſen. Słyſzyſz co śie dźieie z trzoda/ gdy ſpia paſterze: co śie dźieie z duſzami ludzkiemi/ gdy ſpia Kśieża/ nauczyćiele/ przełożeni: Schodza śie beſtyie drápia/ ſzárpáia owieczki/ y duſzny nie przyiáćiel ná wiacey na ten czas kakol grzechow rozmáitych śieie.

PVNKTAS II.

Vbi ſit vera Chriſti Eccleſia?

Kur tikra ira Katholiku Baźnićia.

Iž co priežodžio / kuri Ewangelioy šios dienos

PVNKT II.

Gdźie prawdźiwy ieſt Katholicki Kośćioł.

W Tey przypowieśći / ktora w Ewanieliey dźiśiey

nos dnoſt Wießpats/ ga-
lim pigay ſupraſt / kur
ira tikra katholiku baźni-
čia.

1 Zinkkas Tinay nera
baźničios Chriſtaus kur
welinas ſeia kukalus tu-
ku paklaydu; bet ne Ka-
tholiku baźnićioy tay daro
nes nera ioy ne wieno ir ma
źiauſio nukłidimo tikibey
ios ir mokſly prigulinčia-
mi budũ p/ kadung ne pa-
rode ik śiolay heretikay ne
wieno: iu wel zbaruoſe ſeia
welinas tulus paklidi-
mus ir pramanias ſwie-
tuy ir baźnićiey ſenay nie
kaday negirdetus / kayp
patis iu miniſtray ne gi-
nato / bet ſwieſiey iſpa-
ziſta. Nes Lutheras raßo
ape ſawi / iog nuog we-
lino perkalbetas miśios
ßwentos aſieru iſmete.
Vntras Zwinglius ſakos
ißmokis nuog dwaſo ko-
kio/ baltogu er iuodo tieg
neźinau / bet ne tureio
abeiot/ iog iuodas buwo
pats

dźiśieyßey daie Pan mo-
żemy łácno zrozumieć /
gdźie ieſt prawdźiwy Ka-
tholićki kośćiol/ a gdźie
go niemaß.

1. Tam niemaß kośćioła 1. *Signum vbi non ſunt zizania errorum in doctrina fidei & morum.*
Chryſtuſowego / gdźie
czart śieie kąkol rożmai-
tych błedow: ále nie w Ka-
tholickim kośćiele to czy-
ni: bo niemaß żadnego y
namnieyßego błedu w wie-
rze iego y w nauce do obá-
czaiow nałeżącey/gdyż nie
pokazáli do tąd heretiko-
wie ieſzcze y iednego: w ich
zaś zborách śieie czárt
rozmáite błedy y wymy-
ſły świátu y kośćiołowi
ſtarodawnemu nigdy nie
ſłychane; iáko ich kacermi
ſtrzowie iáśnie wyznawá-
ią. Bo o ſobie Lut. piße iż
od czárta przekonany oſia- *Luther. de abrogan: Miſſa.*
rę mßy świetey/wyrzućił.
Drugi Zwinglius powiá-
da że śię náuczył od duchá
iákiegoś / białegoli czy
czárnego práwi niewiem/
ále nie miał wątpić że
czárny był ſam prawdźi-
wy

pats tikras apſwikys ir apdegis welinas iž paćios pekłos/ ſakos tariu iſzmo- kis / kayp turi iżguldit anuos żodżius ape Sakra- mentu. Tay ira kunas ma- no. Tay ira Tay żinklina kunu mano/ duona ta ira duonu notſimayno ing kunu / bet tiktay ira żin- ktu kuno. Taſay iżguldi- mas ira nuog welino/ to- drin negal but tieſus ir ti- kras. Kitos iu pakłaydos del trumpibes ćia aptey- dżioſi.

2. Signum vbi non ſeminat Deus lolium peccatorum, ſed tantum ſemen bonum

2. Zinkłas. Bażnićioy tikray Diewas ne ſeia ku- kalu/ bet tiktay gieru ſe- klu: á heretikay ſako ſe- iunt Diewu kukalus nuſi- deimu. Nes Kalwinas di-

Caluin: lib. 1. inſtit: c. 18.

dżiauſias narſztinikas Ba- żnićios ſzwentos daro Die- wu dariłoiu nuſideimu. Mes katholikay tikime drutay/ iog Diewas nie- ku budu ne ſeia kukalu / bet pats welinas tay daro. Ne esi tu Diewas noris

Pſ: 5. v. 5.

netey ſibes,

3. Zin-

wy opalony y ogorzały czart z ſamego piekła / powiada mowie że ſie nauczył iako ma wyłożyc one słowa o Sakramenćie. To ieſt ćiało moie: to ieſt: To znaczy ćiało moie / chleb ten ieſt chlebem nie odmienia ſie w ćiało/ ále tylko ieſt znakiem ćiała. Ten wykład ieſt od czar- ta/ dla tego nie może być prawdziwy y właſny. Jn- ne błędy dla krotkośći ſie opuſczaią.

2. Znak. W kośćiele praw- dziwym Bog nie śieie ka- kołu/ ále tylko dobre na- śienie: á heretycy powia- daią że śieie Bog kakol grzechow. Bo Kalwin nawiekſzy buntownyk ko- śćioła świetego / czyni Bogá czynićielem abo przy- czyna grzechow. My ka- tholicy wierzemy mocno / że Bog żadnym ſpoſobem nie śieie kakolu / ále ſam czart to czyni. Nie ieſtes ty Bog chcacy nieprawośći,

3. Zinkkas. Nakti ſeio welinas kukalus kad žmones miegti: teyp heretikay ſlaptemis iſiwagio ſwetimon dirwon/ biios świeſibes/ kumpuoſe pirm/ kad iu ne pamatitu ſeia ne eyt vnt Conciliu ßwentu biios iu / nes anos izkrato mokſlus ir pramanias nauias/ paſkundina pakłaydas/ a tieſu padrutina. Drebo tos peledos atayt świeſibeſp/ todrin nakti ſeia/ kad muſißkiey kunigay ažumiegti.

4. Gera ſekla ira paſeta powiſam ſwietuy: teyp bažnićia nuſiplatino ir apieme wiſu ſwietu: a kukaliey/ tay ira heretikay ne rundaſi po wiſam ſwietuy / kumpuoſe kur pa truputi izdigſta ir pakiek desimt metu/ a ipaćiey pa śimtu ir mažaku aukśćiaus/ padžiuſta ir prapuola. Kur anie Arianay/ kuriu regietos ſmarkiey daug? Wiſi izgarſo. Kur Eutychianay? Kur No-

3. Znák. W nocy śieie czart kąkol / gdy ludźie ſpią: ták heretycy potaiemnie wkradáią śię ná cudzą rolą boią śię światłá/ w kątach w przod/ by ich nieobaczono śieią. Nie idą ná Concilia święte boią śię ich. Bo one roſtrząſáią nauki y wymyſły nowe / potępiáią błędy/ á prawdę potwierdzáią. Lękáią śię iáko ſowy świátłośći/ przeto w nocy śieią / gdy naßy niektorzy paſterze záſypáią.

3. Signum vbi n on no ctu ſeminatur.

4. Znák: Dobre naśienie ieſt pośiáne po wßytkim świećie. Ták kośćioł śię rozßerzył/ y obiął wßytek świat: á kąkol to ieſt heretykowie nie nayduią śię po wßytkiem świećie w kątach gdźie po troße/ ziawiáią śię / y po kilku dźieśiąt lat/ oſobliwie po ſtu y máło co wyżey vſychaią y giną. Gdźie oni Arianowie / ktorych śię zdáło haniebnie wiele? wßyſcy znißczeli. Gdźie

4. Signum vbi ſeminatur vbiq́. Eritis mihi teſtes vſq́ ad vltimum terræ. Actor: 1. v. 8.

notelitay? Neſtorianay? Kur tauir Lutheranu a-na daugibe / kuri iž pra-džios buwo? kayp nikßta kas diena?

5. Signum v-bi ſeminatur in proprio, & non in alieno agro.

5. Ne turi tikros dirwos/ vnt ſwetimos ſeia/ vnt pa-ſetos gieru iau ſeklu ſeia/ ne ießko ſaw dirwos/ vnt kurios nera ſeklos paſe-tos. Kiekwienas regi he-retikus/ kur anis ſeia. Ne Indioſe / ne Tatariu žia-mey/ ne terp paganu/kur nera ſeklos Ewangelios ßwentos/ bet terp ka-tholiku mayßoſi/ terp iu ſawo paklaydas barſta. Ne paganus Diewop ap-grižia / bet krikśćionis Katholikus nuog Diewo/ ir nuog tikros tikies nu-grižia. Bukik tu katholi-kay ſawo ßwentoy Bažni-ćioy / o nuog zbaru ſer-giekis kayp nuog maro ir vmžinos ſawo prapulties.

Eutychiánowie? Gdźie Monotelitowie? Gdźie iuż y Luteranow ona wielość/ ktora z przodku byłá? iák nißczenia co dźień?

5. Nie maia własney ro-ley/ná cudzey śieia/ná po-śiáney dobrem iuż naśie-niem śieia/ nie ßukaia ſo-bie roley / ná ktorey nie maß naśienia pośianego. Każdy widźi heretyki / gdźie/oni śieia. Nie w In-dyiach/ nie w Tatarách / nie miedzy pogany / gdźie nie maß naśieniá Ewan-ieliey świetey / ále miedzy katolikami mießaia śię miedzy nie ſwe błedy ſypia. Nie pogany do Boga na-wracaia/ále Chrześćiany katoliki od Boga y od prawdźiwey wiary od-wraćáia. Badźże ty ka-toliku w ſwym świetym Kośćiele / a od zborow śię ſtrzeż iák od powietrza y wieczney ſwey zguby.

PVNKTAS III.

Treiokia dirwa vnt kurios Diewas gieru sekłu pasejo.

1. DIrwa wisas swietas/ vnt to wisu daliu pasejo daug sekłos. Vnt dungaus pasejo saułi/ menesi/ žwayždes. Vnt aro weius/ lietus/ debesis/ sniegus/ rasu. Vnt žiames žoles/ medžius/ iawus/ žweris/ widuy ios auksu/ sidabru/ giełaži/ drusku ꝛc. Wundeny pasejo tułas žuwis/ žimčiugus. Wel kiekwienami sutwerimi pasejo galibes/ sikas/ tikribes/ kuriomis dirba/ ir daug ipaćiu daro weykału/ kayp tay akmeniy magnes wadinami/ koki stebuklinga ira galibe/ kuris giełaži sawisp traukia/ vnt aro iu pakabina.

2. Dirwa ira žmogus/ vnt tos treiokiu sekłu seia. Dowanu prigimtuiu/ kuny seia giwenimu/ paiauti-

mus

PVNKT III.

Troiáka rola, ná ktorey Bog dobre náśienie pośiał.

1. ROla wßytek świát/ ná tego wßytkich częśćiách pośiał wiele naśienia. Ná niebie pośiał słońce/ kśieżyc/ gwiazdy. Ná powietrzu wiatry/ obłoki/ dżdże/ śniegi/ rosę. Ná/ ziemi zioła/ drzewá/ zboża/ zwierzęta/ w pośrzodku iey złoto/ srebro/ żelázo/ sol. ꝛc. W wodźie pośiał rozmaite ryby/ perły. Potym w káżdym stworzeniu pośiał mocy/ śiły/ własnośći/ ktorymi robi/ y wiele osobliwych czyni skutkow. Jáko to w kámieniu/ Magnes názwánym/ iaka dźiwna iest moc/ ktora żelazo do śiebie ćiągnie/ y ná powietrzu ie zawießa.

2. Rola iest człowiek. Ná tey troiákie náśienie śieie. Darow przyrodzonych/ w ćiele śieie żywot/ zmysły/

zdro-

Triplex ager in quo Deus bonum semen seminauit.

1. Totus mundus magnus.

Gen.

2. Homo mundus paruus.

Gen. 1. mus ſweykatu/ drutiby/
graźiby/graytiby ir kitas.
Duśioy ſeia galibes tukas
atminti/ iśmoniu/ luoſu
noru: ir wel toſe ſeia mok-
ſlu tuku: iśmonioy auk-
śtu protu/ prititimu/ źi-
niu daytku neſuſkaytitu.
Atmintiy ſeia wiſu day-
ktu wayzdus/ kuriuos
źmogus paiautimays ir
iśmoniu paźino. Nori ſe-
ia tukas gieribes/ meyly/
teyſiby ꝛc. Wel toſe gali-
beſe ſeia dowanas iź dun-
gaus prigimimu praeiun
Creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis. Epheſ: 4. ℣. 24. ćias: Tikiby/ wilti/ mey-
ly/ dowanas Dwaſios
śwyntos. Vnt galo ſeia
ſeklu garbos/ Regieimu
pataymintu iśmonioy/
Charitas Dei diffuſa eſt. &c. Rom: 8. meyly ir linxmibes nori/
dowanas pagarbintas ku-
ny/ graźiby/ neſopuliby/
graytiby/ nemiriby ꝛc.

3. Angeli. 3. Dirwa ir a Aniekay/ vnt
tos teypagi paſeio Diewas
treiokiu ſeklu dowanu pri-
gime-

zdrowie/ dużość pie-
knośc/ pretkość/ y inſze.
Ná duſzy ſeie śiły rozli-
czne/ pamieć/ rozum/
ſwobodna wola/ y záś w
tych śieie vmieietność ro-
zmaita: w rozumie wiſo-
ka madrość/ doświadcze-
nie y wiádomość rzeczy
niezliczonich. W pamieći
śieie wſzytkich rzeczy o-
brazy/ ktore człowiek zmy
ſłami y rozumem poznał.
W woli śieie rozliczne
cnoty miłość/ ſprawie-
dliwość ꝛc. Potym w tych
śiłách śieie dary niebieſkie
przyrodzenie przechodza-
ce. Wiáre/ nádzieie/ miłość/
dary Duchá świetego. Ná
koniec śieie naśienie chwa-
ły/ Widzenie blogosłá-
wione w rozumie/ miłośc
y weſołość w woley/ dary
vwielbione w ciele/ pie-
kność/ niećierpietliwośc/
chybkość/ nieśmiertel-
ność ꝛc.
3. Rola ſa aniołowie. Na
tey także posiał Bog tro-
iakie naśienie/ dary przy-
ro-

gimtuiu/ dowanu milistos ir dowanu garbos. Vnt wisu tu triu dirwu welinas vžseio kukalus sawo. Sutwerimuose to swieto vžseio daug paklaydu apeiuos/ kad žmones priwile ir priwede top/ idant daug iž iu tikietu sunt dieways kayp tay sauky/ perkunu/ vgni/ žalčius ꝛc. Vnt pirmo žmogaus paseio nusideimu sunku/ del kurio wisi prapuoły buwo/ ir vnt sunu io seia ir dabar daug piktibiu. Vnt gało paseio ir vnt trečios dirwos/ vnt Anielu/ kuriu trečiu daliu nuog Diewo atatraukie/ ir vmžinay su sawim prapulde.

rodzone / dary łaski y dary chwały. Ná wszytkich tych trzech rolach czart posiał kąkol swoy. W stworzeniu tego świátá posiał wiele błędow w zgłedem ludźi/ gdy ie zdradźił/ y przywiodł do tego/ áby rozumieli/ że niektore stworzenia są bożkámi iáko to słońce/ piorun/ ogień/ węże ꝛc. Na pierwszym człowieku posiał grzech ćięszki/ dla ktorego wszyscy zginęli byli/ y na synach iego śieie y teraz wiele złośći. Ná koniec posiał y ná trzeciey roley/ ná ániołách/ ktorych trzećią część od Bogá odćiągnął/ y wiecznie z sobą zátráćił.

Angeli eorum semper vidēt faciem Patris Matth: 18.

Gen: 3.

PVNKTAS IV.

Iż kur kukaley? kieturios ipaćios kukalu, tay ira nusideimu prieżastis.

1. PAtsay žmogus/ kuris pirmiausia ir tikriausia prieżastis ira wiso-

PVNKT IV.

Skąd kąkol &c. Cztery przedwieysze kąkolu, to iest grzechow przyczyny.

Quatuor præcipuæ causæ zizaniorum i. peccatorum

1. SAm człowiek / ktory naprzednieysza y nawłaśnieysza przyczyna

1. Ipse homo varijs suis potentijs.

wiſokios piktibes/ ir wi-
ſokio praſtoimo/ tutomis
1. Cor: 14. ℣: 38. kurias ſawimp turi/ gali-
bemis dušios ir kuno ſa-
wo. 1. Nuſideſt išmoniu/
kad nežino to / ku kaltas
ira / ir gal žinot. Jey kas
nežino / bus nežinioy.
Klayduoia/ kurie pikta
Prou:14.℣.22 daro. 2. Nuſideſt noru
aba širdžiu. Jž širdies
Matth: 15. ℣.19. išeyt azumušiey žmo-
gaus/ draugatawimay /
wagiſtes. ꝛc. 3. Nuſideſt
gieyduleis ir tutays affe-
Dan:13.℣.56 ktays. Pagieydimas tieg
išwerte širdi tawo. 4 Pa-
iunkimay pikti. Ape tuos
teyp raštas kalba. Jey gal
Ier: 13. ℣. 23. atmaynit Murinas odu ſa-
wo/aba lušis margibes ſa-
wo/ir ius galeſite gieray da
rit išsimoki pikto aba pri
prati vnt pikto. 5. Pinkieys
paiautimays regieimu /
girdeimu ꝛc. Ape tay ra-
što pilna. 6. Wiſomis
dalomis aba ſunariumis
kuno / liežuwiu / runko-
mis ꝛc. Todrin Apašta-
las draudžia / idant ſu-
nariu

na ieſt wšelákiey złośći/y
wšelakiego przeſtępſtwa
rozmaitemi/ktore w ſobie-
ma / śiłámi duše y ćiałá
ſwego. 1. Grzešy rozu-
mem/ gdy nie wie tego/
co winien ieſt/y może wie-
dźieć. Jeśli kto nie wie/ o
nim wiedźieć nie będą.
Błądzą/ ktorzy źle czynią.
2. Grzešy wolą abo ſer-
cem. Z ſercá wychodzą
mężoboyſtwá/cudzołſtwa/
kradźieſtwa ꝛc. 3. Grzešy
żądzami y rozmáitemi áfe-
ktámi. Pożądliwość prá-
wi wywróćiła ſerce two-
ie. 4. Nałogi złe. O tych
tak piſmo mowi: Jeśli
może odmienić Murzyn
ſkorę ſwoie / ábo Pard
pſtroćiny ſwoie: y wy be-
dźiećie moc dobrze czy-
nić / náuczywšy śię złego.
5. Piąćią zmyſłow/ wi-
dzeniem/ ſłyšeniem ꝛc. O
tym piſmá pełno 6. Wšyt-
kiemi częśćiámi abo
członkámi ćiáłá/ięzykiem/
rękomá ꝛc. Przeto Apo-
ſtoł nápomina/ ábyśmy
człon-

marin mùsu ne daritume sudays neteysibes.

2. Priežastis ira dušiu neprietelus sawo pagundimays tulays. Teyp kad ir pati Wießpati gunde / ir Judašiu vnt išdawino Wießpaties priwede.

3. Ira priežastim kukalu aba nusideimu pikti žmones / kurie kitus tulays budays vnt pikto gundžia ir kursto. Vnt Jeroboamo dažnay raßtas skundžiasi / kuris karalum budamas sawo waldonus vnt sunkaus nusideimo / tay ira vnt paganistes priwede.

4. Sutwerimay / kurie norint iš prigimimo ira gierays / wienok žmoguy esti priežastim vnt nuodemes / kad ieys prieß Diewo noru wartoia. Ir todrin wadina iuos raßtas / pelekautays ir spußtays koiomus padukusiu.

członkow náßych nie czynili naczyniem nieprawośći.

Rom: 5. ℣. 13

2. Przyczyná iest dußny nieprzyiaćiel swemi pokusami rozmáitemi. Ták że y samego Páná kuśił / y Judaßa do wydánia Páná przywiodł.

2. Diabolus suis tentationibus: &c.

Matth: 4.
Ioan: 13. ℣. 2

3. Sa przyczyna kakolu ábo grzechow źli ludźie / ktorzy drugie rozmáitymi sposobámi ná złe kußa y podźegáia. Ná Jeroboámá czesto śie pismo skarży / ktory krolem bedac / swe poddáne ná ćießki grzech / to iest ná pogáństwo náwiodł.

3. Mali homines, alios ad peccata inducentes.

3. Reg: 12.

4. Stworzenia / ktore choć z przyrodzenia sa dobremi / iednák człowieku bywáia przyczyna do grzechu / kiedy ich przećiw Boskiey woley vżywa. J przeto názywa ie pismo samołowka nog ludźi glupich.

4. Creatura alia occasionem peccandi offerentes.

Sap: 14. ℣. 11.

Vide S. Thom 1. 2. q. 75 76. 77. 78.

Unt siestos Nedelos
Po tris Karalums Ewangel: Matheusz. 13.

ANuo metu. Paſakie Jezus minioms tu priliginimu. Priligint a ira karaliſte dungaus gruduy garcičios, kuri iemis żmogus paſeio vnt dirwos ſawo, kuris mażiauſias ira iżgi wiſu ſeklu: a kad vżauga dideſnis eſti ażu wiſas zoles darżo ir ſtoies medżiu, teip iog paukśčiey oro atait ir giwena vnt ſzakuio. Kitu priliginimu paſakie iiemus. Priligint a ira karaliſte dungaus rugszti, kuriu iemus żmona pasłept (ażuraugie) triſe mieroſe miłtu, koł ay ſurugo wiſa. Tay wis kałbeio Jezus prieżodżiuoſe miniump a be prieżodżiu ne kałbeio iiemus, idant iſipilditu kas buwo paſakita per Pranaſzu biłunti. Atwerſiu naſrus mano priezodżiuoſe, iżſakiſiu ażudingtus daykius nuog pradzios ſwieto.

W Niedźiele szostą Po trzech Krolach / Ewangeliá: V Matheuszá ś. W Rozdź. 13.

W On czás: Mowił Jezus rzeszam to podobieństwo. Podobne iest krolestwo niebieskie źiárnu gorczycznemu: ktore wźiawszy człowiek wśiał ná roli swoiey: ktore námnieysze iest ze wszego naśienia: ále kiedy vrośćie, wietsze iest ze wszech źioł ogrodnych: y zstawa śie drzewem, ták iż przychodzą ptacy powietrzni, y mieszkáią ná gáłązkách iego. Jnsze podobieństwo powiedział im: Podobne iest krolestwo niebieskie kwásowi, ktory wziąwszy niewiásta zákryłá we trzy miáry maki, áż wszytká skwáśniáłá. To wszytko mowił Jezus w podobieństwách do rzeszy: á krom podobieństwá nie mowił im: áby śie wypełniło to, co iest rzeczono przez Proroká mowiącego: Otworzę vstá moie w przypowieśćiách, opowiem skryte rzeczy od záłożenia świátá.

PVNKTAS I.

Granum Sinapis symbolum Ecclesiæ.

Grudas garſtićios ira żinklu bażnicios.

KAraliſtes to ſwieto no-
rint labay ketos ir ma-
żos ira: tećiau żmones li-
gina ias didżiump day-
ktump. Wieni ſawo ka-
raliſtey duoſti żinklu are-
li/ kiti Lawu/ kiti lilias/
meßkas &c. Bet W. ſawo
karaliſty didżiauſiu ir ga-
lo neturinćiu / pritigina
mażop grudelop garſti-
ćios. Klauſkimes ape
prieżaſtis/ del kuriu tay
daro.

1. Ob initia eius exigua.

1. Prieżaſtis regiſi ta/ iog
maża draugiete buwo iż
pradżios Bażnićios aba
karaliſtes Chriſtaus. Dwi-
lika Apaßtalu/ mokitiniu
wel kiekas dešimtu/ ir ki-
tu kurie ing ii tikieio / ne
perdaug. Wel buwo ne
iż didżiu giminiu/ ney au-
kßtu namu bet praſti/ le-
ti pokim ſwieto/ kayp A-
paßtalas bilo. Nedaug

1. Cor. 1.

tieg

PVNKT I.

Ziárno gorczyczne ieſt znákiem kośćiołá.

KRoleſtwá tego świá-
tá / ácz bárzo podłe y
máłe ſą: przećie ludźie ro-
wnáią ie do wielkich rze-
czy. Jedni ſwemu krole-
ſtwu dáią inſigne Orłá/
drudzy Lwá drudzy lilie/
niedźwiedźie &c. Lecz Pan
ſwe kroleſtwo nawiękße y
końcá nie máiące przyro-
wnywa do máłego źiarn-
ká gorczyce. Pytaymy śię
o przyczynach/ dla kto-
rych to czyni.

1. Przyczyná zda śię tá/
że máła gromadká byłá z
początku Kośćiołá ábo
Kroleſtwa Chryſtuſowego.
Dwánaśćie Apoſtołow /
vczniow záś kilá dźieśiąt
y innych / ktorzy weń
wierzyli nie wiele / kte-
mu byli nie z wielkich
familiy/ áni wyſokich do-
mow / ále prośći / podli
v świátá / iáko Apoſtoł
mowi. Nie wiele práwi

mądrych

tkieg ißmintingu pagal kuno/ ne daug galunu.

2. Del nuſiʒiaminimo aba del maʒibes vnt ſirdies ſawo. Apaßtalay ßwentieii ir kiti krikſčionis iʒ pradʒios labay buwo nuʒiamintos ſirdies kayp Apaßtalas raßo. Wadindamas iuos terp wiſu paſkučiauſius/ ir kaip ſiukßlemis to ſwieto. O tokieys turi but ir wiſi krikſčionis/ kurie wilaſi apturet karaliſty dungaus. Pateyſey bilau iumus / iey nopſigrižite ir ſtoſites kayp maʒinteley ne ieyſite karaliſten dungaus.

3. Del maʒibes ir ketybes dayktu/ kuriuoſe aʒuſiweria ir aʒuſirakina didʒiauſi ir brungiauſi iʒday ios/ O tie ira Sakramentay ßwentieii. Krikßtimas iʒ ko ira? iʒ wundenio ir iʒ kieko ʒodʒiu. Ne didis dayktas/ ney brungus wunduo teypagi ir ʒodʒiey: o tečiau taſay wunduo ir

ʒa-

mądrych wedlug ćiáłá/ nie wiele możnych ꝛc.

2. Dla pokory. Apoſtołowie święći/ y inni pierwßy Chrześćiánie bárzo byli vniżonego ſercá/ iáko Apoſtoł piße / zowiąc ie miedzy wßytkiemi ná oſtátecznieyßych/ y iáko śmieći tego świátá. A tákimi maią być wßyſcy Chrześćianie/ ktorzy śię ſpodziewáią otrzymáć kroleſtwo niebieſkie. Zá prawdę mowię wam/ ieśli śię nie zſtaniećie iáko maluczkie dźiatki/ nie wnidźiećie do kroleſtwa niebieſkiego.

2. Ob humilitatem

1. Cor: 4.

Matth: 18.

3. Dla máłośći y podłośći rzeczy/ w ktorych śię záwieráią nawiękße y nádrożße ſkárby iego. A te ſą Sákrámenty święte. Chrzeſt z czego ieſt? z wody y z kilu słow. Nie wielka rzecz áni droga wodá tákże y słowá: á przećie tą wodą y słowá obmywáią duße/ poświęcáią ią

3. Ob myſteria, in externo ſplendore minus conſpicua.

ſwym

žodžiey numazgoio dušiu/
paßwenčia iu ſawu budu/
ir daro iu baltesny ažu
ſniegu/ ir Diewo miliſtu
iu/ kuri ira ne ißſakitos
grazibes/ apreda ir grazi-
na. Teypagi ir Sakra-
mentas altariaus ne ro-
džia nieko didžio baltumu
tiktay/ apſkritumu/ ir ki-
tus žinklus iž wirßaus te-
tus: bet turi ſawimp pati
cieku giwu W. Jezu Chri-
ſtu ſu dušiu/ ſu kunu/ ſu
Diewiſty/ ſu wiſomis io
grazibemis ir dowanomis
iž dungaus. Tuo budu ir
kituoſe Sakramentuoſe/
vnt akiu pawizdeimo nie-
ko nera ſtebuklingo.

4. Ob efficaciam in tribulationibus.

4. Kayp grudas garſti-
čios labiauſiey ſawo ga-
liby rodžia/ kad ii kas ſu-
trina/ teyp ir Bažničia
parode ſawo ne pergaletu
ſilu/ kad tyranay iu per-
ſekioio/ minde/ trine/ war-
gina/ marina/ pilna
ira hiſtoriu ape tay.

5. Ob deſpicientiam rerū huius mundi viliſſimarum.

5. Del pametimo ir pa-
niekinimo wiſu dayktu to
šwie-

ſwym ſpoſobem/ y czynią
ią bielßą nád śnieg/ y łá-
ſka Boża ią/ ktora ieſt nie-
wypowiedziáney piękno-
ści/ przybieraią y przyo-
zdabiaią. Tákże y Sákrá-
ment Eucháriſtiey nic nie
pokazuie wielkiego/ biá-
łość tylko/ okrągłość/ y
inne znaki z wierzchu pro-
ſte: ale ma w ſobie ſamego
cáłego żywego P. Jezuſa
z duſzą/ z ćiáłem/ z Bo-
ſtwem/ ze wßytkiemi ie-
go pięknośćiámi y dary
niebieſkimi. Tym ſpoſo-
bem y w inßych Sákrá-
mentach/ ná pozor ni cze-
go niemaß dźiwnego.

4. Jáko ziárno gorczy-
czne nabárźiey ſwoie moc
pokazuie/ gdy ie kto ro-
śćiera: ták y kośćioł po-
kazał ſwoię niezwyćiężo-
ną moc/ gdy go tyránowie
prześládowáli/ deptáli/
tárli/ trápili/ morzyli:
pełno hiſtoryy o tym.

5. Dla porzucenia y po-
gardzenia wßytkich rze-
czy

świeto/kuriuos anas ſaw
didina ir brungina/ kayp
tay ira/ turtas/ garba/
gierius ir wiſoki kuno ke-
pinimay. Bažnićia tay
ira ßwynteſni ir dideſni
ios ſunus ne auga di-
džiays vnt žiames ney pła-
tinaſi ney per turtu/ ney
per wireſnibes ir aukßti-
bes kokias: bet gieriaus
mažinaſi / ſmulkinaſi/ ir
kayp butu grudeliy gar-
ſtićios ſutilpt gieydžia.
Wiſa apleydžia/ wiſa pa-
meta. Kayp tadu grudan
garſtićios ne wienas day-
ktas negal indetis didis/
ne inkrauias mayßay pi-
nigu/ ne intilpſta aukßti
namay/ſenis/płaćios žia-
mes/ walſćius/dwaray/
turmes ir kiti tos žiames
niekay/ kuriuos žmones
ſaw didina: teyp ſirdis
ßwentuiu Diewo tarnu-
maža ira/ ne tilpſta ion
niekaniekies to ſwieto: bet
dide ir płati ira vnt vm-
žinu ir brungiu iž dun-
gaus dowanu. Del žiames
day-

czy tego świátá/ ktore on
ſobie wielce waży y ßacuie
iáko to ieſt maiętność /
chwała/ roſkoßy/ y wßel-
kie ćiáła pießczoty. Ko-
śćioł / to ieſt świętßy y
więkßy iego ſynowie nie
roſtą wielkimi ná źiemi/
nie krzewią śię áni przez
bogactwo/ áni przez vrze-
dy: ále raczey mnieyßeią/
ćieńßeią/ y iakoby w źiarn
ku gorczycznym zmieśćić
śię żądáią. Wßytko opu-
ßczáią/ wßytko porzucáią.
Jako tedy w źiarno gor-
czyczne żadná rzecz wiel-
ka nie może śię włożyć /
nie wsypuią śię wory
pieniędzy/ nie zmießczáią
śie domy/ páłace/ ßero-
kie źiemie/ włośći/ dwo-
ry/ máiętnośći/ y inne te-
go świátá márnośći/ kto-
re ſobie ludźie wielce wá-
żą: ták ſerce świętych /
ſług Bożych małe ieſt/ nie
zmießczą śię w nim pro-
żnośći tego świátá/ ále
wielkie y ßerokie ieſt ná
wieczne y koßtowne nie-
bieſkie

baykţu grudas garſki-ćios/ del vmźinu karali-ſtes dungaus/ dideſne ira aźu wiſu ſwietu.

6. Ob bonorum operum in ſua entitate ſpectatarũ, exiguitatem. Rom, 8.

6. Del gieru darbu kuriuos daro. Nes tie paliginti ſu vmźinu algu ir karaliſtes didiby/ labay ſmutkus ir maźi ira/ kayp Apaßtalas kalba.

7. Ob amaritudinem.

7. Grudas garſtićios kartus ira/ bet ſweykas: teyp baźnićiey priespaudos/ parſekioimay/ ſlogos tułos karćios ira: bet ſweykos labay ir naudingos. Nes per ias nupełna ſaw dungaus karaliſty.

8. Ob ardorẽ.

8. Grudas garſtićios ira karßtas ir degina gamuri krimtamas. Teyp baźnićia ßwenta turi vgni ſawimp ir dega iu/ anu/ kurios ataio ſunus Diewo łeyſt aba ſukurt vnt źiames. Jr Dwaſiu ßwentu iź dungaus ieme lieźuwiuo ſe vgnies.

bieſkie dary. Dla źiemſkich rzeczy źiarno gorczyczne/ dla wiecznych y niebieſkich wiekße ieſt niźli wßytek świát.

6. Dla dobrych vczynkow ktore czyni. Bo te porownane zwieczna zapłáta y krolewſtwa wielkośćia/ barzo ßczupłe y małe ſa/ ia iako Apoſtoł mowi.

7. Ziarno gorczyczne gorzkie ieſt/ ale zdrowe: tak kośćiołowi vćiſki/ prześladowánia/ vtrapienia rozmaite gorzkie ſa: ale zdrowe barzo y pożyteczne. Bo przez nie zaſługuia ſobie kroleſtwo niebieſkie.

8. Ziarno gorczyczne ieſt gorace/ y pali podniebienie gdy go rozgryzuia. Tak kośćioł świety ma ogień w ſobie y gora nim/ onym ktorego przyßedł Syn Boży puſzczać ábo wznieca na źiemi. J Duchá świetego z nieba wźiął w ięzykach ogniſtych.

PVNKTAS II.

Grudas garſtičios žinklu ira Ewangelios aba žodžio Diewo.

1. Todrin iog pagal lißmonios žmoniu Ewangelia aba dayktay kuriemus Diewas liepia tikiet/ regiſi keti ir plaki. Kayp Apaßtalas ape tay raßo ſawo lakßty. Apſakineiame Chriſtu nukrižiawotu/ Židamus tieſa pažieydimu/ o pagonamus durniby. Teypagi kad Ewangelia wadina palaymintus grinus aba pawarguſius/ werkiunčius/ perſekioimu kinčiunčius/ etc. swietas tay girdedamas iuokiaſi/ ir ažu niekus turi ſaw tu Ewangelios mokſlu/ mindo kayp grudu garſtičios.

2. Del galibes aba daribes ſawo. Nes kayp grudas garſtičios daug daro/ padeſt prieß apipenus/ čiſtiia ſmagienas galwos/ gidžia

PVNKT II.

Ziarno gorczyczne znákiem ieſt Ewangeliey ábo słowá Bożego.

Granum ſinapis eſt ſymbolum Verbi Dei.

1. Dlatego/ że według rozumu ludzkiego Ewanielia ábo rzeczy ktorym Bog każe wierzyć/ zdadzą śię proſte y podłe/ iáko Apoſtoł o tym piße w ſwym liśćie. Opowiadamy Chryſtuſa vkrzyżowanego/ Zydom w prawdźie wzgorßenie/ á poganom głupſtwo. Tákże gdy Ewanielia zowie błogoſławionymi vbogie/ nędzne/ płaczące/ prześladowánie ćierpiące/ etc. świát to słyßąc śmieie śię/ y zá nic ſobie mā tę Ewanieliey náukę/ depce iáko ziárno gorczyczne.

1. Ob doctrinam ſecundùm mundi ſapientiam vilitatem.

1. Cor: 1.

Matt: 5.

2. Dla mocy ábo dźielności ſwoiey. Bo iáko ziárno gorczyczne wiele czyni/ pomaga przećiwko trućiznie/ czyśći mozg leczy

2. Ob efficaciam miram.

gidźia ſopuli aba gielimu
duntu/ſuśildźia widurius
ꝛc. Teyp Diewo źodis
priesinaſi apipenamus
nuodemiu ir ißmeta ias iź
dusios. Ciſtiia ſmagenas
galwos paſiputuſios ir
aukßtos anuo wayſtu:
Mat. 18. ℣. 12. Kiekwienas/ kuris auk-
ßtinaſi / bus nuźiamin-
tas. Gidźia duntis/ kurie
krumta ſwetimu ßlowy.
Nuog nutraukimo ßlo-
Sap: 1. ℣. 11. wes laukites. Gidźia wi-
durius. Weyzdekite tieg
Luc: 21. ℣. 34. idant śirdis iuſu ne apſun-
ktu apſiriimu ir girtiby.
Bet gieray reykia čia pa-
matit / iog kayp grudas
garſtičios ne ſukrimſtas
aba neſutrintas ne daro
tu weykalu/ kuriuos pa-
mineiau: Teyp ir Diewo
źodis iey ne bus śirdiy
ſutrintas ir ſukrimſtas
per rupu muſtimu.

leczy bol zębow żagrzewa
żołądek/ ꝛc. Tak ſłowo
Boże przećiwia śię truci-
znie grzechow y wyrzuca ią
z duße. Czyśći mozg gło-
wy nádętey y wyſokiey o-
nem lekarſtwem. Każdy
ktory śię podwyżßa / bę-
dźie poniżon. Leczy zęby /
ktore gryzą ſławę. Od
vymowania ſławy wſtrzy-
mywayćie śię mowi Mę-
drzec. Leczy wnętrznośći.
Pátrzćie práwi aby ſerce
wáße nie oćiężało obżár-
ſtwem y piiáńſtwem. Ale
dobrze potrzeba tu oba-
czyć/ że iáko źiárno gor-
czyczne nie zgryźione á-
bo nie ſtárte nie czyni tych
ſkutkow/ktorem pomienił
ták y Boże ſłowo/ ieśli nie
będźie w ſercu ſtarte y
zgryźione przez pilne ro-
zmyślanie.

3. Ob incre-
mentum quod
facit in corde
rite receptū.

3. Kayp grudas garſti-
čios auga didziu ir tumpa
kayp medziu ßakuotu /
vnt kurio paukśčiey gal
ſedes

3. Jáko źiárno gorczy-
czne rośćie wielkiem y
zſtáie śię iáko drzewem
gáłęźiſtym / ná ktorem
ptác-

sedet ir kartays lisdus sa-
wo darit: Teyp Diewo
zodis regisi kayp smulkus
grudelis: bet pasetas śir-
diy izdigsta/ zielia/ ir vz-
auga medźiu labay didźiu/
plaćiu / aukßtu / pilnu
daugio ßaku. Tos ßakos
izsimano pirm tuli izgul-
dimay raßto aba zodźio
Diewo / kuriuos duosti
daktaray ßwentieii. Wel
izsimano artikułay tiki-
bes musu / anie kuriuos
padare Apaßtałay/ ir ira
dwilika: Tikiu ing Die-
wu ꝛc Jr ing Jesu Chri-
stu ꝛc. Dabar ißsimano
per ßakas kietweriokas
Theoligios ßwentos mok-
slas. 1. Ira izguldimas
raßto. 2. Theologios gi-
lesnes zinia su parodi-
mays drutays per syllogi-
smus ir per trumpus azu-
rakinimus tiesos ir arti-
kułu tikibes/ kurieys The-
ologay heretikus apgin-
dami tiesos nuog Diewo
mumus apreykßtos/ dru-
tay ir trumpay prispiriá

ptacy mogą śiedźieć / y
czasem gniazda swoie czy-
nić. Ták słowo Boże zda
śię iáko drobne ziarnko:
lecz wśiane w sercu wscho
dźi/ y rośćie drzewem bar-
zo wielkiem/ ßerokiem /
wysokiem/ pięknem wielą
gałęzi. Te gałęźie rozu-
meią śię naprzod rozmai-
te wykładania pisma ábo
słowa Bożego/ ktore da-
ią doktorowie święći. Po-
tym rozumeią śię artyku-
ły wiáry naßey/ one/ ktore
vczynili Apostołowie/ a
iest ich dwánaśćie. Wie-
rzę w Bogá oycá ꝛc. J
w Jezusa Chrystusa ꝛc.
Jeßcze przez gałęźie ro-
zumie śię czworaką
Theologiey świętey ná-
uka. 1. Jest wykła-
danie pisma. 2. Theolo-
giey głębßey vmieięt-
ność z dowodami mocne-
mi przez sylogizmy y przez
krotkie záwarcia prawdy
y artykułow wiáry/ kto-
remy Theologowie/ here-
tykow / broniąc prawdy

Crescit instar arboris.

Rami huius arboris sūt 5.

1. Scriptura expositio.

2. Scholastica Theologia.

neperkeyzdami kalboſe iiemus daugio zwegot ir ſukt. Todrin heretikay tos Theologios ſmarkiey nekinčia. 3. Wiſokiu apetikiby barniu/ abeioimu/ ir wargiu kkauſimu aba queſtiu/ iżriſimas aba mazgu iżpinimas. Wadinaſi ta dala Theologios żinia ir permanimas Kontrouerſiu/ tay ira prießtarawimu/ kuriuos pramano heretikay. 4. Wiſu bilu ir tieſu duśioſp żmogaus prigulinčiu mokſlas. Kur ira nuſideimas kur nera/ kur didis/ kur mażas/ kur reykia ſwetimo ko ſuwerſt/ kur ne reykia/ wadinaſi Caſus kayp butu tie dayktay/ kurie pripuola żmoguy vnt to ſwieto giwenunčiam/ kayp tuoſe turi ażuſilaykit. Tas mokſlas ir żinia tu bilu duśios labiauſiey reykiama ira kunigamus/ kurie ira ganitoieys duśiu żmoniu/ ir kitu/ kurie rupinaſi ape iżganimu iu.

3. Controuerſiarum ad fidem & mores pertinentium elucidatio.

4. Caſuum conſcientiæ explicatio.

Vnt

od Boga nam obiawioney mocno y zwieźnie przypieraia nie dopußczaiac im wiele w diſputaciach blekotać y wykretow czynić. Przeto heretycy tey Theologiey bárzo nie nawidzą. 3. Wßelkich o wierze ſporow/ watpliwośći/ y trudnych kweſtyy/ rozwiazanie. Zowie śię ta część Teologiey vmieietność y zrozumienie Kontrowerſyy/ ktore wymyślaia heretikowie. 4. Wßytkich práw y vſtaw do duße y ſerca człowieczego należących vmieietność. Gdźie ieſt grzech/ gdźie nie maß/ gdźie wielki/ gdźie máły/ gdźie trzeba cudzego co wrócić/ gdźie nie trzeba/ zowią śię Caſus/ iákoby te rzeczy/ ktore przypadáia człowiekowi/ ná tym świećie mießkaiącemu/ iáko śię w nich má zachowáć. Ta vmieietność y wiadomość tych praw dußnych nabarźiey prtrzebna ieſt ká-

planom

Vnt yalo ßakos paćios ira knigas ir raßtay Tewu ßwentuiu ir Daktaru Bażnićios/ kurie daug/ tulu/ grażiu/ mokitu/ parasie raßto ßwento iżguldimu ir. Traktatu reykalingu mokſluy krikßćionißkam.

pkanow/ ktorzy ſą paſterzmi duß ludzkich/ y inni ktorzy śię ſtaraią o zbawienie. Ná koniec gáłęzie ßerokie ſą kśięgi y piſma świętych/ y Doktorow kośćielnych/ ktorzy wiele/ rozmaitych/ pięknych/ vczonych napiſali piſma świętego wykładow y Tráktatow potrzebnych nauce Chrześćiáńſkiey.

Sanctorum Patrum ſcripta & tractatus.

4. Kayp grudas garſtićios ira karßtas: teyp Diewo żodis ira karßtas/ ir żodrin wadinaſi vgnim.

4. Jáko źiárno gorczyczne ieſt gorące/ ták y słowo Boże/ y przeto zowie śię ogniem.

4. Ob ardorē Ierem: 23. v. 29.

5. Kayp grudas garſtićios ira kartus: Teyp Diewo żodis daro śirdiy łabay ſweyku dusiay kartiby/ kad ana ażu ſawo nuſiveimus karćiey werkia ir kayp butu wiſa ſukarſta. Teyp ſukarto widuriey Jono ś. kad prariia knigas.

5. Jáko źiárno gorczyczne ieſt gorzkie: Ták Boże słowo czyni w ſercu bárzo zdrową duſzy gorzkość/ gdy ona zá ſwe grzechy gorzko płácze/ y iákoby wßytká zgorzknieie. Ták zgorzkniáły wnętrznośći Jáná S. gdy połknął kśięgi.

5. Ob amaritudinem.

Apoc: 10.

6. Kayp ßakos ir łapay garſtićios daro weſu ir nuog karſcio ſaules ſerge/ tu kurie po vnkſmu iu ſuſirinka

6. Jáko gáłęźie y liśćie gorczyce czynią chłod/ y od gorącá słonecznego ſtrzegą tych/ ktorzy pod ćieniem

6. Ob refrigerium ex vmbra, cum creuerit in arborem.

rinka: teyp Diewo žodis gieydulus ir karßti kuno piktu atausina / á wieton liepsnos biaurios wesu da-rotiemus / kurie ii skayto / aba klauso io ir musto śirdiy. Milek tieg S. Hieronym. skaytimu raßto / á piktibiu kuno ne mikesi.

7. Ob nidificationem & habitationem volucrum mysticarum in eadem.

7. Vnt ßaku garsticios lizdus paukściey saw daro ir tinay giwena. Teyp Diewo tarnay / kurie Diewo raßtu musto saw runda atilsi neizsakitu / pakaiuy didziami aukßtay duśiu sawo pakiely ne regi ir ne žino trunksmu to swieto / ramiey saw giest tinay. Sedes tieg atskirtinis aba kuris pats wienas kur giwena / ir tikes. Nes nera takiuose ßauksmo / barniu / waydu / ney widuy del śirdies nurimstinčios / ney ory nuog kitu žmoniu / nuog kuriu atsiskire.

Thren: 3. v. 28.

niem ich zgromadzaią śię: ták Boże słowo żądze złe y płomien nieczysty gaśi w tych / ktorzy ie czytaią abo słuchaią y rozmyślaią w sercu. Miłuy prawi S. Jeronim czytanie pismá / á złości ćielesnych nie będzieß miłowáł.

7. Ná gáłęźiách gorczycznych gniazdá ptacy sobie czynią / y tám mießkáią. Ták słudzy Boży / ktorzy Boże pismo rozmyślaią sobie / nayduią odpoczynek niewypowiedźiany / y w pokoiu wielkim wysoko duße swą podniosßy / nie wiedzą o zgiełkách tego świátá / wesoło tám sobie śpiewáią. Siedźie prawi sam á będźie milczeć. Bo niemaß w tákich wołania / swarow / sporow / áni wnętrznych dla sercá spokoynego / áni zewnętrznych od innych ludźi / od ktorych śię odłączyli.

PVNKTAS III.

Christus priligina ſawidwieiump grudelump, garſtićios ir kwiećiu.

1. Todrin iog didžiauſiu budamas/ del muſu tapo labay mažu/ ir kayp grudeliu ſmulku/ a kayp Apaßtalas kalba. Ižnaykie ſawi pati/ kad žmogiſty priieme.

2. Kayp grudas garſtićios ira kartus/ à grudas kwiećiu ſaldus aba gardus: teyp Wießpats pakolay vnt žiames giwena tureio ſawimp duśioy ſawo ßwenćiauśiey ir linxmiby aba ſaldiby regiedamas Diewu/ ir wel kartyby ne išſakitu wiſados muſtidamas ape kunciu bayſiu ir ſmarkiu/ teypag ape nuſideimus neſuſkaytitus wiſo ſwieto/ kurieys Tewas io buwo pažieyſtas/ vnt to atmindamas karćiey dažnay werkie/ ir ſunkiey gayſcio/ ir ſopuli širdies

PVNKT III.

Chryſtus przyrownywa śiebie do dwu źiárnek, do źiárná gorczyce y pſzęnice.

Chriſtus granum ſinapis & tritici.

1. PRzeto/ iż náwiękßym będąc/ dla nas zſtał śię barzo małym iáko ziarnkiem drobnem/ á iáko Apoſtoł mowi/ Wynißczył śiebie ſamego/ gdy człowieczeńſtwo przyiął.

1. Ob humilitatem & exinanitionem. Phil. 2. ℣. 7.

2. Iáko ziarno gorczyczne ieſt gorzkie/ á ziarno pßeniczne ſłodkie ábo ſmaczne/ tak Pan poki ná ziemi mießkał miał w ſobie ná dußy ſwey náświętßey y weſele ábo ſłodkość widząc Bogá/ y záś gorzkość niewypowiedźianą záwżdy rozmyślaiąc o męce ſtraßney y okrutney/ tákże o grzechach niezliczonych wßytkiego świátá/ ktorymi Oćiec iego był obrażony/ ná to pomniąc gorzko częſto płákał/ y ćięßko żałował/ y bol ſerdeczny w ſobie/ bez

2. Ob perennem triſtitiam & lætitiam in anima, dum eſſet viator.

Iſai 40. ℣ 10. opus illius coram illo.

ßirdies ſawimp be pakaubes iaute·

3. Ob acerbitatem paßionis & mortis.

3. Kayp tuo du grudu rodzia ſawo galiby/ tuometu/ kad iuos kas ſutrina aba ſumala. Teyp Wießpats ſutrintas ir kayp butu ſumaltas tulomis kunčiomis/ galiby ſawo parede. Kad ſutrine galwu žalčio/ numarino ſmerčiu ſawo/ ſmerti/ nuſideimus išnaykie/ pragaru iš ſawo ßaknies išwerte/ ſwietu pergaletas pergaleio. Tinay/ tay ira vnt križiaus ažudingta buwo ſtipribe io:

Abac: 3.

4. Ob exaltationem & gloriam, qua orbem impleuit.

4. Kayp grudas garſtičios vßauga medžiu nemažu. Teyp Christus W. mažu vßaugo medžiu kabay didžiu kayp Diewas žadeis buwo per Ezechieli. Jrimſiu tieg aß iß širdies cedro aukßto ir padeſiu iš wiršines ßaku io mažu rikßtely nukauſšiu/ ir iadinſiu vnt kalno aukßto ir vžſikieluncio.

Ezech. 17.

Vnt kalno aukßto Jſraelo

bez przeſtanku/ czuł.

3. Jáko te dwie źiárnie pokazuią ſwoie moc ná ten czás/ gdy ie kto śćiera ábo zmiele. Ták Pan ſtárty y iákoby zmielony rozlicznemi mękámi/ moc ſwoie pokazał. Gdy ſtárł głowę wężowę/ vmorzył śmierćią ſwoią śmierć/ grzechy wyniſzczył/ piekło z ſwey ſtrony wywroćił/ świát zwyćiężony zwyćiężył. Tam/ to ieſt ná krzyżu zákryta byłá moc iego.

4. Jáko źiárno gorczyczne vraſta drzewem niemáłem. Ták Chryſtus Pan náß vroſł drzewem barzo wielkiem/ iáko Bog był obiecał przez Ezechielá. J wezmę ia prawi ze drzewá Cedru wyſokiego/ y położę: z wierzchu gáłęźi iego/ młodą vłamię y wſádzę ná gorze wyſokiey Jzraelſkiey w ßczepięią/ y wyniknie w gáłązki

lo iſadinſiu ii ir ziekſ ir daris wayſiu/ ir bus cedru didziu/ ir giwens po iuo wiſi paukſcziey/ ir wiſakas ſkredzioia po vnkſnu ßaku io lizdus daris. Tays zodzieys zada Diewas iß giminės aukßtos karalu/ kuriu wadina aukßtu Cedru/ duot Chriſtu aba Meſiaſziu/ kuris iß pradzios bus maza ßakieke/ iauna/ tayba/ a potam vzaugs Cedru labay didziu/ vnt kurio giwens wiſi zmones ir po io vnkſnu lizdus daris: tay ira iß io kunczios ir ſmerties tures wayſiu miliſtos Diewo/ tures vnkſnu nuog piktu karßtu pagieydimu kuno/ tures vmzinu giwenimu. Tay ir Danieluy buwo parodita/ kayp Wießpats mazas iß pradzios didiby ſawo tureio apimt wiſu ſwietu.

5. Kayp grudas garſtyczios ira karßtas: teyp Chris-

laſki/ y vczyni owoc/ y będzie cedrem wielkim: y będzie mießkać pod nim wßytko ptáſtwo/ y wßelkie co lata pod cieniem gáłęzi iego/ gniezdzić ſię będzie. Temi ſłowy obiecuie Bog z rodu wyſokiego krolewſkiego ktory zowie wyſokiem Cedrem/ dáć Chryſtuſá/ ábo Meſyaßá/ ktory z przodku będzie máła gáłązka/ młoda/ cienka/ á potym vroście Cedrem bárzo wielkim/ ná ktorym będą mießkać wßyſcy ludzie/ y pod iego cieniem gniazda będą czynić: to ieſt z iego męki y śmierci będą mieć owoc łaſki Bozey/ będą mieć cień od złych gorących poządliwości cieleſnych/ będą mieć wieczny zywot. To y Danielowi było pokazano/ iako Pan máły z początku wielkością ſwą miał ogarnąć wßytek świát. Dan: 2.

5. Iako ziarno gorczyczne ieſt gorące: ták Chryſtus

5. Ob ardorem amoris in Deum & humanum genus

Luc: 12. Christus tureio sawimp karßti łabay didi meyles Diewo ir żmoniu / ir todrin sakies atais vgnies leyst aba sukurt vnt źiames / vgnies meyles Diewo. Malach. 3. Ir Małachias pranaßas wadina ii vgnim.

6. Kayp grudas garstićios padest vnt iżgidimo tnluligu: teyp Wießpats gide wisokias negales ir ligas dußios ir kuno / kayp Ewangeliay skaytome. Ir todrin sawi pati pramine Giditoiu. Matth: 9. Ne reykia tieg giditoio sweykiemus / bet negalintiemus.

stus miał w sobie gorącość barzo wielką miłośći Bożey y ludzkiey / przeto powiedział że przyszedł ognia pußczać abo wzniecać na ziemi / ognia miłośći Bożey. I Malachiaß prorok zowie go ogniem.

6. Jáko ziarno gorczyczne pomaga na vleczenie rozmaitych chorob ; tak Pan leczył wßelakie niemocy y choroby dußne y śielesne / iáko w Ewanieliey czytamy. I przeto śiebie samego nazwał lekárzem. Nie potrzebá prawi lekarza zdrowym / ále niemocnym.

PVNKTAS IV.

Res minimas non esse contemnendas.

Dayktu, kurie regisi essu łabay maži ir smułkus, ne reykia ažu nieku turet.

PVNKT IV.

Rzeczy, ktore się zdadzą być bárzo małe y drobne, nie trzeba zá nić mieć.

Hæ duplices. Naturales, & supernaturales quædam.

DWeioki ira dayktay maži / Gieri ir Pikti. Gieri wel ira wieni prigimtays / kiti kurie praeyt prigimimu. Prigimtieii ira

DWoiakie są rzeczy małe / dobre y złe. Dobre zaśie są iedne przyrodzone / drugie przechodzące przyrodzenie. Przyrodzo-

ira tuli labay terp sutwerimu / kiekas iu paminesiu iž rašto šwento. Kieturi tieg ira mažiausi dayktay žiames / á tie išmintingiesni terp išmintingu/ir skayto iuos skrudeles tieg / kiškielis / skieriey ir driežas. Duosti tinay priežastis/del kuriu wadina iuos išmintingays. Terpagi bite maža á darbas ios aba waysius ažu wisa saldžiausias. Kirmeles šilkines aba kurios šilkus iž sawo widuriu išwiia ir daro kayp kamuolus kokiuos/ mažos/ á altarius/ karalus/ kunigaykščius sawo werpalu dingia ir redo. Girdime ir Ewangelioy ape grudu garstičios/ kayp mažas ira/ a tečiau daug ir didžius dayktus daro: Ira ir kitu beskayčiaus smulku dayktu / kurie Diewo išminti sawimp didžiu rodžia.

Gieri wel dayktay / kurie prigiminu pra-

Qq tinkia

Exempla naturalium ex scriptura.

rodzone są rozliczne bárzo miedzy stworzeniem / kilá ich pomienię z pismá świętego. Cztery práwi są námnieyße rzeczy ziemskie / á te rozumnieyße miedzy rozumnemi / y liczy ie / mrowki práwi/zaiaczek/ ßáráncza y iaßczurká. Dáie tam przyczyny/ dla ktorych zowie ie mądrymi. Tákże pßczołá mała/a robota iey ábo owoc nád wßytko słodßy. Robaczkowie iedwabni ábo ktorzy iedwab z swych wnętrznośći wywiiaią / y czynią iáko kłebki iákie / małe są/ á ołtárze/ krole/ kśiążetá swem przedziwem okrywaią. Słyßymy y w Ewanieliey o ziárnie gorczycznem/ iáko małe iest / a przećie wiele y wielkich rzeczy dokázuie. Jest y innych bez liczby drobnych rzeczy/ ktore Boski rozum w sobie wielki y głeboki pokazuią.

Prou: 30.

Eccles. 13.

Matt. 13.

Exempla rerum supernaturalium.

Dobre záś rzeczy/ kto re przyrodzenie przecho-

Qq dzą

Luc. 21. v. 2. kinkia / norint regiſi maži
ir pigi vnt padarimo/ á te-
čiau turi ſawo algū be
mieros. Kayp mažas
dayktas buwo duot du
pinigu vnt Bažničios
ßwentos reykalu: á ſunus
Diewo ſako/ iog ta naßle
daugieſn dawe/ negi kiti
wiſi/ kurie bere ir pile
ſauiomis aba rießkučio-
mis pinigus ſawo. Kayp
mažas ira wundenio ßal-
to kaušielis / tu del
Diewo pawargielu pa-
Matt: 10. duot / ir pagirdit ii/ ira
nupelnit algu karaliſtes
dungaus/ aba ira nupel-
nit karaliſty vmžinu. Jra
ir kitu daug tokiu / kurie
maži budami didžias al-
das nupelne. Ne reykia
tadu tu mažu dayktu/ipa-
čiey ßwentu ir gieru dar-
ba/ ážu nieku ſaw turet /
aba iuos apleyſt.

Venialia non contemnenda quia minima videantur. Pikti wel dayktay ma-
ži ira nuſideimay kyngwe-
ſni / ir kurioſna žmones
pigay kas diena impuldi-
neia. Tu ne reykia ſaw
nie-

dzą choć śię zdadzą ma-
łe y łacne ná vczynienie/ á
przećie maią ſwą zapłatę
bez miáry. Ják máła rzecz
byłá dáć dwa pieniądzá
ná kośćioła świętego po-
trzeby: á Syn Boży powia-
da/ że ta wdowa więcey
dáłá / niżli inni wßyſcy/
ktorzy ſypali gárśćiami
pieniądze ſwe. Jáko máły
ieſt wody źimney kubek/
ten dla Bogá vbogiemu po
dáć/ y nápoić go/ ieſt záſłu
żyć zapłátę krolestwá niebie
ſkiego/ ábo ieſt záſłużyć
kroleſtwo wieczne. Jeſt y
innych wiele tákich rzeczy
ktore máłe będąc / wiel-
ką zapłátę záſłużyły. Nie
trzebá tedy tych rzeczy á
zwłaßcza świętych y do-
brych vczynkow zá nić ſo-
bie mieć/ ábo ie opuśćić.

Złe záś rzeczy máłe ſą
grzechy mnieyße/ y w kto-
re ludźie łácno co dźień
wpadáią. Tych nie trze-
bá ſobie lekce ważyć dla
wielą

niekint del daugio prieżastu. 1. Patepa dušiu tos ſuodis norint regiſi eſſu mażos / ir todrin teway ßwentieii priligina iuos pulamus/ſuodimus/dulkiemus. 2. Trukina żmogu vnt kielo tobulibes/ negal del iu gierin à gierin kas diena eyt/ ir todrin priliginaſi naßtomus/ kuriomis kas apſikarſtis negal graytay ir pigay kielo ſawo baygt/ ney tinay/ kur kaydes metu ißkakt. 3 Del iu ne duoſt Diewas ſkalſeſniu ir gauſeſniu miliſtos ſawo padeimu/ vnt darimo gieru darbu/ vnt pergaleimo pagundimu / ir nuſilinkimo nuſideimu. Duoſti pakunkunti padeimu ſawo kiekwienam: bet gauſeſnio ir dideſnio ne duoſt wiſadu/ be kurio wienok niekas nieko giero ney daro / ney pikto nuſiſaugo. Gaketu nuſiſergiet/ ir gieray darit: wienok paciu daykto ne daro to/ kayp Theologay mokią

4. Po-

wiela przyczyn. 1. Máza duße te ſádze choć śię zdadzą być małe/ y przeto Oycowie świeći przyrownywáią ie ropie/ krostom/ſadzom/prochom. 2. Zatrzymawáią człowieká ná drodze doſkonáłośći / nie może dla nich w dobrym poſtępku co dźień czynić / y przeto przyrownywáią śię ćiężarom / ktoremi kto obłożywßy śię nie może pretko y łácno drogi ſwey kończyć/ áni tam/ do kąd śię zápuśćit/ w czás przybyć. 3. Dla nich nie dáie Bog ſporßey y obfitßey łáſki ſwey pomocy/ ná czynienie dobrych vczynkow/ ná zwyciężenie pokus/ y vwiárowánie śię grzechow. Dáie doſtáteczną pomoc ßwoię każdemu: ále obfitßey y więkßey nie dáie záwżdy / bez ktorey iednák nikt niczego áni czyni / áni złego nieuchodźi. Mogłby śię vſtrzec y dobrze czynić: iednák ſáma

rze-

1. Ratio quia inquinant animam.

2. Retardant in via perfectionis.

3. Negantur vberiora auxilia gratiæ propter illa.

Theologi de auxilÿs gra-gratia.

4. Quia ster-nunt viam ad peccata mortalia.

4. Pomažam priwadžioia žmogu maži nuſideimay didžiump / ir kayp kielu ſiemus pramina / idant pigay didžiuoſin imputtu. Maži ſʒlakay lietaus bet iog daug iu / twanus ir kayp vpes daro. Mažos bluſios / bet iey daug iu pradeſt žmogu krumtit / ne bus ilgay giwu. Mažos bites / wapſos / uoday / kamanes: á teciau gal žmogu ažueſt / iey ii daug iu apipuls / ir ne nores gintis.

rzecza nie czyni tego Theologowie vcza. 4. Pomaku przywodza człowieká małe grzechy do wielkich / y iákoby droge im toruia / áby łácno w nie wpadł. Małe krople dżdżu / ále że wiele ich / roztoki / y iákoby rzeki czynia. Małe pchły / ále ieśli wiele ich pocznie człowieká kąſáć / nie bedźie długo żyw. Máłe pßczoły / oſy / komory / á przećie moga człowieká záieść / ieśli go śiłá ich opadnie / y nie bedźie śie chćiał bronić.

Vnt

Vnt Nedelos ſenu ażu-gaweniu Ewangel: Mathe. 20

ANVO metu: Paſakie JEzus mokitiniams ſawo tu prieżodi. Priliginta ira karaliſte dungaus żmoguy ßeyminos wießpati, kuris ißeio łabai vnkßti ſumditu darbiniku winičion ſawo. O ſudereis ſu darbinikais iż graśio dienos, nuſiunte iuos winičion ſawo. Jr ißeis ape adinu trė čiu iżwido kitus ſtowinčius vnt turgawičiu dikus, ir tare iiemus. Eykite ir ius winičion mano: a kas teyſu bus duoſiu iums. O anis nueio. Jr wel ißeio ape śiaßtu ir dewintu adinu: ir padare teipagi. O ape dešimtu lieku ißeis rado kitus ſtowinčius, ir taria iiemus. Kam čia ſtowite per wiſu dienu pateykaudami? Taria iã. Jog niekas muſu ne paſumde. Taria iiemus. Eykite ir ius winičion mano. A kad wakaras ataio taria Wießpats winičios, vżweyżdetoiuy ſawo. Wadink darbiniku, ir ataduok iiemus ałgu, pradeis nuog paskučiauſiu iki pirmiemus. Kadu ataio tadu, kurie ape dešimtu lieku adinu ataii buwo, ieme po graśi. O ataii ir pirmieii tares iog daugieſn ims, bet ieme ir anis po graśi. A imdami murmeio prieß śieyminos Wießpati

biło-

biłodami. Tie paskućiausieii wienu adinu dirbo: á ligius iuos mums padarey, kurie nešioiome sunkumu dienos ir karsćio, A anas atsakidamas wienam iżgi iu tare. Prietelau ne darau taw abidos. Neguiż grašio sudereiey sumanim. Jmk kas tawo ira a eyk. A noriu ir tam paskućiausiam duot, kaÿp ir taw. Er ne dera mań, ko noriu darit. Akisgu tawo pikta ira iog aß gieras esmi? Teyp bus paskućiausieii pirmais, a pirmieii paskućiausieis. Daug nes ira pawadintuiu, a maża ißrinktuiu.

W Niedźiele stárego Zapustu / Ewang: v Matt: 6. w Rozd: 20.

WOn czás: mowił Jezus vczniom swoim to podobieństwo: Podobne iest krolestwo niebieskie człowiekowi gospodarzowi, ktory wyßedł bárzo ráno naymowáć robotniki do winnice swoiey. A zmowiwßy śię z robotnikami z großá ná dźień, posłał ie do winnice swoiey. Y wyßedßy o trzećiey godźinie, vźyrzał drugie stoiace ná rynku proźnuiace, y rzekł im: Jdźćie y wy do winnice moiey: á co bedźie spráwiedliwa, dam wam. A oni poßli.

Yza-

Y záśię wyßedł o ßostey y dźiewiątey godźinie, y tákże vczynił. A o iedenastey godźinie wyßedßy, nalazł drugie stoiące, y rzekł im. Co tu stoićie cáły dźień prożnuiący? Rzekli mu: Iż nas nikt nie náiął. Rzekł im: Idźćie y wy do winnice moiey. A gdy wieczor przyßedł, rzekł Pan winnice ſprawcy ſwemu: Záwołay robotnikow, y odday im zapłátę, poczawßy od ostátnich áż do pierwßych. A gdy przyßli oni, ktorzy o iedenastey przyßli byli, wźieli kazdy po großu. Przyßedßy też y pierwßy, mniemáli żeby więcey wźiąć mieli: ále wźieli y oni każdy po großu. A wźiąwßy ßemráli przeciw goſpodarzowi, mowiąc: Ci ostáteczni iedne godźinę robili: A vczyniłeś ie rownymi nam, ktorzyśmy nieśli ćiężár dniá y vpalenia? A on odpowiedáiąc, rzekł iednemu z nich: Przyiaćielu nie czynię ć krzywdy. Azaś śię zemną zá groß nie zmowił? Weźmiß co twego iest, á idź. Chcę też y temu ostátecznemu dáć iáko y tobie. Czyli mi śię nie godźi vczynić co chcę? Czyli oko twoie złośćiwe iest, iżem ia iest dobry? Tákći ostáteczni, będą pierwßemi: á pierwßy, ostátecznymi. Abowiem wiele iest wezwanych: ále máło wybránych.

PVN-

PVNKTAS I.

Vinea varia.

Ape tułas winićias:

1. Domus Iſrael ſiue Synagoga.

Quid eſt, quod debui vltra facere vineæ meæ & non feci. Iſai: 5. ℣. 4.

1. WInićia namay Jſraelo aba gimine Zidu/ ape kuriu Diewas ipaćiu tureio apiwayzdu kayp pats ſako Jſaiaśiump. Ku tolaus tureiau darit winnićiey mano / o ne padariau?

2 Eccleſia militans. Matt: 20. & 1. Cor: 9.

2. Jra Bażnićia krikśćioniu Katholiku / ape kuriu Ewangelioy śios dienos ir Apaßtaliep. Kas ſodina winićiu / a ne eſti iß wayſiaus ios?

3. Eccleſia triumphans.

Iſai. 27. ℣. 2.

3. Karaliſte dungaus / aba ßwentieii / kurie dunguy ſu Diewu iau karalauia. Anoy dienoy tiegi winićia tikro wino giedos iam.

4. Anima iuſti.

Vinea mea coram me eſt. Cant: 8. ℣. 12

4. Kiekwiena duśia teyſinga aba miliſtoy Diewo ſunti. Ape kuriu gieſmeſe Salomona. Winićia mano pokim manis ira.

5. Anima peccatoris.

5. Winićia duśia nuodemeſe

PVNKT I.

O rozmáitych winnicách.

1. WInnicá dom Jzráelá ábo narod żydowſki/ o ktorym Bog oſobliwą miał opatrznośc / iáko ſam świádczy v Jzaiaßa. Coż ieſt/ com miał dáley czynić winnicy moiey/ a nieuczynitem?

2. Jeſt kośćioł Chrześćiáńſki Katolicki/ o ktorym w Ewanieliey y w Apoſtołá. Ktoß ſadźi winnice á nie ie z owocu iey?

3. Kroleſtwo niebieſkie / ábo świeći ktorzy w niebie z Bogiem iuż kroluią. W on dźień práwi winnicá prawdźiwego winá śpiewáć iemu będźie.

4. Każda dußá ſprawiedliwa abo w łáſce Bożey będąca. O korey w pieśniách Salomonowych. Winnica moia przede mną ieſt.

5. Winnicá dußá w grzechách

mesé essunti. Per dirwu žmogaus tinginio pereiau ir per winićiu durno wiro / a ßtay wisa apžielus buwo dilginemis/ ir apdingi aba apkieti buwo wirßu ios erßkiećiey / ir twora iž akmeniu pagadinta buwo.

6. Ira winićia wisatime koki/aba miestay didžieys nusideimays pagiedi ir sukriti. Toki buwo Sodoma/Gomorrha ir kiti miestay biauribese baysiey pakodi. Ape tuos Diewas teyp bilo, Iž winićios Sodomos winićia iu / ir iž pamesćiu Gomorrhos/ voga iu/ uoga tulžies/ kiekies karciausios / tulžis smaku aba slibinu winas iu.

chách będąca. Szedłem prawi przez pole człowieká leniwego / y przez winnice męża głupiego: áno wßedy zárosło pokrzywámi / y ćiernie pokryło grunt iego/ y rozwalił się płot kamienny. Prov. 24. v. 30

6. Winica Rzeczpospolita abo miasta niektore wielkiemi grzechami barzo skáżone y zepsowane. Taka była Sodoma / Gomorrha / y inne miasta w sprosności haniebnie rospußczone. O tych tak Bog mowi. Z winnice Sodomskiey winnicá ich y z przedmieśćia Gomorrhy winna iagoda ich / iagoda żołći / a grona bárzo gorzkie. Żołć smokow wino ich etc.

6. Communitas aliqua peccatis infecta.

De vinea Sodomorum vinea eorum. Deut. 32.

PVNKTAS II.

Reykiegu Diewuy pasumdit darbiniku winićion?

REgis gakeis wisus
Kr žmo•

PVNKT II.

Trzebáli Bogu náymowáć robotniki do winnicé?

An conueniens fuerit Deo conducere operarios.

ODa śię / że Bog wßytkie ludźie
Kr

žmones ißwarit vnt darbo winičios sawo/ ne susikalbedamas su ieys ape grašiaba ape algu ažu darbu.

Videtur non fuisse.

1. Quia homines sunt mãcipia Dei.

1. Todrin iog žmones wisi ira tikri newalnikay Diewo kaip sutwereio ir Wießpaties sawo/ a newalniko sawo niekas ne sumdo/ ney žada iam algos ažu darbu.

2. Quia lucrum laboris homini cedit.

2. Wisa nauda aba giera/ ku ažudirba tie darbinikay winičioy/ iiemus patiemus tinka/ aba vnt iu puola/ Diewas iž iu darbo nieko ne igiio saw reykiamo. Diewas mano essi tu/ nes giero mano ne priwalay.

Ps. 15. v. 2.

3. Quia vix aliq̃d laborat homo, totum fere opus facit Deus.

3. Maža kabay ku žmogus tami darbi winičios daro/ wisu darbu pats Diewas nudirba/ žmogus tiktay noru sawo pridest top darbop/ ir iey ku daro ne sawo/ bet Diewo mielistos šilomis daro. Be manis tieg nieko ne galite darit.

Ioan. 15.

4. Tasay

kie ludźie wygnáć ná robotę winnice swey nie zmawiaiąc śię z nimi o grosz ábo o zapłátę zá robotę.

1. Przeto / iż ludźie wszyscy są włáśni niewolnicy Boży/ iáko stworzyćiela y Páná swego / á niewolniká swego nikt nie naymuie/ ani mu obiecuie zapłáty zá robotę.

2. Wszytek pożytek ábo dobro / ktore zárábiáią ći robotnicy winnicy / im śię sámym dostaie / ábo ná ich pada/ Bog z ich roboty niczego nie nabywa sobie potrzebnego. Tyś iest Bogiem moim / ábowiem dobr moych niepotrzebuiesz.

3. Máło barzo co człowiek w tey robośie winnice czyni/ wszytkę robotę Bog sam zrabia / człowiek tylko wolą swoię przykłada do tey roboty / y ieśli co czyni nie swemi / ale Bożey łáski śiłami czyni. Beze mnie prawi niczego nie możecie czynić.

4. Ta

4. Tasay darbas kuri dirba zmones winicioy kaltas ira Diewuy del kitu tituku atpirkimo / azukaykimo / zadeimo vnt krikßtimo / kuomet zadeiom iam tarnaut welino atsizadeit ir darbu io wisu.

5. Grašis išsimano karaliste dungaus aba vmzinas giwenimas su Diewu / á tu duosti Diewas dowanay / ir todrin wadina ii Apaßtalas dowanu: Kita ira alga / kita dowana. Jey tadu grašis tay ira karalyste dungaus esti duota dowanay / aba kayp dowana / tadu regisi iog ne reykia idant kas iu nupelnitu darbays kayp algu / ir teyp regisi / iog ne reykie Diewuy pasumdit darbiniku winničion / idant ažudirbtu saw graši kayp algu.

6. Wadina mus raßtas ßwentas sunumis Diewo / ir teyp poteriuy bilome. Tewe musu. Sunus ima

turtu

4. Ta robota / ktora robia ludzie w winnicy powinna iest Bogu dla innych tytułow odkupienia / zachowania / obietnice na krzcie / ktorego czasu obiecalismy mu służyć / czarta sie odrzekßy y spraw iego wßytkich etc.

5. Groß rozumie sie krolestwo niebieskie abo wieczne mießkanie z Bogiem / á to daie Bog darmo / y przeto zowie go Apostoł darem. Jnßa iest zapłata / inßy dar. Jesli tedy groß / to iest krolestwo niebieskie bywa dane darmo / abo iako dar tedyć zda sie że nie trzeba / áby kto go zasłużył vczynkami iáko zapłatę. J tak sie zda / że nie trzeba Bogu naymowáć robotnikow do winnice / áby zarobili sobie groß iáko zapłatę.

6. Zowie nas pismo święte synmi Bożymi / y tak w paciérzu mowimy / Oycze nász. Synowie biorą

máię-

4. Quia hic labor debetur Deo aliis titulis.

5. Quia denarius, siue vita æterna vocatur gratia Dei, ergo gratis datur. Rom. 6. v. 23.

6. Quia Christiani filij sũt, quibus denarius tanq; hereditas debetur.

turtu tewo ſawo ne ażu
darbus kakiuos / bet to-
drin iog ſunus ira. Jey
tieg ſunus tadu ir tewik-
ßnikay aba tewayniey Jr
del tos prieżaſties regiſi
iog ne reykie ſumdit Die-
wuy muſu vnt darbo / i-
dant nupelnitume graśi /
tay ira tewikßtiſty / ka-
dung Diews ira Tewas
muſu. Tos prieżaſtis ro-
dźia ne buwus reykalo
ſumdit muſu vnt darbo /
idant ażudirbtume ſawo
graśi vmżino giwenimo
dunguy. Bet rundas kitos
prieżaſtis tamigi raßey /
iż kuriu rodźiaſi / iog rey-
kiamas buwo paſumdi-
mas ir ſukalbeimas aba
ſudereimas vnt darbo ażu
graśi aba algu.

Si filij & heredes. Rom. 8.

Conueniens fuiſſe conduci operarios.

1. Todrin iog Diewas ſu-
twere żmogu ſu luoſu no-
ru / idant galetu tay ſawo
aprinkt / kas iam megſta.
Dawis tadu luoſiby iam
vnt aprinkimo ko nori / ir
kayp iam regiſi / ne wer-
ćia io / ir ne daro iam
gwalto /

1 Quia Deus dedit homini liberum arbitrium.

máietność oycá ſwego /
nie zá vczynki iákie / ale
przeto że ſynowie ſą.
Jeśli prawi ſynowie /
tedyć y dźiedźicy. J dla
tey przyczyny zda śię /
że nie trzebá náymowáć
Bogu nas ná robotę / ábyś-
my záſłużyli groß / to ieſt
dźiedźictwo poniewaž Bog
ieſt Oćiec naß. Te przy-
czyny pokazuią / że nie by-
ło potrzeba naymowáć
nas na robotę / ábyśmy zá-
robili ſobie groß wieczne-
go żywotá w niebie. Ale
nayduią śię inße przyczy-
ny w tymże piśmie / z kto-
rych śię pokazuie / że po-
trzebne było to náymowa-
nie y zmowa abo zgodá na
robotę / zá groß abo za za-
płátę.

1. Przeto iż Bog ſtwo-
rzył człowieka z ſwobodną
wolą / áby mogł to ſobie
obráć / co śię iemu podoba.
Dawßy tedy iemu wolność
na obieranie czego chce /
y iako śię iemu zda / nie
przymußa go / y nie czyni
mu

gwalto/ idant tav aprinktu a neku kito. A to kiti ſutwerimay ne turi / pats tiktay żmogus ir Anielas turi luoſiby aba luoſu noru iż prigimimo/ vnt ſawo wiſu darbu/ kuriuos iż luoſo aprinkimo daro ir kayp żmogus daro. Ne nori tadu Diewas iżieyſt io luoſibes/perkeydżia iam darit luoſay / kayp iam regis ir kavp ſaw aprinka. Todrin ir karaliſty dungaus ſiula iam kayp graśi / iey ſuſikalbes ſu iuo ir ſuderes vnt darbo / żada iam duot iu kayp graśi użu darbu / vnt kurio luoſay ſudereio. Ape tay daug raßto/iog żmogus turi luoſu noru iż prigimimo / wienu pamineſiu. Pokim żmogaus giwenimas ir ſmertis / giera ir pikta/ kas megs iam/ tay bus duota.

2. Noreio Diewas żmoguy duot karaliſtv dungaus kayp algu/ ape tay daug

mu gwałtu/aby to obrał/a nie co innego. A tego inne ſtworzenia nie maią / ſam tylko człowiek y Anioł ma wolność abo ſwobodna wola zprzyrodzenia/ná ſwe wßytkie vczynki/ ktore z wolnego obierania czyni y iáko człowiek czyni. Nie chce tedy Bog narußáć iego wolnośći / dopußcza mu czynić wolno / iako śię iemu zda / y iáko ſobie obiera. Przeto y krolewſtwo niebieſkie ofiaruie mu iako groß/ ieśli śię zmowi znim y zgodżi śię na robotę / obiecuie mu dać ie/ iako groß zá robotę/ na ktorą śię ſwobodnie zmowił. O tym wiele piſmá że człowiek ma ſwobodną wolą z przyrodzenia / iedno wſpomnię. Przed człowiekiem żywot y śmierć/dobre y złe/co śię iemu będźie podobáło/ to mu będzie dano. Eccli.15.℣.18.

2. Chćiał Bog człowiekowi dać kroleſtwo niebieſkie iako zapłátę. O tym wiele

2. *Quia voluit dare denariū vitæ æternæ vt mercedem.*

Matt: 5. daug knigose ßwentose.
Dźiaugkites ir linxminki-
tes: nes alga iuſu ira ſkalſi
2. Tim: 4. dunguy. Karunu teyſibes
wadina Apaßtalas / iog
iž teyſibes eſti duota / ažu
nupelnus gieru darbu. Jr
šios Dienos Ewangelioy
grašiu pramine tu algu
aba karaliſty vmžinu. Del
tu tadu prie žaſtu pride-
reio idant butu žmones
paſumditi vnt darbo. Vnt
kitu priežaſtu / kurios re-
giſi priešingos / kayp iž
pradžios ira pamineta /
piga ira atſakiti / aba ias
ſuderinti terp ſawis. Tieſa
iog žmogus ira newalni-
ku Diewo kayp kiti ſutwe-
rimay: wienok dawe iam
Wießpats luoſiby / idant
kayp noris daritu pagal
ſawo noro. Wel iog ka-
Vita æterna raliſte wadinaſi dowana
gratia dicitur ir tay tieſa / bet draugie
ratione gra- algotaſi ir algu kayp gir-
tiæ præueni- deiey iž togi raßto. Do-
entis, quæ gra wanu wadinaſi del pir-
tis datur. mos miliſtos Diewo / kuri
eſti duota žmoguy dabar
nuſi-

wiele w kśięgách świę-
tych. Raduyćie śię y we-
ſelćie śię: abowiem zapłá-
ta wáßa obfita ieſt w nie-
bieśiech. Korona ſprawie-
dliwośći zowie Apoſtoł /
że z ſprawiedliwośći by-
wa dana / za zaſługi do-
brych vczynkow. J w dźi-
śieyßey Ewanieliey gro-
ßem nazwał tę zapłátę á-
bo kroleſtwem wiecznym.
Dla tych tedy przyczyn przy-
ſtało aby byli ludźie náie-
ći ná robotę. Na inße
przyczyny / ktore śię zda-
dzą przećiwne / iáko śię
z przodku wſpomniało /
łacno ieſt odpowiedźieć / á-
bo ie zgodźić miedzy ſobą.
Prawdá że człowiek ieſt
niewolnikiem Bożym / iá-
ko inne ſtworzenia: ie-
dnák dał mu Pan wolność /
áby iáko chce czynił / we-
dług ſwego vpodobania.
Ktemu że śię kroleſtwo
zowie dárem / y to praw-
da / ale poſpolu zowie śię
y zapłata / iákoś ſłyßał z
tegoż piſmá. Dárem zo-
wie

nuſidėimuoſe eſunčiam i-
dant Diewop apſigriztu.
Ta miliſta ira apświeti-
mas vnt išmonios / ir
ṡirdies noras aba pakru-
tinimas apſigrižimop ing
Diewu/ ir wadinaſi mi-
liſta Diewo pabudinunti
žmogu aba pralynkiunti
io wiſokius nupełnus / del
to ios žmogus ne nupełno.
Atgu wel wadinaſi drin-
to / iog žmogus miliſtu
Diewo pralynktas igiis
nuteyſinimu / aba tapis
teyſumi / daro gierus
darbus prietelistey Diewo
budamas / iž kurios anis
ſawo brungiby ima: a
prieg tam ira iiemus žá-
detas nog Diewo vmžinas
atpildimas/del to nupełno
žmogus teyſus ažu iuos
karaliſti dungaus / kuri
praminta ira algu / ka-
runu teyſibes / grašiu
ažu darbu ꝛc. Gana iž tu
ir kitos priežaſtis / ku-

rios

wie ṡię dla pierwſzey łaſki
Bożey / ktora bywa dana
człowiekowi ieſzcze w grze-
chách będącemu/ aby ṡię do
Bogá náwrócił. Ta łá-
ſka ieſt oświecenie na ro-
zumie/ y w ſercu chęć abo
poruszenie do náwrocenia
ṡię do Bogá / y zowie ṡię
łáſka Boża pobudzáiąca
człowieka ábo vprzedaią-
cą iego wſzelkie zaſługi /
dla tego człowiek iey nie
zaſługuie. Zapłata ṡię
záś zowie przeto/ że czło-
wiek łaſka poprzedzony
doſtąpiwſzy vſprawie-
dliwenia/ ábo z ſtawſzy
ṡię ſprawiedliwym czyni
dobre vczynki w przyia-
źni Bożey będąc/ z ktorey
one cenę y ważność ſwą
biorą: á do tego ieſt im
obiecana od Bogá wieczna
nágroda/ dla tego záſłu-
guię człowiek ſprawiedli-
wy za nie kroleſtwo nie-
bieſkie / ktore názwáne
ieſt zapłata/ korona ſprá-
wiedliwośći/ groſzem zá ro-
botę ꝛc. Dość z tych y inne

przy-

Eadem dicitur merces propter opera facta in gratia, ſuppoſita Dei promiſsione.

Matt: 5. ℣. 12

2. Tim: 4. ℣. 8.

Matth: 20. ℣. 13.

rios regis essu priešingos saw / susiderins.

PVNKTAS III.

Incitamenta ad labores in vinea sustinendos.

Kayp darbay winićios mumus ne nubos, ir iuose ne priilsime.

1. Meminisse nos esse conductos.

1. JEy mustisime saw dažnay / iog esme pasumditi vnt darbo ažu graši / a ne dera darbinikuy pateykaut / kuris susikalbeio vnt darbo: kitayp nusidest priesz teysiby kad maža aba ne dirbis ima algu / kayp kartays terp žmoniu prisitinka / adwas ku dirbis nori cietos algos; bet pokim Diewo tay nesisieks ne wienam / kuris darbimetey dikawo / nieko ne nuveiknis / ney priwils to Wieszpaties sakidamasis dirbis / norint pateykawo. Žmones gal toksay apgaut. Nes vžu akiu budamas gali sakitis dirbis: bet niekas negal but ažu

przyczyny / ktore się zdadzą być przeciwne sobie zgodzą się.

PVNKT III.

Iáko się nam robota winnice nie vprzykrzi, y w niey nie vstániemy.

1. JEśli sobie będziem rozmyśláć często / żeśmy są naięći ná robotę za grosz / á robotnikowi nie godźi się proznowáć / ktory się zmowił ná robotę: inaczey grzeszy przećiw spráwiedliwośći / gdy máło / ábo nic nie robiwszy bierze zapłatę / iáko się czásem miedzy ludźmi przytrafia / ledwo co robiwszy / chce całey zapłaty: ale się to przed Bogiem nie vdá żadnemu / ktory czás u robotnego proznował / nic nie zasłuży / áni zdradźi tego Páná / powiedaiąc że robił / choc proznowáł. Ludźi może táki oszukáć / bo zá oczymá będąc może powiádáć że robił / ale nic nie

vžu akiu Diewo wiſa regincio/ todrin taſay mekas tokiam tinginiu ne pades.

2. Priſiweyzdet kitiemus darbinikamus/ kurie tutoſe walundoſe vnt darbo ſuſikalbeii ne pateykawo/ bet dirbo be palaubos iki wakaruy / tay ira iki ſmerti. Tokie buwo wiſi teyſus ir ßwentieii Diewo tarnay / kurie prakaytawo toy winicioy dirbdami / kayp patis ſako Ewangelioy. Kiekeme ſunkiby dienos ir karßcio. Sunkibe darbo wargino mus / karßtis ſaukes dedino aba kaytino / a tećiau darbo ne pamctem.

3. Bara ir kabay iuda Diewas pateykauiuncius. Kam tieg cia ſtowite per wiſu dienu diki? Jžkratik kiekwienu žodi to barimo. Kam tieg ſtowite? ſtebiſi Diewas kayp butu muſu padukimuy / kurie darbimetey dikauiame /

nie može być zá oczy Bogá wßytko widzącego / przeto ten kłam tákiemu leniwcowi nie pomože.

2. Przypatrzyć śię drugim robotnikom / ktorzy rožnych godźin ná robotę śię zmowiwßy nie prožnowali / ále robili bez przeſtanku do wieczora / to ieſt do śmierći. Tácy byli wßyſcy ſpráwiedliwi ſwięći Božy ſłudzy / ktorzy potnieli w tey winnicy robiąc/ iáko ſami powiádáią w Ewanieliey. Nieśliśmy ćiężar dniá/ y vpalenia. Ciężar roboty mordował nas/ vpalenie słońca paliło nas/ a przećieśmy roboty nie porzućili.

2. *Aliorum operariorum grauißimos labores expendere.*

3. Strofuie y barzo karze Bog prožnuiących. Co tu ſtoićie cały dźień prožnuiący? Roztrząśni každe ſłowo ſtrofowánia. Co práwi ſtoićie? Dźiwuie śię Bog iákoby náßemu głupſtwu / ktorzy czáſu robotnego prožnuiemy /

3. *Recogitare quàm grauiter otioſi reprehendantur.*

kuometu reykia dirbt/ kitu kartu ne bus meto vnt darbo. Cionay stowite? tay ira/ vnt wietos darbo/ ißtremimo / vnt wietos atpildimo ir gana darimo azu nusideimus/ vnt wietos atleydimo kaltibiu/ terp nieprietelu? &c. Stowite? Ney sedite/ ney krutate/ bet stowite / kayp sußaly? Per wisu dienu? Dabar ira diena vnt igiimo milistos Diewo/ metas vnt gieru darbu. Dikis? Patis wieni diki estet Wisi sutwerimay ir tie / kurie nieko ne iausia/ ne tiktay zweris ir kiektuwos/ bet ir ziame / dungus/ oras/ vgnis niekadu ne pateykauia? ius begiedos patis tiktay dikauiate?

4. Considerare aliorum ir laboribus feruorem.

4. Kitu dide darby karßtibe aba stropibe/ noras liepsnuoius pasirode kurie per wienu watundu dirbdami teyp nupelne/ kayp kiti per dwiliku/ iog skubiey/ rupiey/ nuo sirdziey dirbo

gdy trzebá robić / drugi ráz nie będzie czásu ná robote. Tu stoicie? to iest/ ná mieyscu roboty/ wygnania / ná mieyscu nagrody y dosyć czynienia za grzechy / ná mieyscu odpuszczenia grzechow / miedzy nieprzyiacioly &c. Stoicie? ani siedzicie / ani sie ruszacie/ ále stoicie iáko zmarźli? Teraz iest dzień ná dostanie łáski Bożey / czas ná dobre vczynki. Proznuiacy? sámi tylko proźnuiacy iesteście? Wszytkie stworzenia/ y te/ ktore niczego nieczuia/ nie tylko zwierzeta y bydło/ ále y ziemia/ niebo/ powietrze / ogień/ nigdy nie proźnuia wy bez wstydu sámi tylko proźnuiecie?

4. Drugich sie wielka w robocie ochota abo obrotność/ y chęć pałaiaca pokazała, ktorzy przez iedne godzine robiac tak zasłużyli/ iáko inni przez dwanaście / przeto że pretko

dirbo ir pawiio pirmuosius darbinikus/ iżlynkie iuos.

prętko / pilnie / ochotnie robili / y pościgneli pierwßych robotnikow/ y wyprzedzili ich.

5. Atmint vnt to / kayp trumpas ira metas mumus duotas vnt darbo / wiena tiktay diena wadinasi/ ne menuo/ ne metay/ ne śimtas metu aba vmżis wienas/ diena wiena. Stowite tieg per wisu dienu? Ionas ßwentas sawo lakßty trumpesniu algoia tu metu/ aba tu darbinecy musu/ wienu tiktay walundu. Suneley tieg paskutine iau walunda ira.

5. Pomnieć ná to / iáko krotki iest czás nam dány ná robotę/ ieden tylko dźień zowie śię/ nie mieśiąc/ nie rok / nie sto lat / ábo wiek ieden / dźień ieden. Stoićie práwi cáły dźień? A Jan S. w swym liśćie krotßym zowie ten czas robotny / iedná tylko godźina. Synaczkowie práwi/ ostateczna iuż godźina iest.

5. Sapißimè in mentem sibi reuocare, tempus laboris esse breuißimum.

Filioli nouißima hora est.

1. Ioan. 2. v. 18.

6. Neáżumirßt wakaro/ kuris arti iau ira kiekwienam/ weykiey sutems/ ir naktis tumsi atays/ kurioy niekas negal dirbt / kayp Wießpats bilo. Tas wakaras ir naktis ira smertis: ta mus turi pabudint vnt darbo toy winićioy.

6. Nie zápominać wieczora/ ktory blizu iuż iest każdemu / prętko śię zmierzknie/ y noc ćiemna nádeydźie/ w ktorą nikt nie może robić/ iáko Pan mowi. Ten wieczor y noc iest śmierć: ta nas ma pobudźić ná robotę w tey winnicy.

6. Non obliuisci temporis vesperrimi.

Ioan: 9.

7. Turi mus ragint vnt darbo ir grasis vmżino giwe-

7. Ma nas nápominać ná robotę y groß wiecznego żywota

7. In denarium oculos mentis sapè conijcere.

giwenimo dunguy / kuriami wiſi iʒday wiſo giero aʒuſirakiná. Kas tu graśi turi/ wiſa turi.

8. Intueri exemplum Dei aſsiduè operantis:

8. Ragina mus ir pats Wießpats Diewas ſawo paweykſlu/kuris nie kadu ne pateykduia/bet wiſadu dirba. Tewas tieg mano iki śiokay dirba/ir aß dirbu.

Ioan: 5. ℣. 17

9. Similiter exemplum Chriſti.

9. Ragina ir paweykſlas W. Jezaus Chriſtaus / kuris per wiſu ſawo pagiwenimu daug dirbo ir prakaytawo. Mań reykia dirbt kolay diena ira.

Ioan: 9. ℣. 4.

żywota w niebie/ w ktorym śię wßytkie dobra zámykaią / kto ten groß ma/ wßytko ma.

8. Nápomina nas y ſam Pan Bog ſwym przykłádem/ ktory nigdy nie prożnuie / ále záwżdy robi. Oćiec práwi moy áż do tąd dźiała y ia dźiałam.

9. Nápomina y przykład P. Jeſuſow/ ktory przez wßytek ſwoy żywot wiele robił y pracował. Mnie potrzeba ſpráwowáć ſpráwy onego ktory mię poſłał/poki dźień ieſt.

PVNKTAS IV.

Apewiniciu, kuriu Iſaias Pranaſzas apraśie pagul-dimi 5.

Vinea ab Iſaia deſcripta, aptari poteſt cuiuis regno vitijs corrupto.

TA winićia nuog Pranaßo apraśita ißsima no Zidu gimine aba Synagoga/ ape kuriu didʒiu Diewas dare priwayzdu. Jßmete iʒ ios akmenis/ tay ira ſtulpus ir kitus day.

PVNKT IV.

O Winnicy, ktorą Izáiaſz Prorok opiſał w Rozdź. 5.

TA winica od Proroka opiſána/ rozumie śię Zydowſki narod ábo Synagogá/ o ktorey wielka Bog czynił opatrznośc. Wybrał z niey kámienie/ to ieſt bałwány y

inne

dayktus ſutwertus / kuriuos ažu diewus tureio ir garbino Synagoga. Aptwere tworomis tay ira priſakimays ſawo ir tieſomis iuos apweyzdeio; Wežiu widuy ios paſtate / tay ira Bažniciu per Salomonu / aba ſargibu Anielu ſzwentuiu iiemus priſtate. Dawe debeſis ir lietus / kurie iu pakayſtitu ir mirkitu / tay ira mokſlu ir žodi ſawo / kuriuo / iuos mokie der pranaſzus kayp per debeſis vnt iu lietu mokſlo nuleyzdamas. Dare ir kitu daug dayktu laukdamas wayſiaus vogu wino. Bet kayp tinay ſkundžiaſi wieton vogu wino iſirpuſiu ir ſaldžiu ta winićia ataneśie ir dawe vogas karćias miſzkines / kayp tinay iſzſkayto. Dabokimes mes ſaw patiemus / er ne eſme tokiu winićiu / kayp Synagoga tuometu buwo Zidu.

1. Kie-

inne rzeczy ſtworzone / ktore zá Bogi miała y chwaliłá Synagogá. Ogrodźił płotami / to ieſt przykazaniem ſwem y práwem ie opátrzył. Wieże w pośrzodku iey zbudował / to ieſt kośćioł przez Salomoná ábo ſtraż Aniołow im przyſtawił / dał obłoki y dżdże ktoreby ią pokrapiały y polewały / to ieſt naukę y słowo ſwe / ktorem ie vczył przez proroki ná nie deſzcz náuki ſpuſzczaiąc. Czynił y innich wiele rzeczy / czekaiąc owocu iágod winnych. Ale iáko śię tam ſkarży miáſto iágod winnych dożrzałych y słodkich tá winnicá przyniosłá y dałá iágody gorzkie leśne iáko tám wylicza. Przypatrzmy śię ſamym ſobie / czy nie ieſteśmy taką winnicą / iáko Synagogá ná ten czás byłá Zydowſka.

Grano

Recensentur mali botri siue labrusca. 1. Labrusca iniquitas & clamor. ℣. 7.	1. Riekie vogu karćiu Zidu winicios buwo neteysibe ir ßaukſmas.	1. Grono iágod gorzkich Zydowſkiey winnice było niepráwość y wołanie.
2. Iniquitas iudicum. ℣. 23	2 Neteysibe ſudźiu. Nuteyźinate tieg bedie wi pi ktadeiu ażu dowanas/ ir teysiby teyſaus atimate iam.	2. Nieſpráwiedliwość ſedźiow. Vſpráwiedliwiáćie niezbożnego zá podárki / á ſpráwiedliwość ſpráwiedliwemu odeymuiećie od niego.
3. Auaritia. ℣. 8.	3. Riekie/ trokßtawimas tobio neteysingas. Deia aba beda kurie namus na namus priſtato aba prigretina.	3. Grono / pragnienie bogactwá nieſpráwiedliwe. Biadá ktorzy przyłączaćie dom do domu.
4. Ebrietas. ℣. 11. & 12.	4 Girtibes.	4. Pijáńſtwá.
5. Consuetudo peccati. ℣. 18.	5. Paprotis ir iiunkimas vnt nuſideimu. Beda/ kurie welkate netieſiby wirwemis niekaniekiu /ir nuodemy kayp riśi/ wirwia ba linu weżimo.	5. Zwyczay y nałog ná grzechy. Biada ktorzy ćiagniećie niepráwość powrozámi mármośći/ á grzech iáko powroz wozowy.
Contemptus minarum Dei ℣. 19.	6. Paniekinimas ſaw Diewo grumzdos aba grumzdimu. Kurie kalbate/ tegul ſkubinas ir graytay atayt darbas io / tav ira korone.	6. Zniewaźanie Boſkich pogrożek ktorzy mowićie. Niech śie śpießy/ á niech rychło przyidźie vczynek iego/ to ieſt karánie.
7. Neglectus rerum diuinarum. ℣. 10. &c.	7. Apleydimas muſtimo ape Diewo darbus ir gieribes / kurias del żmoniu padare/ kayp táy ira ſuſweti.	7. Opußczenie rozmyślánia o Boſkich ſpráwách y dobrodźieſtwách ktore dla ludźi vczynił/ iáko to ieſt ſtwo.

twerimas ir atpirkimas swieto. Vnt weykalo Diewo (tay ira vnt swieto kuri iž nieko sutwere/ ir kayp Sunu sawo tan swietan del io atpirkimo ir išwadawimo iš prapulties atsiunte / ir dawe ii vnt smerties) ne weyzdite širdžiu sawo / ir nesidaboiate teyp stebuklingamus Diewo mielaširdistes darbamus? Ir kitas kiekies karčiu vogu/ tay ira piktibiu tinay skayto/ ir vnt galo grumzdžiasunkiu korony tu winičiu korot/ kaypogi iau išteyseio tuos sawo pagrumzdimus vnt Židu / kayp wisas swietas regi. Mes vnt sawis akis apgrižkime / er esme tokiu winičiu/ er tokias vogas darome/ er impuldineiame tokiosn piktibesn/ kokiasn Židay impuola? Er ira muspi neteysibe/ girtibes/ apgawimay / tobio aba turto ne teysingas ieškoimas. iey ira tadu laukime ir mes korones.

stworzenie/ y odkupienie świátá. Ná spráwę Pańską / (to iest ná świát / ktory z niczego stworzył/ y iáko Syna swego ná ten świát dla odkupienia posłał y dał go ná śmierć) nie patrzyćie sercem swoiem y nie vważaćie vczynkow ták dziwnych miłośierdźia iego? I inne grona gorzkich iágod/ to iest złośći tam liczy / y nákoniec groźi ćięskiem karániem te winnice kárać/ iákoż iuż wykonał te swoie pogrozki na Zydách/ iáko wszytek świát widźi. My ná śię oko obroćmy/ czyśmy są táką winnicą/ czy tákie iágody wydáiemy/ czy wpadamy w tákie złośći/ w iákie Zydźi wpádli. Czy iest w nas niespráwiedliwość/ piiáństwo / oszukánie / bogáctwá abo máietnośći niesprawiedliwe szukánie ieśli iest / tedyć czekamy y my karánia.

PVN- PVNKT

Cur vita æterna denarius.

PVNKTAS V.

Kodrin vmžinas giwenimas pramintas ira grašiu.

1. Analogia ob rotunditatem, quæ æternitatem adumbrat.

1. KOdrin iog kaip grašis ira apſkritus / ir ne pažint iumpi / kur ira pradžia kur galas/ aba kur praſideſt ir kur baygiaſi. Teyp vmžinas ſu Diewu karalawimas/ kuris ira muſu galauſia ir didžiauſia laymibe/ ne turi galo/niekadu ne paſi baygs/ir pradžios ne turi Diewiep / iž kurio kaip iž mariu ižteka vmžina linxmibe ßwentuiu. Wadina ſi vmžinas gewenimas dažnay raßty.

2. Ob decem nummos, decem bona vitæ æternæ ſignificantes.

2. Kaip grašiy ira dešims pinigu/ teyp vmžina laymibe dešims giero žmoguy atneßa karaliſtey dungaus eſſunčiam. Ira šwieſus regieimas weydo Diewo/ meyle iž regieimo ir džiaugſmas ne ißſakitas. Kieturios dowanos kuno pagarbinto/ir pinkiu kuno togi paiautimu ipa-

ćios

PVNKT V.

Czemu wieczny żywot názwány ieſt groſzem?

1. DLa tego/ że groß ieſt okragly/y nie znáć w nim/ gdźie ieſt poczatek gdźie koniec/ ábo gdźie śię poczyna y gdźie śię kończy. Ták wieczne z Bogiem krolowánie/ ktore ieſt náoſtáteczneyße y na wiekße błogoſłáwieńſtwo/naße nie ma końcá/ni gdy śię nie ſkończy/y poczatku nie ma v Bogá/ z ktorego iáko z morzá wyćieka wieczne weſele świetych. Zowie śię wieczny żywot częſto w piśmie.

2. Jáko w großu ieſt dźieśieć pieniedzy / ták wiekuiſte ſcześćie dźieśieć dobr człowieku przynośi w kroleſtwie niebieſkiem bedacemu. Jeſt iáſne widzenie twarzy Bożey / miłość z widzenia y radość niewypowiedźiána. Cztery dary ćiałá vwielbionego/ y piacy zmyſłow

tegoż

ēlas linkſmibes ir gierius.

3. Graši kala ſu didžiu darbu mincorius: teyp ir grášis vmzino giwenimo nukaltas ira mumus nuog W. Jezaus Christaus vnt križiaus winimis giekažinemis runkoſe ir koioſe io ßwinciauſioſe/ teypagi ir ßony ragotiny ir kitays inſtrumentays aba ſudays ir kuieys ſu didžiu tabay darbu ir kruwinu prakaytu.

4. Grašiy ira wayzdas karalaus: teyp regieſime karaliſtey ancy Diewu Tewu/ Dwašiu ßwentu/ ir Sunu Diewo/ kuris ira weydu Diewo Tewo labay žibunčiu ir ſkayſtu/ kuriump wiſus ſutwerimus regi ßwentieii kay p zerkoly.

5. Grašio aba pinigu wiſi dáykţay klauſo/ aba ažu pinigus wiſo gali žmogus gaut: teyp kas tures graši vmžinos karaliſtes wiſa/ ko tiktay gieys/ ir nores/ igis ir ras.

Te Vnt

tegoż ćiáłá oſobliwie kochánie y rozkoß.

3. Groß kuie z wielką prácą mincarz: Ták y groß żywota wiecznego vkowány ieſt nam od P. Jezuſá ná krzyżu gozdźmi żeláznemi w ręku y w nogách iego naświętßych / tákże y w boku włocznią y innemi inſtrumenty y młotámi z wielką bárzo prácą y krwáwym potem. *3. Ob laborē, quo cuditur*

4. W großu ieſt obraz krolewſki: ták vyźrzemy w kroleſtwie onem Bogá Oycá/ Duchá świętego / y Syná Bożego/ ktory ieſt obrazem Bogá Oycá bárzo świetnym / w ktorym świecći wßytkie ſtworzenia widzą iáko w zwierćiedle. *4. Ob imaginem regis, quam in ſe expreſſam habet.*

5. Großá ábo pieniędzy wßytkie rzeczy ſłucháią / ábo zá groß / zá pieniądze wßytkiego może człowiek doſtáć: ták kto będźie miał groß wiecznego kroleſtwá/ wßytko czego tylko pożąda y zachce/ naydźie/ y otrzyma. *5. Ob vtilitatem omnimodam. Eccle. 10. ¥. 20.*

✤ ✤ ✤ ✤

Unt Nedelos pirm ažugawenu Ewang. Luk. 8.

ANuo metu: Kad dide minia ſuſieydineio ir iżgi mieſtu skubinos Iezauſp, tare per priliginimu: Jßeio kurſai ſeia, ſetu ſekłos ſawo. Jr kad ſeio, wiena puoła pas kielu, ir paminta buwo, ir paukśćiey dungaus ſuleſe iu. A kita puoła vnt vołos, á iżdigus padżiuwo, iog ne tureio dregnumo. A kita puoła terp erßkiećiu, o draugie iżdigi erßkiećiey, nuſmelkie iu. A kita puoła vnt żiames gieros, ir vżaugus padare wayſiu śimterioku. Tay biłodamas ßaukie, kas turi auſis vnt kłauſimo, te kłauſay. Jr kłauſe ii mokitiniey io, kas tay butu do priliginimas. Kuriemus iis tare. Jumus duota ira żinot pasłaptes karaliſtes Diewo, o kitiemus prieżodźiuoſe, idant regiedami ne regetu, ir girdedami ne ißmanitu. Jra tadu tas priliginimas: Sekła ira żodis Diewo, o kurie pas kielu, śitie ira, kurie kłauſo, potam atayt welinas, ir ißima żodi iż śirdies iu, idant tikiedami ne butu iżganiti. Kurie wel vnt vołos, tie ira kurie kad iżgirſta, ſu dźiaugsmu priimo żodi, ir tie ßaknies ne turi, nes iki metu tiki, o metu pagundimo atſtoia. O kuri puoła erßkiećiuoſn, tie ira, kurie kłauſo, ir nuog ſie-

ławar-

ławartu, ir nuog turto ir gieriu giwenimo eydami ażusitrośkina, ir neatneśa waysiaus. A kuri puoła vnt gieros ziames, tie ira, kurie śirdiy gieroy ir gieriausioy, iżgirdi żodi, ażuturi, ir waysiu ataneśa kuntribey.

W Niedźiele przed Mieśopusty Ewanielia v Łukaſza w Rozdźiale 8.

W On czás: Gdy śie wielka rześa ſchodźiłá, y z miaſt kwápili śie do Jezuſa, rzekł przez podobieńſtwo: Wyſzedł, ten ktory śieie, śiać náśienie ſwoie. A gdy śiał, iedno vpádło podle drogi, y podeptane ieſt: á ptacy powietrzni pozobáli ie. Drugie záś vpadło ná opoke: á wſzedſzy vſchło, iż nie miáło wilgotnośći. Drugie też pádło miedzy ćiernie: á ſpołem wzroſzy ćiernie zádu-śiło ie. A drugie padło ná źiemie dobra: á wſzedſzy, vczyniło owoc ſtokrotny. To mowiac, wołał: Kto ma vſzy ku słuchániu, niechay słucha. Y pytáli go vczniowie iego, coby to zá podobieńſtwo było. Ktorym on rzekł: Wamći dano poznáć taiemnice kroleſtwá Bożego, ále innym przez podobieńſtwá: áby widząc niewidźieli, á słyſząc nie rozumieli-

mieli. Jeſt tedy to podobieńſtwo: Náśienie ieſt słowo Boże. A ktorzy podle drogi, ći ſą ktorzy słucháią, potym przychodźi dyabeł, y wybiera słowo z ſercá ich, áby vwierzywſzy nie byli zbáwieni. Ktorzy záś ná opokę, ći gdy vsłyſzą, z weſelem przyimuią słowo: á ći korzenia nie máią, iż do czáſu wierzą, á czáſu pokuſy odſtępuią. A ktore pádło miedzy ćiernie: ći ſą, ktorzy słucháli, á odſzedſzy, od ſtárániá y od bogactw, y od roskoſzy żywotá zádußeni bywáią y nie przynoſzą owocu. Lecz ktore ná ziemię dobrą: ćić ſą, ktorzy dobrym á vprzeymym ſercem vsłyſzawſzy słowo zátrzymywáią, y owoc przynoſzą w ćierpliwośći.

Myſtica parabolæ expoſitio.

PVNKTAS I.

Dwaſingas iżguldimas prieżodżio Wieſzpaties.

PRieżodi ſawo ape ſeklu/ ir ape tu kuris ſeia pats Wießpats świeśiey iżgulde/ todryn ne reykia kito ießkot: wienok dwaſingu budu galime ſaw ii truputi kitayp iżguldit/ kayp paprato tay darit

PVNKT I.

Duchowny wykład przypowieśći Pańskiey.

PRzypowieść ſwoie o naśieniu/ y o tym ktory śieie/ ſam Pan iaśnie wyłożył/ przeto nietrzebá innego ßukáć: iednak duchownym ſpoſobem możemy ią ſobie inaczey wyłożyć / iáko zwykli to czynić

darit ir Daktaray ßwentieii. Paſetas tadu ira Diewo Zodis tay ira Sunus io/ kuris ira ißmintis io vmżina.

1. Po wiſam ſwietu tutays budays. Paſetas ira Anieluoſe/ żmoneſe/ ir wiſuoſe ſutwerimuoſe. Nes wiſuoſe tobulibes Zodżio aba Sunaus Diewo żiba. Neregimieii daykṫay Diewo nuog ſutwerimo ſwieto/ per tuos dayktus/ kurie ira padariti/ eſti ißmaniti/ ir vmżina galibe io ir Diewiſte. Ta wel galibe Diewo ir ißmintis wadinaſi Chriſtus Sunus Diewo.

2. Paſetas ira taſay Zodis żmogiſtey Chriſtaus/ kuriu priieme ir ſu ſawo perſunu aba ſu ſawim Sunus Diewo ſudeio/ ſuiungie/ ir ſuſkaude ir per tu ſuſkaudimu taſay Zodis buwo kayp butu ſuminditas/ tay ira labay nużiamintas ir paniekintas. Pu-

nie y Doktorowie świeći. Pośiane tedy ieſt Boże ſłowo/ to ieſt Syn iego/ ktory ieſt madrość iego wieczna.

Verbum Dei increatum ſeminatum eſt.

1. Po wßytkim świećie rozlicznemi ſpoſobámi. Pośiane ieſt w Aniołach/ w ludźiách/ y we wßytkim ſtworzeniu. Bo we wßytkich doſkonałośći słowá ábo Syna Bożego świeca. Rzeczy Boże niewidźialne od ſtworzenia świátá przez te rzeczy/ ktore ſą vczynione/ zrozumiane/ bywáią poznane/ y wieczna moc iego/ y Boſtwo. Tá zás moc Boża y madrość rozumie śię Chryſtus Syn Boży.

1. In creaturis omnibus.

Rom: 1. v. 19

1. Cor. 1.

2. Pośiane ieſt to słowo ábo Syn Boży w człowieczeńſtwie nąßym/ ktore przyiął y zſwą oſobą/ ábo z ſobą złączył/ y ſpoił/ y przez to złączenie słowo to było iákoby podeptáne/ to ieſt bárzo poniżone y wzgárdzone. Padło ná opokę/ ná kámienie twárda

2. In humana natura.

Philip: 2.

Quomodo hic accidit in petram. Puola vnt vokos vnta-
kmenu kietu. Nes ne au-
go per turtu/ per tobi to
ſwieto / bet buwo tabay
grinu / ne tureio kur ir
galwos ſawo priglauſt/
budamas turtingu ir wi-
ſus izdus ſawimp tureda-
mas. Paſetas vnt erßkieciu
In ſpinas. tay ira kuny ſopulingami/
aba kuriami daug kinte/
alko / troßko/ kayto /
wargo ꝛc. Vnt gało paſe-
tas buwo vnt ziames ła-
bay gieros / vnt kurios
iżdigis dereio didziey / ir
atneśie waysiu be mieros.
Giera ta ziame iżſimano ta
In terram bonam. gi żmogiſte ßwynta. Derei
mas iawu vnt tos ziames
iżſimano nupełnay Chri-
ſtaus /miliſta / ir karaliſte
dangaus / kuriu mumus
Chriſtus per darbus/ſopu-
lus/ kunćiu ir ſmerti ſawo
nupełne/ir kayp butu azu-
dirbo.
3. Paſetas buwo taſay
Zodis ziamey Zidu/ tay
ira Sunus Diewo żmogi-
ſtey priimtoy pirmiauſia
Zidump

de. Abowiem nie roſło
przez maietność / przez
bogáctwá tego świátá /
ále było bárzo vbogiem /
nie miáło gdźie y głowy
ſkłonić/ bedac bogatym /
y wßytkie ſkarby w ſobie
máiąc. Pośiane było ná
ćierniu/ to ieſt w ćiele
ćierpietliwym/abo w kto-
rym wiele ćierpiało/ ła-
knęło/prágnęło/ potniáło
prácowáło ꝛc. Nakoniec
pośiane było ná źiemi
bárzo dobrey ná ktorey
wßedßy zrodźiło śie wiel-
ce/ y przynioſło owoc bez
miary. Dobra tá źiemiá
rozumie śie toż człowie-
czeńſtwo święte. Vrodzay
zbożá ná tey źiemi rozumie-
ią śie zaſługi Chryſtuſo-
we/ łáſká y kroleſtwo nie-
bieſkie/ktore nam Chryſtꝰ
przez trudy/boleśći/mękę y
śmierć ſwą zaſłużył/y ia-
koby zárobił.
3. Pośiane było to ſłowo
w źiemi Zydowſkiey/to ieſt
Syn Boży w człowieczeń-
ſtwie przyiętem naprzod
do

Zidump buwo atsiustas
del iu izganimo. Bet pa-
mine tu Zodi terp sawis
pasetu Ziday/ paniekino ii
saw/ir atmete nuog sawis.
Sawo tikribesp ataio/tay
ira sawo giminesp ir te-
wiksčion/ a sawiszkiey io
ne priieme. Vnt akmenu
kietu puoła ta sekla/ ta-
say Zodis/ tay ira vnt
širdžiu ažureteiusiu pikti-
bey ne gaieio želt iuose/
ney deret aba waysiaus
darit/ kayp butu iu širdi-
se padžiuwo/ ne turėda-
mas kur szakni sawo gi-
liaus keystu ir iremtu/ del
kietibes iu/ir wel ne tureio
dregnumo del sausibes ir
iżsekusios aba sudžiuwu-
sios dušios iu. Todrin
skundžiasi vnt Zidu Su-
nus Diewo pokim Tewo.
Dowanay dirbau tieg/ be
priežasties/ ir tuščiey sti-
priby ir šitas mano iżgay-
šinau/ nuterioiau/ iżtu-
siau. Puoła ta sekla tas
Zodis vnt erszkiečiu. Nes
erszkiečieys Chrystus bu-
wo

do żydow był posłány dla
ich zbawienia. Ale pode-
ptáli to słowo miedzy sobą
pośiane Zydowie/znieważ-
żyli ie y odrzucili od śiebie. *Ioan. 1.*
Przyszedł do własnośći/
to iest do swego narodu y
oyczyzny/ á swoi go nie
przyięli. Ná kamienie *In petram*
twarde padło to náśienie *cecidit.*
to słowo/ to iest ná serca
zátwárdźiałe we złośći/
niemogło rodźić áni wy-
dawáć owocu/ iákoby w
ich sercách vschło/nie ma-
iąc gdźieby korzeń swoy
głębiey pusczało dla
twardośći ich/á ktemu nie
miało wilgotnośći dla
suchośći y wywiedłey abo
zeschłey dusze ich. Przeto
vskarża śię ná Zydy Syn *In vacuum*
Boży przed Oycem. Pro- *laboraui, sine*
żnom prácował prawi/ *causa &c.*
bez przyczyny/ y po- *Isai: 49. V. 4*
prożnicy strawiłem śiłę
moię. Padło to náśienie/
to słowo ná ćiernie. Bo
ćierniem Chrystus był
koronowány/ biczowány/
vkrzyżowany/ y vmorzo- *In spinas.*
ny

Conculcatum est.

In terram bonam i in Apoſtolos & alios paucos ex Iudæis.

wo karunawotas / batagays plaktas / nukriziawotas ir numarintas. Vnt galo rades truputis ziames gieros ir terp Zidu / vnt kurios paſetas labay dereio / ziele ir didy wayſſiu padare. Ta ziame buwo Apaßtalay ßwenti ir kiti iż Zidu gimines pirmieii krikſcionis / kurie labay ßwentibes didzios buwo / kayp Iſaias Pranaßas raßo. Nesiey bus zmones tawo Iſraelo kayp zwirzday mariu / pakaykas iż iu / tay ira iż teyp daugio kayp daug ira zwirzdu pakraſciuoſe mariu / maza / truputis apſigriż Diewop ir Christu priims azu Meſiośiu / bet taſay truputis didziu tures teyſſiby aba ßwentiby / tie krikscionis iż Zidu gimines Apaßtalay ir kiti iu krauio / bus labay ßwenti / iu teyſſibe ir ßwyntibe patwins kayp wundenio twanay.

Consummatio abbreuiata inundabit iuſtitiam. Isai. 10 ℣. 22.

ny. Ná koniec nálázłá śię trochá źiemie dobrey y miedzy Zydy / ná ktorey pośiáne bárzo buyny vrodzay dáło / roſło y wielki owoc vczyniło. Ta ziemiá byli Apoſtołowie święći / y inni z Zydowſkiego pokolenia pierwßy Chrześćiánie / ktorzy bárzo świątobliwośći wielkiey byli / iáko Izáiaß prorok piße. Jeśli bowiem będźie ludu twego z Izráelá / iáko piaſku morſkiego / oſtátek z niego to ieſt z ták wiela / ták wiele ieſt piáſku ná brzegách morſkich / trochá nawróći śię do Bogá / y Chryſtuſá przyimie zá Meſyaßá / ále tá trochá wielką będźie miáłá ſpráwiedliwość ábo świątobliwość Ci Chrześćiánie z Zydowſkiego narodu Apoſtołowie y inni ich krwie / będą bárzo święći / ich ſpráwiedliwość y świątobliwość wyleie iáko powodź.

4. Pasetas ira tasay Zo-
dis ziamey Paganu/ wiso-
se karalistese to swieto /
kuriose kietweriopay de-
stis su tu sektu ir su tuo
Zodziu. Wienos karali-
stes paganu pamine tu
Zodi/ ne priieme iż pra-
dzios azu durniby saw tu-
reio tikiet tu azu Diewu/
kuris buwo nukriziawo-
tas / ir terp łatru karoia.
Kitos priieme/ bet paga-
dino sawimp tikiby per
heresias ir nauiu moksłu
pramanias / todrin tose
karalistese ta sekła tasay
Zodis Christus/ kayp bu-
tu iomus padziuwo/ ne
zielia/ ne dera per gierus
darbus / per nusidaliimu
dowanu milistos sawoku-
riu ne turedami vmzinon
eyt paskundon. Tokios
dabar ira karalistes/ An-
glia/ Swecia/ Dania /
Szkocia ir kitos. Kitos
szalis pilnas erszkiećiu /
tay ira kuno gieriu ir biau
riu pataydu / ne perkey-
dzia sawimp zielt ir deret

Vp tay

4. Posiánie to iest słowo
w ziemi pogáńskiey we
wszytkich krolestwách te-
go świátá / w ktorych
czworáko sie dźieie z tym
násieniem y z tym słowem
Jedne krolestwa pogáń-
skie podeptały to słowo /
nie przyięły z przodku/ zá
głupstwo sobie miáły
wierzyć tego zá Bogá /
ktory był vkrzyżowány y
miedzy łotrámi wiśiał.
Drugie przyięły/ ale zepso-
wały w sobie wiarę przez
herezye y nowych nauk
wymysły / przeto w tych
krolestwách to násienie/ to
słowo Chrystus iákoby im
vschło/ nie rośćie nie iest
żyzny przez dobre vczynki
y przez vdźielenie darow
łaski swoiey/ ktorych nie
maiąc do wiecznego idą
potępienia, Tákie teraz są
krolestwa /Anglia/Szwe-
cya/ Dania/ Szkocya/ y
inne. Inne kraie pełne
ćiernia / to iest ćielesnych
roskoszy/ y rozpust brzyd-
kich / nie dopusczaia w so-

Vp bie

4. In omnibus gentibus.

In quibusdam conculcatum.

In aliis aruit

In nonnullis vt in spinis suffocatum est.

tay ſektay / tam Zodžiu. Nes kayp kieltuwos ne pažiſta nieko kito / tiktay kunu / tiktay beſtiiu darbus / kuriuoſe kayp purwuoſe nuklimpi neſiduoſt iž iu ižwilkt. Tokie ira Tatariey / Turkay / ir pikti krikſcionis.

In paucis fructum multiplicem attulit.

Vnt gało paſetas ira vnt gieros žiames / vnt kurios łabay gražiey žiela / dera ir didžiauſiu wayśiu daro ſirdiſe gieru Katholiku / ßwentuiu ſawo tarnu / kuriu ira ne maža.

bie rość buynieć temu naśieniu. Bo iako bydlenta nie znaia niczego inne° tylko ciáło tylko beſtyalſkie ſpráwy/ wktorych iáko wbłocie wygnawßy nie daia śię znich wywlec. Tácy ſą Tátárzy / Turcy / y źli Chrześćiánie. Ná koniec pośiáne ieſt ná dobrey źiemi/ ná ktorey pięknie rośćie/ y bárzo obfity owoc czyni/ w ſercách dobrych katolikow / y w świętych ſługach ſwoich / ktorych ieſt nie máło ꝛc.

PVNKTAS II.

Cur seminet Deus ibi, vbi ſcit periturũ ſemen.

Kodrin Diewas ſeias ſekłu Zodžio ſawo, tinay kur žina iog paſeta prapuls?

1. Ratio.

1. Todrin tay Diewas daro / idant paſirodituꞋ kitokiu eſſus nuog žmoniu / kurie paprato tiktay gieriemus ku giero darit / a piktiemus aba ne daro nieko giero / aba truputi ir łabay retay. Bet Die-

Summa eius bonitas.

PVNKT II.

Czemu Bog śieie náśienie słowá ſwego, ám gdźie wie że pośiáne zginie?

1. TEmu to Bog czyni/ áby śie pokazał inákßym być od ludźi/ ktorzy zwykli tylko dobrym co dobrego czynić / á złym ábo nie czynia niczego dobrego/ abo troche y bárzo rzadko. Lecz Bog będac nie-

Diewas mieliausias bucamas ne ißmestuotos gieribes / ir neprietelumus sawo ir piktadeiomus daug ir wisadu giero duost. Perkeydzia saulej sawo vżtekiet ir źibet ir gieremus ir piktiemus wienokiey/ liia vnt teysu ir neteysu. Jß tosgi gieribes tadu ir Zodi sawo seia per mokitoius vnt gieru ir piktu / norint źino / iog piktieii io źodźius ir mokslu ßwentu pamins / ir ne iokio waysiaus notneß.

niezmierney dobroći / y nieprzyiaćiołom swym y złoczyńcom wiele y záwße dobrego dáie. Dopußcza słońcu swemu wschodźić y świećić y dobrym y złym iednakowo/spußcza deßcz ná spráwiedliwe/y ná niespráwiedliwe. Z teyże dobroći tedy y słowo swe śieie przez nauczyćiele ná dobrych y złych choć wie/że źli iego słowá y náukę święta podepcą/y żadnego owocu nie przynioſą. *Matth. 5. v. 45.*

2. Idant źinotume / iog wisiemus źmonemus gieydźia ir nori vmźino iźganimo/kuri sawo nou rodźia duodamas budus / kurieys gali ii/ bet patis tiktay noretu / aptureti / terp kuriu ira pirmiausias klausimas źodźio Diewo/ kuri Diewas per mokitoius paduost śirdin/ teyp ir źmogu apwiećia ir duost iam tikiby ßwentu/ kayp Apaßtalas raßo.

3. Norint

2. Desiderium salutis humanae.

2. Abyśmy wiedźieli/ że wßytkim ludźiom żada y życzy wiecznego zbáwienia/ ktora swoię chęć pokázuie dáiąc sposoby/ktorymi mogą ie / byle sámi tylko chćieli / otrzymáć/ miedzy ktorymi iest naprzednieyßy słuchanie słowá Bożego / ktore Bog przez náuczyćiele podaie do sercá/ y ták człowieká oświeca / y dáie mu wiárę świętą/ iáko Apostoł piße. *Rom: 10. v. 14*

3. Bonum gloria eius, in manifestatione iustitia vindicatiua.

3. Norint Diewas vnt
ziames piktos sedamas
ne ima waysiaus to /
kurio gieydzia / tay ira
ne regi izganimo zmo-
gaus/iz kurio izganito tu-
retu karalistey garbu
vmzinu: teciau ima kitu
waysiu / tay ira parodzia
wisam swietuy ir tam
zmoguy baysiu sawo tey-
siby / korodamas ii tey-
singay azu paniekintu zo-
di sawo / azu suminditu
sekku teyp brungiu.

3. Choćia Bog ná ziemi
złey śieiac nie bierze
owocu tego / ktorego za-
da / to iest nie widźi zba-
wienia człowieczego/z kto-
rego zbawionego miałby
w krolestwie chwałe wie-
czna: przećie bierze inßy
owoc / to iest pokazuie
wßytkiemu świátu/ y te-
mu człowieku surowa
swoie sprawiedliwość /
kárząc go sprawiedliwie
zá pogárdzone słowo swo
ie/ zâ podeptáne naśie-
nie ták drogie.

4. Exemplum hominibus, vt benefaciant etiam malis.

4. Idant duotu zmone-
mus paweykslu aba mok-
slu/ idant ir anis mokitus
nuog io gieray darit ne
tiktay gieriemus / bet ir
piktiemus/ setu aba pene-
tu ne tiktay pawargielus
gierus/bet ir nieprietelus
sawo nuopolusius/miletu
ir didziami reykaly iu/mie-
łasirdisty iiemus roditu

Rom: 12. v. 20

kayp Apaßtalas liepia.
Jey alks aba alkandas bus
neprietelus tawo pripe-
nek ii/ iey trokßta duok
giert

4. Aby dał ludźiom przy-
kład y nauke/áby y oni v-
czyli śie od niego dobrze
czynić /nie tylko dobrym/
á le y złym/ áby śiáli abo
karmili / nie tylko vbogie
dobre/ ále y nieprzyiaćio-
ły swe podupadłe miło-
wali/ y w wielkiey po-
trzebie ich / miłośierdźie
im pokázowali/ iáko A-
postoł każe. Jeśli łaknie
nieprzyiaćiel twoy / na-
karmiego: ieśli prágnie /
nápoy go. Bo to czyniac/
wegie

giert/ nes tay daridamas
žariias vßzerſi vnt gal-
wos io/ tay ira iey ſeſi vnt
tos žiames piktos miela-
ßirdiſty/ kayp žariias vž-
berſi vnt io galwos/ nuog
kuriu prades kayſt ir
karßtu meyly tawi/ kurio
pirmay nekinte/ ir ažu ne-
prietelu tureio/ miles.

5. Tuo paweykslu ſawo
ragina Wießpats wiſus
žodžio ſawo ſakitoius/ i-
dant wiſur ſetu/ ir tinay/
kur ne wilaſi wayſiaus
ney dereimo/ tay ira turi
mokit ir ažureteinſius
piktibey/ ir kurie regiſi eſ-
ſu kayp akmuo kieti/ day-
gu aba aßtri kayp erß-
kiećiey. Nes ſakitoiey
Diewo žodžio ſawo ak-
gos ne teriolo / norint
klauſitoiey iž iu ſakimo/
ne ima naudos vnt dußios
ižganimo. Ape tay teyp A-
paßtalas žimus žodžius
paraßie. Riekwenas ti-
kru algu ims/ pagal ſa-
wo

węgle ogniſte zgromadźiß
ná głowę iego. To ieſt
ieśli pośieieß ná tey
źiemi złey miłośierdźie
iáko węgle ogniſte wſy-
pieß ná iego głowę/ od
ktorych pocznie płonieć/
y gorącą miłośćią ćiebie/
ktorego przedtym niená-
widźiał/ y zá nieprzyiá-
ćiela miał/ będźie miło-
wał.

5. Tym przykłádem 5. Documentum concionatoribus.
ſwoim nápomina Pan
wßytkich káznodźieiow/
áby wßedy śiali/ y tám/
gdźie śię nie ſpodźiewáią
owocu/ áni vrodzáiu/ to
ieſt máią vczyć y zátwár-
dźiáłe w złośći/ y ktorzy
śię zdádzą być iáko ká-
mień twárdy/ kołacy ábo
oſtrzy iáko ćiernie. Bo
káznodźieie ſwey zapłaty
nie trácą/ choć ſłuchácze
z ich kazánia nie biorą po-
żytku ná duſzne zbáwienie.
O czym tak Apoſtoł zná-
czne słowá nápiſał. Káż- 1 Cor: 3.
dy właſną zápłátę we- v. 8.
źmie według pracey ſwo-
iey

wo darbo. Dabokis ku kalba: pagál darbo tieg ims álgu / tay ira teyp didžiu aptures algu / kayp didis buwo darbas: ne tare teyp didžiu tures algu / kayp didis wayſius bus / kuris eyt kartays iž darbo. Nes dažnay iž didžio ir ſunkaus darbo labay / ne regi žmogus nieko giero / ne ima naudos ir mažiauſios. Kayp vntay priſitinka artoiamus / kurie ari / akieii ſeii ne warpos / ne grudo iž dirwos ne parneßa / ir ſekla prapuola. Bet darbuoſe del Diewo ir del išganimo vmžino priimtuoſe / niekadu alga nuog Diewo žadeta / negayßta / ney prapuola / bet tiktay žmogus Diewo miliſtoy budamas iuos daritu.

iey obacz co mowi: według pracey práwi weźmie zapłátę to ieſt ták wielka będzie miał zapłátę / iako wielká byłá praca / nie rzekł ták wielka będzie miał zápłatę / iako wielki owoc będzie / ktory idzie / podczás z pracey. Abowiem częſto z ćießkiey pracey bárzo / nie widzi człowiek niczego dobrego / nie bierze pożytku y namnieyßego. Iako ono przytrafia śię oraczom / ktorzy orawßy / włoczywßy / śiawßy / ni kłoſa / ni ziárná z roley nie odnoßą / y náśienie przepada. Lecz w pracách dla Bogá / y dla zbáwienia wiecznego podiętych nigdy zapłátá od Bogá obiecana / nie ginie / byle tylko człowiek w łáſce Bożey będący one czynił.

PVNKTAS III.

Quinque exitus Dei ad nos.

Pinki iſzeymay Diewo muſump.

ISzeło tieg kuris ſeio ſektu ſawo / kas per ißeimus

PVNKT III.

Pięć wyśćia Bożych do nas.

WYßedł práwi ktory śieie naśienie ſwoie / co śię

kßeimus turi ižſimanit trumpay paliteſiu.

Turime žinot iog Diewas ne waykſcioia iž wietos ing wietu / per ißeymu tadu io ižſimano darbas io/ kuri daro vnt kurios wietos/ aba ir be wietos kad ſutweria koki dayktu. A norint wiſi Diewo darbay / ir dayktay ira io ißeymay muſump/ nes per iuos mumus rodžia ſawi pati/ ſawo galiby/ ißminti/ gieriby ir kitas tobulibes: wienok ira pinki zimiauſieii terp tu.

1. Jßeimas Diewo ira per ſutwerimu to ſwieto. Sutwerimay wadinaſi kielay Diewo raßty / todrin iog iuoſe regimei mintus kayp pedus io/tay ira tobulibes io. Jr teyp grażibe/ ſaldibe/ drutibe ſutwerta/ weda mus pažintieſp gražibes / ſaldibes/ drutibes neſutwertos Diewo. Zmoneſe wel ir Aniekuoſe ne tiktay pedus/

bet

co ſię przez wyśćia ma rozumieć/ krotko dotknę.

Mamy wiedźieć że Bog nie chodźi z mieſca ná mieſce/ przez wyśćie tedy rozumie śię dźielo iego/ ktore czyni ná ktorem mieſcu/ abo y bez mieſcá gdy ſtwarza iáką rzecz. A choćia wßytkie Boże dźiełá y rzeczy ſą iego wyśćia do nas/ bo przez nie nam pokázuie śiebie ſámego/ ſwoie moc/ mądrość dobroć/ y inne doſkonáłośći: iednák pięć ieſt naznámienitßych między temi.

1. Wyśćie Boże ieſt przez ſtworzenie tego świátá/ y dla tego zowią śię drogi Boże w piśmie/ przeto iż w nich widźimy wdeptáne iákoby ſtopy iego / to ieſt doſkonáłośći iego. J tak pięknosć/ ſłodkość śiłá ſtworzona / prowadźi nas do poznánia pięknośći/ ſłodkośći/ śiły nieſtworzoney Boſkiey etc. W ludźiách záś y w Aniołach nie tylko ſtopy/

1. *Per creationem.*

ale

bet ir weydu ſawo Diewas izſpaude/ ir dawe iiemus gimi ſawo. Kad butu Diewas per ſutwerimus kayp per kielus ne ißeis/ niekás io nezinotu.

2.Per conſeruationem & gubernationẽ

2. Jßeimas ira per waldziu/ kuriû wiſa azukayko/ ir ing paſkirtus nuog ſawis galus kiekwienu ſutwerimu priweda/ duodamas kiekwienam/ idant tay vnt ko ira ſutwertas/ apturetu/ ir kaip butu galauſian wieton izkaktu/ kurioy atilſi ſawo turetu.

3. Per incarnationem.

3. Jßeimas buwo kad Sunus Diewo zmogum tapo/ praſideis Dwaſiu ßwentu iz Ponnes Marios. Taſay ißeimas buwo pilnas ſtebuklu/ per kuri paſirode Diewas zmonemus zmogiſtey iu primtoy/ kad per anu zmogiſty terp iu buwo/ waykßcioio/ kalbeio/ walgie/ giere/ kinteio daug ſopulu/ kunčiu ir paciu ſmerti. Ir teyp kas regieio zmoriſty Sunaus Diewo/ taſay regieio ir Diewu

ale y twarz ſwoie Bog wyráził/ y dał oblicze ſwe. Gdyby był Bog przez ſtworzenia iako przez drogi nie wyßedł/ niktby go nie wiedział.

2. Wyśćie ieſt przez regiment y władzą/ ktorą wßytko zachowuie/ y do naznaczonych od śiebie końcow każde ſtworzenie przywodźi/ daiąc każdemu/ áby to/ ná co ieſt ſtworzone otrzymało/ y iákoby do oſtatniego mieyſca doßło/ na ktoremby ſwoy odpoczynek miało.

3. Wyśćie było/ gdy śię Syn Boży człowiekiem zſtał/ poczawßy śię Duchem świętym z Panny Máriey. To wyśćie było pełne dźiwow/ przez ktore śię pokazał Bog ludźiom w człowieczeńſtwie ich przyiętem/ gdy przez ono człowieczeńſtwo miedzy nimi był/ chodźił/ mowił/ iadł/ pił/ ćierpiał wiele boleśći/ mąk/ y ſamę śmierć podiął. J

wu/ ſawu budu kaip pats Wießpats biko. Philippay tieg kas regi mani / regi ir Tewu mano.

ták kto widźiał człowieczeńſtwo Syná Bożego/ ten widźiał y Bogá ſwym ſpoſobem / iáko ſam Pan mowi. Filipie/ práwi/ kto widźi mnie/ widźi y Oycá mego.

4 Jßeimas ira per mokſlu/ per nuteyſinimu / per apświetimu śirdies/ kayp Ewangelioy śios dienos kalba Sunus Diewo. Jßeio tieg kuris ſeio ſetu ſeklos ſawo / kuris ſeia / tay ira mokia mokſlo ſawo/ tieſu ſawo apreyßkia ku tikiet ape ii /kayp giwent / ku vnt apturcimo iżganimo darit turime.

4. Wyśćie ieſt przez náukę / przez vſprawiedliwienie / przez oświecenie ſerca / iáko w Ewangeliey dźiśieyßey mowi Syn Boży. Wyßedł práwi / ktory śieie/ śiać náśienia ſwego/ ktory śieie/ to ieſt ktory vczy náuki ſwoiey/ y práwdę ſwą obiáwia co wierzyć o nim/ iáko żyć/ co ná otrzymánie zbawienia czynić mamy!

4. Per doctrinam, iuſtificationem, illuminationem.

5. Jßeimas ira per świeſiby garbos/ kuriu pałaymintieii dunguy apświeſti/ Diewu/ weydu ing weydu regi. Swieśibey tieg tawo regieſime świeſiby/ tay ira Diewu/ kuris ira świeſibe neprieiama / ir todrin idant gaketume regiet tu świeſiby neſutwertu/ reykia świeśibes

Ww ſutwe

5. Wyśćie ieſt prez świátło chwáły / ktorym błogoſławieni oświeceni Bogá twarza w twarz widzą. W świátłośći práwi twoiey oglądamy świátłość to ieſt Bogá / ktory ieſt świátłośćią nieprzyſtępną / y dla tego abyſmy mogli widzieć te świátłoś ćnie-

Ww ſtwo-

5. Per lumen gloriæ.

Pſal. 35. v. 10.

Pſal. 35. ℣.10 ſutwertos/ kuriu dunguy
ßwyntuiu ir pakaymintu
ßirdis aba ißmonia pa-
drutinta/ świeſiey regi
Diewu/ ta nuog Theo-
logu wadinaſi świesibe
garbos.

ſtworzona potrzeba świa-
tłośći ſtworzoney/ kto-
ra w niebie świetych ro-
zum pokrzepiony iáśnie
widźi Bogá: te názywaia
Teologowie świátłośćią
chwały.

De variis nominibus verbi DEI.

PVNKTAS IV.

Ape wardus Diewo żodźio.

1. Theſaurus. 1. Wadinaſi Diewo żo-
dis iżdu/ todrin iog
kas iżdi tay ir Diewo żo-
diy rundaſi. Iżdi rundaſi
Matth: 13. ℣.52. auksas/ ſidabras/ żimćiu-
gay ir akmenes brungus:
tay ira wiſa ir Diewo żo-
1. Cor:3.℣.12. diy/ ir todrin Diewo żo-
dżius akgoia raßtas giey-
dingus aba labiaus giey-
Pſal: 118. dżiamus negi aukſu ir
akmenis brungius. Ażuſi-
Matt: 7.℣.6. mileiau priſakimu tawo la-
biaus negi aukſo ir topa-
zuſo akmenio brungaus.
Ne duokite ßwento day-
kto ßunimus/ ney berki-
te aba barſtikite żimćiugu
juſu pokim meytelu.

2. Wa-

PVNKT IV.

O nazwiskach Bożego słowa.

1. Zowie śie Boże ſło-
wo ſkarbem/ przeto
że co w ſkárbie/ to śie y w
Bożym ſłowie náyduie.
W ſkárbie znáyduie śie
złoto/ ſrebro/ perły/ y ka-
mienie drogie: to ieſt
wßytko y w Bożym ſło-
wie/ y przeto Boże ſłowá
zowie piſmo pożadliwße
nád złoto/ y nad kámie-
nie drogie. Vmiłowałem
przykazania twoie nád
złoto y topázyn kámień
drogi. Nie dawayćie pſom
świetego: áni mieććie pe-
rel wáßych przed wieprze.

2. Zowie

2. Wadinaſi wayſtu/ kuriuo gidżiaſi żieyzday ir ligos rutos. Ney żole ney kitas wayſtas iżgide/ bet żodis tawo Wießpatie kuris wiſa gidżia. Atſiunte żodi ſawo/ ir iżgide iuos.

3. Wadinaſi żwaki aba żiburiu. Żiburis koiemus mano żodis tawo/ ir świeſibe takamus mano.

4. Wadinaſi wundeniu. Bus anay dienoy/ ißeys wundenes giwi iż Jeruſalem. Pilna ſtoios żiame żinios ape Diewu/ kayp wundenes mariu apſemu.

5. Vgnim: Er ne vgnim ira żodżiey mano. Jr kuiu kuris trupina ir ſukula vokas?

6. Koriu medaus. Kayp ſaldzios ira kalbos tawo gamuriu mano/ labiaus negi medaus koris.

7. Tulays wardays ßarwu aba kariones żodis Diewo algoiaſi. Wiežiu Dawido

2. Zowie ſię lekárſtwem/ ktorym ſię lecżą rany y choroby rozmáite. Ani żiołá/ áni plaſtry vzdrowiły ich: ále twoiá mowá Pánie/ ktora vzdrawia wßytko. Zeſłał ſłowo ſwoie/ y vzdrowił ie.
2. Medicina. Pſal. 106.

3. Zowie ſię świecą ábo pochodnią. Pochodnią nogom moim ſłowo twoie/ y światłość ścießkom moim.
3. Lucerna. Pſal. 118.

4. Zowie ſię wodą. Będźie w on dźień: Wynidą wody żywe z Jeruzalem. Nápełniona ieſt żiemiá znáiomośći Pańſkiey/ iáko wody morſkie pokrywáiące.
4. Aqua. Zach: 14. Iſai. 11.

5. Ogniem. Czy nie ogniem ſą ſłowá moie y młotem/ ktory krußy ſkáły?
5. Ignis. Ierem: 23. v. 29.

6. Pláſtrem miodowym. Jáko w dźięczne podniebieniu memu ſłowá twoie: nad miod vſtom moim.
6. Faum mellis. Pſal: 118.

7. Rozmáitymi imiony woiennymi toż ſłowo Boże zowie ſię. Wieżą Dá-
7. Inſtrumẽtum bellicũ multiplex.

Scutum. wido vnt kurios kabo tuk-
ſtuntis ſkidu/ wiſi ßar-
Cant. 4. way ſtipruiu. Wiſokias
Diewo zodis ira vgnin-
gas/ aba kayp vgnies
Prou: 30 ỷ. 5. ſkida wiſiemus turintie-
mus wilti iumpi. Kala-
Gladius. niiu. Jmkite kalawiu/ku-
ris ira zodis Diewo. Wi-
Ephes: 6. liciomis aßtromis. Wili-
cios tawo aßtros/zmones
Sagitta. pokim tawis puts/ ßir-
diſna neprietelu karalaus.
Psal: 44. Akmenimis wilkſtines/
aba kuriuos wilkſtiny
Lapides fundæ. kas vnt kitu meta. Wieß-
pats kariu apgins iuos
Zachar: 9. ỷ. 15. tay ira mokitoius/ ir pra-
ris tie ſakitoiey Diewo
zodzio iuos/ ir paduos
Diewuy pergaletus ir
kayp butu pamußtus a-
kmenimis wilkſtines/
tay ira apgriz Diewop
paganus/Diewo zodziu/
kuriuo ßirdis dauzis ir
trupins/ idant gayletus
azu ſawo piktibes/ ir ias
pameti iop ataytu/ ir iam
paſiduotu. Figura buwo
to Dowidiep/ kuris Go-
liathu

Dawidowa/ná ktorey wi-
śi tyśiąc tarcz wßytkie
zbroie mocarzow. Wßel-
kie Boże ſłowo ieſt ogni-
ſte/ iáko ogniſta tarcza
wßytkim maiącym nádzie-
ię w nim.

Mieczem. Weźmićie
miecż/ ktory ieſt ſłowo
Boże/ ſtrzałámi oſtremi.
Strzały twoie oſtre (naro-
dy pod ćię vpadną) w ſer-
ca nieprzyiaćioł krolew-
ſkich.

Kámieńmi procnymi/
ábo ktore kto procą ná
drugie ćiſka. Pan zaſtę-
pow obroni ich/ to ieſt
nauczyćielow/ y pozrą
ći przepowiadacze ſłowá
Bożego one/ y podadzą
Bogu zwyćiężone/ y ia-
koby pobite kámieńmi
procnymi/ to ieſt náwro-
cą do Bogá pogány Bo-
żym ſłowem/ ktorym ſer-
ca będą tłuc y krußyc/
áby śię káiáli zá ſwe
złośći/ y one porzu-
ćiwßy do niego przyßli/
y iemu śię podáli. Figurá
byłá

liathu pinkieys akmenims wilkstinen idetays ażumu śie ir pergaleio.

8. Wadinasi sekłu Ewangelioy śios dienos / kuri ne wienokiey wisur dera. Nes kitur daugiesn duosti aba didesni waysiu atneßa tris deśimtis kartu / kitur śieśias deśimtis kartu / kitur śimtu kartu. Ira ir kitu tol daugiesn wardu raßto aba żodźio Diewo / kurie del trumpibes ćionay apsiteydźia.

byłá tego w Dawidźie / ktory Goliáta piąćią kámieni w proce włożonych zábił y zwyćiężył.

8. Semen. Luc: 8.

8. Zowie śię náśieniem w Ewánieliey dźiśieyßey / ktore nie iednaki wßędźie vrodzay ma. Bo indźie owoc przynośi trzydźiesty indziey ßeśćdźieśiąty / indźiey stokrotny. Jest y innych daleko wiecey imion pismá ábo słowa Bożego / ktore dla krotkośći tu śię opußczáią.

Int Nedelos Ażugawe-niu Ewang. Luk. 18.

ANuo metu: Jeme Jezus dwiliku mokitiniu sawo, ir tare iiemus. Sitay eyme ing Herusalem, ir iz sipildis wis, kas parasita ira per pranaßus, ape Sunu żmogaus. Nes bus iżduotas pagonamus, ir bus apiuoktas, ir płaktas ir suspiauditas. Jr nupłaki, ażumuß ii, ir treciu dienu kielsis. A anis nieko to ne ißmane, ir buwo żodis tasay pasłeptas nuog iu, ir ne ißmane ape ku kałbeio. Jr tikos kad prisiartino Ieru hop, akłas nekuris sedeio pas kielu elgdamasis. Jr kad iżgirdo miniu praeiunciu, kłause kas tay butu. Jr tare iam. Jog Jezus Nazarenas praeyt. Jr ßaukie taridamas. Jezau Sunau Dowido susimilk vnt manis. A kurie pirm eio, baro ii idant tiletu. A iisai labiaus ßaukie: Sunau Dowido susimilk vnt manis. A stois Jezus liepe ii atwest sawisp, a kad priartinos, kłause io taridamas. Ko nori idant padariciia taw. A anas tare. Wießpatie idant regiecia. A Jezus tare iop. Regiek, tikieimas tawo tawi sweyku padare. Jr tuoiaus regeio, ir eio paskuy ii garbindamas Dewu. Jr wisi żmones kad iżwido, dawe garbu Diewuy.

Na

W Niedźiele Nieſopuſtna/ Ewanielia v Luka. W Rozd. 18.

WOn czás: wźiął Jezus vczniow dwanaśćie, y rzekł im: O to wſtępuiemy do Jeruzalem: á skończy śię wßytko co nápiſano ieſt przez proroki o Synu człowieczym. Bo będźie wydan Pogánom, y będźie nágráwán y vbiczowan y vplwan: á vbiczowawßy zámorduią go, á dniá trzećiego zmartwych wſtanie; A oni tego nic nierozumieli, y było to słowo zákryte od nich: áni wiedźieli o czym mowił. Y zſtáło śię gdy śię przybliżał ku Jerichu, ślepy niektory śiedźiał wedle drogi żebrząc. A vsłyßawßy rzeßę przechodzącą, pytał coby to było. Y powiedźieli mu, iż Jezus Názáreński mimo idźie. Y záwołał mowiąc: Jezuśię Synu Dawidow zmiłuy śię náde mną. A ći co ßli w przod, fukáli nań áby milczał. Lecz on tym więcey wołał: Synu Dawidow zmiłuy śię náde mną. A JEzus ſtánawßy roskazał go przywieść do śiebie. A gdy śię przybliżył, pytał go mowiąc: Co chceß ábymći vczynił? A on powiedźiał: Pánie, ábych przeyźrzał. A JEzus mu rzekł: Przeyźrzy. Wiárá twoiá ćiebie vzdrowiłá. Y nátychmiaſt przeyźrzał; y ßedł zá nim wielbiąc Bogá. A lud wßytek widząc, dawał chwałę Bogu.

Cur Eccleſia legat Euangelium hac Dominica de Paßione Domini.

1. Ratio quia delectatur iugi recordatione paßionis ſponſi ſui.

Faſciculus myrrhæ. Cant: 1.

2. Vt oſtendat ſe, longè diuerſa meditari à filijs ſuis.

PVNKTAS I.

Kodrin Bažnićia skayto Ewangeliu toy Nedeloy ape kunćiu wiesʒpaties?

1. Lkos ira prieʒaſtis. Jog ana ſawo Numiletoio kunćiu labay mili/ ir ios tunkiu pamineimu dźiaugiaſi ir sirdiy ſawo mielay ir ſaldʒiey gierisi. Pedelis myrrhos numiletaſis mano terp krutu mano giwens. Todrin ne tomis dienomis ne aʒumirßta kunćios io/ kuriomis labiauſiey notmena vnt ios krikśćionis ſawo aʒugawenioſe aba gieriaûs paſileydimuoſe.

2. Idant paroditu ſunumus ſawo krikśćionimus/ kaip toli kitokiu turi śirdi motina negi waykay ios. Nes Bažnićia gindiwe krikśćioniu śiomis dienomis muſto ape ſopulus Chriſtaus Wießpaties ſawo/ a ſunus ápe gieriûs/ ape megimus kuno ape ſma-

PVNKT I.

Czemu kośćioł czyta Ewanielią w tę Niedźielę o męce Páńskiey?

1. ZE on ſwego miłego mękę bárzo miłuie/ y iey śię częſtym wſpominaniem raduie/ y w ſercu śię ſwoim mile y ſłodko kocha. Snopek myrrhy ieſt mi miły moy/ miedzy pierśiámi moiemi mießkáć będźie. Przeto áni w te dni nie zápomina męki iego/ w ktore nábárźiey nie pomnią ná nię Chrześćianie w ſwych zapuſtach ábo ropuſtách.

2. Aby pokazał ſwym Chrześćianom/ iáko daleko inákße ma ſerce mátká/ niżli dźiećí iey. Bo kośćioł/ rodźićielká Chrześćian w te dni rozmyśla o boleśćiách Chryſtuſa Páná ſwego/ á ſynowie o roſkoßách/ o lubieżnośćiach ćiáłá/ o przy-

ſmá-

smagarius io ir smalstibes: Bažničia ape aßaras/ a Sunus apeiuoku/ gierdus / ßutus. Bažničia ape kielus ir procesias Wießpaties/ á sunus ape ßakineimus / ir tapawimus.

smákách iego y kákośiách. Kośćioł o łzach/ á synowie o śmiechu/ žártach/ ßyderstwách. Kośćioł o drogách y procesyách Páńskich/ á synowie o tańcach/ skokach/ pießczotách.

3. Idant pamineimu kunčios ir smerties Wießpaties / nudraustu sunus nuog siautimo/ nuog prabungu gierimy ir walgimy / nuog biauribiu/ ir nuog kitu tulu nusideimu/ kuriuosna ažugaweniose łabiaušiey impuldineia. Pamustikite saw ape tu/ kuris toki iškinte nuog nusideieiu prieß sawi pati prießtararawimu/ tay ita kunčiu/ idant ne iźilstumite nustodami. Nes dabar iki krauiu netsispiret kaudamiesi prieß nusideimu.

3. Aby rospámiętywániem męki y śmierći Páńskiey/ powśćiągnął Syny od ßaleństwa / od zbytkow w pićiu y w iedzy / od wßeteczeństw / y od innych grzechow rozmáitych / w ktore w zápusty nábárziey wpadáią. Vważayćie tego / ktory tákowe przećiwieństwo podeymował od grzeßnikow przećiw sobie / to iest mękę / ábyśćie nie vstáwáli osłabiáwßy ná dußach wáßych. Bośćie ießcze śię áż do krwie nie zastáwili/ walcząc przećiwko grzechowi.

3. Vt commemoratione Paßionu Christi, absterreat filios suos à peccatu.

Hebr. 12. v. 3.

4. Idant parodytu wisiemus / kayp tomis dienomis Sunus Diewo tol didesnes ir sunkiesnes kun-

4. Aby pokazał wßytkim/ iáko wte dni Syn Boży dáleko większe y ćięższe ćierpi męki y boleśći / niźli w

4. Vt indicet, his diebus Christum maiora pati, quàm ipso die paßionis sit passus.

čias ir ſopukus kinčia /
negi paciey petničioy/ ku-
rioy nukriźiawotas buwo
ir numire. Dweiokas ira
kunas Sunaus Diewo. Wie
nas prigimtaſis/ kuri ieme

Ecclesia corpus Christi mysticum.

iž Ponnos Marios. Vn-
tras ira dwaſingas / á
taſay ira ſurinkimas krik-
ſčioniu / kuris wadinaſi

Rom: 12. 1. Corint: 4. Ephes: 4.

raßty kunu tunkiey. Tu
kunu labiaus mileio Wieß
pats ir dabar mili / ne-
gi tikru kunu ſawo pri-
gimtuii. Nes tu iždawe
vnt wiſokiu kunčiu/ ſopu-
lu ir vnt ſmerties ažu anu.
Todrinkas žieydžia io ku-
nu dwaſingu tay ira Ba-
žničiu aba ſurinkimu krik
ſčioniu / tol iam dideſni
ſopuli ir kunčiu ažuduoſt.
Kad vntay Powilas pirm
apſigrižimo Chriſtuſop
wargino y ſtogino/ rišie/
kalinen mete krikſčionis/
Chriſtus iop teyp tare:
Saule Saule kayp mani
perſekioii. Kad tadu Po-
wilas rišie/ kakeio/ war-
gino/ mušie krikſcionis/
Chri-

ſam piątek / w ktory v-
krzyżowány był y vmarł.
Dwoiakie ieſt ćiało Syna
Bożego. Jedno przyro-
dzone/ ktore wźiął z Pan-
ny Maryey. Drugie ieſt
duchowne / á to ieſt zebra-
nie Chrześćian / ktore zo-
wie ſie w piśmie ćiałem
czeſto. To ćiało bárźiey
miłował Pan/ y teraz mi-
łuie/ niżli włáſne ćiało ſwe
przyrodzone. Abowiem
to wydał ná wßelkie męki/
boleśći/ ná śmierć zá ono.
Przeto kto obraża iego
ćiało duchowne / to ieſt
Kośćioł ábo zebránie
Chrześćian / dáleko mu
więkßą boleść y mękę zá-
dáie. Gdy ono Páweł
przed náwroceniem śie do
Chryſtuſá trapił/vćiſkał/
wiązał do więźienia rzu-
cał Chrześćiány / Chry-
ſtus do niego ták rzekł:
Sáwle/ Sawle / przecz
mię prześláduieß? Gdy
tedy Páweł wiązał/ wię-
źił/ trapił/ bił Chrze-
śćiány Chryſtoſowi to
czynił

Chryſtuy taydare/ kayp
pats teyp iżpażiſta Chri⸗
ſtus/kam tieg mani perſe⸗
kioii. Jr dabar tadu ṡi⸗
toſe dienoſe/kad krikſċio⸗
nis żieydżia tulays nuſi⸗
deimays duṡias ſawo pa⸗
tis vnt wiſokiu piktibiu
paſileyżdami / Chriſtu
Wießpati ſawo ſawimp ir
ſawo duṡioſe kunkina/war
gina/. ir ſunkius iam ſo⸗
polus ażuduoſt. Petniċioy
buwo Wießpats iżduotas
nuog Judoṡiaus ażu tris
deṡimtis graṡiu / á nu
krikſċionis tol pigiaus ii
parduoſt / kad duṡias ſa⸗
wo parduoſt ażu nieka⸗
niekies ſmaguriu / ażu
matku mieliu / ażu kuno
ſmalſtibes ir megumus.
Petniċioy buwo ſurißtas/
á nu rißa ii krikſċionis du⸗
ṡioſe ſawo wirwemis ir
łynciugays tuku nuſideimu
Petniċioy wadżiotas bu⸗
wo pa vliċias ir namus ſu
didżiu ſawo iżgiedinimu /
apiuokimu / weydan mu⸗
ṡimu / akiu ażudingimu/
ir

czynił/ iáko ſam ták wy⸗
znawa Chryſtus. Czemu
mie práwi prześláduieß.
J teráz tedy w te dni/
Chrześċiánie obrażáia ro⸗
zmáitemi grzechámi du⸗
ße ſwe/ ſámi ṡie ná wße⸗
lakie złośċi roſpußczáiac/
Chriſtuſá Páná ſwego w
ſobie y w ſwych dußách
mecza/ trapia/ y ċießkie
mu bole zádáia. W piatek
był Pan wydany od Ju⸗
daßa zá trzydżieśċi großy/
á teraz Chrześċiánie da⸗
leko taniey go prz:daia/
gdy duße ſwe przedáia zá
márnośċi przyſmákow /
zá kubek drożdży/ zá ċie⸗
leſne lubieżnośċi. W pia⸗
tek był zwiázány/ á teraz
wiáżago Chrześċiánie w
dußach ſwych powrozámi
y łáncuchámi rozmáitych
grzechow. W piatek wo⸗
dzony był po vlicách y do⸗
mách z wielka ſwa zelży⸗
wośċia / wyśmianiem /
policzkowániem / oczu
záſłaniániem/ y innych
rozlicznych krzywd ċier⸗
pieniem

Saule, Saule, quid me perſequeris. Act. 9. v. 4.

Quæ in corpore myſtico Chriſtus patiatur.

ir kitu tuku abidu kinteimu. Ir dabar tay destis iám nuog krikśćioniu / giedina ii kad giedißkay ku musto śirdiy / kad kalba biauriey ir daro. Ażudingia akis / kad nesigiedi akiu io ßwenćiausiu teyp drusiey łapaudami ir biauriey siauzdámi / kayp butu Diewas ne turis akiu / ir ne regis iu tu piktu darbu. Daużos po namus / po karćiamas / idant maytay sawo / kunuy sawo inteykty io giedißkuose gieydimuose. Rißa runkas io / kad pameta tomis dienomis darbus gierus / Bażnićiu / maldas / klausimu miśios ßwentos / ir Diewo żodżio / á ißtiesa ias vnt piktibiu. Gali ćia iżsiskaytiti trumpay wisa Historia kunćios Wießpaties musu / kuriu kinte pernićioy / á wisas tas kunćias kinćia dabar tomis dienomis dusiose krikśćioniu / kayp świesiey ape tay bilo S. Powilas.

Iż

pieniem. I teraz to mu śie dzieie od Chrześćián / łżą go / gdy sprosnego co myślą w sercu / gdy mowią ßpetnie y czynią. Zástaniaią oczy / gdy śie nie wstydzą oczu iego naświętßych ták bespiecznie y wßetecznie ßaleiąc / iákoby Bog ich nie widźiał tych złych spraw. Włoczą śię po domách / po kárczmách / áby śćierwowi swemu / ćiáłu wygodźili w niewstydliwych iego pożądliwośćiách. Wiążą rece iego / gdy opußczáią w te dni vczynki dobre / kośćioł / modlitwy / słuchániemßey świętey y Bożego słowá / á wyćiągáią ie ná złośći. Może śię tu wyliczyć krotko wßytká Historya męki Páná náßego / ktorą ćierpiał w piątek / á wßytkie tę męki ćierpi teraz w te dni w duszach Chrześcian / iáko iáśnie o tym mowi S. Páweł. Znowu práwi krzyżuiąc sámi sobie Syná

Bożego

Iž nanio tieg križiawodami ſawimp paćiuoſe Sunu Diewo/ ir giedindami ii. Del tu ir del kitu prieźáſtu ſkayto mumus motina muſu Ewangeliu apekunćiu Wieſzpaties muſu.

PVNKTAS II.

Kas deſtis tomis dienomis Azugaweniu?

KAyp aktas ekgieta iźgirdis miniu praeiunćiu/ klauſes kas tay butu? teyp galime klauſtis kas śitomis dienomis terp krikſćioniu deſtis:

1. Atſakitis gali teyp. Krikſćionis tomis dienomis mieſty didźiauſiami ir brungiu prekiu pilnami mieſty tariu Chriſtaus Wieſzpaties muſu Bažnićioy ſzwentoy prekauia ir parduoſt. Pirka brungiey didžiu ſumu prekies letas/ plakas ir niekam nederunćias/ a parduoſt labay brungias ir grażias ažu labay

Bożego/ y ná pośmiewiſko maiacy. Dla tych y dla innych przyczyn czyta nam mátká náſzá Ewanielią o męce Páná naſzego.

PVNKT II.

Co śię dźieie w te dni Zapuſtow?

Quid fiat diebus Bacchanaliorum.

IAko ślepy vſłyſzawſzy tłuſzczą przechodzącą/ pytał śie coby to było: ták możemy śię pytáć/ co śię w te dni miedzy Chrześćiány dźieie:

1. Odpowiedźieć się może ták. Chrześćianie w te dni w mieśćie głownem y drogich kup pełnem/ w mieśćie mowię Chryſtuſa Páná naſzego / w kośćiele świętym kupczą y przedaią. Kupuią drogo kupie proſte / podłe/ y nikczemne/ á przedáią bárzo drogie y piękne zá bárzo małe pieniądze ábo ráczey zá

1. Reſpondetur nundinas exerceri.

kabay mažus pinigus aba
gieriaus ažu artaugu ažu
pinigeli mažinteli. Iž-
guldžiu świesiaus del pi-
giesnio išmantmo. Ba-
žničioy Wiešpaties Chri-
staus kayp miesty/ ira
daug prekiu brungiu tay
ira tutu dowanu milistos
Diewo/ ir nupelnu/ gie-
ru darbu. Tie dayktay iž
dungaus nuog Diewo
Sunaus atnešti ir kun-
čiu ir smerčiu nupelniti/
wadinaši auksu/ sidabru/
žimčiugays/ akmenimis
brungumis / turtu /
iždu. Prekiey ira krik-
ščionis / kurie pirka tas
prekies nuog Christaus
iž dungaus atneštas /
kurios ira brungiausios
ažu wisa/ wienok Chri-
stus Wiešpats musu pi-
gay parduost aba gie-
riaus dowanay mumus
ias duosti. Nes ne pilwało
nieko tiktay gieros šir-
dies/ ir mažo prisirinkimo
ynt apturtimo ty brun-
giausiu dayktu. Ar di-
dis

ża ßelag / zá pieniążek
máluczki: Wykładam iá-
śniey dla łacnieyßego zro-
zumienia. W kośćiele Pá-
na Chrystusowym iak w
mieśćie / iest wiele towá-
row abo kup drogich / to
iest rozmaitych dárow łá-
ski Bożey y zasług/ dobrych
vczynkow. Te rzeczy z nie
bá od Syná Bożego przy-
nieśione / y iego męką y
śmierćią zásłużone/ zowią
śie złotem/ srebrem/ perłá-
mi/ kamieńmi drogiemi /
bogactem/ skarbem. Ku-
pcy są Chrześćianie/ ktorzy
kupuią te kupie od Chry-
stusá z nieba przynieśione
ktore są nadrożße nad
wßytko/ iednák Chrystus
Pan náß tánie przedaie/
abo ráczey dármo nam ie
dáie: Bo nie potrzebuie
niczego / tylko dobrego
serca / y máłego przygo-
towánia na otrzymanie
tych nadrożßych rzeczy.
Czy wielka praca iest pa-
ćiorek zmowić / chlebá
ßtuczkę vbogiemu doć /
dźionek

tis darbas ira poterelu
ſukalbet / duonos rie-
kiety pawarguſiam duot/
dienety kuriu paſnikaut/
miſios ßwentos klauſit /
paſakit vnt ſawis pokim
kunigo piktibes ſawo /
gayletis ażu ias ir pameſt/
priimt ßwentus Sakra-
mentus / ir kitus darbus
takiużs darit. A ażu tużs
teyp mażus ne iżſakitos
brungibes prekies igit /
apturet iżdus didżiauſius/
turtu niekadu ne ißgayśi-
namu aba vmżinay patin-
kunti. Gieri tadu ir iß-
mintingi prekiiey terp
krikśćioniu wiſadu pre-
kauia ir pirka ſaw kas
diena ir maża ne kas wa-
kunda aba ir ne palauda-
mi tas iżdungaus prekies /
tużs brungiauſius tawo-
rus. Nes teyp iſakie iiemus
Chriſtus Prekaukite tieg
pokołay ateymi / iż dun-
gans gaty ſwieto vnt ſudo.
Durni krikśćionis ku da-
ro? Wieni iż iu daug łabay
tu prekiu ſupirki / ir pit
nas

dźionek ktory pośćić /
mßey świętey ſłuchać/po-
wiedźieć ná śię przed ka-
płanem złośći ſwoie / żá-
łowáć zá nie y porzućić ie/
przyimowáć ſwięte Sákrá-
menty / y inne vczynki ta-
kowe czynić. A zá te ták
małe niewypowiedźiáney
ceny kup doſtáć / otrzy-
máć ſkárby nawiękße/bo-
gáctwá nieſkáżitelne abo
wiecznie trwáiące. Dobrzy
tedy y mądrzy kupcy mie-
dzy Chrześćiany záwße
kupczą/ y kupuią ſobie co
dźień y máło nie co godźi-
ná / ábo y bez przeſtánku
te z niebá kupie/ te nadroż-
ße towáry. Abowiem ták
roſkazał im Chryſtus.
Handluyćie práwi aż przy-
idę z niebá ná końcu świá-
tá ná ſąd. Głupi záś Chrze-
śćiánie co czynią? Jedni
z nich wiele bárzo tych
hándlow zkupiwßy / y pełne
duße ſwey ſkrzynie ná-
kładßy / w te trzy dni
wßytkie Boże dáry / łá-
ſkę iego/ miłość/ zaſługi
dobre/

nas duśios ſawo ſkrinias
pripily / tomis trimis die-
nomis wiſas Diewo dowa-
nas / io miliſtu / io meyky /
nupelnus gierus ir kitus
wiſus ßwentus dayktus
nuterioia / parduoſt weli-
nuy duśiu ir kunu ſawo /
ir wiſa giera / wiſas dun-
gaus prekies ażu niekus.
Ażu wienu matku / kuriło
nuſigieria be ißmonios / a-
żu kierßtu / ażu ruſtiby
gaylu / ażu pawideimu /
ażu apkalbeimu artimo
ſawo ſunku. A tay labiau-
ſiey daro tomis dienomis
paſigieri / zwegoia niekus /
muſto giedißtus dayktus
ſiaućia / lapauia / kauiaſi /
baraſi / apſikaki ir nuog
apwinio galwu ſukun-
ćius turedami / daug pi-
ktibiu be ſkayćiaus daſi-
leydżia. Kiti wel / kurie
ißmano gieriaus tas pre-
kies / labay ias ſaw brun-
gina / ir nieku budu iu ir
ażu wiſu ſwietu ne par-
duoſt. Nes żino ir mażiau-
ſiu Diewo miliſtos dowanu
brun-

dobre / y inne wßytkie
świete rzeczy vtracaia /
przedaia czartu duße y ćiä
ło ſwe / y wßytko dobre /
wßytkie niebieſkie towary
zä ledaco. Zá iedẽn trunek /
ktorym śie vpiiaia do v-
traty rozumu / zá ſproſ-
nosć / za pomſte / zá gniew
iádowity / zá zazdrosć / za
obmawianie bliźniego
ſwego ćießkie. A to nabar-
źiey czynia w te dni pod-
piwßy / blekoca ledaco /
myśla wßeteczne rzeczy /
ßaleia / biia śie / ſwarza śie
obżarwßy śie / y od chmie-
lu głowy zawrot ma-
iacy / wiele złośći bez licz-
by dopußczaia śie. Dru-
dzy záś / ktorzy rozumie-
ia lepiey te kupie / barzo ie
ſobie waża / y żadna mia-
rá ich y za wßytek świat
nie przedaia. Bo wiedza /
że y namnieyßy laſky Bo-
żey dar drożßy ieſt niż wßy-
ſtek świat. Przeto w te-
dni nie tylko nieprzedaia
tych kupi / ale y wiecey ſo-
bie ich przykupuia / ida do
ko-

brangieſny ſunti azu wi-
ſu ſwietu. Todrin ſiomis
dienomis ne tiktay ne par-
duoſt tu prekiu / bet ir
daugieſn ſaw iu pripirka
eyt baźnicion vnt maldu/
iźpaźiſtaſi pokim kunigo
priima ſzwenciauſi Sakra-
mentu/ apturi mikaſtiwu
waſaru aba atlaydimu wi
ſu nuſideimu / ir igiia di-
di Diewo miliſtu.

kośćiołá ná modlitwy /
ſpowiádáią śie/ przyimu-
ią naświetſzy Sákrament/
otrzymywáią miłośćiwe
láto ábo odpuſzczenie
wſzytkich grzechow/ y
doſtepuią wielkiey Bożey
łáſki.

2. Gali atſakitis iog to-
mis dienomis ira patwini-
mas wiſo ſwieto/kuriami
neſuſkaycziti krikſcionis
nuſkiſta gilumanpaſkun
dos vmźinos / nugrimſta
tulays nuſideimays kaip
akmenimis didźieys apſun-
kinti. Iſzeyti iź ſkrinios
Noes kaip warnay vnt
ſwieto ir vnt maytu kuno
vźpuoly / keſa ir riia
kaip beſtiios. Kiti kaip
karwelicia iſzſkridi iź
tosgi ſkrinios Baźnicios
ſzwentos / ne raſdami
kur ſieſtus ſugriźta ſkri-
nion ſu źalu ſzakiely
aliwos medźio / ne paſite-

2. Może śie odpowiedźieć/
że wte dni ieſt potop. świá-
tá / w ktorym niezliczeni
chrześćiánie toną y ná głe-
bokość potepienia wieczne-
nego grążną rozlicznemi
grzechami iák kamienmi
wielkiemi obciążeni. Wy-
chodzą z korabiá Noego
iáko krucy iácy ná świát/
y ná śćierwy ćiáłá nápad-
ſzy / kluią / y żrą iák be-
ſtie. Inni iáko gołebicé
wylećiawſzy z tegoż ko-
rabiá kośćiołá świetego/
nie náyduiąc gdźieby śied-
li/ wracáią śie do kora-
bia z źieloną gáłąſką oliw-
nego drzewá / nie mąją

2. Respondetur.
Diluuiũ animarum exundare

pa maytomis ney putways biauribiu / ne apsiriia / ney apsitaki/ bet ažusitayko miernay wisami/ ir todrin turi śirdiy sawo žaluoiunčiu ßakiely áliwos/ tay ira sundaru su Diewu mieliausiu ir su artimays sawo / nesiwaydyia nesuniekus / pakáiuy giwena: Anie kurie skista nuog twanu piktibes / turetu weyzdeti vnt kilpinio/kuri Diewas vnt debesiu ižtiese / tay ira vnt Christaus nukrižiawoto/kurio kunčiu ir smerti tomis dienomis Bažničia iiemus pokim stato / idant draustus ir lautus nuog to pakodimo.

3. Respondetur Piscationem fieri animarum.

3. Gali atsakitis iog dienomis śitomis destis žuwawimas dusiu kaip žuwu kokiu. Žuwinikay kurie ažumeta tinklus tutus vnt sugawimo tu žuwu ira welinas su sawo draugi. Nes pateysey / iey kitadu kadu ižsipildžia anie žodžey pranaßo/ tadu tomis dieno-

śie śćierwámi / áni błotem nieczystośći / nie obżeraią śie/áni śie vpiiaią/ ále záchowuią śie miernie we wßytkim/y przeto máią w sercu swoiem zieleniejąca śie gáłązkę oliwną/ to iest zgodę z Bogiem/ y z bliźnimi swymi/ nie wadzą śie z nikim/ w pokoiu mießkáią. Oni kto rzy toną od potopu złośći mieliby pátrzyć ná tęczę/ ktora Bog ná obłokách rozćiągnął / to iest ná Chrystusá vkrzyżowánego/ktorego mękę y śmierć w te dni kośćioł im wystawuie /áby śie hamowáli y przestáli rospusty.

3. Może śie odpowiedźieć/ że w te dni dźieie śię łowienie duß iáko ryb iákich. Rybák ktory zárzucá śieći rozmáite ná vłowienie tych ryb iest czárt z swymi towárzyßmi. Bo záiste ieżeli inedy kiedy wypełniáią śie one słowá proroká / tedy w te dni / kto-

dienomis / kurieys ſkundżiaſi pokim Diewo ſu didżiu ſopulu ſirdies ſawo vnt duśiu neprietelaus. Wi ſu ſwietu tieg meßkieriu pagawo / wiſu ażugrieio aba ażuieme didżiu tinklu ſawo / ir ſurinko tinklan ſawo. Tas raßtas ißſimano pirm ape Nabuchodonozoru / kuris Zidus newalon pagawo ir nuwede Babylonion: vntru budu iżſiguldżia ape welinu / kuris duśias tinklays tuku nuſideimu gaudo ir vmżinon prapultin / eżieran pragaro imeta / kuriami ne wunduo / bet lepſnos ira negiſunčios tuoſe prakiey ktos żuwis tos ſpirgiſis / degs / plaukis vmżinay.

PVNKTAS III.

Kas per Ierichu izſimano?

Tas żodis iżguldżiaſi menuo. Menuo wel turi ſawo galiby ir ſilas / kuriomis

ktoremi śie ſkárży przed Bogiem z wielkim żalem ſerca ſwego ná duſznego nieprzyiaćiela. Wßytek świát práwi weda podniosł / wßytek wyćiagnał niewodem ſwoim / y zgromadził w śieć ſwoie. To piſmo rozumie śie wprzod o Nabuchodonozorze / ktory Zydy w niewola zábrał y záwiodł do Babiloniey: drugim ſpoſobem wykłada śie o czárćie / ktory duſze śiećiámi rozmáitych grzechow łápa y ná wieczna przepáść do ieziorá piekielnego wrzuca / w ktorym nie wodá / ale płomienie ſa nieugaßone / w tych śie przeklete ryby te beda ſmáżyć / goráć y pływać ná wieki. Abac. 1.

PVNKT III.

Co śię przez Ierycho rozumie?

Quid per Iericho myſtice intelligatur.

CO słowo wykłádá śie kśieżyc. Kśieżyc záś ma ſwoie moc y śiły / ktoremi

Iericho ſonat lunam, ſonat autẽ ſymbolum mundi.

riomis vnt to żiemeſnio
ſwieto daug daro ſtebu-
klingu dayktu· Terp ki-
tu daro tay / atmayno
żmones / kurie kartays
kielaſi nakti / lipineia vnt
aukßtu dunkćiu/ ſerga li-
gomis/ kurias ſugriżta iź
prádżios nauio / aba vnt
gało meneſio / ſwaykßta
iiemus gałwo / ſiaućia ir
kartays paſiuti daug żiey
zdżia ir ażumußa żmoniu
kurie iu ne ſiſaugo/ ir to-
drin wadinaſi Ewange-
lioy Lunatici kaip butu.
Meneſiniey. Taſay menuo
ißſimano ſwietas / kuris
żmones daro paſiutuſieys
łabiauſiey tomis dieno-
mis. Jdant tadu ney ſawi/
ney kitu kaip paſiuti ne
żieyſtu ir ne ażumußtu /
reykia iu ſurißti drutomis
wirwemis· Teyp ir tu /
kurie ſiaućia kaip paſiuti
ażugawenioſe ſurißti rey-
kia. Tie ribiey ir wirwes
drutos ira.

Luna ſub pedibus eius. Apoc. 12.

Mundus facit homines Lunaticos.

Lunatici ſunt ligandi.

Vincula ſunt.

1. Priſakimay Diewo / ku-

remi ná tym niżßym świe
ćie wiele czyni dziwnych
rzeczy. Miedzy inßemi
czyni to/odmienia ludźie/
ktorzy czaſem błąkáią ſię
w nocy / łażą ná wyſokie
dachy / chorzeią choroba-
mi/ktore ſię wracáią zpo-
czątku nowego / ábo ná
końcu ſtárego mieśiącá/
zawraca ſię im głowa /
ßaleią/ y podczás oßáláw
ßy wiele obrażáią ábo y
zábiiáią ludźi/ ktorzy ſię
ich nieſtrzegą / y przeto
zowią ſię w Ewánieliiey
Lunatici iákoby Mie-
śiecznicy. Ten mieśiąc ro-
zumie ſię świát/ktory lu-
dźie czyni ßalonemi na-
bárziey w te dni. Zeby te-
dy áni śiebie áni drugich
iáko ßaleni nie obrażali / y
nie zábiiali / trzebá ich
związáć mocnemi pow-
rozámi. Ták y tych/ kto-
rzy ſię w śćiekáią iáko
ßáleni w zapuſty związáć
potrzebá. Te zwiąſki y
ßnury mocne ſą.

1. Precepta Dei.

1. Przykazánia Boże / kto-

Kurieys bediewiey ne duo-
ſtis rißt/ trauka tas wir-
wes. Sutraukikime ri-
ßius iu / ir numeſkime
nuog ſawis iungu iu. Bet
Diewas ragina wiſus i-
dant ſuſipunčiuotu. Jn-
dek koias tawo punčiůoſ-
na ios/ tay ira ißminties
Diewo / ir kynčiuguoſna
kaklu tawo?
2. Rißiey tie ira nuſide-
imay. Wirwes nuſideieiu
ſuriſie ir ſuwierſie mani.
3 Jra wirwes / vmžinos
kunčios/ iš vgnies iš liep-
ſnu ſuſuktos / kuriu nie-
kas ne gales ſutraukiti
vnt vmžiu. Ape kurias
raßo S.Petras ir ſako io-
mis ſurißtus piktus An-
ielus aba welinus nu-
trauktus iš dungaus ir
pragaran imeſtus.
4. Rißiey ira tulos dowa-
nos ir gieradeiſtes. Wir-
wekemis Adamo patrauk ſiu
inos/ rißieys meyles. Gie-
radeiſtes ſurißa žmogu/i-
dant nieko ne daritu pik-
to prieß ſawo gieradeiu.
Teyp

ktoremi niezbożni nieda-
ią ſie wiązáć/ rwą te pow
rozy. Potárgaymy zwiáſki
ich: y zrzućmy z ſiebie iarz Pſ: 2.
mo ich. Ale Bog napomi-
na wßytkich áby ſie ſpe-
táli. Włoż noge twoię w
petá iey / to ieſt Mądrośći
Boſkiey / y w łáncuchy Eccli. 9:
ßyię twą.
2. Zwiáſki te ſą grzechy. 2: Peccata:
Powrozy grzeßnikow zwią
záły y ſkrępowáły mię. Pſ: 118:
3. Są powrozy / wieczne 3. Pana infe-
męki w piekle / z ogniá / rorum:
z płomieni ſkręcone/ kto-
rych nikt nie będźie mogł
zerwáć na wieki. O kto- 2: Pet: 2:
rych piße S. Piotr/ y po-
wiáda niemi związáne być Iud: ℣: 6:
złe ánioły ábo czárty ztár-
gnione z niebá / y do pie-
kłá wrzucone.
4. Zwiáſki ſą rozmáite 4: Beneficia
dáry y dobrodźieyſtwá. Dei
Powrozkámi Jadámo- Oſe: 11: ℣: 4:
wemi pociągnę ie/ zwią-
ſkámi miłośći. Dobro-
dźieyſtwá zwiezuią czło-
wieká/ áby niczego nie
czy-

Genes:29. Teyp Jozafas patriorcha ßwentas / kad Wießpati io perkalbineio ii vnt pikto ir nederunčio daykto / kuris buwo prieß Wießpati io / ir sunki butu buwus ábida / kad butu pasiliteis io moteres / kuri kaip pakaystuwe vnt to ii priwadzioio. Teyp tadu atsakie iey dažnay saw nuboſtunčiey: kaip galu nusidet prieß wießpati mano / kuris wisa runkon mano indawe / ižiemis tawi wienu pačiu; Kaip butu taris / surišie mani wießpats gieradeistemis kaip lunčiugays / negalu iam abidos darit.

czynik złego przećiwko swemu dobrodźieiowi. Tak Jozef Patryarcha świety gdy Pani iego námawiáłá go na zła nieprzystoyna rzecz / ktora byłá przećiw panu iego / y vczyniłby mu był ćießka krzywde / by śie był dotknał iego żony / ktora iáko nierzadnica ná to go náwodźiła. Tak tedy odpowiedźiał iey czesto śie sobie przykrzacey. Jáko moge zgrzeßyć przećiw Panu memu / ktory wßystkow reke moie podał / oprocz ćiebie iedney sámey? Jákoby rzekł / zwiazał mie pan dobrodźieystwy iako łancuchami / nie moge mu krzywdy czynić.

5: Christus: 5. Rišis ira drutas labay meyle Diewo. Vnt wiso to turekite meyly / kuri ira
Col:3. rišiu tobulibes. Meyle Christaus prieß mus ira stipra / niekas iu surißtas negal siaust / ir nusidet. Sniurcli tu Bažničia ižtiesia

5. Zwiaská iest mocna barzo miłość Boża. Náde wßytko to mieyćie miłość / ktora iest zwiaskiem doskonáłośći. Miłość Chrystusa przećiwko nam iest mocna / nikt nia zwiazány nie może ßaleć / y grze-

kiesia mumus kaip Rahaba á śniureli raudonu / kad skayto Ewangeliiu ape kunčiu ir smertį Christaus. Tas wirwes isguldit / ira pa siutusius tomis dienomis surißt / idant ne siaustu.

PVNKTAS IV.

Kodrin Apaształay, Christaus ape sawo kunčiu rayszkiey kałbuncio ne iszmane?

1. JOg kunčia Wießpaties ira žmogaus ißmoniey labay ne supraſtina/del gilibes paslapčiu/ kurios ioy ažusirakina. Jr todrin nekurie wadina iu knigomis septinomis pečietimis ažupečietitu. 1. Pečietis / labay dide silpnibe (pagal žmoniu ißmonios) wisagalinčiami. 2. Labay dide kunčia ir sopulis Diewiep / kuris sopulo turet ir kinteti negal. 3. Labay

grzeßyć. Sznurek ten kościoł rozćiaga nam / iako Rachab á ßnurek czerwony / gdy czyta Ewanielia o męce y śmierći Chrystusowey. Te powrozy wyłożyć / iest ßálonych w te dni zwiazáć / áby nießaleli. *Josue. 2.*

PVNKT IV.

Czemu Apostołowie Chrystusá o męce swey Wyráźnie mówiącego niezrozumieli?

Cur Apostoli Christum clare de sua paßione loquentem non intellexerint

1. JZ męká Páńska iest człowieczemu rozumowi barzo nie poięta / dla głębokośći táiemnic / ktore śię w niey zamykáią. J przeto niektorzy zowią ią kśięgą śiedmią pieczęći zápieczętowáną. 1. Pieczęć bárzo wielka słabość (według ludzkiego rozumienia) w wßechmocnym. 2. Wielka męká y boleść w Bogu niećierpietliwym. 3. Bárzo wielka zelżywość w Boskiey

1. Ratio quia paßio Domini difficilis est intellectu ob septem sigilla.

Apoc. 5.

bay dide gieda Diewißkoy garboy ir Maiestoty 4. Dide durnibe (kayp żmonenus regieios) Diewo ißmintiy. 5. Labay dide neturte Diewiep turtu wisokiu Wießpatiep. 6. Didis apleydimas Christaus nuog Diewo / tobulausiamy suwienini-my io su Diewu. 7. Labay dide smarkibe (kayp żmones numane) Diewo Tewo prieß Christu vnt tokios smerties ii ižduoduncio / wienok didżiausioy meyley Tewo prieß Sunu toygi smierties skaudibey ir kartibey. Del tu tadu peciecziu ne ißmanama ira kuncia Wießpaties ir iżganitoio musu.

skiey chwałe y máiestacie abo w Bogu czći/ chwały pełnym y máiestatu. 4. Wielkie głupstwo (iako ludzie mniemali) w Boskiey madrośći. 5. Barzo wielkie vbostwo w Bogu bogactw wszelkich Pánu. 6. Wielkie opuszczenie Chrystusá od Bogá w nadoskonalszem z iednoczeniu iego z Bogiem. 7. Barzo wielka srogość (iáko ludzie rozumieli) Bogá oycá przećiw Chrystusowi ná tákowa go śmierć wydáiacego / iednak w nawiakszey miłośći Oycowskiey przećiwko synowi w teyże śmierći gorzkośći y ostrośći. Dla tych tedy pieczeći nie zrozumialna iest męka Pana á Zbáwićielá nászego.

2. Cogitabant Deum non permissurum, vt Christus Dominus innocentissimus tantis obijceatur tormentis.

2. Zinoio Apaßtałay Christu sunti łabay ßwyntu ir nekaltu / ir todrin Diewuy łabay mielu / ir teyp regieios iiemus / kad Diewas ne perkeys vnt io teyp baysios kuncios ir śmier-

2. Widźieli Apostołowie iż Chrystus był bárzo świety y niewinny/ y przeto Bogu barzo miły / y ták śie im zdało / że Bog nie dopuśći nań ták okrutney męki y śmierći/ o iá-kiey

ſmerties/ ape kokiu Chriſtus iiemus tuometu kalbeio.

3. Sakeio ir tay ſirdiy ſawo muſtit: Teyp tunkiey Wießpaties muſu Ziday ießkoio vnt ſmerties/ ir ne kartas noreio io/ iau akmienimis vżumußt/ iau nuog aukßto kalno numeſt: á tećiau iam niekas iż to neſitika. Nes ne perteyde ſawis iiemus gaudit/ ney dawes nuſitwert. Tuogi budu ir wiſadu bus luoſas nuog iu runku.

4. Jog ne ißmane dabar raßto ape kunćiu ir ſmerti io/ kuri po kielimu ſawo iż numiruſiu iiemus Wießpats iżgulde/ ir parode iog reykie iam kintet/ numirt/ ir iż numiruſiu kieltis.

5. Jog żodżiey/ kuriůos żmones girdi ape kriżiu/ ape kuno ir piktu giydulu marinimu ir warginimu/ ne limpa ſirdieſp/ ne mieli ira/ ir todrin girdi iuos kayp ne girde-

kiey im on ná ten czás mowił.

3. Mogli y to w ſercu myſlić: Tak czeſto Páná náßego Zydzi ßukáli ná śmierć/ y nie raz chćieli go/ to vkámionowáć / to z wyſokiey gory zrzućić: á przećiego nic tákowego nie potkało. Bo ſię im nie dopuśćił imać áni ſię dał vłapić. Tymże ſpoſobem y záwżdy będźie wolen od ich ręku.

4. Iż nierozumieli ießcze piſmá o męce y śmierći iego/ ktore im po zmártwych wſtániu ſwoiem/ Pan wyłożył/ y pokazał/ że trzebá mu było ćierpieć/ vmrzeć / y zmártwych wſtáć.

5. Iż ſłowá/ ktore ludźie ſłyßą o krzyżu/ o ćiáłá y złych żądz vmartwieniu y trudzeniu/ nie lgną do ſercá/ nie przyiemne ſą/ y przeto ſłyßą ie iák nieſły-

3. Recordabantur ſape Iudeorum manus euaſiſſe, & ſemper euaſurum

4. Neſciebāt ſcripturas de paßione & morte eius.

Ioan: 20. ℣. 9.

5. Quia ſermo de cruce carni eſt durus & inſipidus.

6. *Quia amor eorum in Christū non sinebat eos cogitare máli aliquid illi euenturum.*

1. Cor. 13. ℣. 5.

dami / ir ne iſʒmano iu. 6. Jog mileio Christu Wieſʒpati ſawo/ir ta meyle ne perleyde iiemus muſtit / idant kas pikto iam turetu tiktis. Meyle tieg Apaſʒtalas ne muſto pikto.

ʒac / y nie rozumieia ich. 6. Iż miłowáli Chryſtuſá Páná ſwego/ y ták miłość nie dopuściłá im myśleć/ ábyg go co złego miáło potkáć. Miłość/ mowi Apoſtoł / nie myśli złego.

Quam indecenter faciat Christianus, qui mendicat sibi noxia.

PVNKTAS V.

Kayp ne priderunčiey daro krikſčionis kuris elgia day ktu ſaw daug gadinunčiu aba žalingu.

PVNKT V.

Iáko nie przyſtoynie czyni Chrześciánin, ktory żebrze rzeczy ſobie ſzkodliwych.

1. *Pudore afficit Deum patrem ſuum.*

1. GEdu daro Tewuy ſawo aukſčiauſiam ir didžiauſiam Diewuy / kurio ira ſunumi priimtiniu / kad meldžia ko nuog tu/ kurie aba negal duot del neturtes ſawo / aba iey duoſti ku/ nieku budu io paſotint tuo negal. Nes Tewas io ira Wieſʒpats wiſokiu turtu/ ir liepia idant kogi tiktay prirwalo ſunus io / iop puttuo ir nuog io praſitu. Mel-

1. WStyd czyni Oycu ſwemu nawyżſzemu y nawiękſzemu Bogu/ ktorego ieſt ſynem przyſpoſobionym/ gdy proſi czego v tych / ktorzy ábonie mogą dáć dla vboſtwá ſwego/ ábo ieśli dáią co/ żadną miárą go tym náſycić nie mogą. Abowiem Oćiec iego ieſt Pan wſzytkich bogactw /y każe áby czego iedno potrzebuią ſynowe iego/ do niego śię

Melſkite o imſite/ ieſzko-
kite o raſite. Jey apeku
melſite Tewu wardan
mano/ duos iumus. Kad
tadu apleydis toki Tewu
kitump eyt/ ir nuog ſwe-
timu nori penetis/ giedina
ii/ kayp butu anis ne ga-
lis eſſus ſunu ſawo wi-
ſami ko iiemus reykia /
apweyzdet. Kayp ne ma-
zu daritu gidu karalunas
tewuy ſawo karaluy / kad
ii apleydis melſtu pe-
nukſzlo trupucio nuog
waldono io elgietos ir
grino zmogaus/ galeda-
mas nuog io tureti apſtu
wiſokiu reykalu ſawo.

2. Jog meldzia nuog
ſwieto triiu kuſniu/ kuri-
nes prariis negal ſotumi
but: bet po ſenam alleanu
atliks. Tie kuſniey tris.
ira anie/ kuriuoſus kayto
Jonas 5. Pagieydimas
kuno/ akiu/ ir puyka.
3. Jog elgiaſi nuog ſwie-
tas

go ſię vćiekáli/ y v niego
prośili. Prośćie á we-
zmiećie/ ſzukayćie á nay-
dźiećie. Jeśli o co będźie-
cie prośić oyca w imię mo-
ie / da wam. Gdy tedy o-
puśćiwſzy takiego oycá
do inſzych idą/ y od obcych
śię chcą żywić/ wſtyd ie-
mu czynią / iákoby on nie
mogł ſynow ſwoich we
wſzytkim / czego im po-
trzebá / opátrzyć. Jáko-
by nie máły wſtyd czynił
krolewic oycu ſwemu kro
lowi / gdyby opuśćiwſzy
go / prośił trochy pokár-
mu v poddánego iego że-
braká y vbogiego czło-
wieká / mogąc od niego
mieć doſtátek wſzelákich
potrzeb ſwoich.

2. Prośi v świátá trzech
keſow/ ktore połknawſzy
nie może ſyt być/ lecz po-
ſtaremu głodnym zoſtá-
nie. Te keſy trzy ſą one/
ktore wylicza Jan S. Po-
żądliwość ćiáłá/ oczu/ y
pychá.
3. Iż żebrze v świátá
ſwego

Mat. 7. ℣. 7.

Ioan. 16. ℣. 23.

2. Mendicat tres bolos viliſsimos.

1. Ioan. 2. ℣. 16.

3. Mendicat apud hoſtem ſuum.

Ioan. 15. ℣. 19.	to sawo neprietelaus: kad tieg iż świeto butumite / swietas / kas io ira / mitetu. Klausik ku tasay neprietelus taw elgietay paduos. Pateysey paduos ażu duonu gieru / duonu piknu żwirżdu / kuriu ezdamas atśipinsi ir sukaużisi duntis sawo. Teyp rasztas biło. Gardi ira tieg żmoguy duona meło / o potam burna io pikna bus żwirżdu. Gardi regisi duona nauda neteysingay igita prekiese: bet grieżia żwirżday kurie ioy ira / wisadu śirdi ape suwertimu aba atpildimu / kurio reykia darit tam / kuriam abido ira padarita. Gardi regisi duona girtibe ir kuno gierius / bet ioy ira daug akmenelu aba żwirżdu / tay ira krumtimu ir tusimu duśios / del giedos / del baymes / del ligu / del smerties duśios ir kuno. Aba paduos anuos tris daykt us / ape kuriuos skaytome	swego nieprzyiaciela: Gdybyśćie prawi z świáta byli / świát / co iego iest / miłowałby. Słuchay co ten nieprzyiaćiel tobie żebrakowi poda. Záiste poda miásto chleba dobrego / chleb pełen piasku / ktory ie dząc stepiß y pokruszyß zęby swe. Ták pismo mowi: Smáczny iest prawi człowieku chleb kłamstwa / á potym napełnia śie piaskiem vsta iego. Smáczny śię zda chleb pożytek nie spráwiedliwie nábyty w kupiách: ále grizie piasek / ktory w nim iest serce o zwrocenie ábo nagrodzeniu / ktore potrzebá czynić temu / ktoremu krzywdá iest vczyniona. Smáczny śię zda chleb piáństwo y ćielesna roskoß / ále w nim iest wiele kámyßczkow ábo dziárstwa to iest gryzienia y tárgánia dußnego / dla wstydu / dla bojaźni / dla chorob / dla śmierći dußney y ćielesney. Abo poda one trzy rzeczy / o ktorych czy-
Suauis est homini panis mendacii. Prov. 20. ℣. 17.		

me Ewangelioy. Pa-
duos(ne tewas bet neprie-
telus) ażu duonu akmeni/
ażu pautu kurkli/ ażu
żuwi żalti. Akmuo ira
kietas/kas akmenis krim-
ta/ tay ira to swieto giero
ießko/ taps kietu kayp
akmuo vnt dayktu iżga-
nimuy sawo reykiamu/
sukietes io śirdis kayp
vola: ape toki skundżiaśi
raßtas. Sukietino wey-
dus sawo kabiaus negi vo-
ła. Sirdi sawo padeio aba
padare kayp adamantu
akmeni kieciausi. Kur-
klis turi apipenus vode-
gay: kad ikierta/ żmogus
weykiey mirßta nuog to.
Turtas to swieto su abidu
artimu surinktas ira kur-
klis/ kuris vodegu ikier-
ta ir numarina turtin-
guii/ tay ira gaky pagi-
wenimo aba walundoy
smerties baysiey pra-
żudżia vmżinon paskun-
don. Duona tieg io wi-
duriuose io apsiwers ing
tulżi giwaciu/ turtu/ ku-
ri pra-

czytamy w Ewánieliey.
Poda (nie Oćiec/ ále nie- Luc. 11. v. 11.
przyiaćiel) miásto chlebá
kamień/ miásto iáiá nie-
dźwiadká/ miásto ryby
węża. Kámień iest twárdy/
kto kámienie gryźie/ to
iest tego świátá dobr ßu-
ka/ zstánie śię twárdy iá-
ko kámień ná rzeczy zbá-
wieniu swemu potrzebne/
stwárdźieie serce iego iák
opoká: ná tákiego skárży
śię pismo. Zatwárdźili o-
blicza swe nad opokę. Ser-
ce swe vczynili iáko diá-
ment kámień natwárdßy.
Niedźwiadek ma iád w o-
gonie/ gdy człowieká viie/
prętko vmiera od tego. Bo-
gáctwa tego świátá z
krzywdą bliźnich zebráne/
są niedźwiadkiem ktory
ogonem kąsa y vmarza
bogácza/ to iest ná koń-
cu żywotá/ abo w godźi-
nę śmierći zabiia ná wiecz-
ne potępienie. Chleb iego Iob. 20. v. 14
práwi we wnętrznośćiach
iego obroći śię w żołć
żmiiową/ bogáctwá ktore
pożárł

ri prariio/ iżwems/ ir iż pitwo io iżtrauks ii Diewas. Vnt gało żaltis iżsimano išmintis kuno. Tu ima żmones nuog świeto kad turis io mokslo ir pagal io ażusikayko. O toki išmintis ira żmoguy świeto sekietoiwy smertis

Rom. 8 ℣. 6. ir prapultis vmżina. Išmintis tieg kuno smertis ira.

pożark zwrośi/a zbrzucha iego Bog ie wyciagnie. Ná koniec wąż rozumie śie rozum ćielesny. Ten biora ludźie od świátá/ gdy śie trzymaia iego nauki/y według niey záchowuia śie. A taki rozum iest człowieku świátá násládowcy śmierć y zgubá wieczna. Mądrość práwi ćiáłá iest śmierć.

JNDEX
RERVM PRÆCIPVARVM QVÆ IN HIS PVNCTIS CONTINENTVR.

Prior numerus folium, alter punctum denotat.

A.

B.

C.

tem

de

